

A HARMATBAN FOGANT HAJADON

SZLOVÁK
FANTASZTIKUS
MESÉK

A HARMATBAN FOGANT HAJADON
SZLOVÁK FANTASZTIKUS MESÉK
NÉPEK MESÉI
EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1988

A HARMATBAN FOGANT HAJADON
SZLOVÁK FANTASZTIKUS MESÉK
NÉPEK MESÉI
EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1988

AZ ÉGIG ÉRŐ CSERESZNYEFA

Volt egyszer egy király, akinek az udvarán a palotája előtt egy cseresznyefa állt. Olyan magasra nőtt ez a cseresznyefa, hogy az égig ért. Igen ám, de ez a király beteg volt. Az udvari jósok és doktorok megmondták neki, hogy csak akkor gyógyul meg, ha eszik a cseresznyefa gyümölcséből.

A király alattvalói szerették uralkodójukat, s mindent megtettek, hogy meggyógyuljon. Sokan megpróbáltak fölmászni a cseresznyefára. Akinek sikerült egy darabon fölkapaszkodnia, kénytelen volt visszafordulni. Mások mégis tovább erőlködtek, de erejüket veszítve leestek és szörnyethaltak.

Végül a király és udvari tanácsosai úgy döntöttek, hogy kihirdetik országnak-világnak, vállalkozna-e valaki arra, hogy felmászik a cseresznyefára, és szakít a királynak a gyógyító cseresznyéből. Jöttek is sokan, idegen országok nemes sarjai, hogy próbát tegyenek. De ők se jártak szerencsével, egyiküknek se sikerült felmásznia a fára.

Volt a királynak egy lánya, a szépséges Melóra. Kihirdettette a király, hogy ha akad olyan ügyes legény, aki felmászik a fára, és szed a cseresznyéből, annak odaadja a lányát és fele királyságát. Erre már nap mint nap nagy sokaság gyűlt össze a palota előtt, hogy lássa, mire mennek a legények, de a fára senki se jutott fel. Egytől egyig visszafordultak, mert nem akarták a nyakukat szegni. Ekkor a király meghagyta a lányának, hogy állíttasson a palota kapuja elé egy trónszéket, és onnan figyelje, melyik az a legény, aki cseresznyével jön le a fáról. De a cseresznyefára senki emberfia nem tudott felmászni.

Élt akkoriban egy szegény legény, aki szülei halála után kénytelen volt vándorútra kelni, hogy megélhetés után nézzen. A szegény legény, aki mesterségénél fogva kocsis volt, ment mendegélt városról városra, de sehol se talált szolgálatot.

Végül megérkezett a városba, ahol a beteg király lakott. Betért a fogadóba, ahol a hasonszőrű vándorok gyülekezni szoktak, és látja, hogy az egész város gyászban van, fekete zászlók lobognak mindenütt, a palotát is fekete posztó borítja. Megkérdezte hát a fogadóstól, mi az oka annak, hogy a város gyászba öltözött. Mondja a fogadós a legénynek, hogy azért gyászol a város, mert beteg a

királyuk, akinek a palotája előtt az udvaron egy égisz érő cseresznyefa áll. És a király, úgymond, csak akkor gyógyul meg, ha valaki hoz neki a fáról cseresznyét. Sokan próbálkoztak már, de senkinek se sikerült. Márpedig az, aki szed a királynak cseresznyét, feleségül kapja a lányát és fele királyságát.

Mondja erre Kocsis Jankó:

– Ki tudja, hátha nekem sikerül!

– Sok derék legény próbálkozott már – mondta a kocsmáros –, egyiknek se sikerült. De menj csak, próbáld meg te is! Ha sikerrel jársz, jutalmul megkapod mindazt, amit megígértek. És az egész város hálás lesz neked, hogy meggyógyítottad a királyunkat.

Elment hát Kocsis Jankó a királyi udvarba. Amikor megérkezett a palotába, nyomban megkérdezte az udvarosoktól, mit keres itt ez a sokaság. Elmondták neki, hogy beteg a király, és csak akkor gyógyul meg, ha eszik a cseresznyefa gyümölcséből. Ha valaki szed neki a cseresznyéből, jutalmul megkapja a lányát és fele királyságát.

Nosza, jelentkezett Kocsis Jankó, hogy márpedig ő felmászik a fára. Mondták neki, hogy nem úgy van az, nála külön legényeknek se sikerült felmászniuk. Mondja erre Jankó:

– Én bizony felmászok, csak adjatok nekem négy rend ruhát.

Amikor a fa negyedéig érek, ledobom az első szakadt ruhát.

A felénél ledobom a másodikat, a háromnegyedénél a harmadikat.

És amikor elérem a fa csúcsát, ledobom a negyediket is, de már cseresznyéstül. Odafent biztosan mindig akad érett cseresznye, hiszen a fa az égisz ér. A nap közelében nem szokott hideg lenni.

Igen ám, de mire Jankó felkapaszkodott a cseresznyefára, addigra elfelejtette, miért is jött. Így aztán ott folytatta, ahol abbahagyta: ismét nekilátott szolgálatot keresni. Ágról ágra, gallyról gallyra járt. Mígnem hirtelen az egyik vastag ágon megpillantott egy kis házikót.

Benyitott a házikóba. Abban pedig a vasorrú bába lakott.

– Hozott Isten, Jankó, mi járatban vagy itt? – szólította meg nyomban. Csodálkozott is Jankó, honnan tudja a vasorrú bába a nevét.

– Szegény legény vagyok, öreganyám – válaszolta –, és szolgálatot keresek. Eddig sehol se találtam. Így kerültem ide. Tudnál-e számomra valami munkát?

– Na és miféle munkához értesz? – kérdezte a vasorrú bába.
– Már otthon is csak Kocsis Jankónak hívtak, a lovakhoz értek a legjobban.

– Vetközz hát le, tedd le a batyudat, s maradj itt nálam – mondta a vasorrú bába.

De mert este volt már, aznapra Jankó nem kapott munkát. A vasorrú bába megkínálta vacsorával, és ágyat vetett Jankónak a pajtában, mert hiszen egy kocsisnak a pajtában a helye.

Amikor másnap reggel Jankó felébredt, a vasorrú bába már talpon volt, és reggelit készített. Megkínálta vele Jankót is. Amint megfrüstölköltek, bevezette Jankót az istállóba, rámutatott két sovány kancára, és így szólt:

– Itt nálam csak annyi lesz a dolgod, hogy ezt a két kancát legeltesd. De el ne aludj a legelőn, mert ha valamelyik kanca megtalál szökni, véged van!

Felült hát Jankó az egyik kancára, és kimentek a legelőre. A lovak rögvest jóízűen legelni kezdtek. Jankó megnyugodott, hogy ezek aztán biztosan nem fognak elkószálni, letelepedett egy bokor alá, és elaludt. Amikor felébredt, a lovak után nézett. De a két kanca sehol! Bejárta az egész legelőt, ám a lovaknak nyomuk veszett. Még sírt is egy sort, amikor eszébe jutott a vasorrú bába fenyegetése. De aztán arra gondolt, hogyha vége, hát vége, úgyis olyan szegény, hogy egyre megy, hol szakad meg nyomorult élete fonala. Visszaült a bokor alá, és ott sírdogált. Törte a fejét, milyen vég vár rá, s eközben álomba sírta magát.

Egyszerre csak a feje fölött egy galamb szállt az ágra, és turbékolni kezdett. Felriadt Jankó.

– Itt van két vessző, Jankó – mondta neki a galamb. – Állj ki a legelőre, suhogtasd meg őket, s a két kanca nyomban ott terem. Amint hozzád érnek, késedelem nélkül ülj föl az egyikre, és indulj haza! Mert mire hazaérsz, sötét este lesz. A két vesszőt pedig rejtse el jól, nehogy a gazdasszonyod rátaláljon!

Amikor este Jankó hazatért a legelőről, a gazdasszony már a kapuban várta. Jókedvűnek mutatkozott, de forrt benne a méreg, hogy Jankó – akarata ellenére – annak rendje és módja szerint visszahozta a lovakat a legelőről. Jankó megvacsorázott, és lefeküdt a pajtában. Ekkor a vasorrú bába fogott egy botot, bement az

istállóba, és kegyetlenül eltángálta a két kancát, amiért nem szöktek meg Jankótól.

Másnap Jankó ismét kiment a két kancával a legelőre. Bízott a galambtól kapott vesszőkben – ott hagyta hát a lovakat a pázsiton, jómaga pedig, akárcsak az előző napon, leült a bokor alá. Hamarosan kerülgetni kezdte az álm, és elszunnyadt. És aludt, míg csak ki nem pirult az arca. Amikor felébredt, ismét nem találta a lovakat. Felállt, és mint az előző napon, most is kiment a legelő közepére, és megsuhogtatta a két vesszőt. Most tovább tartott, míg a lovak előkerültek. Nyomban kantárt dobott a fejükre, az egyikre felült, és elindult hazafelé. Este volt már.

Amikor hazaért, gazdasszonya, a vasorrú bába elébe ment a vastag faágon.

– Hol voltál ilyen sokáig, Jankó? Már azt hittem, elaludtál, s valaki ellopta a lovakat.

– Isten ments, öreganyám! Csak éppen olyan jól legeltek, hogy nem akartam őket olyan korán hazatereim.

Erre a gazdasszony csak annyit mondott Jankónak, hogy vigye a lovakat az istállóba, és kösse be őket. Utána vacsorát adott Jankónak, és lefeküdtek aludni. De amikor Jankó elaludt, a vasorrú bába ismét fogta a botot, és jól eltángálta a két kancát, amiért nem szöktek meg Jankótól. A két kanca ugyanis a vasorrú bába két lánya volt, maga a vasorrú bába pedig hercegnő. Férjhez akarta adni a két lányt, s amikor nem akadt kérőjük, vasorrú bábává változott.

Harmadnap reggel, úgy, mint máskor, früstököt készített Jankónak, és elküldte a lovakkal a legelőre. Amikor kiértek a rétre, Jankó, bízván a galamb varázsvesszejében, ott hagyta a lovakat a legelőn, leült a szikla alá, és nyomban el is aludt. Sokáig húzta a lóbőrt, s amikor felébredt, megsuhogtatta a vesszőket, és kiáltozni kezdett, de a kancák nem mutatkoztak. Bejárta az egész legelőt, a Kecske-patak mentén lement egészen a malomig, de sehol se találta őket. Azt se tudta már, mihez kezdjen félelmében, visszament hát a szikla alá, s azon gondolkozott, vajon milyen vég vár rá. Eközben újra elaludt.

Arra ébredt, hogy a galamb ismét ott turbékol a feje fölött. Adott Jankónak egy vesszőt, és így szólt:

– Ha továbbra is a vasorrú bábánál akarsz szolgálni, jól vigyázz magadra, mert én már nem tudok többé segíteni rajtad. Úgyis lesántultam már az egyik lábamra miattad. Most eredj haza ezzel a vesszővel, de úgy, hogy senki se lásson meg. Mássz föl a padlásra, és suhogtasd a vesszőt. Egy kotlóst fogsz ott találni, tojásokon ül a fészkében. Te csak járkálj a padláson, suhogtasd a vesszőt, s mondd azt, hogy görény van a padláson, azt akarod elűzni, nehogy megfojtsa a kotlóst, és összetörje a tojásokat. Mert a kotlós, amely a tojásokon ül, az a vasorrú bába, a két tojás pedig a két lánya. A kotlós a vesszősuhogtatástól el fog aludni, s ekkor a két tojás legurul az istállóba, és kancává változik.

Jankó úgy tett, ahogy a galamb tanácsolta. A vasorrú bába elaludt, s a tojások legurultak a létrán az istállóba, és kancákká változtak. Azt is mondta neki a galamb, hogy ezután gyorsan pattanjon föl az egyik kancára, ragadja meg a másiknak a kötőfékét, és vágtsa ki a legelőre egészen a szikláig. Ott nyomban forduljon vissza, s még sebesebb vágásban nyargaljon haza.

Jankó megfogadta a galamb tanácsát. Mire hazaért, a vasorrú bába már kialudta magát a fészken. Igen mérges volt, hogy Jankó megint túljárt az eszén.

– Ma még később jöttél haza, te Jankó – kiabálta a legénynek.

– Olyan szépen legeltek a lovak, öreganyám, hogy kerestem nekik még kövérebb legelőt, és nem volt szívem korábban elhajtani őket.

– Jól van, jól van – dörmögte a vasorrú bába. – Hajtsd őket az istállóba.

Amikor Jankó visszatért az istállóból, a vasorrú bába vacsorát adott neki, majd így szólt:

– Derekasán szolgáltál nálam, Jankó fiam. Holnap kitelik az idő, vedd a cókmókodat, s eredj utadra. De mert jól szolgáltál, jutalmul kiválaszthatod a tizenkét lovam közül azt, amelyik a legjobban tetszik.

Igen ám, de a galamb azt is elmondta Jankónak, hogy a tizenkét ló közül a világért se válasszon. Keresse meg a sarokban, az ajtó mögött az öreg, sovány gebét, s azt kérje. Mert a gebe igazából aranysörényű táltos ló. Jankó azt is megtudta a galambtól,

hogy az a három nap, amit a vasorrú bábánál eltöltött, valójában három év volt.

Mondja hát Jankó a vasorrú bábának:

– Szegény legény vagyok én, öreganyám, egy ilyen parádés lónak még abrakot se tudnék adni. Nem nekem valók ezek a lovak – és lopva körülnézett az istállóban, míg a sarokban, az ajtó mögött meg nem látta az öreg gebét. – S mert szegény vagyok, ezt a szegény lovat választom – mutatott a girhes lóra.

A vasorrú bába hallani sem akart róla, de Jankó nem tágított:

– Ha éhen pusztulna, nem fog úgy fájni érte a szívem, mint ezekért a parádés lovakért. Ennek a gebének akármilyen sovány legelő is megteszi, ha megéhezik.

Erre már a táltos is buzgón kaparászott a patájával, hogy kérje csak őt Jankó, s vigye magával. S amikor Jankó továbbra sem engedett a huszonötéből, a vasorrú bába mérgesen így szólt:

– Nem bánom, legyen a tiéd, ha ennyire ragaszkodsz hozzá! Itt egy hamuban sült pogácsa, ha megéhezel, egyél belőle, mert hosszú út áll még előtted, míg szolgálatra találsz.

Jankó szépen elbúcsúzott a vasorrú bábától, felült a gebére és dülöngélve úrnak indultak. A vasorrú bába a kapuból nézett utánuk. Amikor túljutottak a dombon, ahol a vasorrú bába már nem láthatta őket, megszólalt a gebe:

– Ne félj, Jankó! Még ma este találunk szolgálatot. Ugorj le a nyeregből, és simogasd meg a hátamat!

Jankó úgy tett, ahogy a táltos mondta. Amikor fölpattant a hátára, az szélvészfért folytatta az útját. Sűrű erdőbe érkeztek. Jankó megéhezett, s elővette a hamuban sült pogácsát. Ekkor megjelent a feje fölött a galamb, és a fülébe súgta, hogy meg ne kószolja azt a pogácsát, mert a lovával együtt nyomban kővé változik.

– Már közel a hely – mondta a galamb –, ahol szolgálatba állhatsz. Ott majd vacsorát is adnak. Dobd a pogácsát a hátad mögé, hadd guruljon vissza a vasorrú bábához. Ha majd a pogácsa nekiütődik az ajtajának, elzöldül mérgében, hogy milyen ügyes legény vagy te!

S ezzel a galamb eltűnt.

Folytatták hát az útjukat, s estére egy kastélyhoz értek.
A kapuban egy fiatal lány fogadta őket.

– Adj’ isten, Jankó! Mi járatban vagy?

– Szolgálatot keresek.

– Lépj csak beljebb, itt mindig akad számodra munka. Egyedül lakom a kastélyban, szomorú így az életem.

Ezzel a lány megfogta a ló kantátát, és bevitte az istállóba.

Jankó az udvaron várt rá. Aztán együtt mentek a kastélyba.

– Az lesz a dolgod – mondta a lány –, hogy mindennap kitakarítod a három szobát. A negyedikbe azonban még bekukkantanod sem szabad, mert akkor jaj nekünk, mindkettőnknek. Én minden vasárnap elmegyek a templomba, te pedig, miután kitakarítasz, várni fogsz a templom előtt.

Másnap Jankó munkához látott, és kitakarította a három szobát, ahogy megparancsolták neki. Eközben a lány jóízű ebédet főzött. S ez így ment nap mint nap, egészen vasárnapig. Vasárnap Anka, a fiatal lány elment a templomba. Jankó nekilátott a takarításnak, s hirtelen furdalni kezdte az oldalát a kíváncsiság, vajon mi lehet a negyedik szobában. Hiszen az ajtaja még csak be sincs zárva!

Amikor végzett a három szobával, odament a negyedikhez, és óvatosan benyitott. Hát a szoba sarkában, három láncra verve egy óriási sárkányt látott. A sárkány mellett egy nagy boroshordó meg egy kupa állt.

– Adj’ isten, Jankó! – kiáltott rá a sárkány. – De jó, hogy itt vagy! Töltsd meg nekem ezt a kupát borral, nagyon megszomjaztam.

– Ha csak ennyi a kíváncságod, szívesen megteszem – mondta Jankó, és megitta a sárkányt.

Igen ám, de amint a sárkány kiürítette a kupát, az egyik lánc elpattant.

Sietett Jankó a templomhoz az úrnője elé. Anka már a kapu előtt várta, és így szólt:

– Jankó, Jankó, te benyitottál a negyedik szobába! Nézd ezt a feketeséget a fejünk fölött. Meglátod, milyen vihar lesz, mire hazaérünk. Gyere, siessünk!

Otthon aztán megebédeltek, és egy hétig ment minden a maga útján.

A következő vasárnap Jankó korán kelt, hogy elkészüljön a takarítással.

– Miért keltél fel ilyen korán? – kérdezte tőle Anka.

– Hogy hamarabb végezzek a takarítással, és korábban értem mehessek – felelte Jankó, de igazából a sárkányt akarta megnézni a negyedik szobában.

Amikor kitakarította a három szobát, bement a negyedikbe. Amint kinyitotta az ajtót, a sárkány rákiáltott:

– Isten hozott, Jankó, de jó, hogy bejöttél! Elepedek a szomjúságtól. Adj egy kupa bort, hadd frissüljek föl!

„Ebből nem lehet baj” – gondolta magában Jankó, és megitta a sárkányt. Ám amikor a sárkány kiürítette a kupát, elpattant a második lánc is.

Futott Jankó a templomba az úrnője elé, de még oda sem ért, amikor a templomból kiszaladt Anka.

– Jankó, Jankó, te bementél a negyedik szobába! Nézd, milyen feketeség száguld a fejünk fölött. Meglátsd, mindketten pórul járunk. Gyere, siessünk haza!

Hazamentek, s egy hétig békességben éltek, mert amikor Anka otthon volt, Jankó nem nyitott be a negyedik szobába.

Harmadik vasárnap Jankó megint korán kelt, kitakarított, rendet rakott, s amint Anka elindult a templomba, nyomban furdalni kezdte az oldalát a kíváncsiság, vajon mit csinál a negyedik szobában a sárkány. Alighogy benyitott, a sárkány így szólt:

– Adj’ isten, Jankó, de jó, hogy itt vagy, a torkom már egészen kiszáradt a szomjúságtól. Adj innom a borból, hadd frissüljek fel!

Jankó most is megitta a sárkányt. Amikor a sárkány felhajtotta a bort, a harmadik lánc is elszakadt.

Futott Jankó a templomba az úrnője elé. Anka már a kapuban várta.

– Egy perc nyugtom se volt már. Te megint bementél a sárkányhoz, Jankó! Nézd ezt a feketeséget a fejünk fölött! Gyere, siessünk haza!

De félúton se jártak még, amikor óriási vihar kíséretében utolérte őket a sárkány, karmai közé ragadta Ankát, és magával vitte

egy barlangba, három mérföldnyire a kastélytól.

Egyedül tért vissza Jankó a kastélyba, egyedül kellett megfőznie az ebédet is. Főzött is nagy keservesen valami puliszkafélét, és vitt belőle az istállóba a táltosnak.

– Miért vagy ma olyan szomorú, Jankó? – kérdezte a táltos.

– Láthatod, egyedül maradtam. A sárkány elragadta úrnőmet, Ankát.

Mondja erre a táltos:

– Ne búsulj, Jankó. Tudom, hol van Anka, elmegyünk, és megkeressük.

Másnap reggel útnak indultak. Mentek hegyen-völgyön át, míg el nem jutottak a barlanghoz. A barlang előtt kis rét zöldellt, közepén forrás. Mondja a táltos Jankónak:

– Amíg Anka nem jön ki a barlangból, bújj el az erdőben. Addig én majd legelészek.

Ebéd után a sárkány aludni tért. Anka a konyhában mosogatott. Amikor a táltos látta, hogy korsójával vízért indul a forráshoz, így szólt Jankóhoz:

– Ülj a hátamra, simogass meg, hogy minél gyorsabban tudjak vágtatni, és menjünk oda Ankához.

Jankó úgy tett, ahogy a táltos meghagyta.

– Hát ti hogy kerültök ide? – ámuldozott Anka.

– Azért jöttünk, hogy kiszabadítsunk. Ülj mellém a nyeregbe, és siessünk, amíg a sárkány alszik.

Alighogy a táltos vágtatni kezdett velük, meghallották a sárkány hangját:

– Anka, Anka, hová mégy? Na, megállj csak! Alszom még egyet, meg is ozsonnázom, akkor is utolérlek!

A táltos csak tovább vágtatott. Talán félúton jártak, amikor fekete lett az égbolt, és nagy vihar kerekedett. Mondja a táltos Jankónak:

– Az a huncut sárkány alighanem a nyomunkba eredt, mert forróság égeti a hátam.

Alighogy ezt kimondta, a sárkány utolérte őket, elragadta Ankát, és visszarepült vele a barlanghoz.

Azt mondja erre a táltos:

– Forduljunk vissza!

Úgy is tettek, és másnap délre visszaértek a barlanghoz. Elbújtak az erdőben, és várták, hogy Anka vízért menjen. Amikor Anka meglátta őket, a táltos hátára pattant, és elvágattak.

Az út negyedénél jártak, amikor a barlang előtt elbődült a sárkány:

– Anka, Anka, hová mégy már megint? Alszom egyet, megozsonnázom, még kártyázni is fogok, úgy is utolérlek.

Mondja erre a táltos Jankónak:

– Ma kétszer simogass meg, hogy még sebesebben tudjak vágtatni.

Folytatták az útjukat. Egyszerre csak megszólal a táltos:

– Forróság égeti a hátam. Az a huncut sárkány már közeledik.

Ekkor hirtelen elsötétült az ég, vihar kerekedett, s a sárkány utolérte őket. Felkapta Ankát a táltos hátáról, és usgyi a barlangba.

Jankó és a táltos ismét kettesben maradt. Nosza, fogták magukat és megint visszafordultak. Másnap délre visszaértek a barlanghoz, s amikor Anka vízért ment a forráshoz, kérték, menjen velük. Anka vonakodott, mert félt a sárkánytól, de végül kötélnek állt. felpattantak a táltos hátára, és elvágattak. Már félúton jártak, amikor meghallották a sárkányt:

– Anka, Anka, hová mégy? Megállj csak, alszom még egyet, megozsonnázom, kártyázni is fogok, s az út háromnegyedénél úgy is utolérlek.

Csak hogy a táltos olyan sebesen vágtatott, hogy patája alig érte a földet. Már a kastély közelében jártak, amikor a sárkány utolérte őket. A kastély kapuja nyitva állt, de a táltosnak már nem volt ereje bemenni rajta.

– Micsoda dolog az, hogy testvér testvért kerget – mondta a sárkánynak.

A sárkány megállt, és gondolkozni kezdett, mit jelentsenek a táltos szavai. Erre a táltos beugratott a kapun, s gyorsan becsapta. A sárkány kinn rekedt, ahhoz már nem volt elegendő varázsereje, hogy a kaput is kinyissa.

Jankó és Anka bevezette a táltost az istállóba. A táltos a lelkükre kötötte, hogy bármennyire könyörögne is a sárkány, ne nyissanak neki kaput. Odaálltak hát az ablakhoz, és figyelték, mit művel a sárkány. Az először könyörgött, aztán fenyegetőzni kezdett,

hogy porrá rombolja a kastélyukat, ha nem eresztik be. S amikor ez se használt, mérgében megpukkadt, s nem maradt belőle más, mint egy szurokpocsolya.

S ebből a pocsolyából egyszerre csak daliás legény nőtt ki. És kérlelni kezdte Ankát és Jankót, hogy nyissanak neki kaput. Kiment Jankó az istállóba a táltoshoz, hogy tanácsot kérjen tőle. A táltos helyett az istállóban egy daliás legényt talált, a szlovák himnuszt füttyörészte. Nem merte megszólítani, csak a bajusza alatt dünnyögte:

– De hiszen nekem volt egy táltos lovam! Úgy látszik, ellopták! Pedig mennyi jót tett velem!

Erre megszólal a legény:

– Én voltam a táltos, Jankó!

Jankó erre elmondta neki, hogy a sárkány a kapu előtt legénnyé változott, és be akar jönni.

– Mondd meg Ankának – szolt a táltos –, hogy menjen be a negyedik szobába, keresse meg a szekrényben a ruhát, és dobja át a kapu fölött a legénynek.

Anka úgy tett, ahogy a táltos parancsolta. Amikor a legény magára vette a gúnyát, Jankó visszament az istállóba.

– A legény már föl öltözött. Most mit tegyünk?

– Mondd meg Ankának, hogy eressze be – mondta a táltoslegény.

Amikor a sárkány-legény belépett a kapun, a táltos-legény is kijött az istállóból, és egymás nyakába borultak. Aztán mind a ketten összevissza csókolták Ankát.

Utána elmesélték Jankónak, hogy mind a hárman testvérek. A vasorrú bába varázsolta el őket, mert a két legény nem akarta feleségül venni a bába két lányát.

– A teremburáját – kiáltott fel Jankó –, én három évig szolgáltam a vasorrú bábánál, s közben elfelejtettem, miért is másztam föl a cseresznyefára. Most jutott eszembe, hogy cseresznyét kellett volna szakítanom a beteg királynak! S ha nincs segítségemre egy galamb, a vasorrú bába a föld alá juttatott volna.

– A galamb én voltam, Jankó – mondta erre Anka.

Mire a legények felkiáltottak:

– Ellátjuk mi a baját annak a vasorrú bábának!

S mindnyájan felkerekedtek, hogy megkeressék a vasorrú bába házát a vastag cseresznyefaágon. Már közeledtek a házhoz, amikor Jankó szép piros cseresznyét látott az egyik ágon.

– Várjatok – szólt a legényeknek –, mielőtt végzünk a vasorrú bábával és két lányával, szedek a cseresznyéből.

De bizony Jankó nem tudta leszakítani a cseresznyét, mert ólomszára volt. Elővette hát a bicskáját, s azzal próbálkozott. Nagy keservesen sikerült négy cseresznyét leszakítania. A bicskája azonban csúnyán kicsorbult. Ledobta hát először a bicskát, utána a négy cseresznyét. Azok süvítve repültek a király udvarára. Először a bicska esett le, s nyelével belefúródott a földbe, éppen a király lányának lába elé. A négy cseresznye mint négy gyöngyszem fűződött föl a bicska pengéjére. Amikor ezt látta a királylány, felkiáltott:

– Hát mégiscsak sikerült valakinek szedni a cseresznyéből. Biztosan arra várt, hogy megérjenek, hiszen tegnap mászott föl, s csak ma dobta le őket.

S ezzel bement a négy cseresznyével a beteg királyhoz. A király nyomban bekapta a cseresznyét, és abban a pillanatban meggyógyult.

Eközben a cseresznyefán a három legény azon vitatkozott, hogyan végezzenek a vasorrú bábával és két lányával.

– Hányjuk őket kardélre – mondta a sárkány-legény.

– Akasszuk fel őket – mondta a táltos-legény.

De Jankó, a megszabadítójuk, így szólt:

– Dobjuk le őket a cseresznyefáról.

Úgy is lett. Először a vasorrú bábát hajították le. Miközben zuhant, egyszerre csak köddé változott. Aztán a két lány következett. Azok esés közben apró kavicsá változtak. S ekkor a cseresznyefa hirtelen eltűnt. Helyén egy virágzó domboldal állt, amelyről ösvény vitt le a királyi udvarba. A vasorrú bába házikója helyén pedig egy kastély pompázott.

Elindult Jankó és a három testvér lefelé az ösvényen. A palota előtt még mindig nagy volt a sokaság, az emberek most azon álmélkodtak, hova tűnt a cseresznyefa. Helyette három idegen legényt és egy lányt láttak közeledni a palotához.

Amikor a királylány meglátta őket, a szakadt gúnyájú legényben rögtön felismerte Jankót, aki előző nap felmászott a cseresznyefára. Eléje szaladt, és így szólt:

– Isten hozott, Jankó! Te vagy az, aki meggyógyította az apámat!

Nyomban bevezette őket a palotába, és bemutatta a királynak.

– Ez a szegény kocsislegény életét kockáztatva felmászott a cseresznyefára, és szedett a cseresznyéből, hogy meggyógyuljál. Ez itt pedig a két unokabátyám és az unokahúgom, akiket Jankó szabadított meg a gonosz vasorrú bába varázslatától.

A király nyomban felállt, megölelte őket, s így szólt:

– Ahogy megígértem, úgy lesz. Mától fogva Jankó a Melóra férje.

S nyomban nekiláttak, hogy előkészítsék az esküvői lakomát.

Amíg az előkészületek folytak, a két legény és Anka is talált magának párt, így aztán négyes esküvőt csaptak. Három hétig tartott a mulatság, s gazdag-szegény együtt ropta a táncot.

Amikor a király megöregedett, átadta az uralkodást Jankónak.

S mert a két legény mindig hűséges tanácsadója volt, Jankó jó uralkodó volt, s boldogan éltek, míg meg nem haltak.

POPOLVÁR

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy király. Három fia született a királynak – a két nagyobbik okos volt, a legkisebbik ostoba. Iskolába se járt, csak a hamuban játszott naphosszat.

Egyszer a királynak ellopták a kedvenc madarát. Búslakodott a király a madara után, mert az mindig a vállán ült, és gyönyörűen énekelt neki, szomorú volt hát, hogy ellopták tőle. Mondja a királynak a legidősebb fia:

– Atyám és királyom, megyek, és megkeresem azt a madarat, valahol csak rá kell találnom.

Kiválasztott egy kedvére való lovat, annyi pénzt vett magához, amennyit csak akart, és elindult, hogy megkeresse a madarat. Igen ám, de megérkezett egy idegen országba, és betért egy fogadóba, amelyről azt beszélték, hogy ott az ételt-italt ingyen osztogatják. Leült a fiú is egy asztalhoz, hát abban a minutumban ott terem egy lány, italt tesz az asztalára, és maga is letelepszik, elővesz egy pakli kártyát, kevergeti, és hívogatón néz a fiúra. S mert a legidősebb fiú szeretett kártyázni, így szólt:

– Talán kártyázni akarsz velem?

– Hogyne, szívesen játszom veled, ha kedved tartja, mert én is szeretek kártyázni.

No, elkezdtek játszani. Eleinte a lány hagyta, hadd nyerjen a fiú, s úgy tett, mint aki csapnivalóan kártyázik, de aztán ő kerekedett felül, hogy végül a fiú már levegőhöz se jutott, s annyit nyert, hogy elnyerte tőle minden pénzét.

– Nincs több pénzed? – kérdezte a fiútól. – Akkor kölcsönadok, hiszen van még egy lovad.

A ló fejében pénzt adott a fiúnak, de azt is elnyerte, s végül elnyerte magát a fiút is. Amikor már a fiú is az övé volt, kikergette a fészkerbe fát vágni.

– Most már a szolgám vagy, s azt kell tenned, amit parancsolok! – mondta a fiúnak. A királyfi nem szokott a favágáshoz, így aztán csak ült.

Mondja a király második fia:

– Ej, atyám, királyom, elment a bátyám, megyek hát én is.

Mondja erre a király:

– Végy magadhoz annyi pénzt, amennyit csak akarsz, válassz egy lovat, és eredj.

Felkerekedett hát a második fiú is, és érkezett ugyanabba a fogadóba, ahová a bátyja. Vele is kártyázni kezdett a lány, míg el nem nyerte őt magát is, s akkor kikergette a fészerbe a másik fiúhoz fát vágni. Amikor a két testvér meglátta egymást, mondja a fiatalabbik:

– Hát te mit keresel itt?

– Fát kell vágnom – mondja a másik. – Hát te is itt vagy?

De volt a királynak egy harmadik fia is, Popolvár, az ostoba. Az is odament az apjához:

– Hej, atyám, királyom, elmentek a bátyáim, megyek én is.

Mondja erre a király:

– Ugyan hová mennél, te tökkelütött? Mit tudsz te, amikor naphosszat csak a hamuban játszol? No de ha mindenáron menni akarsz, fogd azt a legalávalóbb, leghitványabb kancát, mert kár neked a jó ló, és eredj!

Felült Popolvár a hitvány kancára, vitt magával egy rossz puskát meg pénzt, amennyit jónak látott, és ment isten hírével. Ahogy ment, mendegélt, akárcsak a két bátyja, ő is odaért a fogadóhoz, de nem tért be. Továbbment, s látja, hogy az úton egy halott ember fekszik. Tüstént bement a városba, bejelentette, hogy az úton egy halott ember fekszik, és a saját pénzén eltemettette. Aztán folytatta az útját, talált egy másik halott embert, azt is eltemettette. Ahogy ment tovább, talált egy harmadikat is, eltemettette hát azt is. Elhagyta a várost, megy, mendegél, s ahogy visszapillant, látja, hogy három farkas fut a nyomában. Hirtelenében nem volt hova menekülnie, de az út mentén állt egy eperfa, leugrott hát a lóról, és felmászott a fára. A farkasok széttépték és felfalták a lovát, és uccu, föl az eperfára, hogy őt is szétszaggassák. Jobb híján elvágta az ujját, vérét a farkasokra csöpögtette, s azok a csöpögő vért kapkodva felfalták egymást. Amikor már egyikük se mozdult, Popolvár lelép, és most már gyalog folytatta az útját. Éppen egy kis erdőhöz ért, amikor odamegy hozzá egy róka, és azt mondja:

– Ezentúl, királyfi, veled tartok, és jól figyelj arra, amit mondok, mert nagy segítségedre leszek. Keresd a madarat, és hallgass rám, tőlem mindent megtudsz.

A róka elől ment, a királyfi utána.

– Vegyél egy harapófogót, egy kalapácsot meg egy kést, hogy legyen szerszámod – mondta a róka.

És ment, a királyfi meg követte. Megérkeztek egy idegen országba, a vörös tenger partjára, ahol egy kacsalábon forgó kastély állt. A kastélyban Sipsindilona, a gyönyörű királykisasszony lakott. Mondja a róka a királyfinak:

– Látod, ez a királykisasszony lesz a feleséged. Most háborúban áll más királyokkal, és olyan kardja van, aminek ha azt mondják, „vágj, kardom”, akkor vág.

Hazaérkezett a királykisasszony a csatából, és lefeküdt aranybölcsőjébe. Aranyhaját kifonta, és leeresztette a bölcsőből. Addig ringatta magát, míg el nem aludt.

– Most nézz be a középső ablakon – mondta a róka a királyfinak –, és ha a bölcső már nem ringatózik, faragj egy fenyőcöveket, fúrj a padlóba egy lyukat, tömd bele a királykisasszony haját, és verd be a cövekkel!

Popolvár így is tett.

– Most pedig vágj ki egy csipkebokrot, és addig verd vele a királykisasszonyt, amíg könnyörögni nem fog neked!

A királyfi kivágta a csipkebokrot, bement a királykisasszonyhoz, és rásuhintott. Az tüstént felpattant, de tovább nem mozdulhatott, mert a haja fogva tartotta. Erre nyúlna a kard után, hogy lekaszabolja a fiút, de az idejekorán elrejtette. Veri a királyfi a királykisasszonyt, és minduntalan megkérdezi:

– Leszel-e olyan, amilyen voltál?

Az meg mindig csak úgy válaszol:

– Soha nem leszek olyan!

De amikor ütött a tizenkettedik óra, a királykisasszony tüstént megadta magát:

– Ne üss, ne üss, olyan leszek, amilyen voltam; te az enyém, én a tiéd. Már olyan vagyok, mint te.

Mert a királykisasszonyt elvarázsozták. De a királyfi nem hitt neki, és tovább verte egy óráig. Ekkor szabadon engedte, a királykisasszony megölelte, és így szólt:

– Te az enyém, én a tied.

Mert a királyfi megszabadította a gonosz varázslattól. Aztán megkérdezte tőle, hová igyekszik, hogy ilyen messzire eljutott.

– Keresem az apám madarát, mert ellenségei ellopták tőle – mondta a fiú.

– Nekem is volt egy aranykancám – mondja a királykisasszony –, azt is ellopta valaki.

Letelepedtek a fekete tenger partjára, és beszélgetni kezdtek.

– Simogass meg – mondta a királykisasszony –, mert úgy szeretem, ha valaki a hajamban turkál.

A királyfi megsimogatta a haját, s közben kitépte egy arany hajszálat, de nem merte bevallani, nehogy a királykisasszony megharagudjon rá. Az ujja köré tekerte a hajszálat, betette egy gyufásdobozba, és a tengerbe dobta.

Van úgy, hogy a vizeken hajók járnak, és kifogják a híreket, hogy mi újság a nagyvilágban. Ezt a skatulyát is kifogták, és vitték a királynak, hogy mit találtak.

Mondja erre tüstént a király:

– Eredj, és keresd meg ezt a királykisasszonyt!

De Popolvár azt mondta, hogy neki a madarat kell keresni.

– Ha menned kell, akkor hát eredj!

Elérkezett Popolvár egy idegen országba, elfogta az őrség, hogy mit keres itt, s tüstént jelentette a királynak, hogy elfogtak egy idegent. A királyfit a király elé vezették. Az megkérdezte, mi járatban van.

– Elveszett az apám madara, azt keresem.

A királynak volt egy patkója a királykisasszony kancájáról.

– Ha nem találod meg ezt a kancát, egy fejjel kurtább leszel – mondta a királyfinak.

Megérkezett Popolvár egy másik idegen országba, s ott is elfogta az őrség. Amikor a király elé vezették, kérdezte a király:

– Mi járatban vagy itt?

Feleli Popolvár:

– Ilyen és ilyen madarat keresek.

– Felőlem keresheted, de van itt egy aranykantárom, s ha nem hozod ide a hozzá való kancát, egy fejjel kurtább leszel.

A kantár a királykisasszony kancájáé volt. A róka pedig egyfolytában a királyfi oldalán ment, és ismételte, hogy csak őrá

hallgasson.

Megérkezett Popolvár a harmadik királyhoz, hát ott találta a madarat meg a kancát is. Csakhogy mindkettőt erős őrség őrizte. Mondja neki a róka:

- Most menj, és vegyél pálinkát, utána majd az istállóban adnak neked szállást – mert Popolvár koldusgúnyába bújt.
- Van-e, öreg, pálinkád? – kérdezte a királyfi egy öregembertől.
- Hogyne volna, tessék, igyátok!

Utána elmondták a kapuőrségnek, hogy az öregnek van pálinkája.

- Ha nekik adtál, adj nekünk is!

Az öreg adott az őrségnek is. Megitták a pálinkát, és egytől egyig elaludtak. Amikor már mindnyájan aludtak, a királyfi fogta a madarat meg akancát, és uccu neki!, visszament a másik királyhoz, akinél a kanca kantárja volt. A király tüstént megdicsérte, hogy visszahozta a kancát. Mondja Popolvár:

- Ne csukjátok be az istállónak sem az ajtaját, sem az ablakát, mert nagyon meghajtottam a lovat, és izzadt.

Popolvár a rókától tudta, mit mondjon, hogyan cselekedjen.

És megint vett pálinkát, átöltözött koldusnak, és aludni tért az istállóba. A kancára rögvest feltették az aranykantárt. A királyfi leitatta az őrséget, s amikor már mindenki aludt, felpattant a kancára, és uccu neki! Már övé volt a kantár meg a kanca is. Megérkezett a királyhoz, akinél a patkó volt.

- No, ez derék dolog! – mondta a király.

Megdicsérte a királyfit, pénzt is adott neki. Sétál Popolvár a városban, s mondja neki megint a róka:

- Vegyél csak pálinkát, különben nem boldogulsz!

A királyfi ismét leitatta az őrséget. A patkót a király még korábban felterítette, mert éppen ez hiányzott a kancáról. Popolvár azt is meghagyta, hogy se az ajtót, se az ablakot ne csukják be, mert nagyon meghajszolta a lovat. Nem is csukták be. Így aztán, amikor leitatta az őrséget, éjszaka mindenestül megszökött. Megérkezett a királykisasszonyhoz, Sipsindilonához.

- Hagyjunk itt csapot-papot, s menjünk az apámhoz!

Vett egy jó lovat, az aranykantáros paripát a királykisasszonynak adta. És mentek, mendegéltek, már az öreg

király országában jártak, s a királyfi örült, hogy megtalálta a madarat s hozzá még feleséget is. Csak éppen a bátyjából nem volt semmi híre. Megérkeztek a városba, ahol a két testvért a fogadóba zárták. A két királyfi közben betörte a fogadó ablakát, s emiatt éppen az akasztófára vitték őket; elsőnek az idősebbiket. Mondja a legkisebb királyfi Sipsindilonának:

– Várj itt meg, én megnézem, mi az a nagy tömeg.

Közelebb ment, hát látja, hogy a bátyját viszik az akasztófára. Nem árulta el, hogy felismerte, hanem tüstént odament az urakhoz, hogy kiválthatja-e az elítéltet.

– Megérdemelte a büntetését – mondták az urak s mert nem volt, aki kiváltsa, fel akartuk akasztani.

Popolvár kifizette a váltságdíjat, a bátyját szabadon engedték.

– Van még egy rabunk – mondták az urak.

Popolvár azt is kiváltotta, s látja, hogy a középső testvére volt a rab. No, elindultak, és beszélgetni kezdtek.

– Mit követtetek el, hogy akasztófára vittek benneteket? – kérdezte Popolvár.

A királyfiak elmesélték.

– Én megismertelek benneteket – mondta a legkisebbik hát kifizettem a váltságdíjat. – Most mit tegyek? – mondja aztán Sipsindilonának. – Várjatok itt meg, én bemegyek a városba, s veszek egy lovas hintót.

Vett még ruhát is, mert a bátyjai szolgagúnyában voltak. Amikor felöltöztette őket, beültek a hintóba, ő pedig az asszonyával lóháton követte a két királyfit.

– Hé, te – szól egyik a másikához –, mi ketten a lovainkat is eltékoztuk, s nem viszünk apánknak semmit, ez a tökkelütött meg viszi a madarat meg az asszonyát is. Most mitévők legyünk? Mit szól majd az apánk?

Ahogy mennek az úton, látnak egy kutat. Mondja a legkisebbik fiú:

– Megitatom a lovakat.

Leugrott a lóról, vizet húzott a kútból, s megitatta a két királyfi lovát is. Ekkor a két bátyja megragadta, és a kútba vetette. A róka csak annyit mondott:

– Ne keress új utat, tartsd magad a régihez!

Mondja a legidősebb királyfi Sipsindilonának:

– A feleségem leszel! A madarat pedig a középső fivérem találta meg!

Hétszer kellett Sipsindilonának megesküdnie, hogy nem árulja el őket. Diadalmasan érkeztek haza, hogy megmutassák apjuknak, mire mentek. A király semmiről se tudott, hát nagy örömmel fogadta őket.

– Az a szerencsétlen naplopó öcsétek szintén útnak indult – mondta.

„Meg is találta, amit keresett, de annyi szent, hogy többé nem látod” – gondolta magában a két fivér.

A legidősebb királyfi nyomban esküvőt akart csapni.

– Várnod kell hét esztendőig, akkor aztán megtartjuk az esküvőt – mondta neki Sipsindilona.

– De hát miért? – szomorodott el a királyfi.

– Van egy váram – felelte Sipsindilona –, amit el akarok adni. De mert nagyon messze van, sok időbe telik, amíg visszaérek.

Magában azonban arra gondolt, hátha életben van még Popolvár.

– Nem is maradok itt tovább, hanem elmegyek a városba.

De nem azért ment oda, hogy a várat eladja, hanem építtetett magának egy fogadót, pince meg fürdő is volt benne, s senkinek sem árulta el, kicsoda ő. Ingyen etette-itatta a vándorokat. Ha betévedt a fogadóba egy szegény ember, ehetett-ihatott, még meg is fürödhetett. Sipsindilona felakasztotta a fürdőbe a tulajdon arcmását, s odaállított egy szolgát, hallgassa ki, mit mondanak a vándorok, amikor meglátják a képen Sipsindilonát, hátha rátalál a legkisebbik királyfira.

Történt egyszer, hogy fuvarosok mentek az úton, és ők is meg akarták itatni a lovaikat. Hát látják, hogy a kútban egy ember van. Tüstént kihúzták, és a róka, amely azóta is ott kujtorgott, és várta, hogy a királyfit kihúzza valaki, varázskenyőcsöt hozott, és megkente vele a testét. Popolvár feltápáskodott.

– Ej, de mélyen aludtam! – szólalt meg.

– Örökre elaludtál volna, ha nem mondom neked, hogy ne keress új utat, hanem tartsd magad a régihez. Megmentetted a

bátyáid életét, ők meg odadobtak a halálnak. Tudod-e már, miféle róka vagyok én?

– Nem.

– Halott voltam, de kikergettek a másvilágról. Lefeküdtem hát az útra, hátha megvált valaki. Háromszor feküdtem le, s te háromszor temettettel el. Aztán átváltoztam három farkassá, és fölfaltam a lovadat. Ezért voltam a segítségédre.

Megmondta még a királyfinak, hol találja a feleségét, s hogy Sipsindilona vár rá. Amint ezt kimondta, nem maradt belőle más, mint egy kupac por.

Elindult hát Popolvár, ment, mendegélt, míg meg nem érkezett a városba. A ruhája rongyos volt, mert szétázott a kútban. Járja hát rongyosan a várost, és látja a feliratot, hogy itt ingyen kvártélyt meg fürdőt adnak. „Én bizony bemegyek, mert pénzem, az nincs” – gondolta magában. Bement a fogadóba. Kérdezi tőle a szolga, mit kíván.

– Éhes vagyok – feleli a királyfi.

Levitte a szolga a pincébe, új ruhát adott neki, aztán a fürdőbe vezette.

– Fürödj meg, mert a fogadót urak is látogatják, s szégyen volna, ha koldus ülne közöttük.

Aztán szappant, törülközőt adott neki, hogy mosakodjon, szárítkozzon meg, utána pedig menjen a fogadóba. Amikor Popolvár megfürdött, látja Sipsindilona arcképét, és fészülködés közben így beszél magában: „Pontosan olyan, mint aj én asszonyom.” – Amint elkészült, bement a fogadóba. A szolga nyomban ételt-italt hozott neki, és elment jelenteni Sipsindilonának, mit mondott az idegen. Sipsindilona nem mutatkozott a vendég előtt, csak az inassal küldött neki pénzt, hogy vegyen rajta tűt, cérnát meg hasonló szükséges holmit. Jómaga bement a városba, és egy sátorban árulni kezdett, hogy a királyfi tőle vásároljon. A szolgálólányának pedig meghagyta, hogy béreljen ki egy kis házat. Sétál a királyfi a városban, néz, nézelődik, mit is vegyen. És megállt pont a Sipsindilona sátra előtt. Vett tűt, cérnát, mindenfélét, csak hogy Sipsindilona nem ismerte meg, mert már másképp nézett ki. Popolvár ellenben megismerte asszonyát. A megvásárolt holmit Sipsindilona egy papírba csavarta. Eközben a királyfi fogta magát, és elment. „Na nézd csak, megveszi,

aztán itt hagyja” – gondolta Sipsindilona, aki későn vette észre a királyfi távozását. De addigra Popolvár már tudta, milyen házszám alatt lakik Sipsindilona. Készakarva hagyta ott a vásárolt holmit, hogy legyen miért felkeresnie őt. Este odamegy a házhoz, hát az ajtó zárva van.

– Vettem nálad mindenféle holmit, s ott felejtettem, ezért vagyok itt – kiáltotta Popolvár.

Mondja Sipsindilona a szolgálólánynak:

– Vidd ki ezt a csomagot annak az embernek!

Mondja erre Popolvár:

– Gyufám sincs, szeretnék rágyújtani.

Sipsindilona azt válaszolta, hogy nem enged be senkit, nem áll szóba senkivel. De amikor a szolgálólány kinyitotta az ajtót, a királyfi zutty, beugrott a szobába. És tüstént megkérdezte Sipsindilonától, miért olyan gonosz, miért nem akar szóba állni senkivel.

– Én már pórul jártam, rám szakadt a baj, nem állok szóba senkivel, amíg az uram meg nem érkezik.

– De hát miért? – kérdezte a királyfi.

– Egy legény rám talált, kiszabadított, befogadott, aztán útközben megmentette a fivéreit a haláltól, s azok megölték, bedobták a kútba, engemet pedig megeskettek, hogy nem szólok semmiről. Hallottam, hogy az uram ott volt a fogadó fürdőjében, hát most itt árulok a vásárban, hátha valahol felbukkan, hátha rátalálok.

Mondja erre Popolvár:

– Én voltam abban a fogadóban, láttam az arcképet, és így beszéltem magamban: „Pontosan olyan, mint az asszonyom.”

Erre már felvidult Sipsindilona, megölelte, megcsókolta a királyfit.

– Te az enyém, én a tiéd.

És otthagyták a házikót, visszamentek a fogadóba.

Éltek, éldegéltek a fogadóban, és minden vasárnap elmentek a templomba. Előreültek, a király és a királyné közelébe. Amikor az orgonista a leghangosabban játszott, odarepült egy madár, az orgonista vállára ült, és úgy trillázott, hogy túlharsogta az orgonát. A mise felénél csengettek, Popolvár és Sipsindilona kiment a templomból. Amikor a mise véget ért, kiment a király és a királyné is.

– Ez a madár pont olyan, mint az enyém – mondta a király. – A következő vasárnap megszólítjuk ezt a két embert.

A következő misén a király és a királyné korábban ment ki a templomból. Sipsindilona meg Popolvár már várta őket. Nyomban meghívták a királyi párt lakomára, hogy beszélőnivalójuk volna velük.

Harmadik vasárnap megérkezett a király és a királyné a lakomára. Ettek, ittak és diskuráltak.

– Honnan szereztétek ezt a madarat? – kérdezte a király.

Mondja erre a fia:

– Nagy utat tettem meg érte. Ellopták az apámtól, hát utána eredtem. Megtaláltam a madarat, feleséget is találtam magamnak, megmentettem a bátyáimat az akasztófától, s erre ők bedobtak a kútba, s elvették tőlem a madarat meg a feleségemet is. Egymás között megbeszélték, hogy azt mondják majd a királynak, hogy az egyik a madarat találta meg, a másik Sipsindilonát, s hétszer is megeskették, hogy nem árulja el őket. De Sipsindilona volt olyan okos, hogy vett magának egy fogadót, engem pedig egy róka támasztott föl.

– Akkor te a fiam vagy! – mondta erre a király. – Most hogy ítéljük el a bátyáidat?

– Atyám, királyom, ítélkezzen maga, én nem ítélem el őket. Atyám engem ostobának tartott, őket okosaknak. Egy fogadóban voltak, betörték az ablakait, én kiváltottam őket, hálából megöltek.

Maga elé hívatta a király a két fiát, és így szólt hozzájuk:

– Nekem ti azt mondtátok, hogy egyikőtök megtalálta a madarat, a másik meg feleséget hozott a házhoz, s lám, a madár visszarepült Sipsindilonához. Megöltétek az öcséteket. Mit érdemeltek ezért?

Mondja a legkisebbik fiú:

– Én megbocsátok nekik.

A király:

– Ha te meg is bocsátasz nekik, én nem!

Bekötötte a szemüket, és lelövette őket.

És a többiek addig ittak-ettek, míg az erek a seggükben meg nem repedtek.

A KIRÁLYLÁNYRÓL, AKIT MEGSZÁLLOTT A GONOSZ

Élt egyszer egy király, s annak volt egy lánya, akit igen-igen szeretett. Szép volt a lány, meg ügyes is, ám mi haszna – ha gonosz erők uralkodtak rajta. Minden éjjel aranykocsin ördögök jöttek érte, és éjszakára magukkal vitték. Hosszú órákig eltartott, míg dolguk volt a lánnyal. Az meg szemlátomást sorvadt, egyre csak sorvadt. Szép volt és fiatal, mégis sorvadt. A király doktorokat hívatott. De egyikük se tudta felfedezni, mi baja a királylánynak.

Kihirdette hát a király, ki tudná meggyógyítani a lányát.

Jelentkezett egy legény, aki azt mondta a királynak:

– Három éjszakára beköltözöm a királylány szobájába. Meg kell tudnom, hová jár éjjelente.

Ez a legény mindentudó volt, azt is meg tudta csinálni, hogy senki se lássa. Őrzi hát szépen az első éjjel a lányt. Ütött a tíz óra, aztán a tizenegy, megérkezett a pompás hintó, kiugráltak belőle az ördögök, és uccu neki! Beültették a királylányt a hintóba, és elhajtottak. Amikor a legény látta, hogy viszik a lányt, gyorsan a hintó hátuljához tapadt, és velük ment.

Gurult a hintó, csak úgy dübörgött. Egy gyümölcsösön mentek át, a fákon aranyalmák csillogtak. A legény kinyújtotta a kezét, letépett egy almát, és zsebre vágta.

Amint az ördögök észrevették, hogy a fa megrezdült, tüstént kiugráltak a hintóból, és ripityára törték, keresték, kutatták, ki tépte le az almát. Nem találtak senkit. Egykettőre megjavították a hintót, és mentek tovább.

Megérkeztek a terembe, ahol az éjszakát töltötték. A teremben állt a bál. Felkapták az ördögök a lányt, és éjfélig szünet nélkül táncoltatták. A királylány minden tánc után egy cipellőt dobott az asztal alá. A legény az asztal alatt ült, és összegyűjtötte a cipellőket. Amikor tizenkettőt ütött az óra, az ördögök fogták a királylányt, s az ágyra fektették. Aztán ahogy idehozták, úgy vitték vissza. Így telt el az első éjszaka.

Másnap minden megismétlődött. Megérkeztek az ördögök, vitték szépen a lányt. A legény megint felült a hintóra. Most egy ezüstkerten haladtak át, a fákon ezüstalmák csillogtak. A legény

kinyúlt, letépett egy almát, és eldugta. Az ördögök látták, hogy meghajlik az ág, tüstént ripityára törték a hintót, de a legényt nem találták meg.

A teremben most is ropták a táncot. A kiráylány a szakadt cipellőket az asztal alá dobta, a legény most is összeszedte őket. Így telt el a második éjjel.

Harmadnap a legény ugyanazt csinálta. Amikor az ördögök ugyanabban az órában megérkeztek a kiráylányért, ismét a hintó hátuljára ült. Most gyémántkerten haladtak át, a legény letépett egy gyémántalmát, és eldugta. Meghallották ezt az ördögök, összetörték a hintót, de nem találtak senkit. S megint jött a tánc, muzsika, mulatozás. Megint csak örökké a lányt táncoltatták, majd szétszedték. Éjfélkor beültették a kiráylányt a hintóba, hazavitték, az ágyba fektették. Az meg másnap délig aludt, amíg a kedve tartotta.

Mondja ekkor a legény a királynak:

– Fenséges királyom, tedd, amit mondok, nyúzzass meg kilenc ökröt, s a kilenc ökör bőréből fonass jó erős korbácsot, különben a lányod nem szabadul meg.

Kérdezi a király, mire való ez.

– Megmondom én, mire, fenséges királyom. A kiráylányban gonosz szellem lakozik, azt kell kikergetni!

Megfonták a korbácsokat. A királynak készültek, gyorsan megcsinálták őket, s amikor bevitték a királyhoz, azt mondja a legény:

– Sorakoztasd föl a hadseregedet, én pedig kiválogatom a munkához a legderekből vitézeket.

Így is lett.

– Most pedig – mondta a legény – adj nekik jó früstököt, hogy megerősödjenek, s ne csak úgy ímmel-ámmal verjék a kisasszonykát.

Akár tetszett, akár nem, a kiráylányt hanyatt fektették a deresre. A legény sorba állította a katonákat, négyet az egyik oldalról, négyet a másiktól, lábuknál a korbácsok; ha a korbács elszakadt, vettek egy másikat, és ütötték-verték az ördögöt a kiráylány hasában. Csak úgy vonaglott az ördög, mert a korbácsolás csak neki fájt, a kiráylánynak nem. Amikor a katonák megunták a korbácsolást, a legény újabb nyolc vitézt állított a kiráylány mellé,

korbácsolják azok. Amikor ezek is megunták, megint odaállított nyolcat. És ütötték, verték az ördögöt. Az meg csak tekergett, vonaglott, de nem bújt ki. Amikor a kilenc ökörbőrből fonott korbács mind elszakadt, s az ördög még mindig nem jött ki, fogta a legény az utolsó korbácsot, s nekilátott a verésnek. Erre már kiugrott az ördög a királylányból, és örökre eltűnt egy szakadékban.

Amikor látta ezt a király, így szólt a legényhez:

– Megszabadítottad a lányomat, s ha tetszik neked, feleségül veheted.

Nagy lakodalmat csaptak, s a legény megkapta a királyságot is.

AZ ELVARÁZSOLT KIRÁLYKISASSZONY

Élt egyszer egy királyné, aki meddő volt, egyetlen gyereket se szült. Kérte is szüntelenül a Jóistent, adjon neki gyereket. Legyen bár akkora, mint egy borsószem, ő nem bánja, csak gyerek legyen. Meghallgatta a Jóisten a kérését, kisleánya született. Akkorka volt csak, mint egy borsószem. Abban is különbözött a többi gyerektől, hogy rögvest szólította az anyját meg az apját is. Aprócska volt, de a nyelve, az jól pörgött. Szerették is nagyon. Hiába, amit a Jóisten adott, azt a király meg a királyné is elfogadta. Mutogatni senkinek se mutogatták, nehogy szégyent valljanak vele, a többi király elől pedig rejtegették gyereküket.

Így éltek, éldegéltek, rejtegették a kicsit, s gondozták, mint minden más gyereket. A gyerek az már csak gyerek marad, még ha nem hasonlít is az istenekre. Kapott egyszer a király egy levelet, amelyben a szomszédos király tanácskozássra hívta. Irigye volt ez a király, s fejébe vette, hogy megmérgezi a mi királyunkat.

Mondja a király a királynénak, hogy levelet kapott a szomszédos királytól, aki tanácskozássra hívja. Meghallotta a kislány, mit beszél az apja, s tüstént tudta, mi vár a királyra, mert ő már csak ilyen volt – mindentudó. Mondja a királynak:

– Vigyen magával, apám, ahhoz a királyhoz!

– Ej, gyermekem, minek is vinnélek, csak gúnyt űznének belőled!

– Elbújok én apám széke alá. Vagy beülök a ló fülébe, csak vigyen magával. Ha nem visz magával, rossz vége lesz. Hallgasson rám!

A király csak király, az apa csak apa.

– Akár a zsebében is elbújok, csak vigyen magával, mert meglátja, baj lesz. Nem fog visszatérni, ha nem visz magával!

– Most aztán mit tegyek? – kérdezi a király a királynétól. – Hátha igazat beszél.

Megígérte, hogy magával viszi. Már másnap indultak, a kocsis készülődött, mert hosszú út állt előttük. Masinák akkoriban még nem jártak, hintón utaztak.

Elindultak, mentek, mendegéltek. Amikor már közel jártak a királyhoz, a borsónyi kislány mondja az apjának:

– Most hallgassa meg apám az igazságot. Amikor megérkezik a királyhoz, ebéddel fogják kínálni. És a tányérban méreg lesz. De maga, mielőtt ebédelni kezdene, dobja le a kanalát az asztal alá. A király lármázni fog, hogy a szakács nem hozza a tiszta kanalat, s ezalatt maga gyorsan cserélje ki a tányérját az övével. A kocsis pedig ne fogja ki a lovakat. Ebédeljen meg a király tányérjából, a többit majd meglátja!

Megérkeztek a királyhoz. Asztalhoz ültek. A király azt tette, amit a lánya mondott. Ledobta a kanalát az asztal alá. Amikor ezt látta a másik király, mérgesen kiment a konyhába, miért nem hoznak egy másik kanalat. Ezalatt a király gyorsan elvette a tányérját, s odalökte neki a magáét. Nekiláttak az ebédnek. A király most már bátran evett, a másik meg lenyelt egy-két kanállal, felfordult, és vége volt.

Aki másnak vermet ás...

Amikor látta ezt a király, nem evett tovább, hanem illa berek, nádak, erek, kiment a palotából, s csak ennyit mondott:

– Amit főztetek, egyétek is meg! Aki másnak vermet ás, maga esik bele!

Beült a hintóba, és szaladt haza. Így lett vége a látogatásnak. Azt mondja neki a hintóbán a lánya:

– Ugye, igazat mondtam, apám. Mégse akart magával vinni. Mi lett volna magából? Most láthatja!

Akármilyen volt is a lánya, a király most már nagyon szerette. Boldogan hazatért, s éltek, éldegéltek, egy évig vagy kettőig, amikor a lánynak hamarosan meg kellett halnia. Tudta ő ezt előre, mert már csak ilyen volt – elvarázssolt. Montba hát az anyjának meg az apjának:

– Anyám, apám, megteszitek-e, amit mondok?

– Mit kívánsz, gyermekem?

– Megmondom, de vajon megteszitek-e?

– Szívesen. Mit kívánsz?

– Hát figyeljetelek rám. Én harmadnapra meghalok. És az a kívánságom, hogy ha meghalok, ne hagyjatok őrizetlenül.

– Hogyan is hagynálak őrizetlenül – mondja a király. – Hiszen elegendő hadseregem van!

– Ha nem álljátok a szavatokat, elpusztítom a várat meg titeket is. Minden éjjel álljon mellettem őrség. Tegyetek a templom

kriptájába, s ha jön az este, legyen ott az őrség!

A király ígéretet tett a lányának:

– Jól van, hiszen a katonának ott kell állnia, ahová parancsolom!

Minden éjszakára egy katonát, de meddig? Ezt a lány nem mondta meg, csak őrséget kért.

Amikor meghalt, betették szépen a koporsóba, és bevitték a templomba.

Jött az este, kisorsolták, melyik katona fog őrséget állni. Elvezették, és becsukták a kriptába. Vigyáz a katona, örködik, fel-alá jár a kriptában, a lány a koporsóban fekszik. Tizenegy óra lett, aztán éjfél, felült a lány a koporsóban, s úgy megette a katonát, hogy csak a csontokat hagyta meg belőle.

Jöttek reggel a katonáért, hogy véget ért az őrség, hát a katona sehol! Csak a kopjáját, vértjét, bakancsát meg a csontjait találták.

Most mit tegyenek? Jelentették a királynak.

– Hiába minden, én ígéretet tettem a lányomnak. Az őrségnek, ha törik, ha szakad, ott kell állnia!

Másnap éjjel is úgy történt. És a királylány temérdek katonát emésztett el éjszakánként. Amelyik katonát kisorsolták, remegett, mint a fűzfa. Úgy indult az őrségre, mint a másvilágra. Amikor az öreg katonákat már elpusztította, jöttek a fiatal újoncok, azokat is megette.

Ekkor már híre ment a világban, miféle őrség van a királyságban, hogyan pusztítja a királylány a katonaságot. Kisorsoltak egyszer egy frissen toborzott katonát. Jól tudta, mi vár rá, ő is remegett. „Jobban tettem volna, ha otthon végzek magammal!” – gondolta.

Elvezették, bezárták, semmi se segíthetett rajta. A kriptában már nem parancsolt neki senki, alhatott, bukfencet hányhatott, ott már a királylányé volt. Bizony sírt is a katona, hánykolódott a csontházban. Az összes katona csontja ott hevert.

– Nekem már minden mindegy, meg akarok halni!

Volt ott egy ablak, már amilyen a templomban lenni szokott. Felkapaszkodott rá a katona, kinyitotta.

– Bárcsak meghalnék! Inkább megölöm magam, semmint hogy egy szörnyeteg felfaljon, szétszaggasson!

Így is tett, kinyitotta az ablakot. A Jóisten rajta tartotta a szemét a fiatal regrutákon, így aztán úgy esett le, hogy haja szála se görbült, még csak meg se ütötte magát. Pedig jó magasról zuhant le, másnak talán egyetlen csontja se maradt volna épen. Ő meg szépen lehuppant.

Egyszerre csak ott termett egy öreg koldus. A katona futásnak eredt, hogy világgá megy, olyan helyre, amit még soha emberfia nem látott, s belebotlott a koldusba.

– Hová mégy, katona?

– Hogy hová? Hagyj békén, ne is kérdezd!

Az öregember pedig angyal volt, maga az Isten.

– Tegnap berukkoltam – mesélte a katona –, s valóságos vágóhídra küldtek, ahol minden éjjel folfalnak egy katonát. Ott aztán bezártak. Kiugrottam az ablakon, hogy inkább megölöm magam, de nem haltam meg. Most megyek, és főbe lövöm vagy felakasztom magam, mert oda többé be nem teszem a lábam!

– Ne menj, eredj vissza – kérlelte a koldus. – Ne félj, minden jóra fordul, csak hallgass rám. Majd én megmondom neked, mit csinálj, s győzni fogsz, csak eredj vissza.

A katona engedelmeskedett, Isten sugallatára visszafordult. De hogyan másszon föl az ablakra? Hát, fölsegítette valahogy az Isten.

– Az orgona mellett megtalálod a háromkirályok krétáját – mondta a fiúnak –, ülj le a székre, rajzolj magad köré egy kört, és ne félj, senki se fog a közeledbe menni. Aztán fogd a könyvet, és imádkozz. Amikor az a szörnyeteg kimászik a koporsóból, a világért se nézz rá. Csontok fognak potyogni a fejedre, hogy elmozdulj arról a pádról. Kiabálni fog veled a lány, hogy talán az apja állított-e oda, hogy barát ül-e a pádon, de te ne nézz rá, ne moccanj. Akárhogy lármázik is majd körülöttesd, akárhogy hajigálja is majd a csontokat a csontházban, csináljon csak, amit akar, te meg se moccanj. Az éjfél úgyis bekövetkezik, hát csak ne félj, hadd lármázzon egy óra hosszat.

Azt tette a katona, amit a koldus mondott. Leült a székre, és imádkozott. Tizenegy órakor a szörnyeteg feltápáskodott a koporsóból. Kimászik, rohangál a templomban, nem lát senkit, az egész templomot végigkutatja, és kiabál:

– Micsoda csirkefogó, micsoda szarházi, nem adott mellém
őrséget! Majd én megmutatom neki! – szidalmazta az apját.

Aztán meglátta a katonát.

– Hát te meg mit keresel azon a széken? Talán bizony az
őrségnek széken a helye?!

Rémisztgette a katonát, de az rá se nézett, meg se moccant.
Jött az éjfél, s ha tetszett, ha nem, éhesen kellett visszamennie a
koporsóba. Ez egyszer nem kapott katonát!

Amint megvirradt, jöttek megnézni a katonát, hát az ott sétál a
templomban. Tüstént szaladtak a hírrel a királyhoz.

– Hej, fenséges királyom, az őrségnek nem esett baja!

Mondja erre a király:

– Ételt, italt, muzsikát neki!

Nagy lakomát csaptak, megvendégelték a katonát, s
hálálkodtak neki, hiszen este megint ő fog örködni, ha egyszer
semmi baja nem esett.

Evett-ivott a katona estig, amennyi csak belefért. „Hátha ma is
engem akarnak őrségbe állítani?!“ – gondolta magában. „Hátha
megint nekem kell bemennem a szörnyeteghez?“ A nap gyorsan
elszállt. Amint beesteledett, a mi katonánkknak vissza kellett mennie
a templomba.

„Én már letudtam a szolgálatot, menjen most már más“ –
gondolta a katona. De rajta kívül már egyetlen katona se volt.

Hát amikor bezárták szegényt, megint sírva fakadt:

– Jaj, Istenem, tudom már, mi volt velem, s mi vár még rám.

Akkor már inkább kiugrom fejjel lefelé az ablakból, hadd haljak meg,
s ne kelljen kiállnom ezt a félelmet.

Ki is ugrott. És az Úristen megint megsegítette, a haja szála se
görbült meg, úgy szállt le, mint a madárka.

Megint futásnak eredt, hogy világgá megy. Szaladt, szaladt, s
ismét találkozott a koldussal.

– Hová mégy, fiam?

– Hogy hová, öregapám? Ne is kérdezd. Minek is mondjam el.
Az éjjel egy szörnyeteget őriztem, föl akart falni, lármázott, tombolt.
És ma megint őrségbe küldtek. Én inkább elpusztulok a mezőn,
inkább meghalok, vagy főbe lövöm magam, de oda nem megyek
vissza!

– Eredj csak vissza, fiam. Egyszer már megsegített az Isten, megsegít másodszor is, csak menj vissza. Ha megszöksz, még jobban fognak üldözni. Hallgass rám, és menj vissza, meglátod, hogy győzni fogsz, hogy jóra fordul minden.

Engedelmeskedett a katona az isteni sugallatnak, visszament a templomhoz. Amikor az ablak alá értek, mondja neki a koldus:

– Menj fel a kórusra, s ülj le az orgonához, ahol a kántor szokott ülni. Rajzolj magad köré a krétával egy kört, és semmit se félj. Ha ütött az óra, a szörnyeteg megint tombolni fog, meg csontokat hajigálni, talán még az ablakokat is betöri, úgy fog mérgelődni. De te rá se hederíts! Úgy fog téged üldözni, hogy már-már felborít orgonástul. De te csak fohászkodj az Istenhez, és ne félj, nem lesz semmi bajod, éppen csak hogy félsz majd egy kicsit.

A katona így is tett. Amint bement, rögtön rajzolt maga köré egy kört. Leült a kántor helyére, s számolta a percekét. Eltelt egy óra, már remegett, úgy félt. Amikor ütött a szörnyeteg órája, kezdődött a haddelhadd.

– Te ilyen meg olyan, már megint ezt az őrt küldted ide!

És a szörnyeteg, mint az utolsó ítéletkor, szerteszéjjel hajigálta a templomban a csontokat, és tombolt, mert éhes volt, még a kórusra is felkapaszkodott.

– Hát téged ide állítottak? Mit őrzöl itt?

Ugat a szörnyeteg, de a katona rá se néz, meg se moccan. „Felőlem ugathatsz” – gondolta magában. Éjfél lett, és a szörnyeteg már második éjjel éhesen kotródott vissza a koporsóba. Most már a katona alhatott reggelig, nem kellett tartania semmitől.

Amint megvirradt, a katona járt-kelt a templomban, a szörnyeteghez is odament, aki most már holtan feküdt a koporsóban. Reggel jöttek megnézni a katonát, hogy él-e, hal-e. Hát ott járkál a templomban, aztán az oltárnál imádkozik. Rögtön mentek jelenteni a királynak, hogy a katonának a második éjjel is szerencséje volt, életben maradt, s ott sétál a templomban.

A király tüstént hintót küldetett a katonáért, hogy most már megérdemli, hogy hintón hozzák, ha a második éjszaka is győzedelmeskedett, s nem esett baja. Megállt szépen a hintó a templom előtt.

– Ülj be a hintóba, katona! – és elvitték a palotába.

A király és a királyné igen örvendezett, hogy talán csak lesz valami abból, ha ez a katona már két éjszakát szerencsésen átvészelt. Megint megvendégtették, amit csak kért, mindent megkapott, ételt, italt, muzsikát. Jöttek a tisztek, körülállták a katonát, s ő csak evett meg ivott. De aztán csak megint megdermedt a szíve, hogy azért tartják jól, hogy este megint őrségbe menjen. De nem mondtak neki semmit. Egész nap etették, este aztán gyerünk! Visszavitték szépen a templomba.

Visszavitték, bezárták: Tégy, amit akarsz, katonám, ha félsz, ha nem, ott kell örködnöd!

Töri a fejét a katona, fel-alá jár, és megint csak sírva fakad.

– Jaj, megyek, és megölöm vagy főbe lövöm magam, ekkora ijedséget nem veszek többé magamra. Két éjszaka még megkegyelmezett nekem, de most már biztosan felfal.

Megint levetette magát a magasból, de úgy szállt le, mint a madár, egy cseppet sem ütötte meg magát. Fut, menekül a templomból, hogy világgá megy. Szalad, szedi a lábát, hát látja, hogy az árokban egy koldus vonaglik, sehogy sem bír kimászni.

– Hé, katona, segíts már rajtam, nem tudok kimászni!

Ismét az angyal volt az, koldusnak öltözve. Kihúzta a katona az árokból. Kérdezi a koldus:

– Isten megáldjon, katona. Hová mégy?

– Hagyjon engem, öregapám, már beszélni sincs kedvem.

Harmadik éjjel, hogy őrségbe küldenek a szörnyeteghez. Nem megyek én oda többé félelmet nyelni. Még a tulajdon apám se kényszeríthet rá!

– Hallgass rám, fiam – kérlete megint a koldus –, én ez és ez vagyok. A Jóisten küldött hozzád, hogy sugallatomra vállald az örködést. Már az Isten is sokallja azt a temérdek katonát, amit az a szörnyeteg felfalt. Ne félj, ez az éjszaka az utolsó, s minden jóra fordul. Ha kiszabadítod a szörnyeteget, éjfél után olyan királykisasszony lesz belőle, hogy szebbet nem találsz.

Ment hát a katona. A koldus megint felsegítette az ablakra, és mondja neki:

– Tedd azt, amit mondok. Amikor elérkezik a tizenegy óra, állj fel az oltárra a szentek közé, és figyeld, mi fog történni. A szörnyeteg majd kimászik a koporsóból, és randalírozni fog a templomban, a

kórusra is felmegy majd, s te akkor gyorsan menj el a szentektől, rajzolj egy kört a koporsó köré, és feküdj bele. A szörnyeteg kiabálni fog veled: „Mit keresel itt, takarodj tüstént, ez nem a te helyed!” De te ne moccanj, csak nézz rá. Könyörögni fog neked, hogy menj ki a koporsóból, háromszor is rád kiált, de te ne menj ki, csak nézz rá, míg csak tetőtől talpig fehér nem lesz, és azt nem mondja: „Jézus, Mária, Szent József, te az enyém, én a tiéd!”

Amikor jött a tizenegy óra, a katona azt csinálta, amit a koldus mondott. Beállt a szentek közé, és várt. Ahogy ütött a szörnyeteg órája, megint szaladgálni kezdett a templomban. Rohangál és átkozódik:

– Most aztán megölöm! Most aztán lerombolom a várát!

Volt ott haddelhadd, mérgében a falhoz vágta a csontokat, a kórusra is felrohant – de az őrség sehol! Miközben a kóruson volt, a katona otthagya a szenteket az oltáron, gyorsan kört rajzolt a koporsó köré, és belefeküdt.

Közeledett az éjfél. Amikor a szörnyeteg meglátta a katonát a koporsóban, elkiáltotta magát:

– Mit keresel te a koporsóban, talán bizony a katonának koporsóban a helye? Hát így őrködsz te?

És lett nemulass a koporsó körül, de a katona meg se moccant, csak feküdt, és nézte a szörnyeteget. Az meg kérlelte először, másodszor is, de a katonának a szeme se rebbent. Csak nézte a szörnyeteget, és látja, hogy egyre fehérebb, s háromszor felkiált:

– Jézus, Mária, Szent József, állj fel! Én a tiéd, te az enyém!

De ekkorra már olyan volt, mint a legfehérebb tej, mint a legszebb kisasszony. Erre már felállt a katona, s mindketten letérdeltek az oltárhoz, és imádkoztak. A szörnyetegből olyan szép kisasszony lett, hogy nem volt párja.

Jönnek reggel megnézni az őrséget. Kinyitják a kaput, hát látják, hogy az oltárnál ketten térdepelnek. Tüstént szaladtak a hírrel a királyhoz.

Futva jött a király a királynéval, és látják, hogy olyan szép a lányuk, hogy a napra lehet nézni, de rá nem. Azt se tudták, mihez kezdjenek örömeikben.

– Akarod, hogy a lányunk a tiéd legyen? – kérdezték a katonától. – Te szabadítottad meg, legyen hát a tiéd!

Bizony ki se mentek a templomból, mert a király rögtön papot hívatott, s ott az oltárnál összeeskette őket.

Aztán hintók gördültek a templomhoz, nagy volt az öröm, és a király mindenkit meghívott a lakodalomra.

Hát ilyen szerencse érte a katonát, akárhogy is haldoklott félelmében. A király nyomban levette a királyi láncot, a katona nyakába akasztotta, és kinevezte főtanácsosává.

ARANYPATKÓ, ARANYTOLL, ARANY HAJSZÁL

Élt egyszer egy fiú, aki nagyon szegény volt. Elindult hát szolgálatot keresni. Útközben találkozott egy asszonnyal. Biz az boszorkány volt, de a szegény fiú ezt nem tudta. Asszony, hát asszony.

Odamegy hozzá, mire kérdezi tőle a boszorkány:

– Hova mégy, édes fiam?

– Szolgálatot keresek, öreganyám.

– No, ha szolgálatot keresel, gyere hozzám. Nem lesz más dolgod, mint a három kancámat legeltetni.

Megörült a szegény fiú, hogy könnyű dolga lesz, ráállt. Még azt se kérdezte, mi lesz a fizetsége.

Mondja neki másnap a boszorkány:

– Itt a három kanca, vidd ki őket a legelőre. De oda menj ám, ahova vezetnek. Ha elkóborolnak valahová, egy fejjel kurtább leszel.

„Ha így, hát így” – gondolta magában a szegény fiú. „Isten kezében vagyok, majd csak boldogulok valahogy. Megfogom a három kantárt, és nem ereszttem el.” És megígérte, hogy vigyázni fog a kancákra.

A három kanca pedig a boszorkány három lánya volt.

Felült az egyik kancára, és elindult. Oda ment, ahová vezették. Amikor megérkeztek a legelőre, a kancák szépen legelni kezdtek körülötte, mint ahogy azt már a lovak szokták. De bizony a boszorkány olyan pogácsát adott neki ebédre, hogy amikor beleharapott, tüstént elaludt. És aludt egész nap, mint akit agyonvertek. A kancák pedig elbújtak egy egérlyukba.

Amikor felébredt, látja, hogy indulni kellene hazafelé – de a kancáknak se híre, se hamva. Az áldóját! Ide-oda járkált, és keservesen sírt. Tudta, mi vár rá – egy fejjel kurtább lesz. Ekkor odajött hozzá egy egér.

– Hát te miért sírsz? – kérdi.

– Hogy miért? Legeltettem három kancát, de elvesztek.

A gazdasszonyom megmondta, hogy ha nem hozom őket haza, egy fejjel kurtább leszek!

– Ne félj, én tudom, hol vannak. Fogd a három kantárt, és gyere velem. Addig harapdálom őket, amíg ki nem kergetem mind a hármat az egérlyukból. Te állj a lyuk fölé. S amikor kijön egy egér, csapj rá a kantárral, és megint lóvá változik.

Úgy is tett a szegény fiú. Az egér bebújt a lyukba, ő pedig ott állt a kantárokkal a lyuk fölött. No, harapta, tépte, kergette a lovakat az egér. Nem tehettek mást, ki kellett jönniük. A szegény fiú fejükre dobta a kantárt, felpattant az egyikre, és hazament a gazdasszonyhoz.

Az már előre örült, hogy kanca nélkül fog megérkezni, s karddal várta, hogy levágja a fejét.

Bevitte szépen a szegény fiú a lovakat az istállóba, bekötötte őket. A boszorkány vacsorát adott neki, s miközben a szegény fiú evett, kiment az istállóba, fogott egy lapátot, és agyba-főbe verte a három kancát – a lányait.

– Ti szégyentelenek, nem bújtatok el, hanem hancúroztatok vele! Ugye, nem bújtatok el!

– Elbújtunk az egérlyukba, de egy egér kikergetett bennünket! – sírtak a lányok.

Hiába beszéltek, az anyjuk csak ütötte-verte őket.

– No, holnap majd meglátjuk. Ha megint hazavezet titeket, lesz ncmulass! Még nagyobb verést kaptok, ha nem bújtok el!

Másnap a boszorkány megint pogácsát adott ebédre a szegény fiúnak, és a kancákra ráparancsolt, hogy jól vigyázzanak, és most mint kacsák bújjanak a vízbe. Ha a szegény fiú megtalálja őket, akár haza se jöjjenek, úgy ellátja a bajukat, a semmirekellőknek!

Amikor a szegény fiú leszedte a lovokról a kantárt, olyan békésen legelésztek mellette, mint a birkák. Letelepedett hát a közelükben, és nekilátott az ebédnek. Amint beleharapott a pogácsába, nyomban elaludt. És aludt, míg csak be nem esteledett. A kancák pedig úgy tettek, ahogy anyjuk megparancsolta. Úgy elbújtak a nagy vízbe, a tengerbe, hogy nyomuk se maradt.

Felébredt a szegény fiú. Sírva járta be a legelőt, de a kancák sehol. Odament hozzá egy vadkacsa.

– Miért sírsz?

– Hogy miért? Három kancát legeltettem. Amint egy kicsit lehunytam a szemem, eltűntek. Márpedig a gazdasszonyom megmondta, hogy ha nem hozom őket haza, egy fejjel kurtább leszek. Most mitévő legyek?

– Sebaj, a lovak ott vannak abban a folyóban.

És megmutatta a szegény legénynek a vizet.

– Uramisten, hogy hozzam ki őket onnan? Hogy menjek én be ekkora vízbe?

– Nem kell bemenned. Én majd segítek. Bemegyek a vízbe, te pedig csak állj a partra, a víz szélére. A partig kergetem őket, te pedig majd csak suhints rájuk a kantárral, s megint lovakká változnak.

A szegény legény úgy tett. A vadkacsa még a helyet is megmutatta neki, hova álljon. Aztán beugrott a vízbe, a tengerbe vetette magát. És mert vadkacsa volt, erősebb volt a kacsáknál, hát csípte, hajtotta, űzte őket, egyiket a másik után. Ki is kergette őket egészen a partig, a szegény fiúhoz.

Az már ott várt a kantárral, a fejükre dobta, s megint lovakká változtak.

Hazaérkezik este a lovakkal, gazdasszonya vacsorával kínálja, ahogy dukál, aztán megint kimegy a lányaihoz, hogy azoknak is kiossza a fekete levest. Fogta a lapátot, és úgy elnászpángolta őket, hogy csak úgy zengett az istálló.

– Ti ebugatták, hát megint hagyjátok, hogy a szegény fiú túljárjon az eszeteken! Talán bizony be tud menni az ilyen a tengerbe?! Mért nem bújtatok oda, ahova megparancsoltam?!

Hiába beszéltek a lányok, csak tovább verte őket.

– Megálljatok, szukák, ma még megkegyelmezek nektek. De meglátjátok, mi lesz itt holnap, ha megint túljár az eszeteken!

Jött a harmadik nap. Reggel a boszorkány mondja a lányainak:

– Én már nem hiszek nektek. De ha megteszitek, amit mondok, újra hinni fogok. Vezessétek el a szegény fiút oda, ahol eddig is legeltetek, ti pedig jöjjetek vissza ide, hozzám. Kotlóssá változom, és úgy fogok ülni rajtatok, mint tyúk a tojáson!

A lányok engedelmeskedtek anyjuknak. Amikor a szegény legény felült az egyik kancára, szépen kimentek a legelőre, és legelni kezdtek. A szegény legény megint evett a pogácsából. És ismét mélyen elaludt. Közeledett a hazatérés órája, a szegény fiú felébredt – hát a kancák sehol. Megint sírva fakadt:

– Most aztán mitévő legyek? Kétszer megmenekültem, de harmadszor már nem segít rajtam semmi!

Odajön hozzá egy görény.

– Miért sírsz?

– Jaj, hogy miért? Legeltettem három kancát, és szőrén-szálán eltűntek. Mostanáig kerestem őket, de hiába.

– Hasztalan keresed a három kancát! Azok már ott lapulnak otthon az anyjuk alatt!

– Hogy hozzam ki őket onnan?

– Annyi baj legyen, én majd kikergetem őket.

Elindult hát a görénnyel haza. Mondja a görény:

– Jól figyelj rám. Én bemegyek a szobába, ahol a boszorkány ül a lányain, és elkezdem csiklandozni. Meglátjuk, hogy lemászik-e róluk vagy sem. Te csak állj ott, és ha a csibék szétszaladnak, csapj rájuk a kantárral, és megint lovakká változnak.

A szegény fiú úgy tett. Most már a boszorkány is elhitte, hogy a lányai engedelmesek voltak, és jól elbújtak. Nem is verte meg őket.

De a görény egyéb tanácsot is adott a szegény fiúnak:

– Hamarosan kitelik a szolgálatod. A gazdasszonyod majd ki akar fizetni. Te ne alkudozz vele, csak kérd azt a göthös, kehes, ragyás, hitvány lovat, ami a sarokban áll, és mozdulni se bír már, meg azt a nyerget és kantárt a padlásról, amit a tyúkok leszartak. Mást ne fogadj el!

No, kitelt a szegény fiú ideje. Kérdezi tőle a boszorkány:

– Na, szolgám, derekasán dolgoztál, jól viselted magad, mit kívánsz a szolgálatért?

– Hej, öreganyám, mit is kívánhatnék? Megkapom, amit kérek?

– Hát mi lenne az?

– Adja nekem azt a hitvány, göthös lovat. Megcsutakolom, s legalább elvisz valameddig.

– Mire neked az a ló? Rozoga már, semeddig se jutsz el vele.

– Legeltetni fogom, fcltáplálom, csak adja nekem. Nem is kérek egyebet, csak még azt az öreg nyerget meg kantárt, amit a padláson a tyúkok leszartak.

– Minek az neked, csak szégyent hoz rád?!

– Nem kérek én semmit, csak azt a lovat meg a szerszámot.

Végre-valahára a boszorkány ráállt. Lehozta a szegény legénynek a nyerget meg a kantárt, a göthös lovat pedig kivezette az istállóból. Elbúcsúzott tőle a szegény fiú illendően, s útnak indult. Amint kiment a faluból, a ló megrázta magát, s olyan fényes lett, mint a gyűrű.

– No, Jankó, most hogyan folytassuk az utat? A felhők fölött vagy a föld fölött?

– Hej, táltos lovam, menj csak úgy, hogy se neked, se nekem ne essék bajom!

Mentek, mendegéltek hegyen-völgyön át. S mert a legénynek senkije se volt, betértek a királyhoz.

– No, fiam – mondja a király –, mi járatban vagy? Szolgálatot keresel?

– Egyedül vagyok, mint az ujjam. Nem bánom, szolgálatba is állhatok. Nekem már minden mindegy.

Beállt hát a király szolgálatába. Ennek a királynak temérdek szolgálja és kocsisa volt, lova is elég. No, ezek a szolgák rábízták a szegény fiúra a leghitványabb lovakat. Ő meg addig csutakolta őket, amíg olyan szépek nem lettek, mint a menyétek. Hiába igyekeztek a szolgák, az ő lovaik lettek a leghitványabbak.

Nézi a király a lovait, hát lett ám nagy haddelhadd.

– Hát ez meg mi? Ő kapta a leghitványabb lovakat, s most azok a legszebbek?!

Irigykedtek a kocsisok a szegény legényre, hogy szégyenbe hozza őket. Lesték is eleget, mit csinál a lovakkal. Biztosan mindentudó ez a fiú, gondolták. Mondták is a királynak:

– Ugyan miért haragszik ránk, felséges királyunk, hiszen ez a fiú meg se eteti, meg se keféli a lovait, csak simogatja őket, s mégis nyomban jóllakottak és fényesek. Mi pedig eleget keféljük, abrakoljuk őket, mégsem olyanok. Ez a fiú tud valamit!

Még amikor a szegény legény ellovagolt a boszorkánytól, azt mondta neki a táltos:

– Amíg a hátamon viszlek, ne nézd a földet! Akármit is látsz, meg ne állíts!

De a legény meglátott az úton egy aranytollat, és felkiáltott:

– Hé, táltos, állj meg! Valami csillog az úton.

Mondja erre a táltos:

– Ha megállítottál, és felveszed, baj lesz. Ha nem veszed fel, még nagyobb lesz a baj. De ha már megállítottál, vedd csak fel azt a tollat!

Mentek tovább. A szegény legény megpillantott egy arany hajszálat, és felkiáltott:

– Állj meg, táltos! Valami csillog az úton!

Mondja megint a táltos:

– Ha megpillantottad, ha felveszed, baj lesz, ha nem veszed fel, még nagyobb lesz a baj!

Felvette a szegény legény az arany hajszálat, s mentek tovább. Ezeket a dolgokat a boszorkány dobálta a lába elé, mert jól tudta, hogy a göthös lóból táltos lesz. Ezért akart bosszút állni. Végül odadobta az aranypatkót. Mondja megint a táltos a szegény legénynek:

– Ha megpillantottad, ha felveszed, baj lesz, ha nem veszed fel, még nagyobb lesz a baj!

Leereszkedett a táltos, és a legény felvette a patkót. Most már mindene megvolt. Még villanyra se volt szüksége az istállóban. A szolgák pedig igen haragudtak rá. Lesték, kutatták, mit művel az istállóban, és látják ám, hogy a kalapjára tűz egy aranytollat, és az istálló kivilágosodik. Nem akartak hinni a szemüknek, futottak a királyhoz:

– Fenséges királyunk, micsoda tolla van ennek a fiúnak. Tudja-e, királyunk, miféle szolga ez? Se lámpája, se mécsese, mégis ragyog az istállója. Aranytollat tűzött a kalapjára, az világít neki!

– Ha aranytoll van nála, keresse meg az aranytyúkot, akitől a toll származik! – mondta a király, és magához hívatta a legényt.

– Hallom, szolga, hogy aranytoliad van. Ha nem találod meg az aranytyúkot, akitől a toll származik, egy fejjel kurtább leszel!

Sírva ment a legény a táltoshoz. Mondja neki a táltos:

– Látod, Jankó, nem megmondtam neked, hogy ne állíts meg! Ha megállítasz, baj lesz, ha nem állítasz meg, még nagyobb lesz a baj. Jó tanácsot adtam néked. De ne sírj, ne ríj, majd csak lesz valahogy. Eredj a királyhoz, s kérdezd meg, mikor induljunk.

Mondja a király Jankónak:

– Akkor indulsz, amikor kedved tartja, de menned kell. Ha nem hozod el az aranytyúkot, egy fejjel kurtább leszel!

Felkészült a táltos az útra, Jankó felült a hátára.

– No, Jankó, menjünk!

Elindultak hát. Úgy repültek a levegőben, mint a madár, mint az ágyúgolyó. Estére megérkeztek a boszorkány házához. Sötét volt már, a boszorkány aludt. Mondja a táltos Jankónak:

– Jól figyelj rám. Én itt maradok az eresz alatt strázsálni. Te menj be a szobába, találsz ott egy fészket s rajta egy tyúkot. Aranytojásokon ül. A boszorkány alszik, de ott lesz mellette a kardja. Vedd el gyorsan a kardot, s törd darabokra. A darabokat hajigáld szét az udvaron minden irányban. Aztán fogd a kotlóst az aranytojásokkal, s siess hozzám.

Jankó úgy is tett. Bement – a boszorkány aludt. Elvette a kardját, darabokra törte, a darabokat szertehajigálta, felkapta a kotlóst a tojásokkal, és uccu a táltoshoz. Mondja a táltos:

– Pattanj föl, Jankó, a hátamra, tüstént indulunk!

S szálltak a levegőben, a felhők alatt. De felébredt ám a boszorkány. Körülnéz, hát a kardja sehol. Keresi a kotlóst, annak is nyoma veszett. Tudta rögvest, hogy csak Jankó járhatott itt, felült hát a piszkafára, és utánuk eredt. Már-már utolérte őket, de ekkor elérték a királyság határát, s ott már a boszorkánynak nem volt hatalma fölöttük. Így aztán csak odakiáltott nekik:

– Jössz-e még hozzám, Jankó?

– Jövök, öreganyám, jövök!

Megérkeztek a királyhoz, átadták a kotlóst, a király nagy örömére.

Eltelt egy hét, egy hónap, egy év, ki tudja? A többi szolga megint leskelődni kezdett, ki akarták ebrudalni Jankót, mert a király őt szerette a legjobban. Ismét panaszra mentek hát a királyhoz:

– Fenséges királyunk, ennek a legénynek van egy arany hajszála, csak úgy ragyog tőle az istálló!

Mondja erre a király:

– Ha van, hát van. De azt a kisasszonyt, akitől az arany hajsza származik, ide kell hoznia nekem!

Másnap hívhatja a király Jankót:

– No, szolgám, hallom, hogy van egy arany hajszálad. Azt most ideadod nekem. S ha nem hozod el a kisasszonyt, akitől az aranyhaj származik, egy fejjel kurtább leszel!

Sírva ment megint Jankó a táltoshoz.

– Miért sírsz? – kérdezi a táltos.

– Hej, hogy miért? Azt mondta a király, hogyha nem hozom ide a kisasszonyt, akitől az aranyhaj származik, egy fejjel kurtább leszek!

– Látod, Jankó, nem megmondtam neked, hogy ne törődj semmivel, ne nézelődj! Most már mit tegyünk, ha egyszer sikerült, sikerül talán másodszor is! Ne sírj már, elmegyünk. Csak tartson minket jól a király, kipihenjük magunkat, utána elindulunk.

Gazdag volt a király, jól tartotta hát Jankót meg a táltost is, amit kívántak, mindent megkaptak. Amikor elérkezett az indulás ideje, kora reggel mondja a táltos Jankónak:

– No, Jankó, pattanj a hátamra, megyünk!

Elindultak. S megint estére értek a boszorkányhoz, amikor már aludt. Mondja ekkor Jankónak a táltos:

– Most tedd azt, amit mondok. A boszorkány már alszik. Az oldalán kard, a foga között kulcs van. Törd a kardot apró darabokra, és dobáld szerteszéjjel. Aztán vedd ki óvatosan a kulcsot a foga közül, hogy észre ne vegye. Nyisd ki vele a szomszéd szobát, s ott megtalálod az arany kisasszonyt, amint egy bölcsőben ringatózik. Amikor odamégy hozzá, rá ne mosolyogj, csak kapd föl bölcsőstül, és siess hozzám!

Jankó úgy tett, ahogy a táltos mondta. Bement a szobába, az nem volt bezárva, ott alszik, horkol a boszorkány. Hát amint horkolt, először elvette a kardját, darabokra törte, és az udvaron szerteszéjjel hajigálta. Aztán óvatosan kivette a foga közül a kulcsot, kinyitotta vele a szomszéd szobát, és ott találta a bölcsőben a szépséges arany kisasszonyt. A bölcső magától ringott. Felkapta a legény a kisasszonyt bölcsőstül, s szaladt a táltoshoz.

– No, Jankó, pattanjatok mind a kettőn a hátamra!

Jankó maga elé ültette a kisasszonyt, és uccu neki. Elindultak. De felébred a vén boszorkány – és nincs a kulcs a foga között! Az arany kisasszonynak is nyoma veszett. „Már megint itt járt Jankó” – gondolta magában. „No megállj csak, utánad megyek!” Felült a piszkafára, és utánuk eredt. Már-már utolérte őket, már majdnem elégette a piszkafával a táltos farkát, úgy verte vele. De szerencsére átértek a határon, s a boszorkánynak már nem volt hatalma fölöttük. Csak utánuk kiáltott:

– Jössz-e még hozzám, Jankó?

– Jövök, öreganyám, jövök! De strázsálj jobban!

Megérkeztek az arany kisasszonnyal a királyhoz. Az azt se tudta, mit kezdjen örömében, hogy ilyen asszonyra tett szert. Szép

szóval tartotta, merthogy a kisasszony az övé lesz. De a kisasszony szavaival a királyhoz fordult ugyan, szívével azonban nem, ő bizony csak az után vágyott, aki kiszabadította.

Éltek, éldegéltek a királyi udvarban. És a szolgák megint le nem vették Jankóról a szemüket, hogy elüldöztessék a királlyal. Meglátták az aranypatkót. Ismét jelentették a királynak, hogy Jankónak olyan aranypatkója van, amitől ragyog az istálló. Tüstént hívatta a király Jankót:

– No, Jankó, hallom, hogy van még egy aranypatkód is? Azt most nekem adod, és a táltost, akiről a patkó hiányzik, idehozod!

Megyen Jankó sírva a táltoshoz. Mondja neki a táltos:

– Látod, látod, mennyi bajt csináltál nekem is meg magadnak is! Nem megmondtam neked: ne vedd fel, hagyd ott! No de ne sírj! Ha két ízben sikerült, sikerül majd harmadszor is. Csak pihenünk egy keveset, aztán útnak indulunk.

Megint estére érkeztek a boszorkányhoz, akinél a táltos volt. Mondja ekkor Jankónak a táltos:

– Eredj az istállóba, és kösd el a táltos lovat!

Jankó bement az istállóba, elkötötte a táltos lovat, és kivezette a fiatalabb táltoshoz, mert a táltosok jó barátok voltak.

Amikor Jankó felült a nagyobbik táltos lóra, mondja neki a másik:

– Kiálts be a boszorkány ablakán, hogy köszönöm!

Úgy is tett Jankó. Odaugratott a táltossal az ablak alá, és bekiáltott:

– Isten vele, öreganyám, köszönöm!

Erre a boszorkány fölébredt, mérgelődött, szitkozódott, hogy oda van mindene, a kotlósa, a kisasszonya meg a táltosa is! Majd megpukkadt mérgében! „Hiába is pukkadnék meg – gondolta magában –, akkor sincs semmim!” Felült hát a piszkavasra, és már a közelükbe ért, már-már utolérte őket, s ekkor a táltos ló, akit elloptak tőle, a levegőben hátrarúgott, s a boszorkány nyomban lezuhant, és elterült a földön.

Megérkeztek a táltos lóval a királyhoz. Az erősen nézegette, illik-e az aranypatkó a táltos lóra. És egyre csak fenyegetőzött, hogy Jankó a halál fia, mert az arany kisasszony nem akar rá se nézni. Meg is kérdezte Jankótól:

– No, szolga, hogy akarsz meghalni? Akasztófán vagy golyó által? Milyen halált választasz? Három napig gondolkozhatasz!

Ment Jankó elpanaszolni a táltosnak, hogy a király halállal fenyegeti mindazért a sok jóért, amit tett.

– Sebaj, Jankó – mondta a táltos –, kérd a királytól azt, amit mondok. Forraljon fel egy nagy üstben édes tejet. És amikor a tej már zubogni fog, te beleveted magad. De ne vedd bele magad rögtön, hanem amikor a tej már forró lesz, kérd meg a királyt, hogy a táltosod is nézhesse, hogyan halsz meg. A király bele fog egyezni. Amikor ott leszek a katlannál, belefújok a tejbe, s te bátran belevetheted magad, nem esik bajod. Csak szebb leszel, mint valaha!

No, Jankó úgy is tett. A tej zubogott, a táltos belefújta az üstbe, a tej kihűlt, és Jankó belevetette magát. Hát szebb lett, mint valaha! Nézi a király Jankót, hogy még szebb, mint volt. Erre már ő is meg akart fürödni a tejben. Ha Jankónak nem esett baja, megfürdik ő is. Ám ekkor a táltos belefújta a tejbe, s az megint felforrósodott. És a királynak csak a csontjait szedegették ki a tejből. Így bosszulta meg a táltos Jankót! Sokan látták a király halálát, és mind azt gondolták: „Aki másnak vermet ás, maga esik bele.”

Ott maradt hát Jankó a két táltos lovával, a királyt pedig elvitték az ördögök. Már nem volt, aki üldözze Jankót.

Ő lett az ország királya, az arany kisasszony pedig az ország királynéja. Jankó szabadította ki, Jankóé is lett. Hiába fente rá a fogát a király.

AZ ELVARÁZSOLT ERDŐ

Élt egyszer egy királyné, de meddő volt, nem volt neki gyereke. Kérte hát a Jóistent, adjon neki valamilyen utódot.

Egyszer azt álmodta: ekkor és ekkor fogj ki egy halat. Ahogy ezt álmodta, rögtön elküldte a halászokat halat fogni. A halászok máskor teli hálóval, teli zsákkal jöttek haza, de bizony most csak egyetlen halat fogtak. Az volt az álomban, hogy ha a királyné megeszi ezt a halat, áldott állapotba kerül. No, hozták a halászok a halat, a szakácsné elkészítette, kibelezte, szépen kisütötte, hogy a királyné megegye. De a szakácsné már csak szakácsné, gondolta, a hal fejét az úrnője nem fogja megenni, levágta hát, és kidobta. Levágta a farkát is, s a királynénak csak a közepét adta oda.

No, megette a királyné a halat, a szakácsné is megette a farkát, és a cigányasszony, aki éppen akkor ment be a kastélyba valami ennivalót kérni, meglátta a sült hal fejét, fogta és megette ő is. Mind a hárman ettek a halból, és, amint megették, mind a hárman egyszerre teherbe estek. Kilenc hónap múlva eljött az idő, mind a hárman egy napon, egy órában betegedtek le. Három aranyos fiút szültek. Mondja a szakácsné, hogy neki nincs dolga senkivel, férje sincs, hát hogy lehet ez?

– Nem kóstoltad te meg azt a halat, amikor kisütötted nekem? – kérdezte a királyné.

A szakácsnő bevallotta.

– És hogy csináltad?

– A fejét kidobtam, a farkát megettem.

Jött a cigányasszony, hogy neki se volt semmiféle embere, és hogy a hal fejét akkor ő ette meg.

Hát a király mind a három fiút magához vette, mintha sajátjai lettek volna. Szép fiú volt mindegyik, örült is a király meg a királyné. Nőttek-növekedtek a királynál, jól tartották őket. Iskolába is járatta őket a király, szörnyen okosak voltak. De amikor megokosodtak, nagy lóköötők lettek, s mondják apjuknak – a királynak:

– Hej, elmegyünk mi világot látni!

Mert megtudták, az emberek megmondták nekik, ki kitől van. A szakácsfi a szakácsnétól, a cigányfi a cigányasszonytól. Erre aztán perlekedni kezdtek.

– Nem – mondta a király –, ti mind a hárman édesgyermekeim vagytok, az egyik, a másik meg a harmadik is!

Pénzt vettek magukhoz, ahogy az királyfiakhoz dukál, fegyvert, jóféle lovat, és elindultak a világba. Mentek, mendegéltek, faluról falura, városról városra jártak. Egyszer aztán beértek egy elvarázsolt erdőbe, amelyből sehogy se tudtak kikeveredni. Mentek, mentek, hát mindig ugyanott találták magukat. Jött az éjszaka.

– Mármost hová menjünk, testvéreim? Nem megyünk mi sehová. Itt kell éjszakáznunk! Nem találunk mi már se várost, se falut sehol!

Tüzet raktak, körül ülték, estig beszélgettek. Mondja a cigányfi:

– Hej, fivéreim, ugye, tudjátok, hogy apánk nem engedi, hogy strázsa nélkül maradjunk!

– Igazad van – mondja a királyfi –, ha strázsa kell, legyen strázsa.

– Ki fog strázsálni?

Elsőnek a királyfi jelentkezett, hogy majd strázsál ő. Volt a tűz közelében egy híd. Odamegy a királyfi strázsálni a hídhoz, bebújt a híd alá, elaludt, úgy őrködött.

No, a cigányfi felállt, hogy utánanézzon, mit csinál az őr.

Mint amikor a katonát ellenőrzik az őrségen. Hát a strázsa sehol: ott alszik, horkol a híd alatt.

Felment a cigányfi a hídra, a közepéből kiszedett három szál deszkát, lyukat csinált. Odaállt kardjával a lyukhoz. A királyfi a híd alatt aludt, békén hagyta. Jött az éjfél, hát a hídon egy háromfejű sárkány közeledik.

Megyen a hídon, látja, hogy lyukas, körülnéz, erre a cigányfi fogja a kardját, és vágni kezdi a sárkányfejeket. A fejek a vízbe hullottak. No, amikor legyőzte a sárkányt, visszament a tűzhöz, a szakácsfihoz. Az aludt. Nem szólt a cigányfi semmit, megrakta a tüzet, és lefeküdt. Tudta, hogy ha legyőzte a sárkányt, nincs mitől félnie.

Jött a reggel. Felkerekedtek a fiúk, hogy most aztán kijutnak az erdőből. Lóra ültek, de sehogy se boldogultak, estére megint ugyanott találták magukat. Nem engedte őket az elvarázsolt erdő.

– Nagy bajban vagyunk, testvéreim, kijutunk-e valaha is innen? Megint csak itt kell éjszakáznunk!

Tüzet raktak, s mondja megint a cigányfi:

– No, te már strázsáltál. Most melyikünk megy? A szakácsfi vagy én?

A második éjszakán a szakácsfi strázsált. Ahogy odaért a hídhoz, lefeküdt a híd alá, elaludt. A cigányfi jól tudta, mi történt az éjszaka, megint odament a hídhoz, a strázsához. Az őt aludt, horkolt, békén hagyta. A cigányfi most hat szál deszkát szedett ki a híd közepéből. Amikor kiszedte, fogta a kardját – minden fegyverzete ott volt vele –, odaállt a lyukhoz, várt, őrködött. Jött az éjféli, hát a hídon egy hatfejű sárkány közeledik. Nézi, mi az ott a hídon: egy roppant nagy lyuk. Nyújtogatja a nyakát, lenéz a vízre, erre a cigányfi fogta a kardját, lenyisszantotta a hat fejet, s azok a vízbe potyogtak. Legyőzte a hatfejű sárkányt is. Vagdalkozott, suhogtatott, lenyisszantotta mind a hat fejét, aztán a törzsét is a vízbe dobta.

Mire legyőzte, már igen elfáradt, visszament hát a tűzhöz.

Az már kialudt. Felélesztette a tüzet, és egy kicsit lefeküdt. Már nyugodt volt, hogy reggelig nem jön senki. Aludtak.

Pirkadatkor visszajött a szakácsfi a híd alól. Kérdezi tőle a cigányfi, milyen volt a strázsálás.

– Jó volt, még madarat se láttam.

A cigányfi se neki, se a másiknak nem mondta meg, mi történt az éjjel, mit csinált. Felültek a lovakra. Megint mennek, mendegélnek, hogy kijussanak az erdőből. Nem jutottak ki. Reggeltől estig mentek, s megint csak ugyanoda jutottak, ahonnan elindultak.

– Adta teremtettem! Mi aztán sok világot fogunk látni, ha csak itt járkalunk!

Ne adj' isten, hogy kikeveredjenek abból az erdőből, arról a helyről. Mert ez egy elvarázsolt erdő volt. Megint ott éjszakáztak, megint tüzet raktak.

– Nem mehetünk sehová, itt kell maradnunk!

Amikor tüzet raktak, mondja a cigányfi:

– Ti már strázsáltatok, most megyek én!

Ahogy ment a strázsahelyre, már senki se mutatta neki, merre menjen, jól ismerte az utat. Megérkezett a hídhoz, s tudta, mi a dolga. Kiszedett a hídból kilenc deszkát, és odaállt strázsálni: testen

páncél, kezében kard. Jött az éjféli, s nagy dérrel-durral megérkezik a kilencfejű sárkány. Felmegy a hídra, fújtat, nézi a lyukat, a fejét is beledugja. Körülnéz: mi történt? Amikor a cigányfi látta, hogy már a lyuknál van, vagdalkozott, suhogtatott, a sárkányból láng csapott ki, kis híján megégett a forróságtól. De csak legyűrte, legyőzte a sárkányt, s annak a törzsét is bedobta a vízbe.

Visszamegy a tűzhöz. Se tűz, se semmi. Nem szólt egy szót sem, tüzet rakott, és lefeküdt, mert elfáradt. Reggel felkeltek, és most már szabadok voltak, mert legyőzték a sárkányokat. Az erdő már nem volt elvarázsolva, mehettek, amerre akartak. Nekivágtak hát együtt bátran az erdőnek, most már elengedte őket. Ültek a lóháton, olyan fegyverük volt, mint a huszároknak. Egyszer csak meglátnak az erdőben egy oroszlánt. Ráfogták a fegyverüket, de megszólal az oroszlán:

– Hej, ne lőjete, nagy segítségetekre leszek!

Nem lőttek. Az oroszlán szépen követte őket. Mennek tovább, hát látnak egy medvét. Megint elővették a fegyvert, hogy lelövik, hogy beleeresztenek egy golyót. Kiabálja a medve:

– Hej, ne lőjete, nagy segítségetekre leszek!

Nem lőttek, a medve szépen követte őket. Mentek tovább, most egy rókát látnak. Le akarták lőni. Kiabálja a róka:

– Hagyatok békén, ne lőjete! Nagy segítségetekre leszek!

Nem lőttek, a róka szépen követte őket. Most már három állatuk volt. De ahogy mennek, mendegélnek az erdőben, kisvártatva megint látnak egy oroszlánt, egy medvét és egy rókát. Mondják a fiúk:

– Ha már van három állatunk, miért ne lőhetnénk, amikor itt csetlenek-botlanak az orrunk előtt.

Megint kiáltja az oroszlán:

– Ne lőjete, nagy segítségetekre leszek!

Aztán a medve került az útjukba. Azt is le akarták lőni. A róka is előkerült. Most azt akarták lelőni. A róka is könyörgött, hagyják békében. És az állatok csak követték őket. Már hatan voltak.

Mondja a királyfi:

– Ej, fivéremeim, nekem nem kell semmi. Mit fogok én bajmolódni, mérgeződni ezekkel az állatokkal. Tartsátok meg magatoknak!

Sokáig mentek és együtt érkeztek egy keresztúthoz. Mondja a cigányfi:

– No, fivéreim, így nem fogunk világot látni. Széledjünk szét, ki melyik utat választja, azon induljon el.

Ebben megegyeztek. Mondja a királyfi:

– Jól van, menjen mindenki azon az úton, amelyiket választja. Többet tapasztalunk így, mint együtt.

De amikor megegyeztek, mondja a cigányfi:

– Ide hallgassatok, fivéreim! Ha most elindulunk, elbúcsúzunk ezen a helyen, tudnunk kell egymásról, élünk- vagy halunk-e. – Beleszórt a fenyőfába egy kést. – Aki életben van, annak a késéből víz fog csöpögni, aki meghalt, annak a késéből vér fog csöpögni. Amelyikünk elsőnek ideér, tudni fogja, mit tegyen.

Elindultak hát, mindegyik a maga útján, amerre a szem látott. A királyfi az egyik úton, a szakácsfi a másikon, utoljára a cigányfi azon, amit meghagytak neki.

Mentek, mendégéltek. Megérkezett a szakácsfi egy városba, amit fekete posztó borított. Nagy gyászban volt a város. Bement a szakácsfi a kocsmába, és kérdezi a kocsmárostól:

– Mi ez a nagy gyász a városban?

– Azért gyászolunk, mert a sárkány már az összes hajadonunkat felfalta. Utolsónak a királykisasszony maradt, most már ő van soron. A sárkány csak akkor ad nekünk vizet, ha egy lányt kap tőlünk!

Mondja erre a szakácsfi:

– Tudasd a királlyal, hogy én megverekszem a sárkánnyal!

Szalad a kocsmáros nagy örömmel a királyhoz:

– Fenséges királyom, fenséges uralkodóm! Jött egy ember három állattal, s azt kérdezi, miért ez a gyász. Mondom neki, hogy a sárkány csak akkor ad nekünk vizet, ha egy lányt kap tőlünk. Hogy már az összes lányt felfalta, s most a királykisasszonyon a sor. Erre ő azt mondja, hogy megverekszik a sárkánnyal!

Tüstént hintót küldetett a király a szakácsfiért, tüstént a palotába hívatta. Elhozták szépen a palotába a királyhoz, a király nagy örömmel kérdezi tőle, hogy Isten segítségével vállalkozna-e rá, hogy megverekszik a sárkánnyal. A szakácsfi megígérte:

– Isten segítségével vállalkozom rá, egyet se búsuljon!

Ez egyik nap történt, a király megvendégelte, aztán másnap kellett elkísérnie a királykisasszonyt a sárkányhoz. Reggelig etették-itatták a szakácsfit a királyi palotában, aztán reggel beültették a királykisasszonyt meg őt is a hintóba, és elindultak a sárkány odújához. Megérkeznek, a szakácsit a királykisasszonnyal kiszáll a hintóból, ódámén az odúhoz:

– No, jómadár, gyere ki, eleséget hoztunk neked!

Kidugja a fejét a sárkány, hogy még nem éhes. Erre hazamentek. Ez egyik nap történt. A király megörült, hogy visszajött a lánya és vele a szakácsfi is. Elmondták, hogy a sárkány még nem akar enni. Másnap megint fölkerelkedtek. Hintóba ültek, a királykisasszony meg a szakácsfi, nyomukban a három állat. Odaérnek az odúhoz, hát türemkedik belőle seggel kifelé a sárkány. Amint mozdult egyet, csak úgy ömlött a víz. Kikászálódott az odúból, s a szakácsfi Isten segítségével kaszabolta, vágta, darabolta, s az oroszlán, a medve meg a róka a fejét tépte, cibálta, marta, apró darabokra szaggatta. Erre a szakácsfi fölébe kerekedett, legyőzte. De bizony igen elfáradt, míg kiszorította a lelket a bitangból. Amikor a királykisasszony látta, hogy a szakácsfit ájulás környékezi, gyorsan megitta vízzel, és a kocsissal életre keltette. Aztán felültek a hintóra, és siettek a királyhoz.

Örült ám nagyon a király meg a királyné, örült mindenki. A víz most már örök időig folyt, úgy, mint azelőtt. Elégedettek voltak mind. A király nagy lakomát csapott, az urakat, mindenkit meghívott rá, s azt mondja a szakácsfinak:

– No, édes fiam, ha már kiszabadítottad a lányomat, mit szólnál egy esküvőhöz?

A szakácsfi beleegyezett, s örült neki a királykisasszony is, ha már a legény kiszabadította. Nyomban megírták a papírokat, hogy összeházasodhatnak. És tüstént megülték a lakodalmat. Egybekeltek, és boldogan, szépen éltek. A király pedig azt mondta a minisztereknek, hogy ez a fiú a mindene, Ő lesz hát a király.

No, éltek, éldegéltek. Egy évig, kettőig. Jó soruk volt.

Igen ám, de nem messze a palotától volt egy roppant nagy erdő, ami szintén el volt varázsolva. A levelek ott soha nem zöldelltek, csak kókadoztak, mintha megégtek volna. Sétál egyszer a király a királynéval a várban, és nézi azt az erdőt, mintha csak a mi

Hajnicánkat nézné. Amint így kinéz az ablakon, egyszerre csak ott terem egy bitang nagy nyúl. És folyton odaszalad a kastélyhoz, fel-le futkároz, csalogatja a királyt. Az erdőbe akarta elcsalni. Fogta erre a király a puskáját, és elindult a nyúl után. Ahányszor belelőtt, a nyúl mindig felbukfencezett, hogy a golyó eltalálta. De amikor a király közelebb ment hozzá, hogy meglőtte, a nyúl továbbugrált. A király megint belelőtt, megint bukfencet hányt, megint továbbállt. Gonosz nyúl volt ez, alattomos. A három állat pedig csak követte mindig a királyt. Ha a palotában sétált, akkor nem, de ha elment valamerre, mindenütt a nyomában voltak.

A királyné el nem tudta képzelni, hol marad a férje, hiszen csak úgy, egy szál alsónadrágban szaladt ki a kastélyból a nyúl után.

Amikor a király beért az erdőbe, tovább nem mozdulhatott, mert elvarázsolt erdőbe jutott. Beesteledett, sötét volt. És ha már sötét volt, mit tegyen? Haza nem mehetett, maradni sem akart, de meg se tudott moccanni, ott kellett vesztegelnie. Tüzet rakott, az oroszlán, a medve meg a róka rozsét szedett, és élesztgette a tüzet. Amikor a tűz már égett, volt a királynál egy darab szalonna. Süti a szalonnát a király, s ahogy süti— sütögeti a fa alatt – fenyő volt vagy ilyesmi –, lekiált a fáról a boszorkány:

– Fázom, fázom! Fázom, fázom!

A király nem látta a boszorkányt, csak hallotta.

– No, te vén szuka, te boszorkány, gyere le a tűzhöz!

De a boszorkány tovább kiabált:

– Jaj, lemennék én melegedni, de félek az állataidtól!

– Már mért félnél tőlük? Ne félj, nem bántanak!

– Suhintsd meg az állataidat, akkor lejövök.

És az ostoba király fogta a vesszőt, megsuhintotta vele az állatokat, hát azok nyomban sóbálványokká váltak. Elvarázsolták őket, meg se moccantak, kővé dermedtek. Mondja most már a boszorkány a királynak:

– Te sütöd a szalonnát, én a békát. Enyém lesz a szalonna, tied a béka.

És azzal a békával folyton-folyvást a szakácsfi nyársát bökögte. Aztán elkapta a szalonnát, a szakácsfit is megsuhintotta a vesszővel, hát az is sóbálvánnyá, kővé vált.

Vár a királyné egy napig, vár kettőig, a király sehol. Keresésére indul az egész katonaság, a király sehol, sehol. Az a fán ülő bitang boszorkány tartotta a hatalmában. Vár a királyné, egyre csak vár, az embere sehol. Viselő is volt, le is betegedett, fiút is szült, mialatt a király oda volt elvarázsolva az erdőben.

Telt-múlt az idő, a cigányfi vándorolt, de egyszer ugyanoda érkezett vissza, ahol a kést a fenyőfába döfték. Nézi a kést, hát vér csöpög belőle!

– Hej, valamelyik fivéremnek baja esett!

Elindult ugyanazon az úton, amelyiken az elvarázsolts szakácsfi ment. És megérkezett a városba. Arcban is, természetben is olyan volt az egyik, mint a másik, aztán meg a cigányfinak is volt három állata. De semmit se tudott arról, ami a szakácsfival történt. Egyszerre csak hallja:

– Hej, itt a királyunk, aki annyi éve elveszett! Szerencsésen megérkezett!

Nyomban tudatták a királynéval, hogy itt az elveszett király. A királyné, mint feleség a férjét, tüstént magához hívatta:

– Hát te hova lettél? Hol bujkáltál, hogy semmit se tudtam rólad? Elmentél, és ilyen sokáig oda voltál!

A cigányfi csak törte a fejét.

„Teremtő Istenem, biztosan a bátyám az, akinek itt tartanak. Valahol elpusztult!”

De nem szólt semmit. A királyné, mint ahogy azt a férjjel szokás, szépen ágyba fektette. Amikor a cigányfi lefeküdt, a kardját kettőjük közé tette, az ágy közepére. Mármint hogy neki semmi dolga az asszonnyal. Tiszta akart maradni. Eltelt az első nap. Másnap a cigányfi törte a fejét, hova tűnhetett a bátyja. Töprengett, kutatott.

Hát bizony az a nyúl, az az álnok kísértő neki is a szeme elé került. A cigányfi is lekapta a puskát a szögről, hogy utána ered. Mondja neki a királyné:

– Ne menj el, hagyd azt a puskát! Hiszen egyszer már utána eredtél, és annyi ideig nem láttalak!

Gondolja magában a cigányfi: „Hopp! Akkor a bátyám is ezen az úton indult el, amikor odaveszett!”

Nekieredt hát a nyúl után. Rálő a tisztátalan, förtelmes állatra. Ahogy meglőtte, a nyúl buk fencezett, vonaglott, hogy a golyó eltalálta. Odamegy hozzá a cigányfi, hogy most már meglőtte, de a nyúl eliramlik. És ahogy űzte, követte, a nyúl őt is odáig csalogatta, ahol a bátyja volt. Esteledett, besötétedett az erdő, a cigányfi nem mehetett tovább. Ott kellett éjszakázni neki is. Tűzet rakott, ő is sütögette, eszegette a szalonnát vagy micsodát. Amikor a tűz már égett, megpillantotta a kővé vált állatokat, a sóbálvánnyá vált bátyját. És megint megszólalt a fán a boszorkány:

– Fázom, fázom, fázom, fázom!

– Már mért fáznál? Hiszen hófergeteg sincs, és te mégis fázol! De ha már fázol, hát gyere le, és melegedj!

– Lemennék én, de félek az állataidtól. Fogd ezt a vesszőt, és suliintsd meg őket!

De a cigányfi nem volt olyan ostoba, mint a bátyja. Nem az állatokra suhintott, hanem a földre. Amikor a boszorkány lemászott a faról a tűzhöz, tőle is el akarta venni a szalonnát, neki is oda akarta adni a békát. Azt hitte, hogy az állatok már kővé váltak. Elkiáltja magát a cigányfi:

– Fogjátok meg, állatkáim!

Azok rávetették magukat a boszorkányra. Kiabál, üvölt a vén szipirtyó:

– Hej, te, ne bánts engem, mindent megkapsz, amit csak kívánsz!

De a cigányfi nem engedett.

– Hogy veszejtetted el a bátyámat meg az állatait?!

– Fogd ezt a vesszőt, suhints rájuk, és megélednek!

A cigányfi fogta a vesszőt, rájuk suhintott, és már hat állat volt az erdőben. Mondja a bátyja:

– Ej, de jól aludtam!

– Hm. Aludtál. Örök időig aludtál volna, bátyám!

No, szerencsésen hazatérték a királynéhez. Kérdezi a király a cigányfitól:

– Hogy találtál rám, fivérem?

– Elmentem arra a helyre, ahol megállapodtunk. A fából vér csöpögött, hát elindultam, hogy megkeresselek. Az asszonyod, a

hites feleséged azt hitte, hogy te jöttél haza. Még aludtam is vele,
ahogy te szoktál, de ott volt közöttünk a kardom, fivérem!

Hogy kiszabadult a király, örömben nagy lakomát csaptak.
A szakácsit uralkodott, míg csak meg nem halt, jó élete volt.

A cigányfi pedig megint útnak eredt.

Itt a vége, fuss el véle.

Járták a világot, nem tudtak egyik a másikáról, talán csak az
maradt meg, aki a királykisasszonyt kiszabadította. A másik kettő
soha nem talált egymásra.

A HÁROM NŐVÉR, AKI SÁRKÁNYHOZ MENT FÉRJHEZ

Élt egyszer egy apa, volt annak három lánya meg egy fia. Amikor megöregedett, s már a halálos ágyán feküdt, meghagyta a fiának meg a három lányának:

– Ha meghalok, bárki is kéri meg a kezeteiket, ne ellenkezzetek, hanem menjetek vele!

Meghalt az apa, a három lány meg a fiú egyedül maradt. Hamarosan kopogtatnak az ablakon:

– Adjátok nekem a legidősebb lányt!

Bizony mennie kellett a lánynak, mert az apjuk így rendelkezett. Elvitték a legidősebb lányt.

Jött a másik:

– Adjátok nekem a középső lányt!

A középső lány szépen elbúcsúzott, s mentek. Két-három éjszaka se telt el, akkor már csak a legkisebbik lány meg a fiú volt otthon, jön a harmadik:

– Adjátok nekem a legkisebbik lányt!

Amikor a legkisebbik lány is elment, a fiú egyedül maradt.

– Szerelmetes Istenem, hol lehetnek a nővéreim, amikor még a címüket sem adták meg? Most mit tegyek? Utánuk megyek, és felkutatom őket, még ha térdig járom is a lábam!

Megy, mendegél, keresi őket, kérdezősködik. De bizony a lányoknak nyoma veszett. Sárkányok kaparintották meg őket!

Megy, mendegél a fiú, megtalálja a legidősebb lányt. A Jóisten megsegítette, rátalált valahogy. Amikor odaért, a sárkány nem volt otthon – a világot járta.

– Jaj, édes testvérem, mit tettél, hogy kerültél ide? Ha az uram megjön, rögtön felfal!

– Hej, nővérkém, akár felfal, akár nem, én felkerestelek, meglátogattalak, hogy miért hagytatok annyira magamra.

Megetette a fiút a legidősebb nővér. Olyan bort adott neki, ami öt ember erejével ért föl. És olyan gyűrűt húzott az ujjára, amit ha megforgat, több ereje lesz, mint tíz embernek. Aztán mondja a fiúnak:

– Haj, mi lesz most veled? Ekkor és ekkor megjön a férjem, és az egész kastély remegni fog, amikor buzogányát a tetőre hajítja!

– Lesz, ami lesz, nővérkém, Isten segítségével majd csak boldogulunk valahogy!

Ütött az óra, és rengett a ház, de még a föld is, amikor a sárkány a buzogányát a tetőre hajította. Mondja a nővér:

– Bújj el, öcsém, valahova, nehogy megszimatoljon!

Eldugta a fiút, ahogy tudta, az meglapult. De a sárkány bizony megszimatoalta:

– Hé, asszony, emberszagot érzek!

– Dehogyan érzel, dehogyan érzel! Hogy kerülne ide ember, ahol a madár se jár! Biztos csak teleszívtad magad emberszaggal.

– Eredj már! Akár titkolod, akár nem, valaki van itt, itt kell lennie! Hova lett, ide vele!

– Jaj, itt van, itt! A sógorod jött téged meglátogatni. Már csak ne haragudj, felkeresett bennünket, mert egyedül van.

– Ha már a sógorom, miért nem kerül elém?

Előbújt a fiú, a sárkány üdvözölte:

– No, sógor, mit tegyünk, ha már egyszer itt vagy? Asszony, vacsorát!

A lány ólomgaluskát tett a tányérra. A sárkány rögtön megette, s mondja, hogy egyen a fiú is.

– De adj neki valami egyebet! Dehogyan fog az ólmot enni! – mondta az asszonynak.

Az adott az öccsének, amije volt. Jóféle bort, amitől megerősödött. Vacsora után mondja a sárkány:

– No, sógor, mikor mérkőzünk meg, most vagy csak reggel?

– Hej, sógor uram, amikor kívánod. Akár most, akár reggel!

No, kimentek, hogy megbirkózzanak. Kérdezi a sárkány:

– Akarsz első lenni?

– Te vagy az erősebb, kezd el te! – válaszolta a fiú.

Földhöz vágta a sárkány a fiút, hogy térdig belesüppedt a földbe. Aztán fogta a fiú a sárkányt, az meg derékig süllyedt el. Erősebb volt a fiú az ördögnél. A Jóisten meg a nővére erőt adott neki.

– No, gyerünk még egyszer – mondta a sárkány.

Megint felkapta a fiút, a sógor megint majdnem derékig süppedt a földbe. Kimászott a fiú, s azt mondja:

– No, sógor, most én következem!

Ahogy felkapta, úgy földhöz vágta, hogy a sárkány majdnem nyakig süppedt a földbe, aztán fogta gyorsan a baltáját – a nővére készítette oda –, és levágta, lenyiszálta a sárkány összes fejét. Legyőzte a sárkányt.

Ahogy legyőzte, szaladt a nővéréhez:

– Jól van, nővérkém, kiszabadítottalak!

Ott maradt nála egy hétig, kettőig. De bizony csak nyugtalanította, hogy még két nővére van.

– Ha már útnak indultam, nővérkém, látnom kell mindnyájatokat, hol éltek.

A sárkányok testvérek voltak, az egyiknek három feje volt, a másiknak hat, a harmadiknak, aki a legkisebb lányt vette feleségül, kilenc. Ő volt a legerősebb.

A legidősebb nővér tudta, hol vannak a húgai, a sárkány, amikor még a férje volt, megmondta neki. Eligazította hát az öccsét, merre menjen.

– Ha messze van, ha nem, én már csak elmegyek. Te csak élj itt szépen. Segítsen meg engem a Jóisten, hogy mindannyiótokat kiszabadítsalak!

Bizony sokáig ment, amíg odaért a középső lányhoz. Éppen az udvaron tett-vett. Amikor meglátta az öccsét, felkiáltott:

– Jaj, édes öcsém, hogy kerülsz te ide! Jézus Máriám, mit tettél! Darabokra vágnak, és megesznek mindenestül! Bárcsak ne jöttél volna!

Beszélgetni kezdtek – idejük volt bőven, mert nappal volt, és a sárkány csak éjszakára járt haza.

– Hej, nővérkém, a legidősebbiket már kiszabadítottam. Téged is ki akarlak, meg a legkisebbiket is. Talán csak megsegít a Jóisten!

– És hogy szabadítottad ki?

– Így meg így. Nővérünk erőt adott nekem: olyan gyűrűt, amitől megerősödtem, olyan bort, amitől izmos lettem, és nem féltem.

– No, öcsém, csak tartsd magad!

A középső nővér is gyűrűt húzott az ujjára, és olyan borral itatta, hogy majd szétvetette az erő!

– De mi lesz, ha megérkezik az uram?! Amikor öt mérföldre lesz, eldobja a buzogányát, ezzel adja tudtomra, hogy jön. Bizony nem tudom, nem lesz-e gonosz, nem fog-e bántani téged.

– Akár bántani fog, akár nem, én már csak ki akarlak szabadítani benneteket. Hogy ki az erősebb, egyre megy. Ha ki is adom a lelkeket, melletted adom ki. Úgyszíves nekem senkim.

Jött az este – jött a jeladás. Bedobta a sárkány a buzogányt a tetőre, csak úgy zengett minden.

– No, öcsém, jön már az uram. Bújtassalak el, vagy mit tegyünk?

– Bújtass csak el valahová.

Elbújtatta a szekrény mögé, a fiú csendben volt. Jön a sárkány, szimatolni kezd, jobbra-balra imbolyog a sok feje a szobában:

– Hé, asszony, emberszagot érzek, ki van itt?!

– Dehogyan érzek, dehogyan érzek! Hogy kerülne ide valaki, amikor itt még a madár se jár, nemhogy ember! Csak teleszívta magát emberszaggal.

– Te csak ne beszélj! Emberszagot érzek, lennie kell itt valakinek!

– Hát, a sógorod érkezett látogatóba. Senkije sincs, hát búslakodott utánunk. Elindult, vándorolt. Talán csak nem fogtok megverekedni?

– Ha férfi a talpán, hát nem verem meg! Na, lássam csak, miféle sógorom van!

Kibújt a fiú a sarokból a szekrény mögül.

– Adj' isten, sógor!

No, beszélgetni kezdtek.

– Vacsorát, asszony!

Ez a lány is egy tál ólomgaluskát hozott.

– Egyél, sógor!

– Ezt én nem tudom megenni, sógor, nem ilyenhez szoktam.

A sárkány rögtön fölkapta a tálat.

– Adj neki egyebet.

Adott a lány, amije volt: jóféle bort. A sárkány pedig dugig tölte magát a galuskával.

– No, sógor, ha már itt vagy, birkózzunk meg ma, vagy csak holnap reggel?

– Ahogy a kedved tartja, sógor uram, akár ma, akár reggel. Mit is kezdhetek én egy ilyen óriással? De talán csak nem fogsz megölni! Kis legyecske vagyok én melletted!

Kimentek, hogy megverekedjenek.

– Ha így van, akkor fogjunk hozzá – mondta a sárkány. – Hej, sógor, kezd el!

– Hiszen én még azt se tudom, hogyan kell birkózni! – mondta a fiú.

Fogta az ördögadta a fiút, és úgy földhöz vágta, hogy majdnem térdig a földbe süppedt. A fiú kimászott, és derékig földbe vágta a sárkányt.

– No, sógor, próbáljuk meg még egyszer!

Felkapta a sárkány a fiút, és hónaljig belevágta a földbe. Az megint csak kimászott, megforgatta az ujján a gyűrűket, fogta a drágalátos sárkányt, és nyakig a földbe vágta. Miközben a sárkány kifelé igyekezett, ott volt már kéznél a balta, és a fiú kaszabolni kezdte a sok fejet.

Gurultak a fejek, vissza akartak újra nőni. Amikor látta ezt a lány, rongyot dobált a sárkány nyakára, hogy a fejek vissza ne nőjenek. Így aztán a fiú legyőzte, megölte, feldarabolta a sárkányt. Aztán a bendőjét is szecskává aprította.

Mondja a középső nővér:

– Hej, édes öcsém, de jó most nekünk! Nem kell menned sehová, van itt elégünk mindenből!

– Hej, nővérkém, hogy is nézne az ki, hogy kettőtöket megszabadítottalak, a harmadikat meg cserbenhagyom! Megyek, és megkeresem a harmadik nővéremet!

A középső nővér etette-itatta, jól tartotta. Pihent a legény egy napot, kettőt, aztán útnak indult.

A nővére jó szívvel finom falatokat, italt csomagolt neki az útra.

– Eredj Isten nevében! – és megmutatta neki, merre menjen.

Sokáig vándorolt, míg odaért, bizony nem jutott messzebbre egy óra alatt, mint innen Zavatkáig. „Talán csak megsegít az Isten, hogy kiszabadítsam a harmadikat is” – gondolta magában.

Ment, mendegélt, míg el nem vergődött a harmadik nővérig. Hát lát ott egy roppant nagy kastélyt. A nővére éppen vízért ment.

Majd hanyatt vágódott, amikor az öccsét meglátta, az örömtől is, hogy ott termett, a bánattól is, hogy a vesztébe rohan.

– Jaj, édes öcsém! Mit tettél? Nem kerülsz te ki innen élve! Véged van! Ez a kilencfejű óriás még szusszanásnyi időt sem ad neked, le fog nyelni!

– Ne félj, hátha nem fog bántani. Két nővéredet már kiszabadítottam, talán most is megsegít az Isten. Te csak ne ijesztgess, hogy felfal. Hiszen ha fel is fal, itt, melletted vet véget az életemnek. De adja az Isten, hogy ne így legyen.

Elmesélte a fiú, milyen segítséget kapott a nővéreitől. Erre a legkisebbik lány még erősebb varázsszereket adott neki.

Kapott tőle egy kendőt, hogy legyen az csak mindig nála. És bort is adott az öccsének, megetette, megitatta. Volt idejük bőven beszélgetni, míg a sárkány megjött. Mondta a fiú a nővéreinek, hogyha a másik kettőt kiszabadította, kiszabadítja őt is.

– Hát csak segítsen meg a Jóisten! Addig beszélgethetünk, míg az uram haza nem dobja a buzogányt. Amikor tíz mérföldre lesz, jelentkezni fog.

No, beszélgetnek szépen, míg a sárkány haza nem dobta a buzogányt.

– Hát, öcsém, bújj el valahová. De hová?

Volt a lánynak egy teknője, az alá dugta az öccsét, hogy a sárkány meg ne szimatolja.

Bejön a sárkány, fújtat a szobában, pislog:

– Emberbfizt érzek! Ide vele, megeszem!

– Ej, férjemuram, már hogy kerülne ide ember? Jól tudod, hogy itt soha nincs senki.

– Te csak ne akarj félrevezetni. Jól tudom, hogy ember van itt!

Erre a lány megint szép szóval:

– Ej, férjemuram, hát a sógorod jött el megnézni bennünket.

Régen nem látott már, hát eljött látogatóba!

– Akkor miért nem mondasz igazat, hanem azt hazudod, hogy nincs itt ember. Ha már itt van, mutassa meg magát, miféle gavallér?!

Előjön a szegény fiú, olyan a sárkány mellett, mint egy legyecske.

– Adj’ isten, sógor! – fogadja a sárkány szépen. – Hát te hogy tévedtél ide?

– A lábamat is térdig jártam, annyit kerestelek benneteket, mert meg akartalak titeket látogatni. Egyedül vagyok, nekem már minden mindegy, hát útra keltem, hogy megtaláljalak titeket.

– Asszony, vacsorát!

Adott neki a lány ólomgaluskát, mert arrafelé csak ólmot faltak. Hívja a sárkány a sógorát:

– Gyere, sógor, egyél te is!

– Hej, de hogyan? Ilyesmit én még soha nem ettem. Nem tudom megenni az ólmot.

– Adj neki valami mást, asszony! Amit kíván, azt adj neki!

Adott a lány az öccsének jóféle bort. Abból töltött, amelyikhez kedve volt. Jóllaktak, és beszélgetni kezdtek.

– No, sógor, ha már itt vagy, próbáljuk ki, melyikünk az erősebb!

– Jaj, Istenem, mit árthatok én neked, hisz olyan vagyok melletted, mint egy szúnyog!

– Akár árthatsz, akár nem, birkózzunk meg.

– Ha birkózzunk, hát birkózzunk. Gyerünk. Lelkemet az Istennek ajánlom, ha összetörsz, hát összetörsz.

– No, fogj hozzá! – mondja a sárkány.

– Hej, én még birkózni se tudok. Először taníts meg rá. Kezdd el te!

Fogta a sárkány a sógort, s úgy a földhöz vágta, hogy térdig belesüppedt a földbe. Kikászálódott a fiú, és azt mondja:

– No, sógor, most én téged!

Fogta a sárkányt, és derékig a földbe vágta. Ez bizony nem tetszett a sárkánynak. „Hej, ez még nálam is erősebb!”

– Ejnye, sógor, hát te ilyen erős vagy?!

– Hogy erős? De hiszen te még erősebb vagy! Hozzád képest én csak pehely vagyok. Hiszen óriás vagy!

Megint felkapta a sárkány a sógorát, s bizony derékig belevágta a földbe. Kimászott a fiú, megforgatta ujján a gyűrűket, és megfordította zsebében a kendőt, ahogy azt a nővérkéje meghagyta neki. Fogta a sárkányt, most már dühösen fogta, és úgy odateremtette, hogy csak a sok feje meredt ki a földből.

A lány csak nézte, mi történik itt. Amikor a fiú odateremtette a sárkányt, nem késlekedett, gyorsan felkapta a kardot, és egymás után vagdosta le a fejeket. De bizony ezek a fejek égettek is, láng csapott ki belőlük. Amikor a lány látta, hogy baj van, gyorsan rongyot tépett, és rátette a sárkány nyakára, hogy a fejek ne nőjenek vissza. A Jóisten erőt adott a fiúnak, ő maga is jó erőben volt, felbőszült, és lekasabolta a fejeket. Legyőzte a sárkányt.

– Látod, látod, nővérkém, amikor férjhez adtalak titeket, egyik vőlegényt se láttam, csak a szívem fájt utánatok, hol lehettek. De Isten segítségével kiszabadítottalak titeket!

Most már mind a ketten nekibátorodtak, hiszen a sárkány halott volt.

– No, édes öcsém, most mitévők legyünk? Itt is jó sorunk lenne, lakjunk hát itt!

– Már mért laknánk itt! Jól tudod, hogy jobb nekünk otthon, édes szülőföldünkön, mint itt, ahol Luciferek tanyáznak.

Egy hétig még ott maradtak, hogy kipihenjék magukat. Mondja ekkor a fiú a nővéreinek:

– No, nővérkém, induljunk! Elmegyünk a testvéreinkért, aztán mindannyian együtt hazamegyünk szülőföldünkre.

Elindultak. Megérkeztek a középső lányhoz, kiörvendezték magukat a nővérek, hogy ismét látják egymást, és kis ideig ott maradtak. De megint csak türelmetlenek lettek, ismét útnak indultak a legidősebbik lányhoz. Most már valamennyien együtt voltak, megszabadultak, örültek egyik a másikának.

– No, öcsénk, hogy háláljuk meg neked, hogy ennyi világot bejártál utánunk? Senki se gondolta volna, hogy kiszabadítasz minket!

És Isten nevében elindultak haza. Hazaértek, apjuk nem volt, anyjuk sem, egyedül laktak. De nem szűkölködtek, aranyuk is volt, meg mindenük, hoztak magukkal eleget – jól éltek hát otthon is. Aztán a lányok egymás után férjhez mentek. Most már nem kopogtatott az ablakon senki. Most már derék kérők jöttek. Akik az ablakon kopogtattak, gonosz szellemek voltak. A fiú férjhez adta a legidősebbik nővérét, a középsőt meg a legkisebbiket is, aztán ő is megnősült, és még most is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ÉLET VIZE MEG AZ ELVARÁZSOLT KASTÉLY

Volt egy apának három fia. Ezek a fiúk már megnőttek, apjuk pedig megvénült, nem is látott már, betegség gyötörte, de azért még sokáig akart élni. Jött hozzá egy öreg szüle, s azt mondta neki, hogyha inna az élet vizéből, megfiatalodna. Elküldte hát az apa a legidősebb fiát, keresse meg az élet vizét. Felkerekedett hát a fiú, útközben elfogyott a pénze, elállt valahova szolgálatba, nem tudott hazamenni. Elküldte az apa a második fiát, az is úgy járt, mint a legidősebbik, az is odamaradt. Eltelt egy hónap, el kettő, a fiúk csak nem jöttek, elindult hát a harmadik is. Ment, mendegélt, elérkezett a Holdhoz. Kérdezi tőle, nem tud-e ilyen meg ilyen vízről. Mondja neki a Hold:

– Nem tudok róla, én csak éjjel világítok, de eredj a Naphoz, az tudni fogja.

– Milyen messzire kell mennem? – kérdezi a fiú.

– Jaj, az nagyon messze van, ennyire meg ennyire, de a lovammal egy nap és egy éjszaka a járás.

Felült a fiú a holdas lóra, és ment a Naphoz. Megkérdezte tőle, nem hallott-e ilyen és ilyen vízről.

– Hallottam – mondta a Nap –, de nem fogod megszerezni.

A víz egy roppant magas vár ablakában áll egy üvegben. A várat egy királykisasszony lakja.

„De hiszen ennek a királykisasszonynak csak hordja valaki az ételt – gondolta a fiú –, bejutok én abba a várba.”

– Milyen messze van az a vár? – kérdezte a Naptól.

– Jaj, nagyon messze, ennyire és ennyire, de az én lovamon két nap és két éjjel alatt odaérsz.

Megalkudtak a lovon, a fiú a hátára pattant, és röpült, meg sem állt a várig. Felnéz a várra, hát nem látja a tetejét. A lovat az istállóba vitte, és látja: egy madár hordja a lisztes zsákot, fölfelé megtöltve, lefelé üresen. „Ej – gondolta magában –, bárcsak engem is felvinne ez a madár.” Volt ott egy malom, benne egy öregember őrlött. Mondja neki Janek:

– Fogadjon föl, bátyám, inasnak!

– Már hogyan fogadnálak föl – mondta a molnár –, örülök, hogy segítségem akad. Nem lesz más dolgod, mint a zsákokat megtölteni.

Ezzel az öregember bement a szobába, hogy alszik egyet. Janek odament a zsákhoz, és látja, a zsák teli van, a madár megfogja, felviszi, és üresen visszahozza. Aztán kiment a malomból körülnézni, hát hallja, amint a magasban felkiált egy hang:

– Elejtettem a gyűrűt!

Janek körülnézett, és talált a földön egy aranygyűrűt. Kiment másnap is, megint hallotta a hangot, most egy aranykürtöt talált. Kiment harmadnap, és talált egy aranykoronát. Reggel aztán bebújt a zsákba, a madár felvitte a zsákot, és kiszórta a fiút a lisztbe. Bejött a kamrába lisztért a királykisasszony szolgálója, hát kit nem lát ott, mint a fiút.

– Ohó, van itt egy emberünk a földről! – kiáltott föl.

És szaladt a királykisasszonyhoz a hírral, hogy ez az ember hallotta, hogy a királykisasszonynak elveszett a gyűrűje, eljött hát, hogy újat csináljon.

– Ha már itt vagy, maradj itt – mondta a fiúnak a királykisasszony –, de olyan gyűrűt csinálj ám nekem, amilyen volt, különben ledoblak innen, és halálra zúzod magad!

Másnap a fiú odaadta a gyűrűt a szolgálónak, vigye el a királykisasszonynak próbára. A gyűrű különben pont olyan volt, mint az első.

– Volt ám nekem egy aranykürtöm is, de elvesztettem. Csináld meg azt is!

Másnap a fiú elküldte neki a kürtöt, hogy vajon tetszik-e? Tetszett a kürt a királykisasszonynak, s kérdezi, mibe kerül. A fiú visszaüzent a szolgálónak, hogy fizetségül mutassa meg magát derékig. A szolgáló lány ezt is megmondta, mire a királykisasszony:

– No hiszen ledobom én őt, de szükségem van még a koronára, csinálja meg azt is! De olyan legyen, mint az első!

Három napig pucolta, csinosította a fiú a koronát, aztán elküldte a királykisasszonynak. Annak meg jobban tetszett a korona, mint az első, mert jobban csillogott, hiszen a fiú kipucolta. Kérdezi a királykisasszony, mibe kerül.

– Mutasd meg magad derékig – üzent a fiú.

– No, erre mit mondjak – nevetett most már a királykisasszony –, eredj, s mondd meg neki, jöjjön csak.

Aludni tértek, s amikor már sötét volt, a fiú felkelt, fogta az ablakból az üveget a vízzel, bebújt a zsákba, és a madár levitte a malomba. Be se ment már az öreghez, hanem felpattant a lóra, és uccu a Naphoz. Visszaadta a Napnak a lovat, fölült a holdas lóra, elment a Holdhoz, s onnan a saját lován haza. Egyszerre csak látja, hogy lovasok követik. Hát a bátyjai voltak! Elmesélték egymásnak, hol voltak, mit csináltak. Kérdezik a fivérei, megtalálta-e a vizet.

– Meg én – mondta a fiú.

– Mi is megtaláltuk – mondták azok.

De csak trágyalével töltötték meg az üvegüket, összebeszéltek, hogy ellopják öccsüktől a vizet. Egy helyen megpihentek, a legkisebbik fiú elaludt, a fivérei elvették tőle a vizet, odatették a sajátjukat, és elmentek. Janek felébredt, látta, hogy a víz nem az övé, földhöz vágta az üveget, és utánuk eredt. Mire hazaért, az apja már egészséges volt. Örült is ennek nagyon. De az apja rátámadt:

– Hát te hol voltál?

– Ahova apám elküldött.

– És vizet miért nem hoztál?

– A bátyáim ellopták tőlem, és ők hozták el.

Hívatta az apa a két fiát.

– Honnan hoztátok a vizet? – kérdezi tőlük.

– Onnan, ahol megtaláltuk.

Megharagudott az apa, hogy Janek meg akarta szégyeníteni a fiait, elküldte hát Janeket az erdőbe, hogy öljék meg. De az egyik fiú csak kérlelte, könyörgött az apjának, hát életben hagyták. Ment, mendegélt Janek az erdőben, míg csak el nem szegődött szolgálatba egy vörös emberhez. Ott maradt nála egy esztendeig. Amikor eltelt az esztendő, elment a városba, hát látja a hirdetményt, hogy ebben és ebben a várban a királykisasszony ikreket hozott a világra, és már megszabadult a varázslattól. És ennek és ennek a királynak a fia tüstént jöjjön hozzá, különben háború lesz.

Elküldte az apa a legidősebbik fiát. Kérdezi tőle a királykisasszony:

– Voltál itt?

– Voltam.

– Mit csináltál itt?

– Semmit.

A királynő elkergette. Jött a középső fiú, elkergette azt is. Az apa már búbanatba esett, hogy háború lesz. De mondták neki a fiai:

– Janek még él, küldjük el őt.

Janek visszament a vörös emberhez, és azt mondja neki:

– Ki tudja, elmentek-e a bátyáim a királynőhöz vagy sem.

Mennem kell nekem is!

Mondja erre a vörös ember:

– Bizony, menned kell!

Ahogy ment, az utat már vörös posztó borította egészen a várig. A vár pedig már nem volt olyan magas. Felkiáltanak az ikrek:

– Jön az édesapánk!

Odaért a fiú, a királynő nyomban megismerte, de azért megkérdezte:

– Voltál itt?

– Voltam.

– Mit csináltál itt?

– Először egy gyűrűt, aztán egy kürtöt, utána egy koronát, végül ezt a két kis koronácskát! – és felkapta a gyerekeket.

Összeházasodtak, és elmentek az apáért, jönné el a lakodalomba. De az már igen öreg volt, nem akart menni, magukkal vitték hát azt a fiút, amelyik nem akarta Janeket megölni. Mondják neki:

– Te is megnősülhetsz, ezt meg ezt kapsz tőlünk, s úr leszel.

De a fiúnak, akit Ignácnak hívtak, nem tetszett az ajánlat.

– Én olyan feleséget akarok, amelyet még emberi szem nem látott – mondta.

Janek elment megkérdezni a feleségétől, van-e ilyen asszony. Van, mondta a felesége, de a hetvenedik országban. Erre mondja Janek Ignácnak:

– Ha akarod ezt az asszonyt, hozd el magadnak!

Ignác lóra ült, és elindult. Megérkezett a hetvenedik országba, annak is egy sűrű erdejébe, s sehogy se tudott kikerülni belőle. Találkozott egy remetével, s megkérdezte tőle, van-e itt egy ilyen meg ilyen asszony.

– Van – mondta a remete –, és ha rám hallgatsz, meg is kapod. Menj, amíg ki nem érsz egy zöld rétre. A réten egy kis erdő van, eredj a közepéig, s a legmagasabb fán találsz egy fészket.

A fészeknek ablaka van, azt nyisd ki, találsz benne két tojást, hozd le őket a fáról. De jól vigyázz, hogy meg ne érintsd a fészket. Ha akarod, széttörheted a két tojást, de jól vágd bele őket a vízbe!

Reggel a fiú útnak indult, érkezett a rétre, bement az erdőbe, kikereste a legmagasabb fát, és felmászott rá. Rábukkant a fészkekre is, de hozzáért, és a fa lángra lobbant. Szenvedett is eleget, míg a lángok kialudtak. Megpróbálta megint, ismét megérintette a fészket, a fa újra tüzet fogott. Csak harmadszorra sikerült megszereznie a tojásokat, elrejtette őket, és lemászott. Azt hitte, hogy tüstént lányokká változnak, de a tojások tojások maradtak. A fiú próbálkozott, feltörte az egyik tojást, de nem volt kéznél víz, a tojás elégett. Erre a másikat már nem törte fel, hanem hazament, és otthon jól belevágta a tojást a vödörbe. Arany királylány ugrott ki a vödörből, de rögtön szemrehányást tett neki, hogy:

– Ignác, megégetted az egyik nővéremet.

Meglátta a királylányt Janek felesége, és megállapította, hogy ilyen gyönyörű hajadont még nem hordott hátán a föld, elvarázsolta hát hallá. A hal a kútba ugrott. Keresi Ignác a feleségét, nem találja, csak egy béka lubickol a kútban. Gondolta, ez lesz a királylány, aki megmaradt neki, ezzel fog élni. És magához vette a békát. Most már haragudott Janekra, és Janek is haragudott őrá.

Egyszer hazaérkezik Ignác, kinyitja az ajtót, neszezést hall, hát az ajtón átsuhan az asszonya, és eltűnik. Az étele mindig nagyon pontosan el volt készítve. Másnap hazajön ebédre, de a szokásosnál korábban. Amikor kinyitotta az ajtót, a felesége gyorsan el akart szaladni, de Ignác megfogta.

– Látod, most kiszabadítottál – mondta az asszony. – Hát te meg hol voltál, kivel laktál?

– A békával laktam, azt hittem, te vagy az.

– Márpedig engem hallá varázsoltak, és Janek felesége mindig meg akart fogni, de nem sikerült neki. Eredj, és mondd meg Janeknek, hogy a felesége boszorkány, és hogy nézze meg a te feleségedet.

Janek hazajött, látja az aranyasszonyt, megkérdezi:

– Hát ez kicsoda?

– Ez az én feleségem, akit a te királylányod varázsolt el.

Janek hatalmas máglyát rakatott, és megégette a feleségét.

Aztán ő is elment hetvenedik országba, hogy feleséget hozzon magának. Két asszonyt hozott, egyiket hétköznapra, a másikat ünnepnapra. Én is kértem tőle az egyiket, de azt mondta, hozzak magamnak. Ha hoztam volna, a mese is tovább tartott volna.

A SÁRKÁNY HÁROM TOLLA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, ahol a vizet gereblyézik, és a homokot kévébe kötik, és ahol ti, kedves hallgatóim, megellnétek egy kalácsot, én magam pedig hatot, de sajna, nem adatott, volt egyszer egy szegény ember meg egy zsidó. A szegény embernek hétéves fia, a zsidónak ötéves lánya volt, s a két gyerek igen nagy barátságban élt. Félt a zsidó ember, hogy ha a gyerekek megnőnek, megszeretik egymást, s neki, a gazdagnak ilyen ágrólszakadthoz kell adnia a lányát. Elment hát a zsidó a szegény emberhez, hogy ha már a gyerekeik ennyire szeretik egymást, kitaníttatja a fiát, s akkor cgybekelhetnek. A szegény ember odaadta a fiát. A zsidó két napig magánál tartotta, utána befogatott, és kivitte a fiút az erdőbe. Ott aztán azt mondta neki:

– Most válassz, amit akarsz: ha soha többé nem jössz haza, békén hagylak, ha hazajössz, magaddal kell hoznod a sárkány három tollát.

Kérlelte a fiú a zsidót, hogy ne ölje meg, hiszen vagy sikerül megtalálnia azt a sárkányt, vagy soha többé nem jöhet haza. A zsidó egy falat kenyeret sem adott neki, úgy eresztette útnak az erdőben. Nem volt Jankónak semmije, jóformán pucér volt, azt se tudta, mit kezdjen, úgy korgott a gyomra. Megérkezett egy romos várba. Látott ott tizenkét asztalt, tizenkét ágyat, s mivel ebédidő volt, minden asztalra oda volt készítve egy adag étel. Jankó félt elvenni egy egész adagot, csak egy kanállal evett mindegyikből, aztán elbújt. Egyszerre csak odarepült tizenkét holló, mindegyik odaült az asztalához, és mindegyiknek az ételéből hiányzott egy kanálnyi, amit Jankó megevett.

– Gyerünk, és keressük meg, ki evett az ételünkből – mondta az egyik holló.

– Ugyan, hagyjuk, együnk először, utána megkeressük – mondták a többiek.

Megebédeltek, azt az egy kanálkát egyikük sem érezte meg nagyon.

– Ugyan minek is keresnénk, aludjunk egyet, mert aztán mennünk kell – mondták a hollók.

Elaludtak, a fiú pedig fogta magát és kiment. Ment, mendegélt, elért egy városba, bement a fogadóba, és segítséget kért. Kérdezi a

fogadás, hogy hova igyekszik. Mondja Jankó, hogy a sárkány három tollát akarja megtalálni. Azt a várost pedig fekete posztó borította. Szalad a vendéglős tüstént a királyhoz, hogy van nála egy fiú, aki a sárkány három tollát keresi. Elment a király Jankóhoz, hogy mi járatban van, hova igyekszik. Aztán így szólt:

– Kérdezd meg a sárkánytól, nem tud-e a lányomról.

Amikor pénze és elesége is volt már, ment Jankó faluról falura, míg beért egy városba. Ezt a várost is fekete posztó borította. A király kertjében volt egy arany körtefa, s az egyre csak száradt. Bement a fiú a kocsmába, és kérdezi, mi újság. Megmondták neki, miért van gyászban a város. Láttá Jankót egy spicli, és kérdezi, hova igyekszik. A kocsmáros itt is üzent a királynak, a király meg meghagyta Jankónak, kérdezze meg a sárkánytól, nincs-e gyógyszere arra, hogy a körtefa ne száradjon ki.

– Ha megkérdezed és hírt hozol, tied a fele királyságom.

Most már két fele királysága volt Jankónak, mert az első király is azt ígérte, és három feladat nyomta a vállát. Megérkezett egy vízhez, ahol egy asszony volt a révész, s mert fújt a szel, nem tudta Jankót átvinni. Kérdezi Jankótól, mi járatban van, hova igyekszik.

– Én átviszlek – mondta aztán —, de kérdezd meg a sárkánytól, miért nem tudok szállítani, amikor fúj a szél!

Ment Jankó tovább, megérkezett egy erdőbe, hát lát ott egymás hegyén-hátán két nagy sziklát, s ezek senkit se eresztenek át az úton. Kéri Jankó a két sziklát, eresztenék át, mert a sárkány bárom tollát kell megkeresnie. Mondják neki a sziklák:

– Áteresztünk, de kérdezd meg a sárkánytól, miért kell nekünk itt birkóznunk és verekednünk.

Ment Jankó úttalan utakon, míg egyszer kiért egy zöld rétre, amin egy romos kastély állt. Bemászott a kertbe, hát az elhagyatott volt, a kapu ütött-kopott, az épületek málladoznak. A harmadik épületben rátalált egy asszonyra, az rögtön szép szóval fogadta:

– Adj' isten, Jankó, mit keresel itt, ahol még a madár se ár?

No, elmesélte neki Jankó, miért is jött idáig. Az asszonynak sárkány volt a férje, éppen mulatott valahol.

– Most azonban tüstént elduglak, mert jön az uram ebédelni.

Az udvaron volt egy teknő, az alá bújt a fiú. Bejön a sárkány a szobába, és kiabálni kezd:

– Ide az ételt, asszony! De mi ez, emberszagot érzek!
Csak mondja neki az asszony, hogy ez lehetetlen, ide nem kerülhetett ember!

– De én érzem, amit érzek! – mondja a sárkány.

– Talán én vagyok még neked bűdös – mondta az asszony –, csak egyél, igyál, és feküdj le.

Lefeküdt a sárkány, és megparancsolta az asszonynak, hogy keressen rajta tetűt. Ahogy az asszony tetvezte, a sárkány elbóbiskolt, s az asszony kitepte az egyik tollát. Rákiáltott a sárkány, de a felesége kérlelte, hogy nem akarta, de éppen azt álmodta, hogy egy királynak van a kertjében egy arany körtefája, s az egyre csak szárad, hogyan lehetne ezen a fán segíteni? Mondja erre a sárkány, hogy kapálják el a földet, vágják ki a középső, beteg gyökeret, adjanak a fának friss földet és trágyát, és ismét úgy fog teremni, mint azelőtt. Az asszony tovább kereste a tetűt, a sárkány megint elaludt, megint kitepte egy tollát.

– Ne tépd, mert megcsaplak! – kiáltott a sárkány.

– Jaj, én nem akartam – mondta az asszony –, de azt álmodtam, hogy egy asszony nem tud senkit átvinni a vízen, ha fúj a szél.

– Fojtson valakit a vízbe – mondta a sárkány –, és nyomban át fog vinni mindenkit minden időben.

Az asszony hagyta, hogy mélyen elaludjon, aztán kitepte a harmadik tollat. A sárkány leteremtette, hogy miért tépi-cibálja folyton. Hát mert azt álmodta, hogy két szikla mindig csépel egymást, s nem tudja, mi végett.

– Szét kell zúzni az egyiket, soha többé nem fognak verekedni – mondta a sárkány.

Az asszony megint elaltatta, de nem tépte többé. Amikor felébredt, kérdezi tőle az asszony:

– Ide hallgass, édes uram, megint álmodtam valamit.

– Mit? – kérdezi a sárkány.

– Jaj, jobb lesz, ha el se mondom neked, hiszen ostoba álom volt.

– Akkor minek beszélsz róla? Most már el kell mondanod!

– Hát azt álmodtam, hogy miként juthatnánk innen ki.

– Erre ne is gondolj, innen akkor se szabadulsz, ha meghalnék. Ott van két vessző. Az egyikkel valakinek meg kellene suhintania a várat, akkor almává változna, s te ott teremnél az almában. Akkor aztán el kellene valakinek vinnie az almát, de ahhoz érted is kéne jönnie.

Most már mindent tudott az asszony, hagyta a sárkányt aludni. Négy órákor a sárkány felébredt, és ment megnézni a méheket; mindig hajnali négykor és délután négykor járt oda. Amikor már elég messzire járt, az asszony kihúzta Jankót a icknő alól, összegyűjtötte a holmiját egy zsákba, és bement a kastélyba. Fogta Jankó a vesszőt, rásuhintott a várra, a várból egy alma lett, benne az asszony. Eltette Jankó az almát, és útnak eredt. Odaért a sziklákhoz:

- Eresszetek! – mondta nekik.
- Először mondd meg, mikor nem fogunk verekedni?
- Engedjete át előbb a túloldalra!
- Nem engedünk!
- Akkor nem tudjátok meg!
- Összezúzunk!
- Akkor pláne nem tudjátok meg!

A sziklák erre utat nyitottak, és Jankó elindult. Amikor közepe tájra volt, a sziklák megint rákezdték:

- Mondd meg!
 - Csak ha a túloldalon leszek.
- Átért a túloldalra, erre a sziklák:
- Most aztán rögtön mondd meg!
- Nyakába vette Jankó a lábát, és kiabálja:
- Amint odaérek a forráshoz, és iszom a vizéből.
- Amikor már a forrásnál volt, azt mondta nekik:

– Ha valamelyikőtök darabokra zúzódik, nem fogtok többé verekedni!

A sziklák úgy összekoccantak, hogy Jankóig röpültek a kövek, de most már nem tettek benne kárt. Ment tovább, odaért az öreg banyához, aki révész volt. Kérdezi tőle az is, mi hírt hozott.

- Vigyen át, akkor megmondom.
- Nem viszlek át, amíg meg nem tudom.
- Én meg nem mondom meg, amíg át nem visz!
- A vízbe fojtalak!

– Akkor pláne nem fogja megtudni!

Elindultak, a víz közepén a banya újra megszólalt:

– Mondd meg, mert a vízbe fojtalak!

– Nem mondom meg, csak a túlsó parton!

Megérkeztek a túloldalra, Jankó kimászott, és nekieredt a domboldalnak.

– Mikor mondod meg? – kiabálta utána a banya.

– Majd a dombtetőn!

– Én nem hagyhatom itt a kompomat!

Amikor Jankó a domb tetejére ért, lekiáltott:

– Ha valakit a vízbe fojt, azután minden időben szállíthat!

No, erre akkorát tajtékozott a víz, hogy Jankó csuromvizes lett, de a banya már nem tudott benne kárt tenni. Megint ment, mendegélt, megérkezett a királyhoz, akinek száradt a körtefája. Odahívatott Jankó négy inast, azok kiásták a földet, levágták a középső gyökeret, friss földet és trágyát szórtak a gyökerekre, és a körtefa szépen kizöldült. Odaadta volna a király a fele királyságát, de Jankó inkább pénzt kért. Kifizette hát a király, és Jankó ment tovább. Megérkezett a másik királyhoz, jelentkezett nála, az megkérdi nyomban, hogy mit tud a lányáról. Mondja erre Jankó:

– Ha kívánja, akár meg is nézheti.

No, erre kérlelni kezdi Jankót, mutassa már meg a királylányt. Fogta magát Jankó, kiment egy szép helyre, kihúzta övéből a vesszőt, rásuhintott az almára, erre kinőtt a földből egy ugyanolyan kastély, mint az erdőben. És látták, hogy a harmadik szobában ott horgol a királylány. Mondja erre a király:

– Ha már elhoztad, feleségül adom hozzád.

De nem kellett Jankónak a királykisasszony, ő csak a zsidó lányra gondolt, akinek a három tollat vitte. Igen ám, de a három toll a királykisasszonynál volt, az meg nem akarta Jankónak odaadni őket. De Jankó csak elcsalta tőle a három tollat, hogy mutassa meg, csak meg akarja nézni őket. Amikor a tollak a kezében voltak, nem törődött már semmivel, nem adta őket vissza a királylánynak. Mondja erre a király a lányának:

– Ugyan hagyd már, ha nem kellesz neki, találsz magadnak annyi herceget, amennyit csak akarsz.

Megkapta Jankó a fele királyságért a pénzt, és elindult hegyen-völgyön át ahhoz a várhoz, ahol a hollók laktak. Nem akart bemenni a várba, de aztán arra gondolt: jóllaktam náluk, megyek, és megköszönöm nekik. Adott a hollóknak néhány garast, és ment tovább. Elérkezett arra a helyre, ahol a zsidó magára hagyta, aztán útja a városba vitt. Az apja akkor már nem élt. A zsidó nem volt otthon, csak a lánya. Jankó benyitott, a lány meg csak ámuldozott, miféle úr látogat hozzájuk. Csak ekkor ismerte meg Jankót.

– Ne gyere be – mondta neki –, mert az apám megöl.

– Dehogyan öl meg – mondta Jankó, és kitette az asztalra a három sárkánytollat, kiszórta a pénzt is.

– Hát ezt honnan vetted? – kérdezte a lány.

Jankó pedig elmesélte, hogy s mint volt. Megérkezett a lány apja, látja, egy uraság ül az asztalnál, szétszórt pénz csillog mindenütt, és az asztalon három különös toll. Mondja neki a fiú:

– Itt a három sárkánytoll, apámuram.

A zsidó elszégyellte magát.

– Bocsáss meg nekem, én az egészet csak tréfából mondtam.

– Szép kis tréfa volt, hiszen meg akart ölni. De én megbocsátok.

Kérdezősködik erre a zsidó, hogy honnan és miképpen szerzett Jankó ennyi pénzt.

– Mentem az erdőben, elérkeztem a hollókhoz, ott megebédeltem, elérkeztem az egyik királyhoz, attól megkaptam a fele királyságát, elérkeztem a másik királyhoz, attól is kaptam egy felet. Ennyi az egész.

Mondja erre a zsidó, hogy vigye el őt is arra a helyre. Elvitte hát Jankó a zsidót az erdőbe, és mondja neki:

– Soha többé ne jöjjön vissza!

Elindult a zsidó az erdőben, megérkezett a hollók várába, alaposan belakott, hazaértek a hollók, látták, hogy jól megdézsmálták az ebédjüket, fogták a zsidót, és széttépték. Jankó pedig hazament, és feleségül vette a lányt.

Ott voltam a lakodalmon én is, adtak egy hordót, hogy öblítsem ki, temérdek bor volt benne, én nekiláttam, s addig nyakaltam, amíg fenéig nem ürítettem, és bizony alig-alig értem ide.

MATEJ, A NAGY KIRÁLY ÉS ULJANA, A NAGY KIRÁLYNÉ

Élt egyszer egy szegény ember, s volt annak három fia. A két idősebbet iskolákba járatta, s mert tisztességgel tanultak, sokra vitték, elkerültek a királyi udvarba. Amíg ők távol voltak, megáldotta az Isten a szegény embert egy harmadik fiúval – Matejnek hívták. De akkorra már az apa mindenét a két fiúra áldozta, a házat is eladta, aztán elvesztette a szeme világát, és koldulni járt.

Jó sora volt a két fiúnak a királyi palotában. Egyszer aztán kimentek a rétre, és az idősebbik így szólt a fiatalabbhoz:

– Nézzünk már el apánkhoz, él-e még.

Szabadságot kértek a királytól, hogy meg akarják látogatni a családot: a királynak azt mondták, hogy hercegi családból származnak. Lóra ültek, hazamentek, megkeresték apjukat, az meg szegény vak volt. Elég pénzük volt a fiúknak, palotát akartak építtetni apjuknak, de az így szólt:

– Vegyétek csak meg nekem azt a házat, amit miattatok el kellett adnom, ott akarom bevégezni életemet.

Ellátták a fiúk étellel, zsírral, fával is, aztán búcsút vettek tőle, hogy rövid a szabadságuk, vissza kell menniük.

– Ha már így elláttatok, fiaim, vigyétek magatokkal a legkisebb testvéreteket, hadd próbáljon mellettetek ő is szerencsét.

– Jól van – mondták –, magunkkal visszük a legénykét.

Mert legényke volt még a legkisebbik. De amikor már közeledtek a palotához, másképp kezdtek beszélni. Hogy így meg úgy, ez a fiú elárul bennünket, kifélénk, mifélénk vagyunk, hogy szegény sorból jöttünk. Mondja a legidősebb fiú.: öljük meg, és dobjuk le valahol.

– Ne öljük meg – mondta a másik –, hiszen mégiscsak a mi vérünk. De utunk az állatkert mellett vezet. Tépjék szét a vadállatok!

Bedobták szegény Matejt az állatok közé. Odaszaladt hozzá egy oroszlán, megszagolta, aztán békén hagyta. Csak elterült, Matej meg ráfeküdt, mert már este volt.

Volt a királynak egy lánya, Uljanának hívták. Két komornája is volt a szobában. Azt álmodta a királylány:

– Uljana királynő, siess az állatkertbe, nagy boldogság vár ott rád!

Erre a kiráylány felébredt, hogy ezt meg ezt álmodta, jöjjenek vele a komornák az állatkertbe.

– Az álom csak álom, amit álmodunk, az nem igaz – így a komornák.

A kiráylány visszafeküdt, és újra azt álmodta:

– Uljana királynő, siess az állatkertbe, nagy boldogság vár ott rád!

Hívja megint a komornáit:

– Ha nem jöttök velem, elmegyek magam!

De a komornák megint rábeszélést, hogy feküdjön le. Megint csak azt álmodja:

– Uljana királynő, siess az állatkertbe, nagy boldogság vár ott rád.

– Ha nem jöttök velem, megyek egyedül! – mondta Uljana, és elment az állatkertbe.

Ott találta az alvó Matejt, jól megnézte, és ha már ilyen álmodott, magával vitte a palotába.

A kiráylány még nem volt eladósorban, talán egykorú lehetett Matejjel. Együtt töltötték a napokat a szobájában, együtt sétáltak. Megtudta a két fivér, hogy az öccsük a palotában van. „Ha ez a fiú itt van, nekünk végünk” – gondolták magukban. Megtanácskozták, mitévők legyenek, s amit kifundáltak, azt véghez is vitték. Amikor ebédet hoztak a két gyereknek, port szórtak az ételükbe. Amint megebédelt, Matej és Uljana elaludt. Ekkor a két fivér pőrére vetköztetteafiút meg a lányt, és közös ágyba fektette őket. És nyomban jelentették a királynak:

– Fenséges urunk, királyunk, nézze csak meg, mit művelt a lánya!

Nagy haragra gerjedt a király, hogy lelöveti vagy felakasztatja a lányt, hogy ilyen szégyent hozott a fejére. De a királyné, mint minden anya, kérlelni kezdte a királyt, ne tegye ezt.

– Tedd őket így, anyaszült meztelenül egy csónakba, engeddd ki őket a nyílt tengerre, és ne adj nekik se evezőt, se ruhát, se elemózsiát. Ha bűnösök, elpusztulnak, ha ártatlanok, életben maradnak.

Így is tettek, kiengedték őket a tengerre. Hullám hullám hátán, úszott a csónak, csak úgy hánykolódott, nem tudták, merre tartanak. Addig hánykolódtak, míg egy szigethez értek. Mondja a fiú, amikor odaértek:

– Uljanka, én elmegyek valami harapnivalót keresni, te pedig maradj itt!

Megy Matej a szigeten, hát lát egy roppant nagy várost. Bemegy a városba, hát sehol egy lélek, de a házak egytől egyig szépek. Megérkezik a király palotájába. Látja a trónon a királynét, a haja hosszú, a földet söpri, a körme két méter is van, a foga vicsorog. A falon egy felirat: Hozott Isten, Matej, háromszáz éve várlak! „Hogy kerül ide a nevem?” – gondolta Matej. Belépett, a királyné meghajolt előtte:

– Hozott Isten, Matej, már háromszáz éve várlak!

– Honnan ismersz te engem?

– Figyelj rám, Matej. Amint tizenkettőt üt az óra, fejezz le!

– Már miért fejeznék le?

– Megmondom én. Boldogtalan királyné vagyok, bűnt bűnre halmoztam, az uramat megöltem, a bátyja átkozott el, hogy addig fogok itt ülni, amíg Matej, az ártatlan, ki nem szabadít. Így aztán háromszáz éve ülök itt a trónon.

– No de azt mégsem tehetem, hogy levágjam a fejed?

– Tedd csak meg, mert különben újabb háromszáz évig itt kell ülnöm, amíg nem jön egy másik Matej. Nyisd ki az ablakokat, amelyiken kirepül egy fehér galamb, az alá temess el!

Jött a tizenkét óra. Mondja a királyné:

– Fogd a kardot, és fejezz le!

Mit tehetett Matej, fogta a kardot, lefejezte a királynét, kirepült a fehér galamb az ablakon, az alá eltemette. Amint levágta a királyné fejét, az egész város megéledt: Isten hozott, Matej, te vagy a királyunk! Szaladt Matej Uljanáért, a királynőért, ő lett a városban a király.

Így éltek, éldegéltek néhány esztendeig. Egyszer aztán mondja Uljana:

– Megnézném a szüleimet, élnek-e még.

– Nem bánom, menjünk. Rosszat tettek velünk, de megbocsátunk nekik.

Hajókat ácsoltattak, a tengerre szálltak, és mentek. A hajók orrára fehér zászlót tűztek ki, hogy senki se tartson tőlük. Az öreg király megrémült, hogy ellenség közeledik. De a királylány egyre csak a fehér kendőt lobogtatta. Amikor közelebb értek, a király felismerte a lányát. Matej pedig elmondta, milyen családból származik, s hogy két fivére a királyi udvarnál van.

– No, ti jómadarak, még hogy királyi családból származtok! Hazudtatok nekem, akasztófára veletek! – mondta a király a fivéreknek.

Mondja erre Matej:

– Nem, én megbocsátok nekik! Most pedig megkeresem apámat, hogy itt éljen velünk.

Ha még élnek, kenyeret majszolnak, ha meghaltak, a földben porladnak.

A FARKASEMBER

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, ahol a víz szóródik, a homok pedig folyik, volt egyszer egy farkasember, s annak három olyan lánya, akárcsak ti itt. Ez a farkasember a feleségét már fölfalta, s nem volt mit ennie, hívta hát a legidősebbik lányát:

– Gyere már, édes lányom, és keresd meg a tetűimet.

Ment a lány az apjához, az meg felfalta, egyetlen csontocskát se hagyott meg belőle. Másnap hívta a másik lányát, a középsőt – vele is azt tette, amit a legidősebbikkel. A legkisebbik lány, az már figyelte, mi történt a nővéreivel. Amikor hívta az apja, hogy gyere, és keresd meg a tetűimet, visszakiáltott, hogy azonnal jön. De ehelyett kiszökött az ablakon. Amikor az apja hiába várta, kiszaladt a házból. Kiabálja neki a lány:

– Nem érsz utol, nem kapsz meg addig, míg ezt a pitykés mellényt szét nem szaggatod, meg nem fonod, újra mellénnyé nem szövöd.

Evvel a lány ledobta a mellényt az útra, és otthagya. Aztán ledobta a nyakáról a kendőt, végül ledobta az ingét. Ilyen pőréen ért egy rétre. Volt ott száz szénaboglya, a legkisebbe elbújt. Kiszaladt az apja a rétre, és sorra döntögetni kezdte a boglyákat. Kilencvenkilencet feldöntött.

– Ha már a kilencvenkilenc boglyában nem találalak, akkor nem vagy itt!

Mert az utolsó boglya volt a legkisebb.

Hazament hát az apa, a lány pedig ott maradt pőréen.

Napközben epret, málnát szedett, éjszakára visszament a boglyába aludni.

Arra ment a király a szolgálival vadászni. Volt neki egy kis kutyája is. Amikor ebédeltek, odadobtak a kutyának egy darab húst meg egy darab lángost. A kutyus a szájába vette az ételt, odavitte a lánynak a szénaboglyába, és üres szájjal tért vissza. Megint csak kért az ételből. Mondja erre a király:

– Adjatok neki még egy darab húst meg egy darab lángost, és figyeljétek, hova szalad.

Amikor a kutya eltűnt a boglyában, és nem hozott ki semmit, az ifjú király fogta a puskáját, odament a boglyához, és bekiabálta:

– Ha jó lélek vagy, gyere ki, ha rossz vagy, beléd lövök!

– Nem vagyok rossz, jó vagyok, de nincs ruhám, szégyellek kijönni.

Levetette erre a király a köpenyét, odaadta a kutyának, az behúzta a boglyába, a lány betakarta a testét, és kijött. Igen szép volt a lány, meg is tetszett a királynak.

– Te leszel a feleségem, ha törik, ha szakad!

– Hogyan lehetnék a feleséged, amikor pőre vagyok és nagyon szegény, te pedig király vagy!

– Felőlem olyan szegény lehetsz, mint a templom egere, akkor is a feleségem leszel!

– Akkor leszek a feleséged, ha megesküszöl nekem, hogy soha nem fogadsz be éjszakára koldust.

No, erre már elküldte a király a legényét női ruháért meg hintóért. Beültek a hintóba, hazahajtottak, meg is esküdtek.

Eszendő múltán két gyereke született a királynénak, egy fiú meg egy kislány. Egyik este nagy vihar támadt, villámlott, és hogy, hogy nem, ott termett egy koldus, és szállást kért, akár csak a sarokban a seprű alatt. A király beengedte. Mondja erre a királyné:

– Megszegted az esküdet. Megmondtam neked, hogy ha koldust fogadsz be éjszakára, jaj nekem.

Az ura ráripakodott, hogy ő király, neki be kell fogadnia a koldust, hova is menne ilyen zivatarban, ilyen viharban. A királyné nem szólt semmit. Jött az este – a királyné lefeküdt a két gyerekével a szobájában, a király is a magáéban. Felébredt éjjel az öreg koldus, bement a királyné szobájába, elvágta mind a két gyerek torkát, és a véres kést a királyné párnája alá dugta. Aztán visszament a helyére, és lefeküdt.

Felébred reggel a királyné, és mint ahogy az anyák szokták, meg akarja nézni a gyerekeit – hát látja, hogy mind a kettőnek elvágta a torkát. Jajveszékelní kezdett, mindenki a szobába csődült, és szidta, kárhoztatta a koldust, ám az agyafúrt koldus bátran kihúzta magát:

– Kutassatok át tetőtől talpig, hogy találtok-e nálam kést. Azt, aki megölte a gyerekeket, meg kell találni. Kutassatok mindenütt, s a kés annál lesz, aki a gyerekek nyakát elvágta!

No, felforgattak mindent, bementek a királyné szobájába is. Felemelik a párnát, hát ott a véres kés. Mondja erre a koldus:

– Most már tudjátok, ki ölte meg a gyerekeket, maga a királyné vágta el a torkukat, s engem akartatok tömlöcbe vetni.

Rátámadt a király a feleségére, hogy így meg úgy. Mondja erre a koldus:

– Az ilyennel nem kell csinálni egyebet, mint levágni a két karját könyékig, a gyerekeit pedig batyuban a hátára kötni. Add őket nekem, királyom, én már tudom, mit kell tennem velük.

Ekkor a lány már tudta, hogy megint az apjához került. Felvitte az apja egy hegyre. Volt ott egy taligája. Mondja a lányának:

– Ülj ide, ebbe a taligába! Engedelmeskedsz végre apád parancsának?!

– Kegyelmezzen nekem, édesapám, kegyelmezzen!

– Nem kegyelmezek! Ülj a taligába!

– De hogyan, édesapám, amikor nincs mivel megkapaszkodnom. Mutassa meg nekem maga!

Beült az apa a taligába – ahogy ott fészkelődik, mint liba a tojásokon, a lány meglökte a kereket, a taliga gurulni kezdett, és az apja ripityára tört a taligával együtt.

Ott maradt a lány egyedül a hegyen. Mit volt tenni, mit nem, legelnie kellett, a fogával harapdálni a szamócát, mert keze nem volt. A gyerekek a batyuban ide-oda csúszkáltak a hátán, akkor meg emiatt nem tudott legelni. Aztán kiért egy rétre, ahol egy kút volt. Odajön a lányhoz egy öreg koldus, és megkéri:

– Meríts nekem a vízből, édes lányom.

– Merítenék én örömet, öregapám, de látja, nincs kezem.

– Adj úgy, ahogy tudsz, akár a csonkjaiddal.

A lány a kút fölé hajolt, hát látja benne a saját két kezét.

Bemártotta a csonkokat, és a kezek visszanőttek. Aztán az öreg koldus megparancsolta neki, hogy vegye le a gyerekeit a hátáról, és fektesse a fűre. És az öreg koldus bemártotta az ujját, megkente a két gyerek sebét, s azok is feléledtek. Mondja aztán a lánynak:

– Édes lányom, van itt az erdőben egy ház. Abban megtalálsz mindent, amire szükséged van: kanalat, edényt, kenyeret, szalonnát, lisztet, szövőszéket, motollát. Szőjél, hogy felruházhasd magatokat. Tanítsd meg a gyerekeket írni, imádkozni, számolni, és akkor nem fog ott neked hiányozni soha semmi.

Hét évig élt így a királyné. A király pedig a palotájában lakott. (Akkoriban még a király se nőülhetett meg, ha elkergette az élő feleségét. Manapság ha valaki egyet elzavar – négyet is kap helyette, de akkor a király se tehetett ilyesmit.) Elment egyszer a király a legényével vadászni. És eltévedtek. Sehogy se találták az utat. Mondja a király a legényének:

– Mássz fel egy fenyőre, s ha valahol világosságot láatsz, ott fogunk éjszakázni.

Látott a legény világosságot, méghozzá igen közel. Mondja a királynak:

– Tíz lépést se kell mennünk.

Odamentek az ablak alá. Bekopogtattak, hogy nyissanak nekik ajtót.

– Eltévedtünk, nem találjuk az utat. Ne féljete, nem esik bajotok, csak adjatok nekünk szállást.

A királyné ajtót nyitott – és tüstént megismerte a férjét. Amije volt, azzal megvendégelte őket, a férjének megvetette az ágyat, a legénynek az asztal mögött készített fekvőhelyet. A király nyomban elaludt, de a legény az asztal mögött ébren volt. A királyné meg a kemencepadkán font, egyik oldalán az egyik gyerek, a másikon a másik. A királynak álmában lecsúszott a keze az ágyról. Mondják a gyerekek:

– Meséljen nekünk, édesanyám, egy mesét.

A királyné csak felsóhajtott:

– Jaj, gyerekeim, hiszen ti magatok is mese vagytok, de eredjete, és emeljéte fel az uraság kezét, hiszen ő az apátok.

Feltették a gyerekek a király kezét az ágyra. A szolga pedig mindent hallott.

Reggel felszedelőzködtek, szépen megköszönték a szállást. Amikor tízlépésnyire voltak a háztól, mondja a legény a királynak:

– Uram, királyom, ez bizony a felesége meg a tulajdon két gyereke volt!

– Hát te még azt se tudod, hogy a feleségemnek könyéig levágattam a kezét, a gyerekeknek pedig elvagták a torkát, és odaadtam őket egy koldusnak?

– Nem így van az, uram, királyom, mert a tulajdon fülemmel hallottam, amikor azt mondta a gyerekeknek, hogy emeljék fel a

kezét, mert maga az apjuk.

– Ezen még gondolkoznom kell – mondta a király a legénynek.
– De ha így van, akkor holnap éjjel is eljövünk. Majd megint azt mondjuk, hogy eltévedtünk.

Másnap éjjel megint bekopogtattak. A királyné jó vacsorát adott nekik, az urának megint az ágyat vetette meg, a legényt az asztal mögé fektette. Most is leült a kemencepadkára, és fonni kezdett. A gyerekek megint rákezdték:

– Édesanyám, mondjon nekünk egy mesét!

A királyné csak felsóhajtott:

– Jaj, édes gyermekeim, hiszen ti magatok is mese vagytok. De eredjete, emeljétek fel az uraság lábát, hiszen ő az apátok.

A gyerekek feltették a király lábát, az meg csak aludt tovább. Reggel mondja neki megint a legény, hogy ez bizony a felesége meg a két tulajdon gyereke. Mérgelődött a király, miért aludt el olyan korán, miért nem tudta meglesni, hogy valóban így van-e. Eljöttek hát harmadik este is. A király eltökélte, hogy most már nem fog elaludni. Megint mondják a gyerekek:

– Édesanyám, mondjon nekünk egy mesét!

– Jaj, édes gyermekeim, hiszen ti magatok is mese vagytok. De eredjete, és igazítsátok meg az uraság fejét, hiszen ő az apátok!

De ezt már a király is hallotta. A gyerekek felugrottak, hogy megigazítsák a fejét, csak hogy jókora kobakja volt, nem bírták megemelni. Látta a királyné, hogy a gyerekek nem boldogulnak, maga ment hát oda. Két kezébe fogta a király fejét, vissza akarta tenni az ágyra, hát a király derékon kapta, kiugrott az ágyból, és letérdelt előtte:

– Az Isten szerelmére kérlek, szerelmetes feleségem, bocsásd meg nekem, amit ellened vétettem, hogy így megnyomorítottalak, két kezedet levágattam, és kiadtalak egy koldus kényére-kedvére!

– Én már régen megbocsátottam, bocsásson meg neked a Jóisten is.

Elküldte a király a legényét hintóért, szép ruháért. Ezalatt ők ketten turbékolnak, örültek egymásnak. Amikor megjött a legény, beültek a hintóba, és az egész város ezt kiabálta:

– Éljen! A mi jószágos királynénk még életben van!

És mindnyájan összesereglettek, mert a királyné mindig jól bánt a szegényekkel. Felkapták a királynét a hintóból, és úgy vitték a királyi várba, ahol még most is élnek, ha meg nem haltak.

Én is ott voltam,
bort, pálinkát ittam,
és amit láttam,
azt elmondtam.

A HARMATBAN FOGANT HAJADON

Élt egyszer egy ifjú király, s annak volt egy fia. Ez a fiú, amióta csak megszületett, folyvást sírt. Már tízesztendő volt, s egyre csak sírt. Tudakozódott az apja mindenfelé, mit kellene tenni, hogy a fiú ne sírjon többé. A szolgálait is szétküldte, kérdezősködjének, mitévő legyen a király a fiával, aki annyi éven át csak sír, és senki se tud segíteni rajta. A szolgák azt a választ kapták, hogy csak ennyit mondjon a király a fiának: Ne sírj, fiam, olyan hajadont kapsz tőlem, aki harmatban fogant, és kilenc anya szülte. Hazatértek a szolgák, elmondták a királynak, amit hallottak. A király engedelmeskedett, és próbát tett a fiánál. Amikor a fiú meghallotta, mit fog kapni, megörült, és elnevette magát, és életében először vidám volt. Eltelt egy esztendő, és a király azt hitte, hogy a fiú már megfeledezett az ígéretéről. De azt mondja neki a fiú:

– Apám, maga azt ígérte nekem, hogy kapok egy harmatban fogant és kilenc anya által szült hajadont, hát kérem a lányt, mert nősülni akarok.

Mondja neki erre a király, hogy azt csak álmodta, hogy ilyen ígéretet tett, mert ilyen lány nincs a világon.

– Ezt az álmot biztosan Isten küldte apámra, lennie kell egy ilyen lánynak, s nekem meg kell találnom, mert csak őt akarom – válaszolta a fiú.

Mit tehetett a király, adott neki pénzt meg lovat, s a fiú útnak indult. Éjjel-nappal vándorolt hegyen-völgyön át, egyszer aztán felmászott egy fára, hogy nem lát-e valahol világosságot. Meg is pillantott a távolban egy fényt, és Isten nevében utána eredt. Ment, mendegélt, míg oda nem ért a kunyhóhoz, ahol világítottak.

– Jó estét, édes szülém – köszönt szépen. – Befogadna-e éjszakára?

– Szerencséd van, hogy így szólítottál, fiam, különben egy fejjel kurtább lennél – válaszolta a banya.

– Sokfelé jártam, sokat tudok.

– Hát aztán mi az, amit keresel?

– Keresem a harmatban fogant és kilenc anya által szült hajadont, mert nekem ígérték feleségül.

Mondja erre a banya:

– Mondhatnék neked róla valamit, de nem mindent. Majd a középső húgom többet fog neked mesélni.

Ezzel a banya főzni kezdett kilenc kezét, és közben így beszélt:

– Rotyogj, rotyogj, kilenc kezem, olyan kenőcsöt főzök belőled, hogy aki megkeni magát vele, abba bele kell szeretni.

Aztán megparancsolta a vesszőnek a padláson:

– Gyere le, vesszőcske, és kísérd el a királyfit a középső húgomhoz.

Megköszönte a királyfi a szállást, és útnak indult. Megérkezett a középső banyához, köszöntötte szépen:

– Jó estét, édes szülém.

– Jól tetted, hogy így szólítottál, különben egy fejjel kurtább lennél.

Felelte rá most is a királyfi:

– Sokfelé járok, sokat tudok.

– És mi az, ami után jársz? – kérdezte a banya.

– Keresem a hajadont, aki harmatban fogant, s kilenc anya szülte. Amikor legényke voltam, feleségül ígérték nekem. Nem tud róla valamit, öreganyám?

– Tudok, fiam, tudok, csak hogy ő már egy sárkánynak a jegyese. De majd a legfiatalabbik húgom mindent elmond neked róla, mert ott lakik a hajadon közelében.

Ez a banya kilenc lábat főzött, s közben így beszélt:

– Rotyogj, rotyogj, kilenc lábain, olyan kenőcsöt főzök belőled, hogy aki megkeni magát vele, abba bele kell szeretni.

Aztán ő is megparancsolta a vesszőnek, hogy jöjjön le a padlásról, és kísérje el a királyfit a legfiatalabb hűgához. Elöl ment a vessző, utána a királyfi. Megérkeztek. A királyfi előrement, és köszönt:

– Jó estét, édes szülém.

– Szerencséd, hogy így szólítottál, különben egy fejjel kurtább lennél.

Mondja a királyfi a banyának:

– Üdvözetét hoztam a nővéreitől, nekem pedig jó tanácsra volna szükségem. Adjon tanácsot, és tegye meg, amire kérem. Keresek egy hajadont, aki harmatban fogant, és kilenc anya szülte. Feleségül akarom venni. Hogyan kaphatnám meg?

– Jaj, édes fiam, későn jössz! A lány holnap már a sárkányé lesz! Mit is tegyünk hamarjában, hogy mégis a tied legyen?

És a banya elkezdett főzni kilenc szívet, közben pedig így beszélt:

– Rotyogj, rotyogj, kilenc szívem, olyan kenőcsöt főzök belőled, hogy aki megkeni magát vele, abba bele kell szeretni – és elmondta a királyfinak, mit fognak tenni, hogy a hajadon az övé legyen, nem pedig a sárkányé.

Aztán elküldte a királyfit a harmatban fogant és kilenc anya által szült hajadonhoz.

Megérkezett a királyfi a hajadonhoz, és feleségül kérte. Feleli neki a hajadon, hogy már jön érte a sárkány holnap. Erre a fiú azt válaszolta, hogy ő madárrá változik, a sárkányt pedig a lány ne eressze be, még ha az ajtón dörömbölné is, hanem üljön az ablakhoz, várja a madarat, és engedje be. Mondja erre a lány:

– Hozd el azt a kenőcsöt, amit a banyák a sárkánynak főznek, mert ha a sárkány keni be magát vele, akkor a sárkányt kell szeretnem, de ha te kened be magad először, akkor beléd szeretek, és a tiéd leszek.

Fogta magát a királyfi és elment a legfiatalabb banyához, aki a legközelebb volt, elmondta neki, hogy állnak a dolgok. A banya fogta a vesszőt, elküldte a középső nővéréhez a kenőcsért, az meg továbbküldte a legidősebbhez, így aztán a vessző gyorsan meghozta a kenőcsöt. De már a sárkány is elindult a kenőcsért. A legfiatalabbik nővér gyorsan kikeverte a kenőcsöt, a legény bekente magát vele, aztán a banya rásuhintott a vesszővel, és a királyfi madárrá változott. Mire odarepült a hajadonhoz, a sárkány már az ajtón dörömbölt. A madár az ablakra repült, gyönyörű dalra fakadt, és a hajadon beeresztette.

Amint beengedte, a madár visszaváltozott királyfivá, és a hajadon elkergette a sárkányt, hogy neki már van vőlegénye. A sárkány úgy dühbe gurult, hogy menten kulimász lett belőle.

Megy a hajadon a királyfival a temető mellett, hát hallja, hogy az apja kiáltozik a sírból:

– Édes lányom, hát te már felém se nézel?!

– Megfeledkeztem én már egészen magáról, apám. Hát még mindig itt fekszik a föld tetején?

A hajadon apját kivetette a fekete föld, mert megölte kilenc feleségét. Amikor maga is meghalt, a föld nem fogadta be. Ekkor odajött hozzá egy öregember, és azt mondta:

– Mindaddig nem fogad be a föld, amíg az ötödik sírra el nem ülteted azt a bunkósbotot, amivel a feleségeidet agyonverted, s meg nem öntözöd a kilenc sírról szedett harmattal.

Az ötödik asszony, akit megölt, várandós volt, megszülte a harmatban fogant és kilenc anya szülte hajadont. Az apa hazavitte a lányt, és amíg az férjhez nem ment, és el nem mondta, hogy fekete föld, fogadd be az apámat, addig az apja a földön bolyongott. Most aztán, amikor arra ment a lány, elmondta, hogy fekete föld, fogadd be az apámat, s ekkor a fekete föld megnyílt, és az apa a sírba feküdt.

Ezután a királyfi a hajadonnal elment a banyákhoz megköszönni a segítséget, utána meg hazament, mert már három esztendő is eltelt, mióta elment otthonról. Bement egy kocsmába, és megkérdezte, mi újság a városban. Mondja neki a kocsmáros, hogy a király fia már három éve elment otthonról, és nem tud róla senki. Elküldte erre a királyfi a kocsmárost, hogy fogassa be a király a legszebb lovait, és jöjjön fogadni a menyasszonyt és a fiát. No, az öreg, beteg király befogatott, és kidoboltatta, hogy mindenki legyen ott, mert a királyfi feleséget hozott. És volt nagy öröm, mert a királyfi a feleségével megtért az atyai házba.

Nagy lakodalmat csaptak, és boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

A BÉKÁVÁ VARÁZSOLT KIRÁLYFI

Élt egyszer egy asszony, volt neki három lánya. A falu végén laktak. Egyik este elfogyott a vizük. Elküldte az asszony a legidősebb lányát vízért. De a kútban egy béka ült, és nem engedte, hogy a lány vizet merjen. Azt mondta a béka, hogy csak akkor ad a vízből, ha este elmehet a lány ablaka alá. A lány hallani sem akart róla, hogy a béka az ablaka alá jöjjön. Hazament, és elmondta az anyjának, hogy a kútban egy béka ül, és csak akkor ad vizet, ha este eljőhet az ablakuk alá.

Elküldte hát az asszony a középső lányát. Az is meríteni akart a kútból, de a béka, akárcsak a legidősebb lánynak, neki is azt mondta, hogy csak akkor ad a vízből, ha elmehet az ablakuk alá. Ez a lány sem akarta, hogy a béka a házukhoz jöjjön. Hazament, és elmondta az anyjának, hogy a kútban egy békát talált, aki csak akkor ad vizet, ha eljőhet az ablakuk alá.

No, erre az asszony a legkisebb lányát küldte el vízért. Amikor a lány meríteni akart a kútból, ő is meglátta a békát. Mondja neki a béka, hogy csak akkor merhet a vízből, ha megengedi, hogy az ablakuk alá menjen. A lány ráállt. Hazavitte a vizet, és elmondta az anyjának, mi történt.

Amikor már besötétedett, eljött a béka az ablak alá, és énekelni kezdett. Így énekelt:

– Három, három, nézem, lesem,
Nyissál ajtót, én kedvesem,
Hiszen ugye megígérted,
Amikor a vizet merted.

Mondja erre a lány:

– Itt van már a béka, anyám!
– Engedd csak be, lányom, ha egyszer megígérted – felelte az

anyja.

No, amikor a béka bejött, megint énekelni kezdett:

– Három, három, nézem, lesem,
Ültess az asztalhoz, én kedvesem.

Mondja az asszony a lányának:

– Ültesd csak le, ha megígérted.

A lány erre az asztalhoz ültette a békát.

De a béka megint énekelni kezdett:

– Három, három, nézem, lesem,
Kilenc tojást süss meg nekem,
én kedvesem.

– Süsd csak meg neki, lányom, ha megígérted – mondta az
anya.

A lány megsütötte a kilenc tojást.
Erre a béka megint énekelni kezdett:

– Három, három, nézem, lesem,
Egyél velem, én kedvesem.

– Menj csak, lányom – mondta az anya –, ha már egyszer
megígérted.

A lány pedig leült, és együtt evett a békával.

És a béka megint énekelni kezdett:

– Három, három, nézem, lesem,
Kilenc párnát ágyazz nekem,
én kedvesem.

Mondja erre az anya:

– Ágyazz csak meg neki, lányom, ha már megígérted.

Erre a lány megágyazott.

Ekkor a béka így énekelt:

– Három, három, nézem, lesem,
Aludj velem, én kedvesem!

– Menj csak, lányom – mondta az anya –, ha már megígérted.

És a lány lefeküdt a béka mellé.

Az meg újra csak énekelni kezd:

– Három, három, nézem, lesem,
Csókolj csak meg, én kedvesem!

Mondja erre az anya:

– Csókold csak meg, lányom, ha megígérted.

És a lány megcsókolta. Ekkor a béka szétpukkad, és királyfivá
váltott, mert nem volt más, mint egy elvarázsolt királyfi. Aztán
egymáséi lettek, és még ma is élnek, ha meg nem haltak.

ZIMPLET, KUKTÁN ÉS SZUKÁN

Élt egyszer egy halász, akinek öt fia volt. Így aztán szegénységben tengette életét. A víz, ahol halászott, egy királyé volt. Egyszer a király meg a királyné sétálni ment a rétre, hát látják a halászokat, amint a hálót fonják. Kérdezi a király, hogy megy a soruk. Az apa azt válaszolta, hogy a hivatalnok igencsak üldözi őket és sanyargatja a fizetiséggel. A királynénak megesett rajtuk a szíve, és így szólt:

– Mától fogva egyetlen családnak se kell a vízért fizetnie.

Erre a halász egyik fia nyomban megsütött két halat, volt náluk egy kis bor is, megvendégeltek hát mindenkit. A lakoma után a királyné elővett hét dukátot, kettővel megajándékozta az apát, egyet-egyét adott mindegyik fiúnak. Amikor ezen is túl voltak, a legkisebbik fiú, aki igen okos volt, megkérdezte:

– Királyom és királyném, ti megkérdeztétek tőlünk, hogy megy a sorunk, de most én kérdezem tőletek, hogy éltek ti?

Az apa rendre akarta utasítani a fiát, de a királyné így szólt:

– Jól megvolnánk, fiam, gondunk is volna elég, még ha a trónon ülünk is, csak az a bánatunk, hogy egy szem gyerekünk sincs!

A halász, amikor hallotta a királyné panaszát, azt mondta:

– Segítek nektek, hogy legyen!

A királyné elpanaszolta, hogy az ura már huszonhét esztendeje uralkodik, és ha a harmincadik évig nem lesz utóda, elveszíti a koronát, mert a családja kihal. A halász meghagyta nekik, hogy minden második nap háromszor egymás után keressék őt fel, amint a nap felkel.

Amikor első ízben felkeresték, mondta nekik a halász, hogy még nem szerezte meg, amit akart. Másodízben ugyanezt mondta. De a hatodik éjjel már hajnali kettőkor hazaért, és így szólt a fiaihoz:

– Megszereztem, amit a királyné számára kerestem.

Egy halat fogott a halász, és amikor a király meg a királyné harmadszorra is felkereste, így szólt a királyhoz:

– Uram, megszereztem, amit akartam, nem hal ki sem a nemzetséged, sem a családod, de ebből a halból senki más nem ehet egy falatot, egy csipetet sem, csak ti ketten.

És meghagyta nekik, hogy szigorúan tartsák be ezt az utasítást, mert különben baj lesz. Hazafelé mondja a király a

királynénak:

– Ide hallgass, feleségem, készítsd el a halat magad, mert különben nem kerüljük el a bajt.

De a királyné így válaszolt:

– Hűséges szakácsnőm van, készítse el ő, mert én nem értek a főzéshez.

A szakácsnő nem tudta, miféle hal ez, odaadta hát a lánynak, pucolja meg. És akinek jól megy a sora, az vidám is – volt ott egy pohárnok, aki az ételt hordta az asztalra, s az szerelmes volt a konyhalányba. Ott cicáztak a konyhában, s beszaladt hozzájuk egy szuka. A pohárnok csintalankodott, a lány fogta a hal beleit, és zutty!, a pohárnok képébe vágta, a belek a padlóra estek, a szuka a szék alatt volt, felkapta a beleket, és lenyelte. Vemhes is lett nyomban. Amikor a szakácsnő elkészítette a halat, fogott egy kést, a hal belsejéből kikanyarított egy falatkát, és lenyelte. Ő is viselős lett. Amikor megebédeltek, mondja a királyné:

– Édes uram, én már érzek valamit, valami készül!

Kilenc hónap múlva, három napon belül, egymás után mindegyiknek gyereke született. Először a szukanak született egy fia, akinek emberi ábrázata meg teste volt, csak éppen szőr borította. A király vadászni akart, hívta a szukát, de az csak nem jött elő. Bekukkantott a szukához, hát egy gyereket látott, aki egészen olyan, mint egy ember, csak a nyakát borítja kutyaszőr. Szörnyen mérges lett a király, le akarta löni a szukát meg a gyereket is. De már a szakácsnőnek meg a királynénak is megszületett a fia. Mondja a király:

– Látod, milyen megbízható embereid vannak, most bebizonyosult.

De a királyné kikönyörögte, hogy ne tegyen semmit, hátha jóra fordul minden. Mindegyik fiú egy nappal fiatalabb volt a másikinál. De micsoda fiúk voltak ezek! Három nap múlva olyanok lettek, mint az egyestendősek, már futkároztak, és szélesebben növekedtek. Az udvaron játszottak, és megtalálták a lyukban azt a szőröst is. Felöltöztették, és amikor ceruzát meg pergament adtak neki, még ő tanította a királyfit meg Kuktánt. A király azt mondta, hogy Szukánt meg Kuktánt el kellene távolítani, de a királyné ismét kikönyöögte, hogy hagyja őket együtt. A király professzorokat hívatott hozzájuk,

de a szuka fián, Szukánon egyik se tett túl. Nem is annyira a múlttól, mint inkább a jövőről tudott sokat mesélni. Mindegyik fiúnak megvolt a maga rezidenciája meg professzora. A szakácsnő fiát Kuktánnak hívták, a királynéét Zimpletnek.

Amikor kilenc hónaposak lettek, a király elé járultak:

– Nagykorúak vagyunk már, apánk, és minden királyfinak világot kell látnia, ha trónra akar lépni. Ezt apánk sem ellenezheti, úgyhogy most elindulunk világgá, hogy betetőzzük tanulásunkat.

Feltarisznyázta hát őket a király, pénzt, elemózsiát adott nekik, meg királyfiakhoz méltó háttaslovat. A király fia kapta a legtöbb pénzt. Kuktán a felét, Szukán annak is a felét. Így vándoroltak kilenc napig. Útközben találkoztak egy koldussal, aki alamizsnát kért. A királyfi nem szólt semmit, csak továbbment, Kuktán azt mondta, hogy még hosszú út áll előttük, csak Szukán adott a koldusnak egy dukátot. Mondja neki az öreg:

– Sajnálak, mert velük együtt te is pórul jársz, de te mindenén átverekszed magad. Itt egy vessző, egy síp meg egy szilfakéreg, ezeket tartsd magadnál. Majd meglátogatlak még benneteket, a segítségetekre leszek. Eljuttok egy boszorkány királynőhöz, akinek két húga van. A királynő már hosszú évek óta uralkodik a világon, és senki se tudja elpusztítani. Az egész világot a hatalmába akarja keríteni, mint Ahasvérus. Minden kétszáz évben újra tizenhat éves királynő akar lenni. Ha elszegődtek hozzá, minden este találkozotok egy szilfa alatt, s én majd ott meglátogatlak benneteket.

Kilenc nap múlva három dombot értek el. A dombok között völgy volt, ahova senki emberfia nem tudott eljutni. Szukán felmászott egy fára, és látta, hogy a völgyben lakik valaki, mert odalent fény világított. Lemászott hát a fáról, és ott éjszakáztak a domboldalon. Reggel aztán így szólt:

– Zimplet, te menj föl a másik dombra, te pedig, Kuktán, a harmadikra! Reggel, amint felkel a nap, már ügyelnetek kell, tüstént gyertek le a völgybe!

Nosza, reggel három irányból mindnyájan lementek a völgybe. Egy szörnyű kertet láttak ott, amit karók vettek körül, s a karókra kiszáradt emberi koponyák voltak tűzve. Kilenc órakor találkoztak, a királynő már várta őket:

– Isten hozott benneteket, legények, már régóta várlak, leslek titeket.

De addigra már Szukán a lelkűkre kötötte:

– Tegyétek azt, amit mondok, most én parancsolok! – mert Kuktán mindig engedetlen volt.

Mondja nekik a királynő:

– Nálam minden három nap három esztendőnek számít. Itt kell maradnotok éjszakára. Ha teljesítitek a kívánságaimat, elbocsátlak benneteket, ha nem teljesítitek, ott van három karó, arra tűzöm a fejeteket. Százkilencvenkilenc esztendeje várok rátok. Ha győzők felettetek, újra tizenhat éves leszek, ha nem, akkor ti győztök le engem.

Mondja erre Szukán:

– Jól van, ráállunk. Mit kell tennünk?

– Kuktán legeltesse a teheneket, és mindennap fejje meg őket. A tejet te fogod hordani, Szukán, minden reggel ugyanebben az órában. A királyfi pedig legeltesse a kancákat. Egyetlen állatnak sem szabad elvesznie!

Az első napon együtt fejtek mind a hárman. Kuktán és a királyfi negyven-negyven állatot hajtott ki, Szukán a tejet főzte. Este, amikor hazaterelték a teheneket meg a kancákat, a királyfinak meg Kuktánnak is hiányzott egy-egy állata. Erre a királynő azt mondta nyomban, hogy karóra tűzi a fejüket.

– De hiszen tüstént itt lesznek – mondta Szukán.

Belefűjt a sípba, és jött a kanca meg a tehén is. Nekiláttak a fejésnek, a tehenek rúgtak. Szukán a hasukra suhintott a vesszővel, erre a tej magától kicsorgott belőlük. Két napot harcoltak így végig, akkor azt mondja Szukán:

– Holnap szörnyű álmoság fog kerülni benneteket, de igyekezzetek eljönni ide, mert az életetek forog kockán!

Egybegyűltek a szilfa alatt, ott volt az öregember is.

– Én a Nap, a Szél, meg a Tűz királya vagyok, tudatni akarom veletek, milyen úton haladtok, még ha nem is segítettetek rajtam.

A királyfi szabadkozott, hogy ő nem is látta a koldust, Kuktán – hogy ő annyira könnyelmű, hogy bocsásson meg nekik. Mondja erre az öreg:

– Azért mondtam el nektek ennek ellenére mindent, mert el kell pusztítanunk ezt a boszorkányt. Eddig eleget tettetek minden kívánságának. Holnap nem kell ügyelnetek az állatokra, csak suhintsátok meg őket, és feküdjete le, ott maradnak mellettetek. Te pedig, Szukán, magad fogsz megfürödni a tejben. Olyan lesz a tej, mintha forna, de te csak dugd bele a vesszőt, és amint zöld lesz, ne tégy több fát a tűzre.

Főzte Szukán a tejet, beledugta a vesszőt, kihúzta, egészen zöld volt. Erre bemászott a katlanba, s a szőr nyomban levedlett róla. Amikor tiszta bőrű legényként kimászott, mondja a királynő:

– A szépségem így nem tér vissza, tüstént szűrd át a tejet, és főzd föl még egyszer!

Szukán leszűrte a tejet, de másodszorra már a nap melegítette föl. Közeledett a dél. Megint beledugta a vesszőt a tejbe, de a királynőnek még a csontjai is elolvadtak benne. Gyorsan fölnyergelték a lovakat, és útnak indultak. Még útközben mondja nekik a koldus:

– Téged, Kuktán, meg a királyfit utol fogja érni a boszorkány húga, de te, Szukán, amikor a faluba értek, találsz a falu végén egy kovácsot, akinek három inasa van. Lesz még érkezésed beszaladni hozzá, s ott már a boszorkánynak nem lesz fölötted hatalma. Nézzetek mindig vissza, és ha láttok egy vastag felhőt, az a boszorkány húga lesz.

Már csak egy kilométerre voltak, amikor Szukán így szólt:

– Nézzetek vissza, nem láttok semmit?

– Semmit, csak egy vastag felhőt.

A királynő húga három napra meg akarta látogatni a nővérét, s amikor látta, hogy a királynő halott, fölpattant a tilóra, és utánuk eredt. Kuktánt lovastul lenyelte, elkapta a királyfit is, de Szukán bemenekült a kovácshoz. Mondja a boszorkány a kovácsműhely előtt:

– Ha nem szerzel nekem örömet, és nem vezetsz be, szétrombolom a házat!

De a mester nem eresztette be, Szukánt viszont bevezette a házba. A boszorkány a háztetőre ült, s onnan kiabálta, hogy lerombolja a házat. De nem féltek tőle. Ott volt a határ, s azon túl már nem volt fölöttük hatalma. Hosszú nyélre egy pengét erősítettek,

s a három inas a tűzben hevítette. Ezalatt a boszorkány egyre lejjebb mászott a tetőn. Mondja a kovács Szukánnak:

– Mindent megteszek érted, de a feleségem már tizenegy éve az ágyat nyomja, és egyetlen doktor se tud segíteni rajta. Ha a szemközti kastélyból vizet hozol neki, attól meggyógyul.

Szukán megígérte, hogy meg hozza a vizet, és elbújt a műhelyben. A boszorkány pedig folyvást kiáltozott Szukánnak, az meg csalogatta, hogy:

– Gyere csak lejjebb!

Amikor a boszorkány lejjebb ereszkedett, hogy már a pengével elérhette, kirántotta a tűzből a pengét, és egyenesen a boszorkány szívébe talált. Az nyomban kimúlt, és Kuktán a királyfival kigurult belőle. De a kovács rögvest foglyul ejtette őket.

Ment Szukán a vízért, s vele volt a szilfakéreg is. A kastély körül erős kerítés volt, három marhacsorda legelt a tövében. Mellette egy pásztor fetrengett a földön, egy hatalmas ember, óriás.

Odamegy hozzá Szukán, és kérdi:

– Miért sírsz?

– Mi lesz velem, ha ezt a marhacsordát felfalom?

– Mit törődsz a csordával, gyere velem! – mondta Szukán.

A kerítés megnyílt, szabad útjuk volt, mentek egy darabon, volt ott egy folyó, s annak a partján megint egy óriás fetreng.

– Miért fetrengsz? – kérdezte tőle Szukán.

– Mi lesz velem, ha ezt a vizet megiszom? – mondta az óriás.

– Hagyd a vizet, és gyere velem!

Mentek tovább. Odaértek a kastélyhoz, hát rengeteg katonát látnak. A generálisuk pedig körbe-körbe jár, és sír.

– Miért sírsz?

– Mi lesz velem, ha az egész hadseregemet elveszítem?

Veszteni fogok, és egy fejjel kurtább leszek!

– Gyere velünk! – mondta neki Szukán.

– Ha hárman vagytok, megyek én is – mondta a generális. –

Olyanok leszünk, mint négy császár.

A kastély udvarán négy olyan jávorfa állt, amit tizenkét ember se tudott átérni. Mindegyik alatt egy pad volt. Ki-ki leült egy padra, és Szukán így szólt:

– Szeretnék ebbe a korsóba vizet kapni.

Felállt az egyik, odament a kapuhoz, s annak az egyik negyede tüstént ledőlt. Odament a másik, a második negyed is leomlott. Ment a generális, az ő része is eltűnt.

– A kaput eltüntettük – mondták Szukánnak de a vízért magadnak kell menned.

Volt a királynő másik hűgának hetedhét országban egy halastava, s az tele volt varázsvízzel. Ahogy Szukán igyekezett a tóhoz, látott egy óriást, amint járni tanul, fel és alá sétál. Mondja neki az óriás:

– Ha hamarabb odaérsz a tóhoz, mint én, megkapod a vizet.

Ment hát Szukán a vízért, már három lépés után hetedhét országban volt, már a halastó partján járt. Odarepült a harmadik boszorkány, de amint Szukán merített a vízből, tüstént megpukkadt. Amikor Szukán meghozta a vizet, minden pusztasággá változott. Letette a korsót, és az óriások így szóltak:

– Hogy tudd, mi következik, pajtás: minket is elvarázsoltak, mi is azt akarjuk, hogy szabadíts meg bennünket.

Szukán elővette a szilfakérget, megdörzsölte mindegyiknek a homlokát, és daliás királyfi lett mind a háromból. És díszes paripák vártak rájuk, ahogy az királyfiaknak dukál. Felkerekedtek, és négy óra múlva a kovácsnál voltak. A kovácsné, már amikor közeledtek, lemászott az ágyról, és amikor ivott a vízből, tüstént megváltozott, és minden nyavalya leszakadt róla a földre egy kupacba. Nagy lakomát csaptak, de a három inas szintén három elvarázsolt királyfi volt. Ezt Kuktán tudta meg mindenféle iratból, amit a kovácsnál talált. Mondja Szukánnak:

– Fordíts meg egy kanalat, mert még a kovács hatalmában vagyunk!

Szukán megfordította a kanalat, s nyomban ott termett a kastély, a három inasból pedig három királyfi lett. Most már kilencen voltak. Amikor a lakoma véget ért, kilenc esztendő alatt hazaértek. Óriási pompával, muzsikaszóval fogadták őket. Egy álló hónapig lakodalmat ültek. Mindegyik fiú elmesélte, mit tapasztalt. A királyfi elmondta, hogyan szöktek meg a kancái. Kuktán, hogy miként rúgták össze a tehenek. De mi volt mindez ahhoz képest, amikor Szukán mesélt! Végül így szólt:

– Tudd meg, apám, hogy mind a hármunkban a királyné vére folyik, de mint jó testvérek megállapodtunk, és az uralkodást Zimpletnek engedjük át.

Nosza, erre még egy gazdag lakomát csaptak, és a lakoma után nem maradt se kanál, se falás, a leves folyt, a kutyák pedig éhen veszte.

MESE AZ ASSZONYRÓL, AKI A LEGSZEBB VOLT A NAP ALATT

Volt egyszer egy király meg egy királyné, és ezeknek a nagyuraknak nem volt gyerekük. A halászuk, aki jól szolgáltta őket, öregember volt már, s neki se volt gyereke. Mondja egyszer a király a halásznak:

– Ide hallgass, igyekezz sok halat fogni, mert minden ország királyát meg királyfiát meghívom lakomára.

Három napja volt erre a halásznak, halastava is volt elég, de a király azt mondta:

– Ha teljesíted a parancsomat, és elég halat fogsz ki, olyan nagy jutalmat kapsz, hogy életed végéig nem kell többé halásznod. Ha nem teljesíted, egy fejjel kurtább leszel.

A halász elszontyolodott, de aztán arra gondolt, hogy sebj, fogok én majd elég halat. Elment első nap a legényekkel halászni, nem fogott semmit. Másnap szintén. Megvirradt a harmadik nap, a halász sírt, kérdezi tőle a felesége:

– Miért vagy ilyen szomorú?

– Ha nem fogok elég halat, egy fejjel kurtább leszek – felelte a halász.

Mondja erre az asszony:

– Talán megsegít a Jóisten – és ment a dolgára, és ő is szomorú volt.

A halász lefeküdt, hogy lesz, ami lesz, ő nem halászik többet. Arra ment egy fiatalúr, zöld ruhában. Megkérdezte szépen a halászt:

– Hát te miért sírsz?

– Halász vagyok, és a királyt szolgálom – felelte az ember –, aki azt ígérte nekem, hogy vagy nem kell soha többé halásznom, vagy felakasztanak, talán még le is lőnek.

– No, ezen könnyű segíteni – mondta az úrfi. – Segítek rajtad, és egy órán belül annyi halad lesz, amennyi kell.

– És mit kívánsz ezért? – kérdezte a halász.

– Nem kívánok semmit, csak add nekem azt, amiről nem tudsz.

„No, amim van, és nem tudok róla, azt könnyű szívvel odaadom neked” – gondolta magában a halász.

– De ezt írd is alá – mondta az úrfi. – Vágd meg az ujjad, és írd alá a véreddel.

Jól van, a halász megvágta az ujját, és a vérével aláírta, hogy odaadja az úrfinak, amiről nem tud.

– De nem most, hanem csak húsz év múlva – rendelkezett az úrfi.

Hát jó, az úrfi elment, a halászok meg elindultak halászni, és annyi halat fogtak, hogy szakadoztak a hálók, alig győzték hazaszállítani. Hazamegy a halász, és küldi a feleségét, nézze meg, mennyi halat fogott a háló. De az asszony így szólt:

– Hogy is mondjam meg neked, huszonöt éve vagyunk együtt, s nem volt gyerekünk, de ma viselősnek érzem magam.

Az asszony azt hitte, hogy ura megőrül a hírnek, de a halász elkomorodott, mert már tudta, mit kért tőle az úrfi, és miféle szerzet lehet. Az asszony vigasztalta, hogy ne szomorkodjék, meghívják keresztapának a királyt, ne féljen semmit. De a halász nem akarta elárulni neki, hogy mit tett.

Amikor a lakoma véget ért, a király igen elégedett volt, gazdag birtokot vett a halásznak. De elérkezett a halászné órája, elbújt a sarokba. A király lett a keresztapa, s kijelentette, hogy a fiút a sajátjának tekinti, ő lesz a trónörökös. Már harmadnap megérkezett a királyi palotába a dajka. A halász nem bánta, hogy gondoskodnak a fiáról. De persze a gyerek növekedett; amikor háromesztendő volt, már saját tanárja volt, hatéves korára délceg legény lett. Megmondták neki, hogy az öreg halászákat meg ne bántsa, mert ők az igazi szülei. Amikor ezt meghallotta, felkereste őket. Ahogy az anyja meglátta, sírva fakadt. Mondja neki a fiú:

– Már miért sír, édes szülém, hiszen ha itt élnék magánál, nem volna olyan jó sorom.

Amikor tizenkét esztendő volt, professzor tanította, másképp is gondolkozott, de szüntelenül gyötörte, miért sírnak otthon, amikor megpillantják. Mondja neki egyszer a király:

– Amint hazaérsz, zárd be az ajtót, s mondd azt, hogy vagy megmondják, miért sírnak, vagy lelövöd őket.

No, a fiú így is tett. Az asszony megijedt a fenyegetéstől, és tüstént megmondta:

– Édes fiam, amint húszesztendő és egynapos leszel, oda kell adnunk téged az ördögnek.

Teltek-múltak az évek, a fiú tizenhét, tizennyolc, végül már tizenkilenc éves lett. A király futárokat küldött minden országba, és magához hívatta az összes tudóst, hogy okoskodják ki, hogyan lehetne kiszabadítani a fiút az ördög hatalmából. Kiválasztott három tudóst, azok gondoskodtak a fiúról, nélkülük senki se léphetett be hozzá. Amikor húszéves és egynapos lett, mindnyájan elmentek arra a helyre, ahol annak idején a halász halászott. Szenteltvízzel hintették meg, tömjénnel füstölték a fiút, de egyszerre csak nagy szél kerekedett, sötét felhő viharzott feléjük, és Alexandernek nyoma veszett. No, ha Alexander eltűnt, elindultak hazafelé, de már jött velük szemben a király meg a királyné. Hej, most aztán hogy magyarázzuk meg, mi történt a fiúval, kapott hajba a halász meg a halászné. Ha azt mondjuk, hogy elvitte az ördög, felakasztanak bennünket, hogy nem voltunk elég óvatosak. Ha azt mondjuk, hogy meghalt, megkérdezik, hol a sírja.

De hagyjuk ezt, mi közünk hozzá, mi történt velük, nézzük meg inkább, hova tűnt Alexander. Egy völgyben találta magát, eleinte ájultanfeküdt, de aztán felocsúdott, körülnézett, és látott a földön egy papírdarabot. – Kötelezem magam, hogy húsz esztendő és egy nap múlva teljesítem az ígéreteimet. – „Jól van” – gondolta Alexander, fogta a papírt és elégette. Hej, de utána törte ám a fejét, merre menjen, mihez kezdjen. Elindult, és ment erre, ment arra, összevissza kóborolt, éhes is volt már. Három nap és három éjjel után, amikor semmire se ment, megpillantott egy öreg várat. Fekete volt a vár, meg romos is, a kapuja tárva-nyitva. „Ej – gondolta Alexander –, bemegyek én a várba, csak lesz ott valaki.” Belépett a kapun, a kapu becsapódott, a zár becsukódott; megpróbált kimenni, hiába, a kapu zárva volt. Bemegy az első szobába – senki. Bemegy a másodikba – az is üres volt. Megy a harmadikba – egy csésze kávé meg zsemle volt az asztalon. „Akár jön valaki, akár nem, én ezt megeszem” – gondolta magában Alexander, jóllakott, és elaludt.

Délben beállított egy úrnő, aki olyan fekete volt, mint egy néger. Zsírt, töpörtyűt, ilyen-olyan ételt meg egy fél icce bort hozott magával, az eledelt az asztalra tette, aztán elment. Alexander nekilátott az evésnek, jóllakott, mire megint bejött az úrnő, és azt mondta:

– Isten hozott, Alexander, háromszáz esztendeje vagyok itt, és senki se tudott kiszabadítani. Én vagyok az úrnő, aki a legszebb a nap alatt, s ha kiszabadítasz, a feleséged leszek, te pedig boldog leszel velem. Elvarázsolnak, de ha megteszed, amit parancsolok, kiszabadítasz, és király leszel. Itt az ágyad, maradj itt, egyél, igyál, nem lesz semmiben hiányod. De hogy mi fog veled történni éjjel, azt senki se tudja. Akárhogy lesz is, te csak arra vigyázz, hogy egyetlen szót se szólj. Akkor kiszabadíthatsz.

A fiú várt, az úrnő kínálgatta, de Alexandernek elment a kedve az evéstől. Este mindenütt kigyulladtak a lámpák, az úrnő még egyszer bejött, hogy:

– Szépen kérlek, csak tartsd magad, különben mind a ketten póruul járunk.

Tizenegy órakor megreccsent az ajtó, és belépett tizenkét úr. Az asztalon tizenkét tányér várta őket, meg tizenkét szék, a teríték közepén egy nagy tál gyík. Nekiláttak az evésnek, de az egyik úr megszólalt:

– Megálljatok, fajankók, egy ember fekszik itt az ágyban, ki tudja, mióta nem evett! Gyere csak ide!

Amikor Alexander nem szólt semmit, az úr így kiáltott:

– Hozzatok csak ide!

Odavitték Alexandert, az egyik úr a villára szúrta egy gyíkot, tömte a fiú szájába, de az nem kért belőle, a gyík az asztalra esett.

– Ugyan, ne játsszatok vele – mondta az egyik –, majd vacsora után megkóstolja, amit kap tőlünk!

Vacsora után mondták a soros úrnak, hogy állítsa fel a kuglibábukat. Az egyik kiment a bábukért, a fiúból golyót csináltak. Amikor nekivágódott az első bábunak, fájt, nem fájt, összeszorította a fogát, és meg se mukkant. Ütött a tizenkettedik óra, az urak elmentek, Alexander ott maradt a földön fekvé. De jött a legszebb úrnő a nap alatt, és íme, térdig már fehér volt, mint a kréta. Mindenféle balzsamot, fűvet meg vizecskét hozott, kenegette, dörzsölgette velük a fiút, míg csak fel nem támasztotta. Lefektette az ágyra. Sürgött-forgott körülötte, elébe hordta, amire csak kedve szottyant, és egyre csak azt mondta, hogyha még két éjjel helytáll, boldogok lesznek együtt. Evett meg ivott is Alexander valamennyit, de arra gondolt, mi vár még rá. Tízkor az úrnő még egyszer bejött,

és kérte, hogy ne hátráljon meg, hogy tartsa magát. Jött a tizenegy óra, megérkezett a tizenkét úr, hogy ide a vacsorával, gazdasszony. Az úrnő egy teli tál eleven kígyót hozott be nekik, még másztak kifelé a tálból. Falatozni kezdtek az urak, és az egyik így szólt:

– Miért nem hívjátok meg azt az embert az asztalhoz, ti fajankók! Biztosan régen evett már!

Amikor Alexander nem mozdult, meg nem is szólt, mondta, hogy hozzák oda. Az egyik úr felkapta, az asztalra hajította, felszúrta a villára a legnagyobb kígyót, és tömte a szájába. Megint kiöklendezte, nem kért belőle.

– Hagyjátok békén – mondta egy másik úr erre nincs időnk.

Befejezték a vacsorát, és nosza, gyerünk kuglizni. De hiába gurították, dobálták a fiút, hogy már cafatokban röpködött a húsa körülötte. Amikor tizenkettőt ütött az óra, megint elmentek, és akkor bejött a legszebb úrnő a nap alatt, de most már a kebléig fehér volt. Két óra hosszat kenegette, fűrésztötte a fiút, amíg felocsúdott. Szépen megköszönte neki, amit érte tett, és kérte, hogy még az utolsó éjszakát bírja ki, hogy az lesz a legrosszabb. Persze, aztán egész nap hordta a fiúnak az ételt, hogy egyék, igyék, még kilenc órákor is bement hozzá, de Alexander csak azt leste, mikor nyílik az ajtó. Tizenegykor megreccsent az ajtó, megérkezett a tizenkét ördög, hogy ide azzal a vacsorával, gazdasszony! Az úrnő egy tele tál varangyos békát hozott be. Hej, de amikor az urak látták, hogy már a kebléig fehér, rögtön tudták, hogyha ezen az éjszakán nem győzik le a fiút, baj lesz. Nekiláttak a békáknak. Mondja az egyik:

– Gyere vacsorázni, fiú!

Amikor az nem ment, és meg se mukkant, fogták, az asztalra ültették, és tömtek a szájába a békát. Megint kiöklendezte, és akkor az egyik ismét azt mondta, hogy ne játssz vele, hagyd békén. Megvacsoráztak, és elkezdtek kuglizni: gurították, hajigálták a fiút, hogy már csak cafrangok maradtak belőle, már háromnegyed tizenkettő volt, de még mindig nem mukkant, összetörték az üvegeket, bedobálták a kuglipályára, s úgy gurigatták, húzták-vonták a fiút. De ütött a tizenkettedik óra, és az ördögök eltűntek. Jött a legszebb úrnő a nap alatt, de most már valóban a legszebb, mert tetőtől talpig fehér volt. De bizony reggelig is eltartott, amíg valahogy

életre keltette a fiút. Amikor felocsúdott, már nem hallott mást, mint muzsikaszót meg ágyúdörgést.

– Mi ez? – kérdezte az úrnőtől.

– Téged üdvözlnek, te vagy a királyunk!

Felöltözött a fiú, a sebek eltűntek a testéről, és mindegyik éjszaka után erősebb, izmosabb lett. Királyi köntöst vett magára, meg aranyláncot, kiment, a feldíszített kastély fényben úszott, körülötte gazdag város, minden csupa arany. Körbesétáltak, szólt a muzsika, s a fiú mindezt igen furcsának találta. Persze később, amikor eltelt egy hónap, megszokta a pompát, és az úrnővel sorra látogatta a városokat. Az úrnő meg egyre csak azt hajtogatta, hogy házasodjanak össze. No, ha lakodalmat akart, meg is ülték.

Az esküvő után nem sokkal mondja a fiú, hogy ki tudja, hogy vannak a szülei, tudatni akarja velük, hogy él, no meg a feleségét is szeretné bemutatni. De az asszony így szólt:

– Ketten nem mehetünk, egyikünknek itt kell maradnia, nem tudhatjuk, mi történhet itt közben.

– De hát milyen messze lehet innen a szülői házam? – kérdezte a fiú.

– Száz mérföldnyire – válaszolta az asszony.

– Még ha száz mérföldnyire van is, akkor is felkeresem őket, s ha te nem akarsz velem jönni, akár egyedül is elmegyek.

Az asszony le akarta beszélni, hogy ne menjen, hogy itt király lehet, és nem kell a szüleivel törődnie. De a fiú nem tárgált.

– Eredj hát, de siess vissza – kötötte a lelkére az asszony.

– És ha azt akarom, hogy te is utánam jöjj, mit tegyek? – kérdezte a fiú.

– Ezt nem tanácsolom neked, mert újabb szerencsétlenség szakad ránk – óvta megint az asszony. – Eredj egyedül, s utána gyere vissza.

És adott a fiúnak öt pár lovat meg egy gyűrűt, hogy ezzel magához hívhatja.

Elindult a fiú, és kétszer negyvennyolc óra alatt megérkezett szülőföldjére. Útközben még megállt, és írt egy levelet, hogy Alexander nem pusztult el, hogy meglátogatja a szüleit. Nosza, fogadta is őt számtalan rezesbanda, és a nép ujjongott, hogy Alexander hazatért. Amikor hazaért, nagy lakomát csaptak, amelyen

ott volt hat szomszédos király is. Igen ám, de mindegyik királynak volt egy lánya, s ki-ki felkínálta a magáét Alexandernek. Hát bizony, ha az ember iszik egy kicsit, mindenfélét összebeszél. Így volt ez Alexanderrel is.

– Ugyan, hagyjatok békén a lányaitokkal, én már házasember vagyok, s olyan asszonyom van, hogy ha leveszi a cipellőjét, szebb a lába, mint a ti lányaitok orcája.

Rettentő haragra gyulladtak a királyok, hogy így megszégyenítette őket, és kijelentették, hogyha ezt nem bizonyítja be, készek hadat üzeni neki. Az úrnő megtiltotta Alexandernek, hogy magához hívja, de azt azért megmondta neki, hogy ha a gyűrűt háromszor megforgatja az ujján, huszonnégy órán belül ott lesz nála. Alexander parancsára az egész katonaság díszbe vágva vonult az úrnő elé, s ott voltak a királyok meg a lányaik is. Hat paripával érkezett az úrnő, Alexander odaugrott, és kiemelte a hintóból. Hát tessék, király urak, győződjetek meg! Az úrnő villogó fényben ragyogott. Lehúzta a cipellőjét, és a lába csak úgy csillogott! A királyok nem tudtak ellenállni a látványnak, és kijelentették, hogy Alexander igazat mondott. De Alexander már elhatározta, hogy nem marad ott, hiszen van neki saját országa, mulat még egyet, és visszamegy oda. Amikor mindennek vége volt, aludni tértek. Amint Alexandert elnyomta az álom, az úrnő felkelt, világot gyújtott, és írt egy levelet: „Isten veled, kedvesem, akkor se találsz meg, ha ezt a vasbotot meg ezt a vascsizmát elkoptatod! Huszonnégy óra alatt kellett megtennem ezt a hosszú utat, ezért soha többé nem találsz rám!” – És letette Alexander ágyához a vasbotot meg a vascsizmát. Reggel Alexander felébredt, az asszony sehol, az asztalon egy levél, elolvassa, búnak ereszti a fejét. Amikor az apja megtudta, mi történt, jobb belátásra akarta bírni a fiát, hogy:

– Az ördög küldte, az ördög is vitte el, mit lógatod az orrod, hiszen azt a királykisasszonyt veszed el feleségül, amelyiket csak akarod! Itt az országodból fogsz benne élni!

De hasztalan beszélt, Alexander egyre csak azt hajtogatta, hogy meg kell keresnie az úrnőt, elmegy, és megtalálja. Nem bocsátja meg neki, hogy az úrnő csak egyszer szenvedett miatta, s faképnél hagyta, holott ő, Alexander, sokkal többet kínlódott három éjszakán át. Pénzt vett magához, lóra ült, és királyi ruhában útnak

indult, de vitt magával egy vándorgúnyát is. Először lóháton ment, de az úrnőnek se híre, se hamva. A ló nem győzte tovább, eladta hát, és gyalogszerrel folytatta az útját. Nem volt már se pénze, se lova, se ruhája, amikor kopár hegyek közé ért. De úgy rémlett neki, hogy járt már itt valamikor. Éjjel-nappal bolyongott a hegyek között, amikor hirtelen gyenge fényt pillantott meg. Ment a fény után, elérkezett egy kis kunyhóhoz, a kunyhó előtt öreg anyóka ült, és varrogatott.

Kérdezi tőle Alexander:

– Befogad éjszakára, öreganyó?

Befogadta, vacsorát is adott neki, de figyelmeztette Alexandert, hogy gonosz férje van, aki nem más, mint maga a Szél. Megérkezett a férje, már messziről kiabálta:

– Megint emberszagot érzek!

– Ugyan, ugyan – csitította az anyóka –, ez az ember a feleségét keresi. Nem tudod, hol találja az úrnőt, aki a legszebb a nap alatt?

– Én nem tudom – mondta az ura –, de négy fiunk van, mindegyik más időben fúj.

Három fiú már otthon volt, a negyedik még hiányzott. Míg csak hirtelen ki nem vágódott az ajtó, ő lökte be, és beviharzott a szobába. És nekiállt dicsekedni:

– De jó nekem, holnap lesz az esküvője az úrnőnek, aki a legszebb a nap alatt, már sütnek, főznek, én meg csak fújok egyet, betöröm az ablakot, és annyit eszem-iszom, amennyi csak belém fér!

Mondja neki tüstént az anyja:

– Van itt egy ember, aki ezt az úrnőt keresi, nem vinnéd magaddal?

– Hogy vihetném el, hiszen elpusztulna a levegőben. Nagyon messze van ám az.

Reggel Alexander megfrüstökölt, és elindult arra, amerre a szél fúj. Ment, mendegélt egész nap, de megint csak utolérte az éjszaka. Megint egy kunyhóhoz ért, abban is talált egy anyókat. Az anyóka azt mondta, hogy a kunyhóban a Hold lakik, de az nem tud az úrnőről, mert nem világít arrafelé. Reggel Alexander továbbment, kiért egy rétre, ahol két óriás verekedett.

– Miért verekedtek? – kérdezte tőlük. – Király vagyok, ha úgy akarjátok, igazságot teszek köztetek.

– Igen, tégy köztünk igazságot – mondták az óriások. – A kabát miatt verekszünk, amit apánktól kaptunk.

– No, erre könnyű orvosságot találni. Tartsa meg az egyik a kabátot, fizesse meg a másiknak az árát, az meg vegyen egy újat.

– Igen ám, de ez nem akármilyen kabát. Aki magára veszi, az láthatatlan lesz.

– Akkor álljatok ide mellém, számoljatok le húsz lépést, s amelyikőtök gyorsabban itt terem, azé lesz a kabát.

Na, jól van, mind a két óriás gyorsabbnak gondolta magát a másikánál, nekiláttak hát számolni a lépéseket. Csakhogy ezalatt Alexander magára dobta a kabátot, és eltűnt. Az óriások futásnak akartak eredni, de Alexander már árkon-bokron túl volt.

– No látod – mondta az egyik óriás –, eddig legalább kölcsönvehettük egymástól a kabátot, most aztán semmink sincs.

Ment, mendegélt Alexander tovább, sehol se találta az úrnőt, bolyongott a sűrű erdőben, míg egyszerre csak meglátta ugyanazt a két óriást. Azok már elfelejtették, hogy elveszett a kabátjuk, s most egy cipőn verekedtek. Alexander más ruhát vett fel, hogy ne ismerjék fel, és megkérdezte tőlük, miért verekednek.

– Azért, mert egy cipőnk van csak, s mind a ketten azt akarjuk.

– Tartsa meg az egyik a cipőt, fizesse ki a másikat, az meg vegyen egy új párat.

– Csakhogy ez nem akármilyen cipő, ebben egy lépés egy mérföld, két lépés két mérföld.

– Nem ismertek engem, öregember vagyok, igazságot teszek köztetek – mondta Alexander.

Az óriások ráálltak.

– Számoljatok le harminc lépést, s aki előbb ér hozzám, azé lesz a cipő.

Persze, amíg az óriások a lépéseket számolták, Alexander magára dobta a kabátot, felkapta a cipőt, elfutott, aztán leült, felhúzta a cipőt, és útnak eredt. Találkozott a Széllel, az meg hívta, hogy menjen vele az esküvőre.

– Én majd fújok – mondta a Szél –, te pedig, ha már ilyen jó cipőd van, fuss utánam. Ne félj, majd mindig bevárlak.

Evvel a Szél nagyot fújt, és röpült egy darabig, Alexander pedig lépett egyet, s még meg is előzte. Az egyik fújt, a másik dobantott, így értek a várba. Éppen akkor jött a násznép az esküvőről. A Szél az ablakra ült, és ott falatozott, Alexander pedig magára dobta a kabátot, és bement a násznép közé. Amit az úrnő leszelt a pecsenyéből, azt Alexander megette, amit a pohárba töltött, azt megitta. Hallgatott az úrnő, nem szólt semmit. Amikor aztán sorra szónokolni kezdtek a vendégek, az úrnő kikéredzkedett. Már szánta-bánta, hogy Alexander három éjszakát szenvedett miatta, ő meg huszonnégy óra miatt faképnél hagyta. Bement a szobájába, és sírva fakadt:

– Bocsáss meg nekem, hogy ilyen hirtelen haragú vagyok, mutakozz meg, gyere el értem – zokogta.

Szemben vele egy tükör állt, belenézett, hát ott látja maga mögött Alexandert! Hátrafordult, de már nem volt ott. Erre fogott egy kést, hogy:

– Ha nem mutatkozol, végzek magammal.

Erre aztán Alexander előlépett, az úrnő pedig csókolta, simogatta, hogy bocsásson meg neki. Aztán meghagyta Alexandernek, hogy vegye föl a királyi ruháját és az aranyláncot, és menjen vele a násznép közé. Már mindnyájan elmondták a beszédüket, s az úrnő is szólni akart:

– Volt egy arany kofferkulcsom – mondta –, de elvesztettem. Az aranyműves nem akarta megcsinálni, a lakatos nem tudott aranykulcsot készíteni, csináltattam hát egy ezüstöt. Aztán megtaláltam az aranykulcsot, s most két kulcsom van. Melyiket tartsam meg?

– Hát az aranyat! – kiabálta mindenki.

– Akkor hát ez itt a megszabadítóm. Elvesztettem őt, s találtam egy másik férfit. De most értem jött. Melyiknek legyen a felesége?

– A megszabadítóé – kiabálta a násznép.

És mindenki egyetértett abban, hogy ha Alexander életben van, az úrnőnek mellette a helye, a vőlegénynek pedig mennie kell.

Csak ezután ülték meg az igazi lakodalmat, Alexanderből pedig király lett.

A HÁROM KUTYA

Élt egyszer egy gróf, s volt annak egy Gáspár nevű hűséges szolgája. Gáspárnak meg a feleségének egy fia meg egy lánya született, Viteknek meg Anyicskának hívták őket. Amikor a szolga megöregedett, mondja neki a gróf:

– Hallod-e, Gáspár, öreg vagy már, nem győzöd a munkát. Nekem fiatalabb szolgára van szükségem. Építtetek neked az erdő szélén egy házat, ott ellakhatsz a gyerekeiddel.

Fel is építette a gróf a házat, és megengedte a szolgájának, hogy a megélhetéshez azt visz el az erdőből, amit akar. Amikor a ház elkészült, a szolga a családjával beköltözött. Szamócát, málnát meg egyéb gyümölcsöt szedtek az erdőben, elvitték a városba, és mindig szép pénzt kaptak érte. Csakhogy az apa megbetegedett, utolérte a halál, rövid idő múlva koporsóba szállt. A gróf szépen eltemettette. Három-négy hónap múlva megbetegedett az anya is, és követte a férjét a sírba, ő is meghalt. A gróf őt is eltemettette. Ott maradt a két árva, a tizenöt esztendő Anyicska meg a tizennyolc esztendő Vitek. Úgy gondoskodtak magukról, mint azelőtt, a gróftól még három malacot is kaptak, hogy hizlalják fel és adják el őket, hadd ne szenvedjenek hiányt. Az erdő elegendő táplálékot adott, de múlt az idő, és jött az ősz. Mondja Anyicska a bátyjának:

– Holnap vásár lesz, nekünk pedig nincs mit magunkra vennünk. Hajtsd el a disznókat, és add el őket, hogy lábbelit vehessünk, és felkészülhessünk a télre.

Vitek engedelmeskedett, elindult a disznókkal a vásárba. Amikor nem messze a várostól elérte az országutat, találkozott egy henteslegénnyel, akit három kutya kísért. Köszöntötték egymást, és megálltak. Kérdezi Vitektől a henteslegény:

– Hova igyekszel, komám, ezekkel az állatokkal?

– A szükség vitt rá engem meg a húgomat, hogy eladjam őket a vásáron – felelte Vitek.

– Fogadd meg a jó tanácsomat, s add nekem a három disznót, én pedig neked adom a három kutyát.

– Jaj, kedves komám, mivel etetném én őket?

– Ide hallgass, Vitek, ne legyen gondod rájuk, ezek olyan kutyák, hogy amit kívánsz, azt elhozzák és megszerzik neked. Ebbe a rozsdaszínűbe ötven férfi ereje szorult, a feketébe száz férfié, és a

harmadik, a Vigyázz olyan erős, mint százötven férfi. Bármit kívánsz tőlük, mindent megszereznek neked.

Vitek nemigen hitt a henteslegénynek, erre az megparancsolta:

– Hallod-e, te Rozsdás, hozzál valami harapnivalót, kenyeret, húst, zsírt!

Amint ezt a henteslegény kimondta, a kutya átugrott a kerítésen, és eltűnt. Alig telt el egy félórácska, s hozta a kosárban a kenyeret, a húst meg a zsírt.

– Ezentúl mindig így el fog látni – mondta a henteslegény.

Amikor Vitek látta, hogy igazat mondott, odaadta neki a három disznót, s cserébe megkapta a három kutyát. Mondja a henteslegény a kutyáknak:

– No, három kutyám, ezentúl Vitek lesz a gazdátok, neki engedelmesskedjetek!

A kutyák körülvették Viteket, és nyalogatták a kezét.

A henteslegény adott még Viteknek egy kardot meg egy sípot, és így szólt:

– Ha bajba kerülnél, ez a három kutya a sípszóra a harmadik határból is melletted terem.

Megköszönte Vitek az ajándékokat, a henteslegény fogta a disznókat, Vitek a három kutyát, s ment ki-ki az útjára.

Amikor Vitek hazaért, Anyicska megrémült, hogy ilyen hamar visszatért.

– Nem jutottam el a városig sem, lelkem, húgocskám – mondta neki Vitek –, de a disznókért elcseréltem ezt a három kutyát.

– De hát mivel eteted majd őket, hiszen magunknak sincs elegendő táplálékunk?!

– Ne félj, ezek a kutyák mindent megszereznek nekünk, amit csak kívánunk.

No, megnyugodott erre Anyicska; volt is ezentúl a kamrában mindenből bőven, amit megfőzött, abból a kutyáknak is adott, így éltek, éledgeltek. Volt a közelükben egy grófi kert, amiben egy másik gróf lakott, s abban a kertben nem volt egyéb, csak állat. Minden állatnak megvolt a maga kuckója, és a gróf mindennap kiment a gyerekeivel a kertbe megnézni őket. Volt ott két hófehér szarvas is, azok mindig a gróf elébe mentek.

Amikor elfogyott a hús vagy más eledel, Vitek magához hívta Vigyázst, és azt mondta neki:

– Parancsold meg, Vigyázz, hogy a kutyák hozzanak valamiféle húst.

Vigyázz megparancsolta Rozsdásnak, az átugrott a kerítésen, megfogott valami állatot, és elhozta. Még le is nyúzták a bőrét a kutyák, és tüstént volt elegendő hús. Egyszer a kutyának sikerült elragadnia a fehér szarvast. Hazahozta Viteknek, megfőzték, és megették a húsát. Amikor a gróf kiment a kertbe, már csak egy szarvas jött elébe. Rögtön hívatta a csósz, és kérdezte tőle, mi történt a szarvassal.

– Tegnap este láttam – mondta a csósz –, amint egy hatalmas kutya átugrotta a falat, megragadta a szarvast, s mint a szélvész, elszáguldott vele. És láttam azt is, hogy Viteknek vannak ilyen kutyái.

– No – mondta a gróf –, akkor a kutyákat el kell fogni, Viteket pedig tömlöcbe verni.

De volt a grófnál egy legény, aki hűséges cimborája volt Viteknek. Az tüstént elillant, és szaladt Vitekhez.

– Hej, te Vitek, nagy baj van!

– Már mi volna?

– El kell innen tűnnöd, mert a kutyáidat lelövik, téged pedig tömlöcbe vetnek.

Vitek engedelmeskedett. Felöltöztek, magukhoz vették a jobb holmijukat, felkerekedtek, és a kutyákkal együtt útnak indultak. Átmentek az ismerős erdőkön, és elérkeztek egy pusztai vidékre. Amikor jött az este, amit megparancsoltak, azt a kutyák összehordták, megvacsoráztak, és a kutyákkal együtt elaludtak. Sokáig vándoroltak így, egyre messzebbre és messzebbre kerültek. Vigyázz, aki mindent tudott, meghagyta Viteknek, hogy másszon föl egy roppant magas fenyőfára. Vitek felmászott, körülnézett, s nem messze látott egy sziklát, a sziklában pedig világosságot. Ledobta hát abba az irányba a sapkáját. Elindultak arra, s amikor közelebb értek, láttak egy kis ablakot, amögött világítottak. „Ej, itt lakik valaki, talán befogad bennünket” – gondolták magukban. Vitek megzörgette az ablakot, bentről megszólalt valaki:

– Ki az?

- Vándor vagyok, szállást keresek.
- Hát pénzed van-e?
- Akad valami.

Az ajtó kinyílt. Egy vénasszony fogadta őket, de tüstént rákezdte, hogy minek nekik ez a három kutya, nélkülük is meglesznek. De Vitek azt válaszolta, hogy a kutyáknak mellette a helyük. A vénasszony vacsorát adott nekik, ültek, beszélgettek, de amikor ütött az egy óra, berontott egy ember, utána a másik meg a harmadik, egytől egyig haramiák voltak. Amikor ott volt már mind a tizenkettő, s tizenharmadiknak a kapitányuk is, a vénasszony vacsorát adott nekik. Hívták az asztalhoz Viteket is. Amivel megkínálták, annak a felét a kutyáknak adta, a másik felét Anyicskának. Anyicska tizenhat esztendő volt, szemrevaló lányka, a kapitány megparáncsolta, hogy vigyék az ágyába. Mondja erre Vitek:

- A húgom nem megy el mellőlem egy tapodtat sem!
- Itt én parancsolok! – mondta a kapitány.

A haramiák egyre dühösebben támadtak Vitekre, hogy:

– Meg fogsz halni, s a húgoddal majd azt tesszük, amit akarunk, ebben biztos lehetsz!

A kapitány meghagyta, hogy vezessék elébe Viteket. Amikor odahozták, megparancsolta, hogy lőjék le. De Vigyázz csak a gazdáját leste, mit parancsol majd ő. Amikor Vitek látta, hogy az életére törnek, felkiáltott:

- Vigyázz! Csináljatok itt rendet!

A kutyák nekiestek a haramiáknak, és rövid időn belül már egyik sem élt. Csak a kapitányuknak sikerült elmenekülnie. Amikor a haramiákban már nem volt élet, Vitek megparancsolta Rozsdásnak, hogy menjen, keresse meg a kapitányt. Amerre a kapitány ment, a kutya mindig a nyomában volt. Elérkezett a kapitány egy hársfához, és a kardjával kotorni kezdett a kövek között. Egy tégelyt kotort ki, az tele volt balzsammal. Bekente vele a kapitány a sebeit, s amelyik sebére rátette a balzsamot, az nyomban meggyógyult. Amikor már egy sebe sem volt, ment, amerre a lába vitte. De tudni akarta, mit vitt véghez Vitek, elbújt hát, hogy meggyőződjék róla. Ezalatt Vitek megparancsolta a kutyáknak, hogy ássanak gödröket, azután odacipelték és elkaparták a holttesteket. A vénasszony ott maradt

velük, így éltek hármában Anyácskával. A haramiák hosszú évekig laktak a házban, így volt ott mindenből bőséggel. Ami pedig nem volt, azt meghozták a kutyák. Csakhogy a vénasszony hamarosan találkozott a kapitánnyal. Odamegy egyszer Vitekhez, és kérdezi tőle:

– Ide hallgass, Vitek, nem élhetne itt velünk együtt a kapitány is?

Vitek hallani sem akart róla, de amikor ez így ment egy hétig, kettőig, ráállt. Szép ruhában érkezett meg a kapitány, nem mint egy rabló, hanem mint egy úr, és idővel mindnyájan megszokták.

A kapitánynak igen tetszett a szép Anyicska, kis idő múltán megismerkedtek, s ami történt, lassan elfelejtették. No, erre a kapitány biztatgatta Anyicskát, hogy kergessék már el a kutyákat. Mondja Anyicska Viteknek:

– Ide hallgass, Vitek, küldd el ezeket a kutyákat, amerre a kedvük tartja, élhetnek itt szépen magunkban is, ha meg nem, mi is oda megyünk, ahova akarunk!

Vitek nem hitt Anyicskának, de amikor az mindegyre a lelkére beszélt, elkergette a kutyákat. Azt mondta nekik:

– Figyeljete rám, kutyáim! Nagy szolgálatot tettetek nekem, nincs már többé szükségem rátok, keressetek magatoknak gazdát, ahol akartok, én nem parancsolok nektek többé!

A kutyák csóválták a fejüket, hogy ne kergesse el őket, de Vitek csak elűzte őket. Még látta, hogy Vigyázznak potyogtak a könnyei. A kutyák elmentek, de jól megnézték, honnan indulnak. Eltelt két-három óra, a többiek azt gondolták, hogy a kutyák már jó messze vannak, és nekiestek Viteknek. A vénasszony, Anyicska meg a rablókapitány is ütötte-verte a fiút. Eszébe jutott Viteknek a síp, behúzódtott egy sarokba, elővette a sípot, és erősen belefújott. Feküdt a földön, és a kutyák nyomban ott termettek, a vénasszonyt meg a kapitányt szétszaggatták, Anyicskát is harapni kezdték. De Vitek rájuk parancsolt, hogy ne bántsák a hűgát. A rozsdaszín kutyának eszébe jutott a tégely, elszaladt a hársfa alá, foga közé vette a tégelyt, és sebesen visszafordult. Tüstént bekenték Vitek sebeit a balzsammal, s azok nyomban meggyógyultak. Eközben Anyicska már megbánta, amit tett. Vitek, amint meggyógyult, magához hívatta.

– Neked is az járna, húgom, ami a másik kettőnek. Az életemre akartál törni. Vegyél magadhoz annyi pénzt meg ruhát, amennyit csak akarsz, és menj, amerre a lábad visz. Indulj el kelet felé, én majd nyugatnak tartok.

Anyicska keservesen sírni kezdett, hogy bocsásson meg neki.

– Nem segít már rajtad a sírás, Anyicska. A haramia kedvesebb volt a szívednek, mint az édestestvéred.

Mit volt mit tenni, Anyicska összeszedte a holmiját, és elment. Vitek még megvolt a házban egy ideig, aztán ő is útnak indult. Volt az egyik szobában egy fogas, azon lógott két kardhüvely, s egy kard folyton-folyvást az egyik hüvelyből a másikba ugrált. Ezt a kardot vitte csak magával, semmi mást. Felkerekedett hát a kutyáival, ment, mendegélt egyik városból a másikba, hátha akad valahol számára valami munka. Pénze volt, amennyit csak akart, így aztán egyelőre jól élt. Beért egy városba, s ott csupa fekete zászló lobogott. A város fölött egy roppant nagy grófi palota állt. Bement Vitek a fogadóba, és amikor megebédelt, megkérdezte a fogadóstól, miért borítja az egész várost fekete posztó. Mondja neki a fogadós:

– Hej, bizony szomorú nap virradt ránk! Az erdőnkben, ennél és ennél a sziklánál van egy hatalmas és förtelmes sárkány, annak mindennap oda kell vinnünk egy kisasszonyt, hogy felfalhassa. Már minden házból adtak neki egy lányt, s most az egész város fellázadt, hogy a grófnak is van kisasszonya, azt is oda kell adnia a sárkánynak. Sok vitéz járt már itt, hogy elkísérje a kisasszonyt, de egyik se bírta a sárkánnyal, ottvesztek mind.

Mondja erre Vitek:

– Fogadós uram, én vagyok az, aki talán segíthet. Én vagyok az, aki megölöm a sárkányt, és megszabadítom a kisasszonyt!

– Lehetséges ez? – kérdezte a fogadós.

– Igen, én nem pusztulok el.

A fogadós nem volt rest, szaladt a hírral a grófi palotába, hogy van a söntésében egy ilyen meg ilyen ember, aki meg tudja menteni a gróf lányát a haláltól. Jött a gróf, Vitek már várta. Kérdezi a gróf:

– Te volnál az, aki meg tudnád menteni a lányomat?

– Igen, én vagyok az, aki megszabadítom.

– Adná a magasságos Úristen – mondta a gróf. – Én tüstént feleségül adnám hozzád, ha megszabadítanád!

Amikor Vitek kezében volt a biztosíték, hogy feleségül kapja a grófkisasszonyt, hintóba ültek, és elmentek a palotába. Ahogy odaértek, Uljana örömmel fogadta:

– Te leszel az, Vitek, aki megszabadítasz engem? – kérdezte.

– Igen, én. És Isten segítségével meg is próbálhatjuk!

Másnap kellett a grófkisasszonyt a sárkányhoz kísérni.

Fehér ruhába öltöztették Uljanát, meggyóntatták, mindent úgy intéztek, mintha a halálba menne. Beült Vitekkal a hintóba, és mentek a sárkányhoz. Amikor odaértek a sziklához, Vitek a kutyákkal meg Uljanával odaállt a sziklához, a kocsisnak pedig meghagyta, hogy hajtson tovább, s ott várjon rájuk, amíg jeladást nem kap. Aztán felkiáltott:

– Gyere ki, sárkány, itt a zsákmányod!

Alighogy elkiáltotta magát, már zúdult is ki az odújából a sárkány. Kilenc feje volt, Vitek kirántotta a hüvelyből a kardját, amit a rablótanyáról hozott magával, és vágni kezdte a sárkányfejeket. De ha egyet levágott, tüstént kettő nőtt a helyébe, lángok csaptak ki belőlük. Erre a kutyák nekiugrottak a sárkánynak, harapták, tépték, s amint Vitek levágott egy fejet, azt rögtön elhúzták. Sehogy se tudtak végezni a sárkánnyal, így aztán négy vagy öt óráig is eltartott, míg végül Vitek kettéhasította. Egy vadkacsa repült ki a sárkányból, de a kutyák utánavetették magukat, elkapták, és darabokra tépték. Látja Uljana, hogyan védelmezi őt Vitek, a kutyák már olyanok voltak, mintha tűz perzselte volna meg őket, a fiú pedig merő vér, de ekkor véget ért a harc, Vitek legyőzte a sárkányt. Gödröt ástak, abba kaparták el. Jött Uljana, örömeiben megölelte, megcsókolta Viteket, és hűséget esküdtek egymásnak. Amikor odamentek a kocsishoz, mondták neki, hogy a sárkánynak vége. De amikor már egy órája mentek a hintón, Vitek megparancsolta a kocsisnak, hogy álljon meg. Kezet adott Uljanának, és így szólt:

– Legkedvesebb Uljanám, most el kell válnunk egymástól!

Nekem még tennivalóm van a világon. Várj rám egy esztendőig meg egy napig. Ha addig nem jövök meg, férjhez mehetsz, akihez csak akarsz.

No, elváltak, és Uljana elkezdett sírni, jajveszékelni. De Vitek nem tágított, hogy neki még sok mindenkit le kell győznie a világon, menjen csak Uljana haza az apjához. Uljana egy kendőt vett elő,

felibe tépte, s azt a felét, amelyiken a neve meg a címere volt, odaadta Viteknek, hogy ez a jegyajándék. Aztán levette ujjáról a gyűrűt, hogy vedd el hűségem jeléül.

No, jól van, ha már így kellett lennie, elváltak, és Uljana elindult a palotába. Amikor már a város közelében jártak, a kocsis megállt, és így szólt:

– Halál fia vagy, ha nem esküszöl meg, hogy én szabadítottalak meg. Ha nem így teszel, tulajdon kezemmel végzek veled!

Amikor Uljana látta, hogy a kocsis halállal fenyegeti, megesküdt, hogy ezt fogja mondani. Mentek tovább, s Uljana azt mondta a kocsisnak:

– Mindent megígérek, de neked is meg kell ígéred valamit! A lakodalmat csak egy esztendő meg egy nap múlva fogjuk megtartani!

Megérkeztek a palotába, a gróf nagy öröme. Kérdezi a gróf, hogy hova lett Vitek meg az állatai. Uljana titokban mindent elmesélt az apjának, hogy Vitek a kutyáival elment világgá elintézni valamit, s hogy neki egy esztendeig meg egy napig várni kell rá. De hogy kénytelen azt mondani, hogy a kocsis szabadította ki. Úgy készült hát Uljana, mintha a kocsishoz akarna férjhez menni.

Eközben Vitek járta a világot, s ahol valami tennivalója akadt, ott mindig helytállt. Egy idő múlva eszébe jutott, hogy bizony messze került már a kisasszonyától, és az esztendőből már csak két-három nap van hátra. Magához hívatta a kutyákat, és azt mondta:

– Vigyázz, legkedvesebb kutyám, hosszú az út Uljanáig, ki tudja, mi van vele, eredj hozzá, és tedd ezt a gyűrűt meg ezt a kendőt a menyecske poharába.

Amikor ezt Vigyázz hallotta, azt tanácsolta Viteknek, hogy üljön a hátára. Felült hát Vitek Vigyázz hátára, a másik két kutya az oldalukon ugrált, és röptek, mintha a levegőben szálltak volna, meg sem álltak Uljana palotájáig. Letelt már az év, csak egy nap hibáztatott. Már minden készen állt a lakodalomra, csak Uljana vonakodott folyvást, hogy legyen az esküvő csak két nap múlva. Amikor már az összes vendég a termekben volt, és indultak volna a templomba, egyszerre csak ki ront be a terembe, mint egy hatalmas kutya, a Vigyázz. És ahogy Uljana ott ült a vőlegénnyel, a kutya beszaladt a szobába, felugrott az asztalra, a gyűrűt Uljana poharába

ejtette, a kendőt pedig elébe terítette. Vitek pedig ott várt a kapunál. Amikor Uljana látta a gyűrűt meg a kendőt, rögtön tudta, hogy Viteknek is valahol a közelben kell lennie. Kiszaladt, és amikor meglátta Viteket, tüstént odament hozzá. Megfogta a kezét, és bevezette a terembe, hogy:

– Tudjátok meg, ez az én megszabadítóm. A mostani vőlegényem halállal fenyegetett, ha nem mondom azt, hogy ő szabadított meg.

A kocsist tüstént tömlöcbe zárták, azután elmesélték mindenkinek, hogyan szabadította meg Vitek Uljanát. Viteket felöltöztették a legszebb ruhába, és Uljana apja aláírta, hogy fele királyságát Viteknek adja, a másik felét Uljanának, ő pedig ott marad velük mint apa. A lakodalom egy hétig tartott. Vitek elmesélte összes kalandját, hol volt, mi történt vele. Amikor ennek is vége volt, egybekeltek Uljanával. Gazdag lakomát csaptak, Vitek ott ült az asztalnál a menyecskével. Amikor jóllaktak, egyszerre csak Vigyázz fölugrik az asztalra.

– Legkedvesebb gazdám, Vitek, sok szolgálatot tettünk eddig neked, mindent elvégeztünk, amit csak parancsoltál. Most mi kérünk téged, tégy nekünk egy szolgálatot.

Mondja erre Vitek:

– Legkedvesebb Vigyázz kutyám, mindent megteszek, amit kívántok tőlem!

– Csak annyi a kívánságunk, hogy azzal a karddal, amit a rablótanyáról hoztál magaddal, vágd le sorban a fejüket.

– Jaj, Isteneim, hogyan is tehetném ezt meg veletek, amikor annyiszor segítettetek rajtam!

– Márpedig mi csak ezt kívánjuk tőled, s meg kell tenned, mert különben halálunkig rossz sorunk lesz nekünk is meg neked is.

Amikor Vitek látta, hogy nem tehet mást, felállt az asztaltól, a terem közepére ment, s először Vigyázznak vágta le a fejét. Amint lehullott Vigyázz feje, egy délceg legény ugrott ki a kutyából. Bezzeg most már nem esett nehezére Viteknek levágni a fekete meg a rozsdaszínű kutya fejét. Amikor készen volt, három páncélos vitéz állt előtte.

– Kedves násznép, kedves Vitek, hét évig éltünk kutyákká varázsolva, s te most megszabadítottál minket. Ennek és ennek a

királynak vagyunk a fiai, egy vén boszorkány varázsolt el mind a hármunkat kutyákká.

Nyomban a lakodalom vége után újabb lakomát csaptak. Aztán Vitek Uljanával meg az egész szolgasereggel felkerekedett, hogy meglátogassa a három királyfi apját.

Amikor már úton voltak, előre tudatták az öreg királlyal, hogy a fiai hazafelé tartanak. Nagy parádéval és pompás kísérettel vonult elébük a király, és örömmel fogadta a fiait. Mindenki köszönetét mondott Viteknek, a fiúk elosztották egymás között a királyságot, és máig is ott uralkodnak.

JANKÓ KIRÁLYFI ÉS A FÖLD ALATTI KIRÁLY

Élt egyszer egy hatalmas és gazdag király, volt annak egy szem fia, aki a legszívesebben labdával játszott, s akit mindenki igen kedvelt. Olyan minisztere volt ennek a királynak, aki nála is bölcsebb volt. Az igazgatta a király birodalmát, és minden úgy történt, ahogy azt előre megmondta, ezért aztán a király nagyon szerette. Mondja egyszer a miniszter a királynak:

– Kegyelmes királyom, mondani akarok neked valamit.

– És mi volna az? – kérdezi a király.

– Kegyelmes királyom, eddig bőséges esztendőket éltünk, mindenből volt elégünk. De nemsokára hét olyan esztendő következik, amikor nem lesz semmink. Ne engedd hát, hogy bármit is kiszállítsanak a birodalmunkból, maradjon minden itt.

A miniszter tudós ember volt, így aztán a király hallgatott rá.

– Kegyelmes királyom – mondta még neki a miniszter –, építtess minden városba magtárakat, álljon munkába az összes kőműves, ács meg egyéb iparos, hogy két év alatt begyűjthessük a gabonát.

Amikor a magtárak elkészültek, jött az aratás, a cséplés, s amit a nép meghagyott, azt a királyi magtárakba szállították. Tetszett a dolog mindenkinek, nem is szállítottak ki az országból semmit.

Egyszer aztán beköszöntöttek a szűk esztendők. Az első még csak eltelt valahogy, de a következőben már éhínség éhínséget követett, és az idegen királyok egyre-másra kértek az összegyűjtött gabonából. De a király nem akart kiszállíttatni az országból semmit, és amikor az éhezés nőttön-nőtt, az ellenség nekiállt lopni. Ekkor a király megparancsolta, hogy őrizze a magtárakat erős őrség.

A legnagyobb magtár a város fölött állt, több millió mázsa búza volt benne. A gabona pedig egyre csak fogyott, a strázsák nem tudták megőrizni. Erre a király haragra gerjedt, hogy ha a strázsák nem tudják megőrizni a gabonát, egy fejjel kurtábbak lesznek. Így került sor az őrzésben egy káplárra, aki négy embert vitt magával. Először körülvették a magtárat, s úgy őrizték, de aztán a káplár felállt a gabonahegy tetejére, a négy ember körbeállta, s figyeltek. Egyszerre csak a gabona süllyedni kezdett, s vele az emberek is. Ekkor megpillantottak egy emberhez nem is hasonlatos, szörnyű férfit, aki egy nyílásnál állt, amelyen elfolyt a gabona. Nagyot kiáltott a káplár:

– Ide hozzám, barátaim!

Aztán hanyatt-homlok futottak a rabló után. El is fogták a förtelmes embert, aki nem volt más, mint a föld alatti király. Nosza, megüzente a káplár tüstént a királynak, hogy elfogták az elvetemült rablót. De mivel éjszaka volt, a királynak nem akaródzott felkelnie, megparancsolta hát, hogy reggelig az összes iparos építsen egy olyan tömlöcöt, aminek vastag falai és kis ablakai vannak, s zárják be a rablót oda. És hogy mindenekelőtt gazdag lakomát csap, s csak a lakoma után mennek el majd megnézni a különös királyt. El is készítette a király a bőséges lakomát, meghívta rá az összes bárót, királyfit és urat még a messzi földekről is, és hogy a lakoma után elmennek megnézni a föld alatti királyt. A király fia az udvaron játszott a labdával, hiszen mi keresnivalója lett volna egy ilyen legénykének a lakomán. Egyszerre csak beesett a labdája egy kis ablakon. A fiú nyújtogatta a karját, el akarta érni a labdát, de a rabló már jól eldugta. Sírt a fiú, jajveszékelt, s ekkor a rabló kikiáltott, hogy odaadja a labdát, ha a fiú kiereszti. A király elrendelte, hogy a tömlöc kulcsa legyen a királynénál. A fiú pedig – hiszen mit értett ő ebből az egészből –, mintha mi sem történt volna, kitapogatta anyja szoknyájában a kulcsot, kinyitotta a tömlöcöt, kieresztette a rablót, az meg visszaadta a labdáját. De a fiú nem szólt a dolgról senkinek. Amikor véget ért a lakoma, nagy mulatságot csaptak, s utána elindultak megnézni, miféle állat lehet az, ami így tud lopni, és nem hasonlatos az emberhez. Kinyitották a tömlöcöt, hát nincs benne senki! Erősen elszégyellte magát a király, hogy ez a sok idegen népség most majd azt gondolja, bolondnak nézi őket. Tüstént kijelentette, hogy ha tudná, ki a csuda eresztette ki a rablót, rögtön a fejét venné, s ha a tulajdon fiáról volna szó, az se menekülne meg a haláltól. Sokáig őrizte magában a fiú a titkot, és nem szólt senkinek, de amikor már egy esztendő is eltelt, valahogy elárulta magát, hogy ő engedte ki a rablót. Amikor ezt a király megtudta, magához hívatta a leghűségesebb szolgáját, és azt mondta neki:

– Leghűségesebb kocsisom, ütött az óra, a fiam volt az, aki a rablót a tömlőből kiengedte, ezért most elviszed az erdőbe, s ott megölöd.

A kis Jankó királyfi odáig volt az örömtől, hogy megengedték neki, hogy fegyverrel mehet ki az erdőbe. Amikor a réteken át az

erdőhöz értek, kérdezi Jankó a kocsistól:

– Ide hallgass, minek neked ez a szerszám?

A kocsisnál ásó, kapa meg revolver volt.

– Amikor odaérünk, megmondom neked.

Amikor már jó messzire jártak, megállt a kocsis szemben a királyfival, és így szólt:

– Azt a parancsot kaptam, hogy oltsam ki az életedet. Most lelőlek, és eltemetlek.

Erre a fiú az ijedségtől nyomban elterült, és elájult. A kocsis olyan könnyőreletes volt – hiszen rögtön le is lőhette volna –, hogy magához térítette, és azt mondta neki:

– Életre keltettelek, de le kell téged lőnöm.

Csak hogy ő már akkor, amikor a királytól a parancsot kapta, azon törte a fejét, hogyan menthetné meg a királyfit a haláltól.

Elment a városba, ahol lakott, mert nem a királyi udvarban élt, hanem a városban a fiaival. Volt ott neki egy szép kutya, A király meghagyta, hogy hozza el neki a fia szemét meg a nyelvét,

bizonyítékul, hogy tényleg megölte a királyfit. De a kocsis a kutya szemét meg nyelvét vitte el a királynak, Jankónak pedig azt mondta:

– Én szabadon engedlek, de soha többé ne mutakozz ebben a királyságban.

Szabadon engedte Jankót, kezét fogtak, és Jankó megígérte a kocsisnak, hogy soha többé nem tér vissza a hazájába.

Ment Jankó világgá, beért egy roppant nagy, sötét erdőbe. Szegényes gúnya volt csak rajta, s amikor az idő cudarra fordult, s jött a hó, a hideg meg a szélvihar, már úgy hitte, hogy éhen hal, vagy az állatok tépik szét. Sírt, jajgatott, míg csak el nem ért egy sziklához. A sziklában egy mély gödör tátongott. Először félt a gödörtől, de amikor a szél már nagyon fújt, bemászott, és supp!, egy szakadékba zuhant. No, megint jajgatni kezdett, hogy most már nem a vadállatok, hanem a csúszómászók fogják felfalni. Amint ott téblábolt a barlangban, egyszerre csak a lábánál lát egy szakasztott olyan labdát, mint amivel játszani szokott. Megörült a labdának, de tovább sírt. Hirtelen megszólalt egy hang:

– Ki van ott?

– Én.

– Kicsoda az az én?

- Ennek és ennek a királynak a fia vagyok.
- Mit keresel itt?
- Ezt és ezt – és elmesélte, mi történt vele.

Volt ott egy mohával benőtt kőajtó, amögött lakott a föld alatti király. Amikor felismerte Jankót, azt mondta neki:

– Te szabadítottál ki, most én nem hagyom, hogy elpusztulj. Gyere velem. De a katonáimnak nem mutatlak meg, mert a hadseregem is háromszor akkora, mint az apádé. Magam fogom hordani neked a kosztot, és mindennap kétszer gyakorolom majd veled a haditudományt.

Tetszett ez az élet a fiatal királyfinak, enni, inni kapott, még otthon se volt ilyen jó sora, és a király mindennap kétszer, délelőtt meg délután bejött hozzá, és tanította. Amikor már négy évet töltött nála, és okosabb volt az apja legjobb tisztjénél meg magánál a miniszternél is, a föld alatti király szabadon engedte, de meghagyta neki, hogy menjen el abba az országba, ami az erdőn túl van, hogy él ott egy király, s annak van egy lánya.

– Szegődj el hozzá, de ne merészed elárulni, hogy előkelő királyi családból vagy. Mondd azt, hogy közönséges parasztnak születtél.

Aztán kivezette a fiút az erdőből egy félszigetre, adott neki egy sípot, hogy ha bajba kerül, csak jöjjön ki ide, fújjon a sípba, és akkor a segítségére lesz. Aztán még gazdagon megajándékozta, a ruhán kívül aranyat és ezüstöt tett a tegezébe. Amikor Jankó magára vette a ruhát, igen szemrevaló, derék legény lett belőle, s amikor szolgálatba ajánlkozott, délceg alakja miatt rögtön felfogadták. Kérdezték tőle, ki fia-borja. Mondja Jankó, hogy parasztnak született. Kár volna téged parasztmunkára fogni, mondták neki, nem volna kedved kitanulni szakácsnak? Dehogynem, mondta Jankó. Ott volt a király leánya is, s az le nem vette a szemét Jankóról. Bevezették a konyhába, és az öreg szakácsnak megmondták, hogy segítséget hoztak, tanítsa meg a szakácsmesterségre. Még egy hete se volt ott Jankó, s már mindent úgy csinált, mint az öreg szakács. Kérdezősködött is a király, hogy megy a munka, s az öreg szakács mindig azt mondta, hogy igen jól. Aztán mindennap akár két órára is magához hívatta a király, s Jankónak mesélnie kellett arról, mit tapasztalt a nagyvilágban, mi esett meg vele, csak hogy a király

kifürkészhesse, milyen családból való. Volt a királynak egy igen szép kertje, és ebben a kertben volt egy lugas, ott hímezgetett mindig a királykisasszony. És mindig elment a konyha előtt, énekelt, nevetgélt, olyan vidám volt. Csak egyszer ment arra sírva. Kérdezi tőle Jankó:

– Fenséges királykisasszony, miért vagy ma olyan bús, hiszen mindig vidáman jársz erre?

– Kedves szakácsom – mondja a királykisasszony –, egy hatalmas király hadat üzent nekünk, az apám már fél, és két hét múlva ott kell lennünk a harctéren.

Vigasztalta a szakács a királykisasszonyt, hogy amikor ketten bírókra kelnek, előfordul az is, hogy a gyengébb vágja a földhöz az erősebbet. Amikor már az egész hadsereg a harctéren volt, a királylány mindenhová követte az apját, hogy lássa a háborút. Volt Jankónál néhány igen becses aranydukát, amit a föld alatti királytól kapott, ilyen ebben az országban még csak nem is láttak. Odacsúsztatott egyet az öreg szakácsnak, hogy engedje el. Örült a szakács a pénznek, és megengedte Jankónak, hogy a háború végéig a városban maradhat. De nem a városba ment Jankó, hanem a félszigetre, a földhöz szorította a sípot, és belefúj. Amikor először fúj bele, nem hallott semmit, amikor másodszor belefúj, mintha valami gyenge zörejt hallott volna, harmadszorra szörnyű dübörgés, zúgás, lábdobogás ütötte meg a fülét, kinyílt egy lyuk, és kiontott belőle a föld alatti király.

– Isten hozott, Jankó, mit kívánsz?

– Kegyelmes királyom, az én uram, királyom ma háborúba megy, szeretnék neki segíteni. Kölcsönadnád-e a hadseregedet? De tíz regimentre volna szükségem.

Két óra múltán kint volt a hadsereg, a föld alatti király eléje lépett, és azt mondta:

– Ne vegyétek zokon, vitézeim, de most ennek a lovagnak kell engedelmeskednetek. Amit parancsol, azt tegyétek meg, ahova megy, oda kövessétek! Te pedig, Jankó, légy türelemmel, s csak akkor vedd át a parancsnokságot, ha látod, hogy a királyod hadserege meghátrál.

Kiment Jankó a harctérre a királyhoz meg a lányához, hogy nem akam-e segítségül egy idegen vitézt. Csakhogy a király

vitézeinek ez nem volt ínyére. Csak amikor a hadsereg ritkult és ritkult, kérdezte meg újfent a király, akarják-e az idegen vitézt.

– Akarjuk! – kiabálták mindahányan, s az ellenséges hadsereg csakhamar utolsó emberig kidőlt, mint a lekaszált fű.

Volt nagy öröm, a király meg a lánya hálálkodott az új vitéznek, de az csak felpattant a lovára, és köd előttem, köd utánam, már ott se volt. Mire a többiek hazaértek, a szakács már a konyhában volt, a király lánya pedig mindenkinek azt mesélte, hogy: szakasztott olyan parancsnokuk volt, mint a szakácsuk. Eltelt egy esztendő, s ezalatt Jankó jól kitanulta a mesterségét. Esztendő múltán a királylány megint szomorúan jött a kertbe, s amikor a szakács megkérdezte, mi bántja, megint elmesélte, hogy új háború van készülőben, hogy az a király, akivel azelőtt harcoltak, szövetséget kötött a szomszéd királlyal, s most együtt akarnak rajtacsapni az apján. Amikor aztán a király a lányával meg a hadseregével elvonult a harctérre, Jankó ismét elkéredzskedett a szakácstól, de már egyenesen a félszigetre ment. Ott a föld alatti király megint más ruhát és más lovat adott neki. És amikor húsz regimentet kért a királytól, az azt mondta:

– Kedves fiam, húsz regiment nem lesz elég, mert rettenetes háború vár rád. Tudod, mit, adok neked harmincezer katonát.

Ment hát Jankó a harctérre a királyhoz, az meg rögtön azzal fogadta, hogy hálás lesz neki, ha segít rajta. És Jankó az egész ellenséges ármádiát lekaszabolta meg elkergette, de legvégül az egyik katona visszafordult, és Jankó lábikrájába lőtt. Maga a királylány kötözte be kendőjével a sebét. Amikor vége lett a háborúnak, a király rögtön odament hozzá köszönetét mondani, meg hogy tüstént megülik a lakodalmat, de Jankó csak fölpattant a lovára, és eltűnt. A király még meg is neheztelt, hogy ennyire megveti a lányát. Hazament a szakács, munkához láttak, de igen elfáradt. Elment lefeküdni, de megérkeztek a harcterről az urak, még az ebéd se készült el, így aztán az öreg szakács meg akarta kérni, hogy segítsen neki. Jankó elaludt, a szakács bejött a szobába, ledobta róla a takarót, és megtalálta a lábán a királylány kendőjét.

Amikor Jankó átadta a hadsereget a föld alatti királynak, mondta neki a király:

– Azt a sípot add nekem vissza, arra már nem lesz szükséged. Az ország, amit legyőztél, az apád meg a nagybátyád birodalma volt.

Mind egy szálíg lekaszaboltuk őket.

Aztán adott még Jankónak két almát. Mintha csak aranyból lettek volna.

– A királyod majd férjhez akarja adni a lányát, de ő csak utánad epekedik. Fel ne fedd magad előtte! A király erősködni fog, hogy a lánya menjen férjhez ahhoz az idegen vitézhez, akinek szintén seb van a lábikráján. A vitéz arra fog hivatkozni, hogy ő mentette meg a király birodalmát.

No, az esküvő már a küszöbön állt, gyülekeztek a királyfiak, meg az urak. Mondja a király:

– Megtarthatjuk a lakodalmat, de a lányom úgy kívánja, hogy ahhoz megy csak férjhez, aki kitalálja, milyen jegy van a testén.

Nosza a szakács, amikor a királykisasszony elment a konyha előtt, megmutatta neki az egyik aranyalmát. Kérlelni kezdte a királylány szépen, adná neki az almát, de Jankó azt mondta, hogy csak akkor adja oda, ha térdig megmutatja magát. A királylány felemelte a szoknyáját, Jankó meg odaadta neki az almát. Aztán megmutatta neki a másik almát is, és amikor a királylány szépen kérte tőle, odaadta neki, de csak amikor derékig megmutatta magát. Amikor aztán a körtét is megmutatta Jankó, mondta a királylánynak:

– Odaadom neked, ha nyakig megmutatod magad.

És a királylány egyik mellén egy holdacska volt, a másikon egy napocska. Ezután azt mondta Jankó az öreg szakácsnak, kérdezné meg, hogy szabad-e egy szakácsnak is találgatnia. A király visszaüzente, hogy természetesen, mindenkinek szabad találgatni, legyen az királyfi vagy szegény ember. Bement a szakács, kiállt a terem közepére, és azt mondta:

– Fenséges királyom, a lányod egyik oldalán nap van, a másikon hold.

Csakhogy az urak nem akarták a szakácsot, mindenki a csalfa királyfit követelte. Ekkor Jankó felhúzta a nadrágszárát, kioldotta a kendőt, s mindenki látta, hogy ki volt a győztes. A királylány tüstént odaugrott hozzá, hogy ez az igazi vitéz, akire várt. És amikor megtudta, hogy Jankó a tulajdon apját meg annak a bátyját győzte le, szépen megkérte Jankót, hogy ne álljon bosszút rajtuk. Odahívták Jankó apját, a királylány szép szóval fogadta az apósát, és ekkor mindannyian megtudták, hogyan menekült meg Jankó a

haláltól. Mondta erre az apja Jankónak, hogy a kocsis még él. Okos gyerekei voltak a kocsisnak, azokat magas iskolákba adták, a kocsist pedig haláláig magukhoz fogadták. Aztán átadták Jankónak mind a három királyságot, Jankóból császár lett, nagy lakodalmat csaptak, és még ma is élnek, ha meg nem haltak.

VINTALKÓ

Élt egyszer egy király, annak volt három fia. A király a legkisebbiket szerette a legjobban, Vintalkónak hívták. A fiók már derék legényekké cseperedtek, mondja hát nekik a király:

– Öreg vagyok már, át kellene adnom nektek a királyságot, de egyikőtök se látott még világot.

A fiúk ráálltak, hogy egy évre elmennek hazulról világot tapasztalni. A király katonát, lovat, pénzt adott velük. Útra keltek, de amikor kijutottak a nagyvilágba, nemigen rejtették véka alá, hogy tehetősök, hogy mi mindent szabad nekik. Rövid idő múlva elfogyott a pénzük, kénytelenek voltak a lovaikat is eladni. Csakhogy a legfiatalabbik fiú nem olyan volt, ő nem adta el a lovát. A másik kettő már-már koldusbotra jutott, ezért aztán így gondolkozott: „Apánknak gazdag királysága van, dehogy fogunk mi az éhségtől szenvedni, menjünk haza.” Haza is mentek, de a legkisebbik, aki igen bátor legény volt, nem akart velük tartani, hogy ekkora szégyen essék rajta. Ment inkább tovább. Csakhogy jól tudta, hogy ha a másik kettő hazaért, azt fogja hazudni a királynak, hogy ő már elpusztult, s azért nem tért haza. Írt egy levelet, hogy: „Kedves apám, ne higgy a bátyáim hazugságának, nem pusztultam el, élek.” A levelet lepecsételte, a lova szájába tette, az meg szaladt vele a királyhoz. Amikor már a palota közelében járt, látja az apa futni Vintalkó lovát. Igen elszomorodott, hogy a fia most már biztosan meghalt, ahogy azt a bátyjai mondták. De Fakó közelebb jött, a szájában ott lobogott a levél, odadugta az apának. Elolvasta a király a levelet, magához hívatta a két fiút, s keményen megdorgálta őket:

– Miért hazudtok, álnok fivérek! Itt van Vintalkó levele, hogy nem halt meg, hanem a rézhegy tövében a rézhíd alatt van!

Vintalkó a rézhegy tövében a rézhíd alatt ült. A patak vize kiszáradt. Vintalkó mindig elment az erdőbe, lőtt magának valami fog alá valót, aztán megsütötte. Egyszer, még éjfél előtt, nagy szélvész és zúgás támadt a hídon. A hatfejű sárkány repült éppen arra a táltos lován. A hídon a táltos térdre rogyott, és a sárkány kis híján lebukott róla. Nosza, nekitámadt a sárkány a táltosnak:

– Ej, te falábú, huszonöt éve ülsz a hátadon, de az még nem fordult velem elő, hogy lebukjak rólad. Csak nem szimatolsz valamit?

– De igen, sárkány uram, itt van elbújva Vintalkó, a vitéz lovag.

A sárkány lekiáltott, hogy jöjjön elő, mire Vintalkó nyomban kiugrott, hogy itt vagyok! Mondja neki a sárkány:

– Mit keresel te az erdőmben? Meg akarsz velem mérkőzni?

– Ahogy akarod – mondta neki Vintalkó.

– Akkor mérkőzzünk meg, de hogy? Buzogánnyal, vagy keljünk bírókra?

– Ahogy akarod – mondta megint Vintalkó.

A sárkány a buzogányt választotta. Volt neki egy hatméteres, csupa vas buzogánya. Elhajította Vintalkó felé, de az félreugrott, és a buzogány a földre fúródott. Miközben a sárkány húzta kifelé a földből, Vintalkó a kardjával nekiállt vagdosni a fejeket. Mindegyik kardcsapásra lerepült egy sárkányfej. Így vágott le öt fejet, a sárkány elterült a földön, csak úgy patakozott belőle a vér. Könyörögni kezdett Vintalkónak, hogy kegyelmezzen az életének.

– Megkegyelmezek neked, ha megesküszöl, hogy nem fogsz velem többé verekedni.

A sárkány megesküdött, és adott Vintalkónak egy sípot.

– Ha bajba kerülsz, fújj a sípba, és tíz regiment magamfajta sárkány jön majd a segítségedre, akik mindenkit széttépnek.

Vintalkó visszaragasztotta a sárkány többi fejét is, búcsút vett tőle, s az igen hálálkodott neki. Ment Vintalkó tovább, beérkezett az ezüsterdőbe, látott ott egy ezüsthídat, az a másik sárkányé volt. Ott is megvolt néhány napig, és egyszer, amikor vacsorázott, szörnyen nagy zúgás támadt a hídon. Jött a táltos a sárkánnyal, s a hídon térdre rogyott. Nekiámad a sárkány:

– Ej, te bestia, ötven éve ülök a hátadon, de ilyen még nem fordult elő velem. Szimatolsz valamit?

– Igen, Vintalkó, a vitéz legény, aki tegnap majdnem megölte a fivéredet, a híd alatt van.

Ennek a sárkánynak kilenc feje volt, és tüstént hívta Vintalkót, hogy bújjon elő. Vintalkó kiugrott, s mondja a sárkány, hogy mérkőzzenek meg. Még nehezebb buzogánya volt, kilencméteres, elhajította Vintalkó felé, de a buzogány a falnak csapódott, és nyomban kettétört. Vintalkó vagdalni kezdte a sárkányfejeket, nyolcat levágott, ekkor a sárkány elterült a földön, és kegyelemért könyörgött. Meg kellett neki is esküdnie, s Vintalkó megkegyelmezett neki, visszaragasztotta a többi fejét, a sárkány pedig adott

Vintalkónak egy sípot, hogy azzal húsz regimentnyi sárkányt tud a segítségére hívni.

Ment Vintalkó az aranyerdőbe, volt ott egy aranyhíd, ami már messziről csillogott, az alá bújt el. Tizenegy órákor szörnyű vihar támadt, a táltos ló hozta a tizenkét fejű sárkányt. A hídon megbotlott.

– Te bestia – kiabált a sárkány –, hetvenöt éve ülök a hátadon, de ilyen még nem fordult velem elő. Csak nem szimatolsz valamit?

Mondja erre a táltos:

– Itt van az a vitéz legény, aki megölte a fivéreidet, s aztán kegyelemből visszaadta az életüket.

– Nekem aztán ne adja vissza, nem fogok megesküdni neki – mondta a sárkány, és hívta Vintalkót.

És megint elkezdődött a buzogánypárbaj. Ennek a sárkánynak tizenkét méteres buzogánya volt. Ahogy Vintalkónak hajította, az oldalt ugrott, és többé nem látta a buzogányt, ki tudja, hány méterre fúródott a földbe. Vintalkó megint levagdosta a sárkány tizenegy fejét, s amikor már csak egy volt hátra, a sárkány kérlelni kezdte, hogy kegyelmezzen az életének, s akkor a segítségére lesz. ő is adott Vintalkónak egy sípot, hogy azzal harminc regiment sárkányt hívhat magához.

Ment Vintalkó tovább, kiért egy roppant nagy rétre, aminek a széle se látszott, s azon egy csuda tarkabarka csorda legelt. Együtt volt ott minden állat, ami legelni szokott, ezren és ezren lehettek. Egy vénséges vén ember legeltette a csordát egymagában. Kérdi tőle Vintalkó, hogyan győzi egyedül a legeltetést. Mondja erre az öreg:

– Te honnan jöttél?

– Innen és innen.

– A nagyapád vagyok – mondta erre az öreg. – Én is ilyen vitéz legény voltam, mint te, aztán olyan nyomorúságos sorba jutottam, hogy minden munkát el kellett végeznem. Király voltam, most meg csordát legeltetek.

– És kié ez a nagy csorda? – kérdezte Vintalkó.

– Egy boszorkányé – mondta az öreg.

– Hát aztán hova hajtja el esténként?

– Sehova. Este kijön a boszorkány, egyik ajkát az égig tátja, a másikat a földig, és az egész csorda a bendőjébe sétál. Reggel

aztán megint kiköpi.

Mondja erre Vintalkó:

– Tudja mit, öljünk le egy bárányt, öregapám pedig varrjon be a bőrébe.

Megölték a bárányt, az öreg bevarrta Vintalkót a bőrébe, az meg úgy tett, mintha legelne. Este megjött a boszorkány, kitátotta a száját, és a csorda utolsó szálíg eltűnt benne. Amikor Vintalkó már odabent volt, megfújta az egyik sípot, megfújta a másikat meg a harmadikat is, és annyi sárkány sereglett oda, hogy minden elsötétült.

– Mit parancsolsz? – kérdezték Vintalkótól.

– Tépjétek szét ezt a boszorkányt!

Nosza, egy szempillantás alatt vége volt a boszorkánynak, cafatokra tépték, és széthordták az egész világban. Visszament Vintalkó az öreghez, és mondja neki:

– A boszorkányt már megöltem.

– Hány ezer vitézt küldött ez a boszorkány a halálba! Nagy és dicsőséges tettet vittél véghez, Vintalkó!

– Most aztán kié lesz a csorda? – kérdezte Vintalkó.

– A csorda a boszorkány fiáé, akit Garaskirálynak hívnak, és olyan pöttöm, mint könyéktől a karod, de roppant nagy ereje van; hol egy félvilágnyi, hol egy egész. Van annak egy korbácsa, ha azt megsuhintja, egy egész nemzedéket elpusztít. A Garaskirályt nem lehet legyőzni, egyetlen király se bírta vele, te se próbáld meg – mondta az öreg.

Csak hogy Vintalkót nem hagyta nyugton a Garaskirály. Megkérdezte az öregtől, beléphet-e ember a palotájába, beállhat-e hozzá szolgának.

– Igen – mondta az öreg. – Különben nem bánt senkit, csak ha benne tesz valaki kárt.

Bement hát Vintalkó a palotába, megvolt ott néhány napig, aztán egyszer útjába került a Garaskirálynak, és akkor megtámadta. De az csak megpöccintette az ujjával, és Vintalkó tüstént elterült. A Garaskirály magához térítette, és így szólt:

– Megkegyelmezek az életednek, de halálodig a rabszolgám maradsz. Azt azért megengedem, hogy mindennap egy órácskára elmehess a pásztorhoz vigasztalódni.

Eljárt Vintalkó a pásztorhoz, de a keze vagy a lába mindig vasra volt verve. Egy napon ott ül a pásztornál, hát jön a Garaskirály, és már félútról kiabálja neki:

– Vintalkó, ha megteszed, amire kérlek, nem leszel többé a rabszolgám, hanem a leghűségesebb szolgám.

– És mit kell megtennem? – kérdezte Vintalkó.

– Itt és itt, a tengeren is túl él a világ legszebb hajadona. Eddig még egyetlen király se tudta megkapni feleségül. Azt kell ellopnod, és idehoznod nekem!

Vintalkó tanácsot kért a pásztortól. Mondja neki a pásztor:

– Ezt meg tudod tenni, Vintalkó. A Garaskirály a világ leggazdagabb embere. Építtessen neked egy hajót, és pakolja meg a legdrágább gombostűkkel, tűkkel, gyűrűkkel, csakis a legszebb holmival. Te magad pedig indulj el a hajóval, és jó előre add hírül a kikötőben, hogy igen szép árut hozol. Erre a királynő biztosan odamegy hozzád vásárolni.

Elment Vintalkó a Garaskirályhoz, akinek igen megtetszett a tanács, összehívatta az összes mesterembert, és a hajó rövid időn belül elkészült. Amikor Vintalkó áthajózott a tulsó partra, hírül adta, hogy igen szép áruja van, mindenből a legszebb. Jöttek is vásárolni az úrnők szép számmal, és amikor ez a szépséges hajadonnak, a király lányának a fülébe jutott, hívta a négy szolgálólányát, sok pénzt vett magához, és négy kosárral ő is felment a hajóra. Telerakta a kosarakat a vásárolt holmival, és hazaküldte őket a szolgálólányokkal. Azok elmentek, a királykisasszony pedig tovább válogatott. Vintalkó pedig szórakoztatta, ezt is, azt is megmutatta neki, közben pedig eloldotta a hajót, és hol jártak már, amikor a hajadon még mindig válogatott. Egyszerre csak észrevette, hogy a hajó úszik, de az égen meg a vízben kívül már nem látott semmit. Ekkor Vintalkó elmesélte neki, hogy:

– Érted kellett jönnöm, és el kellett téged rabolnom. Egy királyhoz viszlek, aki olyan apró, hogy ha lovon ül, nem is látszik, de félvilágnyi ereje van.

Csakhogy Vintalkó igen szemrevaló, derék férfi volt. Amikor megérkeztek, a Garaskirály örömeiben a legszebb ruhát készítette neki, és megbízta, hogy ő készítse elő a lakodalmat. A királykisasszony igen elszomorodott, de semmit se tehetett. Gyötörte

a Garaskirályt nagyon, hogy a felesége a világ leggazdagabb királynéja, és mégis mindig olyan szomorú. Meghagyta hát Vintalkónak, hogy mindennap menjen be a királynéhez, és vigasztalja meg. Csakhogy Vintalkó másképp gondolkozott, azon törte a fejét, hogy kaphatná meg a királynét.

Azt a tanácsot adta neki, hogy ne búsítsa a Garaskirályt, hanem legyen hozzá kedves, még csókot is adjon neki, majd csak elárulja magát. És a királyné egyre kedvesebb volt a Garaskirályal, hízelgett neki, mosolygott rá, játszadozott vele, a térdén lovagoltatta, még meg is csókolta. A Garaskirály pedig odáig volt örömében. Egyszer aztán kérdezi tőle a királyné:

– Szeretlek nagyon, édes uram, de jó lenne tudni, mitől vagy ilyen erős?

Nagy haragra gerjedt erre a Garaskirály, de a királyné csitította, hogy hiszen a felesége, és ennyit talán megmondhat neki. Addig nem hagyta békén a Garaskirályt, amíg az el nem árulta a titkát.

– Reggel, amikor vadászni megyek, nincs bennem sok erő, de utamba esik egy rét, azon van egy mogyoróbokor. A bokor alatt van egy pince, abból kiszalad egy szarvas, az egyik agancsán borosüveg lóg, a másikon piros kendő. Amikor megiszom a bort, és megtörlöm magam a kendővel, egy világnyi erő szorul belém, csak úgy buzog bennem!

Amikor a Garaskirály elment vadászni, a királyné nyomban elárulta Vintalkónak, honnan származik az ereje. Reggel Vintalkó megelőzte a Garaskirályt, elért a bokorhoz, nyomban kiszaladt a szarvas, és azt mondta neki:

– Kedves uram, Isten hozott, idd meg a bort íziben, amíg a Garaskirály ide nem ér. Legfőbb ideje, hogy más is sorra kerüljön.

Amikor Vintalkó megitta a bort, olyan erős lett, hogy azt se tudta, mit kezdjen az erejével. Elbújt a bokor mögé, megérkezett a Garaskirály, kereste a szarvast, az meg rácsapott, és úgy szétkente a patájával a földön, hogy porszem se maradt belőle. A Garaskirály felesége már várta Vintalkót. Amikor hazaért, elmondta a királynénak, hogy soha többé nem látják a Garaskirályt. Püspököt hívtak, és összeházasodtak. Nagyon szerette volna tudni a királyné, ki fia-borja Vintalkó, és egyre kérte, hogy látogassák meg a

szüleit. Elmentek oda, a szülők alig ismertek rá a fiukra. Ekkor Vintalkó azt mondta a királynak:

– Apám, oszd meg birodalmad a két álnok bátyám között, te pedig anyámmal velem jössz!

Magukkal vitték a szülőket, és még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

A SZÉPSÉGES RÓZA

Egy gazdag kereskedőnek volt három lánya. A két nagyobbik igencsak parádézott, és nem csinált az égvilágon semmit, csak a legkisebbik végzett el a ház körül mindent. Nevették is a nővérei, hogy minek dolgozik, mint egy rabszolga. Ha legények jöttek a házhoz, a legkisebbnek egyik se volt a kedvére való, hallani se akart róluk. Egyszer az apjuk elment vásárolni a tengeren túlra. Amikor bevásárolt, elindult hazafelé. Történt azonban, hogy a hajó, amin a temérdek árut szállította, elsüllyedt. Várták a lányok az apjukat, az meg csak nem jött. Gyalogszerrel indult haza, de egy erdőben szörnyű vihar lepte meg. Nem tudta a kupec, hova bújjon, míg csak el nem ért egy kastélyhoz. A kapu nyitva állt, sehol egy lélek. Bement az első szobába, hát lát egy megvetett ágyat, az asztalon vacsorát. Amikor nem jött senki, nekilátott a vacsorának, utána aludni tért. Reggel felkelt, hát ott volt előkészítve a víz, a törülköző, a reggeli. Jóllakott, aztán fogta magát és kiment. Még amikor elbúcsúzott a lányaitól, megkérdezte tőlük, mi a kívánságuk. Az egyik pompás ruhát kért, a másik ékszert, a legkisebbik, a szépséges Róza pedig csak ennyit mondott:

– Nem kívánom én, hogy apám ennyit dolgozzon rám, hozzon nekem egy szép rózsát.

No, miután a kereskedő megreggelizett, kiment a kastélyból, hát a kapunál egy szörnyeteg fekszik. Szépen beszélt, de förtelmes, csúf szörnyeteg volt. Ahogy ment a kereskedő a virágok között, leszakított egy gyönyörű rózsát. Nosza, rátámadt a szörnyeteg, miért lopja a rózsáját. A kereskedő elmondta, minek neki a rózsa, és hogy úgy gondolta, nem tesz avval semmi rosszat, ha leszakítja. Erre a szörnyeteg ráparancsolt:

– Holnap reggel tüstént hozd nekem ide azt a Rózsát!

Mondja erre az apa, hogy akkor már inkább ő marad itt.

– Nem – mondta a szörnyeteg –, én a lányodat akarom!

Hazament búsan a kereskedő, és elmesélte, mi történt vele.

Haragudott a két lány Rózára, miért kívánt ilyesmit, miért kergette veszélybe az apját, de ő csak annyit mondott, hogy elmegy a szörnyeteghez. A nővérei sírtak, jajveszékeltek, de igazából csak bekenték szemüket hagymával, hogy potyogjanak a könnyeik. No, elvitte Rózsát az apja a szörnyeteghez. Az szépen fogadta, de csúf

volt, roppant csúf. Az apának mennie kellett a dolgára, a szörnyeteg is eltűnt, bement hát Róza a kastélyba. Ott aztán szebbnél szebb szobákat látott. Az egyikben felirat díszelgett: *A szépséges Róza szobája!* Gondolta magában Róza, hogy talán nem is lesz itt olyan rossz sora, az asztalon reggeli várta, aztán az ebéd is, estig csak sétálgatott. Amikor beesteledett, megérkezett a szörnyeteg, szépen szóval tartotta Rózát, aztán fogta magát és kiment. „Milyen csúf szörnyeteg – gondolta Róza –, és mégis milyen szépen beszél.” És mindig szép szóval hívta a szörnyeteget. Jött is a szörnyeteg nap mint nap, és Róza már türelmetlenül várta, ha néha késlekedett. Talán már egy esztendeje is elmúlt, hogy Róza ott volt, amikor a szörnyeteg megkérdezte, nem akarja-e meglátogatni az apját. Igen, mondta Róza, mire a szörnyeteg így szólt:

– Elmehetsz, de nem maradhatsz nála tovább, mint egy napig!

Sok szép ruhája volt Rózának a kastélyban, de csak amolyan egyszerűt választott. Hazaért, de addigra már elhoztak az apjához egy tele bőrrönd ruhát. Irigykedtek a nővérei a sok ruha láttán, és iparkodtak rávenni Rózát, hogy ne menjen vissza, maradjon még egy napig. Ott maradt hát Róza még egy napig, de aztán sietett vissza. Megérkezik a kastélyba, hát a szörnyeteget sehol se találja. Kiment a kertbe, ott kereste. Aztán a rózsák között megtalálta. Ott haldoklott a szörnyeteg a bánattól és félelemtől, hogy Róza nem jön többé vissza hozzá. Beszélt hozzá Róza szépen, erre a szörnyeteg tüstént életre kelt. És ígéretet kért Rózától, hogy feleségül megy hozzá. Amikor Róza látta, milyen bánatos, megígérte. És ahogy megígérte, a szörnyeteg eltűnt, és helyette egy délceg királyfi állt előtte. De megéledt a kastély is, szolgák, kertészek nyüzsögtek mindenütt. A királyfit az anyja varázsolta el, hogy addig kell szörnyetegként élnie, amíg meg nem szereti valaki.

AZ ARANYHAJÚ LOVAG

Élt egyszer egy gazdag paraszt, nagyon szerették egymást a feleségével, s volt nekik egy fiuk, Vojtech. Ez a fiú tisztességben növekedett és erősödött. Amikor még kicsi volt, meghalt az anyja. Az apa igen siratta a feleségét. Özvegyek és lányok jöttek hozzá, és kínálgatták magukat, de ő hallani sem akart róluk. Először pesztrát fogadott a fiához. Később iskolákba járatta, s amikor a fiú kijárta az iskolát, otthon maradt gazdálkodni. Kiment egyszer az apa a földekre. Borsóval vetette be az egyik táblát, hát látja, hogy a borsót letaposták, összetörték. Rögtön tudta, hogy éjjelente valaki legeli a borsót. Fogta a puskáját, és kiment lesre, hogy márpedig ő azokat a lovakat elcsípi. Két éjjel nem látott semmit, de a harmadik éjszaka észrevett a rét közepén egy szürke lovat. Rá akart lőni, de ahogy ráemelte a puskát, a szürke eltűnt. Reggel elmesélte a fiának, hogy látott a mezőn egy lovat, de eltűnt a szeme elől.

– De ügyetlen volt, édesapám – mondta a fiú –, ma éjjel én megyek lesre.

No, a negyedik éjjel Vojtech ment ki a földekre. Amikor kiért, meglátta a tábla közepén a szürke lovat. Nem legelt a ló, csak állt. Felemelte Vojtech a puskát, hogy lelövi, de ekkor a ló felkiáltott:

– Ne lőj, Vojtech!

Vojtech megrémült, de mondja neki a szürke:

– Ne félj, Vojtech, gyere csak közelebb!

Amikor odament a lóhoz, az így szólt:

– Az anyád vagyok, Vojtech, apádat már három ízben is láttam, de mi haszna, neki már nem hozhatok olyan szerencsét, mint neked. Ül a hátamra, fiam, és tedd azt, amit mondok neked!

Azt mondja erre Vojtech:

– Hogy tehetném ezt meg apámmal! Téged már elveszített, most elveszít engem is, még belepusztul a bánatába.

– Gyere csak – mondta neki a szürke –, majd csak túléli valahogy apád.

Erre aztán Vojtech felült a hátára, s a ló úgy száguldott vele, mint a kilőtt puszkagolyó. Kiértek egy rétre, egy mogyoróbokor alá, s mondja neki a szürke:

– Nem messze van itt egy város, abban a városban él egy királynő, szegődj el hozzá szolgának.

Ment hát Vojtech a várba. Megörült neki a királynő, hogy éppen szüksége van egy kocsisra, aki a három lovát gondozná. Közülük kettő kövér volt, mint a disznó, a harmadik sovány, csont és bőr. Az istálló sarkában három dorong állt. Mondja a királynő:

– A kövér lovaknak adj zabot meg szénát, a soványnak semmit, csak sózz rá a doronggal mind a két oldalára.

Bement Vojtech a lovakhoz, és azt a soványat igen sajnálta.

– Boldogtalan pejkóm, te! De leromlottál.

Amikor reggelizni ment, a királynő mindig megkérdezte, hogy veri-e a sovány lovat, ő mindig azt mondta, hogy veri, de verés helyett lekanyarított egy nagy karéj kenyeret, s azt adta a lónak. No, meg is erősödött a ló, a szava is megjött.

– Jó gazdám, engem mindenki csak ver, de te zabot is adsz nekem, meg szénát is. Most mondok neked valamit, hűséges cimborám. A vályú alatt találsz egy ásót meg egy kapát, és kiásol vele egy kardot. Erről a kardról nem tud más, csak én meg az anyád.

Merő rozsdá volt a kard, amit Vojtech kiásott, de magától vagdalkozott, suhogott. Ekkor a táltos adott Vojtechnek még egy tanácsot.

– Csak úgy szabadulunk meg ettől a boszorkánytól, ha megkéred, hogy verés helyett hadd lovagolj meg, és hadd szurkálj össze a sarkantyúval. Ennek ő nagyon fog örülni, és kiül majd az ablakba, hogy lásson téged.

Kérdezi a reggelinél a királynő:

– Vered-e azt a lovat?

– Verem, de szeretném a sarkantyúval is összeszurkálni, engedd hát meg, királynőm, hogy kilovagoljak rajta az udvarra.

No, felült Vojtech a lóra, kilovagolt rajta az udvarra, és ütötte, rúgta, de nem ám igazából, csak úgy tett. Igazából hozzá se nyúlt. Amikor háromszor körünyargalták a várat, a királynő majd kiesett az ablakból a kíváncsiságtól, s ekkor a ló felágaskodott, Vojtech kirántotta a kardját, és nyissz!, levágta a királynő fejét. Amint ezt megtette, mondja neki a táltos:

– Látod, most segítettél rajtam!

És egy délceg királyfi lett belőle. Hívta Vojtechet a királyfi, hogy maradjon örökre nála, de hogyha mégis úgy gondolja, menjen vissza az anyjához, az másféle szerencsét hozhat neki. Erre Vojtech

visszament az anyjához. A szürke ló már várta, hogy visszatér-e hozzá a karddal. Amikor odaért, a szürke megint azt parancsolta:

– Ülj a hátamra, és tedd, amit parancsolok!

Elértek egy kúthoz, s az úgy el volt takarva, hogy senki se tudott róla. És amikor Vojtech belemártotta a haját, színarany lett minden szála. Ezután a szürke így parancsolt:

– Fedd be a hajad jól, hogy egyetlen szál se látsszék ki belőle!

Mit volt mit tenni, Vojtech báránybőrt húzott a fejére. Ettől aztán igen csúf lett. Mondja neki az anyja:

– Van itt a városban egy király, annak pedig olyan szép lánya van, hogy nincs párja a világon, de csak gúnyolódik mindenkivel. Ajánlkozz a király szolgálatába, s akármilyen munkát ad, fogadd el.

Elment Vojtech a palotába, és szolgálatot keresett. Mondja neki a király, hogy felfogadja. De mert igen csúfnak találták, a kertbe küldték, dolgozzon ott. Amikor aztán látták, hogy milyen okos és ügyes, kitanították kertésznek, s maga a királykisasszony is lejárt hozzá kérdezősködni, hogy csinálja a kertben ezt meg azt. Az öreg kertész igen dicsérte a fiút, hogy amilyen csúf, olyan okos, és a királykisasszony már nem is találta olyan visszataszítónak. Egyszer aztán a királykisasszony sírva ment le a kertbe, hogy egy másik király hadat üzent az apjának, márpedig nekik nincs elég katonájuk, így aztán nagy félelemben van mindenki. Megvigasztalta Vojtech a királykisasszonyt, aztán megkérte a kertészt, engedné el a városba ojtó vesszőért, hogy beojthassa a fákat. De a város helyett oda ment, ahol a szürke várt rá, felült a hátára, fölcsatolta a varázskardját, a báránybőrt elhajította, és szépséges lovag lett belőle. Aztán kiment a harctérre, egytől egyig lekasabolta az ellenséget, de amikor a király köszönetét akart neki mondani, csak felpattant a lóra, elvágatott, s mire a király a lányával hazaért, már megint kertész volt.

Egyszer aztán az öreg király kérlelni kezdte a lányát, menne már férjhez. Mondja erre a királylány:

– Jól van, férjhez megyek, de csak ahhoz, aki elvégzi a következő három feladatot: átugrat a lovával egy nagy sáncon; lóháton röptében felibe hasít egy aranyfátyolt; levágja a selyemzsinórról az aranygyűrűt, és a kardja hegyén átnyújtja a királynőnek.

Hiába jöttek a királyfiak ezrivel, egyik se tudta elvégezni a három feladatot. Ekkor megint megérkezett az aranyhajú lovag a szürke lovon, és mindenben úgy tett, ahogy azt a király lánya kívánta. Amikor a király a lányával meg a kíséretével oda akart menni hozzá, ő csak felpattant a lovára, és elvágtatott, és bottal üthették a nyomát. Ha már az aranyhajú lovag eltűnt, a király megparancsolta a lányának, hogy menjen férjhez valamelyik királyfihoz. Már minden készen állt az esküvőre, már indultak volna a templomba, de a királylány csak nem akart felöltözni, egyre csak az aranyhajú lovagot várta. A kulcsár meg a kulcsámé is bement már hozzá, hogy öltözzék csak fel, mert a király igen mérges. Bement hát a királylány a szobájába, hogy felöltözzék. Az ablakból jól látszott a kert a lugassal, mellette egy fa állt, s alatta az asztalnál a vendégek ültek. Itt kötötte Vojtech a csokrokat az oltárra. Már odahordta az összes virágot, csak a cérna hibádzott, amivel összeköti őket. Felemelte a báránybőrt, kitépett két hajszálat, megkötött két csokrot, és odavitte a királykisasszonynak az ablakba. Amikor a királykisasszony látta, hogy a csokrokat arany hajszállal kötötték össze, tüstént felkiáltott:

– Édesapám, itt az aranyhajú lovag!

Most már az aranyhajú lovag vitte a királykisasszonyt az oltár elé. Megérkezett a szürke ló is, és azt mondta:

– Most már boldog vagy, édes fiam, én pedig megszabadultam.

És nagy lakodalmat csaptak, ott pedig papírból volt a padló, és én idáig pottyantam!

JANKÓ KIRÁLYFI ÉS A RÓKA

Élt egyszer egy király, akinek három fia volt. Ennek a királynak volt egy kertje, amiben aranyalma termett. S ez az alma minden nap meg minden éjjel beért. De éjjel az almák mindig eltűntek, úgyhogy csak a nappali termést tudták leszedni. Jött mindig az ördög-baba, az aranygalamb meg mindenféle állatsereg, s leszedte az almát az utolsó szemig.

Mondja erre az apjának a legidősebb fiú:

– Fenséges apám, királyom, nem tűrhetjük ezt már tovább, őrizni fogom azt az almát.

A király ráállt. A fiú pedig magához vett italt, szivart, dohányt meg amit csak szeme-szája megkívánt. Este aztán jól vigyázott, de jött a tizenegy óra, és a drágalátos királyfi elaludt. Megérkezett ördög-baba, az aranygalamb meg a mindenféle állatsereg, és amikor a királyfi reggel felébredt, se híre, se hamva nem volt már a gyümölcsnek. Így járt a középső testvér is. Nosza, fogta magát a legkisebb fiú is, és mondja a királynak:

– No, apámuram, most én fogom őrizni az almát!

És nem kért mást, csak egy puskát. Jött a tizenegy óra, a fiú szeme nyitva volt, mint a lámpás, messzire ellátott, aztán egyszerre csak hallja, hogy nagy dübörgéssel meg bújtatással jön ördög-baba, az aranygalamb meg a mindenféle állatsereg. Letelepедtek a fára, és szedni kezdték az almát. Ekkor a fiú nagy csendesen fogta a puskát, megcélózta az aranygalambot, és lőtt, de csak egy tollát lőtte ki. Erre mindannyian fogták magukat, vitték az irhájukat, az almát pedig ott hagyták. Evvel a fiú megint lefeküdt, és aludt egy jót.

Reggel fogta a tollat, és ment az apjához. Amikor a király meglátta a tollat, hát tüstént igen megbetegedett. Elmesélte neki a fiú, hogyan őrizte meg az almát. Mesélt a galambról is, mire azt mondja a király:

– No, gyerekeim, amíg ez a galamb nem turbékol egyet a fejem fölött, addig nem gyógyulok meg.

Fogta magát erre a legidősebb fiú, és mondja az apjának:

– Fenséges apámuram, elmegyek én, és megkeresem azt a galambot!

A király ráállt. Aranyat, ezüstöt vett magához a legidősebb fiú, felült egy szép paripára, és útnak eredt. Ment, mendegélt sokáig, hegyen-völgyön át, és az erdőben rátalált egy fogadóra. A fogadó

előtt már az országúton szép menyecskék illegették magukat, és mélyen meghajoltak a királyfi előtt.

– Méltóztassál, ifjú herceg, itt annyi enni-innivalót találsz, amennyit csak megkívánsz.

No, nem kellett a királyfit kétszer biztatni, rögtön befordult a fogadóba. Ott aztán tüstént körülvették a cimborák, és mert sok pénze volt, mindent megkapott, szívesen látták a fogadóban. Telt-múlt az idő, s a királyfi még mindig a fogadóban mulatott, otthon meg semmi hír nem volt felőle. Nosza, mondja a középső fiú apjának, a királynak:

– No, fenséges apámuram, elmegyek én a bátyám után, mert azt már valahol szétszaggatták a vadállatok.

A király eleinte hallani sem akart róla, de végre-valahára ráállt. No, felkerekedett a középső fiú is, ment, mendegélt ugyanazon az úton, amin a bátyja, megállt a fogadó előtt, a menyecskék meghajoltak előtte is, és mindenféleképpen kedveskedtek neki:

– Méltóztassál, ifjú herceg!

Vonakodott egy darabig a királyfi, hogy nincs neki erre érkezése, de aztán csak befordult a fogadóba. No, fogadták is nyomban nagy hangosan, és hát kit nem lát ott, mint a bátyját. De nem volt már annak egy lyukas garasa sem, most már mindenki megvetette, és bizony nagy bajban volt, talán éppen fel akarták akasztani. Mert ez egy olyan fogadó volt, hogy aki oda belépett, élve már soha nem került ki.

Megint telt-múlt az idő, és most a legkisebb királyfi járult az apja elé.

– No, fenséges apámuram, nem tehetek mást, nekem is fel kell kerekednem, hogy megtaláljam az aranygalambot, mert a bátyáimat már valahol szétszaggatták a vadállatok, te pedig még mindig beteg vagy.

Nem akarta elengedni a király a legkisebbik fiát, mert hiszen a két idősebbiknek már nyoma veszett, hátha ezt az utolsót is elveszíti. De Jankónak, a legkisebbik királyfinak nem volt nyugta, hogyha már megőrizte az aranyalmákat, most is szerencséivel fog járni, és talán a két bátyján is segíteni tud. Végül aztán csak felkerekedett, búcsút vett az apjától, és nehéz szívvel elindult világgá. Ment, mendegélt, míg egyszerre csak oda nem ért

ugyanarra a helyre, ahová a fivérei. A menyecskék tüstént hajlongani kezdtek előtte:

– Méltóztassál, ifjú herceg, itt annyi enni-innivalót találsz, amennyit csak megkívánsz!

De, felelte a királyfi nagy komolyan, hogy neki bizony nincs ideje semmiféle kocsmára, semmiféle mulatozásra. Erre a menyecskék a nyakába csimpaszkodtak, és mindenféleképpen be akarták csalni a fogadóba, de a királyfi nem ment. Ekkor már a két bátyjának szinte egy garasa sem volt, mert amíg a pénz kitarzott, addig ettek, ittak, vigadtak, kártyáztak, és cimboráik is voltak. De erről a legkisebbik királyfi mit sem tudott, mert egyre csak ment az egyenes úton, és nem állt meg sehol. Ment hát, mendegélt, és beérkezett egy faluba. Gondolta Jankó, hogy vándorútján felajánl valamit a Jóistennek is, mondani akart hát egy imát a templomban. Kérdezősködött, merre van a templom. Mondják neki, hogy amott fent, a dombon. És hogy hamarosan kezdődik a szentmise. Felment Jankó a templomhoz, hát mit lát! Egy halottat meg egy vesszőt, s avval a vesszővel mindenki rácsapott a halott testére, aki csak a templomba igyekezett. És amikor kiment a nép a templomból, megint csak ütötte-verte a halott testet a vesszővel. Kérdezi erre Jankó:

– Ugyan miért üldözik ezt az élettelen testet a halála után is! Hiszen ez nagyon csúf dolog! Az én országomban semmiképpen sem fordulhatna elő ilyesmi.

– Azért üldözzük, mert ez az ember mindannyiunk adósa volt, és nem adott meg senkinek semmit. Most aztán azért verjük, hogy itt a földön nyelje el méltó büntetését.

– Nincs ez így jól, ez a halott test semmiről se tehet – mondta Jankó királyfi.

Csináltatott egy tisztességes koporsót, és visszaadta a halottat az anyaföldnek. Amikor vége volt a temetésnek, kihirdettette a faluban, hogy mindenkinek visszafizeti a halott adósságát. Kifizette a húsz, harminc, száz aranyakat, az ötven krajcárokat és így tovább. Végül megkérdezte:

– Van-e még valaki, akit nem fizettem ki?

De egy sem akadt ilyen. Mindenkit kifizetett. Csakhogy ezzel elköltötte az összes pénzét is. A faluban pedig nagy volt az öröm,

hogy ilyen emberre akadtak. Aztán Jankó útnak indult, és már messzire járt, amikor látja, hogy egy ember fut utána.

– Nekem is tartozott a halott négy krajcárral – kiabálta az ember.

– Most mit adjak neked, amikor magamnak sincs semmim. De itt van egy korbács, kerek ötven krajcárt ér, azt neked adom.

És négy krajcár fejében adott neki ötvenet.

Ment, mendegélt Jankó a távoli utakon, hegyen-völgyön át, hát egyszerre csak mit lát? Egy róka jön ki az erdőből. Ekkor már Jankónak semmije se volt, mindenét ott hagyta a faluban. A róka rögtön megszólította:

– Isten hozott, Jankó, ifjú hercegem, hogy kerülsz te ide? Tudom, hogy elfáradtál. Gyere, ülj a hátamra, és úgy megyünk majd, mert nehéz lecke vár még rád.

Csodálkozott Jankó, honnan tudja a róka a szándékát, és így felelt:

– Jaj, édes rókám, igen beteg az apám, és csak akkor gyógyul meg, ha az aranygalamb turbékol egyet a feje fölött.

– Jól van, Jankó, ifjú hercegem, menjünk hát.

No, ez a róka igen gyorsan tudott szaladni. Szedte is a lábát szaporán, és hamarosan elérkeztek annak a királynak a városába, akié az aranygalamb volt. Ott aztán megbeszélték a rókával, hol fognak találkozni, és a róka elmondta, hogy az aranygalamb ebben és ebben a várban van egy csúf kalitkában, de át ne rakja Jankó az aranykalitkába, ami mellette áll, mert ha átrakja, felébreszti az őrséget, s akkor elfogják, és bedobják a tömlöcbe. Amikor Jankó már mindent tudott, elváltak. No, eljutott szépen az aranygalambhoz, úgy, hogy senki se vette észre. A szobában, ami csak úgy ragyogott az aranygalambtól meg az aranykalitkától, megtalálta a galambot, ahogy azt a róka előre megmondta. De akkor szöget ütött a fejébe, hogy mégse viheti az aranygalambot ebben a csúf kalitkában.

„Úgyszincs a szobában senki, nem fogják észrevenni” – gondolta magában. Fogta a galambot, és át akarta tenni az aranykalitkába. De a galamb turbékolni kezdett, verdesett a szárnyával, az őrség felébredt, elfogta Jankót, és a tömlöcbe dugta. No, búsan nézelődött Jankó hajnalig a börtönben. De jött a reggel. Nosza, tüstént

elvezették a király színe elé. A király felismerte, miféle legény Jankó, és azt mondta neki:

– No, Jankó, ifjú hercegem, szóval te rabló vagy. Tudtomon kívül el akartad lopni a hajlékomból az aranygalambot! Ha elhozod nekem a francia királytól az aranyszőrű paripát, odaadom neked az aranygalambot.

Sírva ment Jankó a rókához, és így panaszkodott neki:

– Jól mondtad, édes jó rókám, hogy ne tegyem át a galambot. De én áttettem, az őrség felébredt, elfogtak, a tömlöcbe dugtak, és azt a választ kaptam, hogy ha elhozom a francia királytól az aranyszőrű paripát, megkapom az aranygalambot.

– No, ez már keményebb dió lesz, de mit tegyünk, sírással nem megyünk semmire, el kell mennünk a francia királyhoz – felelte a róka.

Futottak hát sebesen a francia királyhoz. Ott aztán a róka meghagyta Jankónak, hogy rá ne tegye az aranyszőrű paripára az aranyszerszámot, ami ott lesz mellette, hagyja csak rajta a kopottat, különben felébred az őrség, Jankót elfogják, és még nehezebb feladatot kell majd elvégeznie. Megígérte Jankó a rókának, hogy hallgatni fog rá. Fogta magát, és úgy jutott az istállóba, hogy senki se vette észre. Láta az aranyszőrű paripát és mellette az aranyszerszámot. De megint csak spekulálni kezdett, hogy miért is ne vihetné el az aranyszerszámot is. És ahogy így törte a fejét, lassan leoldozta a paripáról a kopott szerszámot, és kezdte átnyergelni. Át is nyergelte, de ekkor az aranyszőrű paripa felnyerített, dobbantott a lábával, erre az őrség felébredt, elfogta Jankót, és megint tömlöcbe vetette. No, reggel megint csak a francia király elé vezették.

– No, Jankó, ifjú herceg, hát te ilyen tolvaj vagy?! El akartad vinni az aranyszőrű paripámat!

Ennek a királynak nem volt felesége, hát azt mondja Jankónak:

– Ha elhozod nekem a szép Uljanát, aki a forró tengeren túl lakik, megkapod tőlem az aranyszőrű paripát.

Sírva, jajveszékelve ment el Jankó a palotából a rókához, és elmondta neki, mi történt.

– Látom, Jankó, nem akarsz nekem engedelmeskedni. Ez a feladat bizony már kutya nehéz. De nem tehetünk mást, mennünk

kell.

Fogták magukat és elindultak. A szárazföldön még jól haladtak, csak a tengernél kezdődött a baj. De a róka ezen is segített. Fogott egy kagylóhéjat, azt rátette egy nyíl vesszőre, arra ültek rá mind a ketten. Át is úsztak szerencsésen a forró tengeren. Annak a legszélén lakott az ördög-baba, aki az aranyalmát dézsmálta, és ő tartotta fogva a szép Uljanát. Tizenkét lány szolgálta a szép Uljanát, s hogy ne szökhessen el, üveg mögött tartották. No, a róka meg Jankó szerzett egy pár papucsot, hogy majd Jankó az ördög-baba kastélya előtt fogja árulni. Ki is állt a kastély elé, és kiáltozni kezdett:

– Papucsot vegyenek, papucsot!

Amikor a szép Uljana meglátta a papucsot, mindenáron meg akarta venni. Sorra leküldte a szolgálókat, de Jankó egyiknek sem akarta a papucsot eladni, csak a szép Uljanának. Amikor Jankó éppen a papucsot árulta, az ördög-baba mélyen elaludt, és nem tudta, mi zajlik odakint. Az volt a házban a szokás, hogy ha ördög-baba aludt, senki fia sem ébreszthette föl, s aki ezt meg merészelte volna tenni, biztosan pórul járt volna. No, mérges lett nagyon Uljana, mindegyik szolgálónak lekent egy nyaklevest, hogy egyik se tudta megvenni azt a papucsot, s neki magának kell elmennie érte. Most aztán Jankó úgy tett, ahogy a róka mondta, alkudozni kezdett Uljanával, és visszakézből megütötte. Futva jött a róka a nyíl vesszővel, már készen várta őket a hely, ahol a tengerre szálltak, és gyorsan áteveztek a forró tengeren. Mondja a róka Jankónak:

– Amíg a tengeren vagyunk, nem szabad hátranézned, Jankó, mert nagy hullámok fognak minket követni, és ha hátranézel, mindnyájan a forró tengerbe veszünk.

De bizony, amikor a tenger közepén jártak, felébredt az ördög-baba. Rögtön meg akarta büntetni a szolgálókat, amiért nem vették meg a papucsot, de nem volt rá érkezése. Gyorsan felült a piszkafára, és utánuk eredt, át a forró tengeren. És akkora lángokat lövellt, hogy ha azok elérték volna Jankót meg a többieket, hát végük van. Amikor már közel voltak a parthoz, Jankó, az ifjú herceg, kicsit hátrasandított. Erre tüstént leégett a róka farka. De bizony nem nézett az többé hátra, így aztán szerencsésen átkeltek a forró tengeren. A szárazföldön aztán a szép Uljana pénzéből éltek. Mentek, mendegéltek a végeláthatatlan úton, míg be nem érkeztek

egy városba, ahol éppen vásár volt. Ott aztán vettek egy lovat meg szekeret, hogy könnyebb legyen az út, és gyorsabban odaérjenek a francia királyhoz. Megint mentek, mendegéltek, és már közeledtek a francia király várához. Az már messziről látta, hogy jönnek, és roppant nagy öröm fogta el, hogy hozza már a királyfi a szép Uljanát. Mondja ekkor a róka Jankónak:

– No, Jankó, ifjú hercegem, ti most menjetek gyalog, én meg lóháton folytatom az utam, és itt meg itt találkozunk. Megkapod majd az aranyszörű paripát, és megmutatod a királynak, milyen szépen lovagolsz rajta. Magaddal viszed a szép Uljanát is. A király ezt meg fogja engedni neked, mert azt fogja hinni, hogy a markában vagy. De te háromszor körülnyargalod a várat, s harmadszorra elszöksz a szép Uljanával oda, ahol várni foglak.

Jankó engedelmeskedett, és ment a királyhoz. Elébe állt, s mondja:

– Felséges királyom, elhoztam a szép Uljanát, s amiért derekasan megküzdöttem érte, volna egy kívánságom.

– Amit kívánsz, azt megteszem.

– Elő akarom vezetni az aranyszörű paripát, felülni rá a szép Uljanával, és körüllovagolni a várat, hogy felséges királyom lássa, miféle paripa ez.

A király tüstént ráállt. Felült hát Jankó az aranyszörű paripára, háromszor körüllovagolta a várat, és harmadszorra csak a por maradt utána. Elszöktek mind a ketten. A király csak kitörölte a könnyét, és rögtön kiadta a parancsot, hogy fogják el. De mire kiadta a parancsot, Jankó már annál a királynál járt, akinél az aranygalamb volt. A város előtt a róka megint megokosította, mit tegyen.

– Én felülök a szép Uljanával a szekérre, te pedig elmegy az aranyparipán a királyhoz. Megint azt fogod kérni tőle, hogy háromszor körüllovagolhasd a várat az aranygalambbal, és harmadszorra elszöksz. Mi majd előremegyünk, és itt meg itt találkozunk.

És rögtön útnak is indultak, hogy el ne foghassák őket, és hogy találkozhassanak Jankóval a megbeszélt helyen. Jankó pedig elment az aranyszörű paripán a királyhoz.

– No, felséges királyom, itt az aranyszörű paripa, én pedig kérem az aranygalambot.

– Már hogylene adnám neked oda az aranygalambot, amikor visszahoztad az aranyszőrű paripát, amit az apámtól vittek el Franciaországba – mondta neki a király, aki igen örvendezett efelett.

De mondja erre neki Jankó királyfi:

– Felséges királyom, szeretném, ha ideadná nekem az aranygalambot a kalickával, és én megmutatnám felséges királyomnak, hogyan ülöm meg az aranyszőrű paripát.

– Jól van, Jankó, miért is ne!

A király rögvest megparancsolta, hogy hozzák ki az aranygalambot. Odaadta Jankónak, az felpattant az aranyszőrű paripára, háromszor körülnyargalta a várat, és megint csak a sötétség maradt utána, bottal üthették a nyomát. Még soha nem röpiült az aranyszőrű paripa olyan gyorsan, mint akkor. Végül utolérték a rókát meg a szép Uljanát. Nagy volt az öröm, hogy ilyen szerencsével jártak, mert most már mindent megszereztek. A szép Uljanát, az aranyszőrű paripát meg az aranygalambot is. Itt volt az ideje, hogy a róka búcsút vegyen Jankótól. Megvolt már Jankónak mindene, nem volt több szüksége rá. De előbb még ellátta néhány tanáccsal, és megmondta, mit kíván jutalmul a segítségért. Odaállt Jankó elé, és így szólt:

– No, Jankó, ifjú hercegem, most már mindened megvan. Köszönök neked mindent, és segítségemért egy dolgot kívánok. Hat esztendő múlva meglátogatlak, és te jutalmul odaadod nekem annak a felét, ami a legkedvesebb a szívednek a házádban.

Nagy örömeiben Jankó tüstént ráállt, és mindent megígért a rókának. Aztán a róka tovább beszélt:

– Adok neked még egy tanácsot. Most, hogy hazamégy apádhoz, ne vegyél az úton sehol akasztófára való húst!

Jankó ezt is megígérte, és békében elváltak. Ment hát, mendegélt Jankó a szép Uljanával a hazafelé vivő úton, míg el nem ért ahhoz a fogadóhoz, ahol addigra a két bátyját már halálra ítélték. Már végeztek is volna velük, de vártak, hátha kiszabadítja őket valaki. Jankónál volt pénz, odament hát a fogadóhoz. Ugyanazok a lányok fogadták nagy hajbókolva. Mondja nekik Jankó, hogy ilyesmire neki nincs ideje, de úgy hallotta, hogy itt van ennek meg ennek a királynak a két fia, azokat szeretné látni. Elővezették hát a két bátyját, s azok a szégyentől, a bánattól meg az örömtől árva

fakadtak. Jankó is örült nagyon. Kérdezi a testvéreitől, miért ítélték el őket. Azért, mert nem tudtuk kifizetni, amit a fogadóban elköltöttünk, mondták azok. Erre Jankó azt mondta, hogy számolják meg, mennyi az adósságuk. Hát bizony, ötezer arannyal tartoztak. Jankó rögtön kifizette helyettük a pénzt, és felültette őket hátra a szekérre. Ahogy így mentek hazafelé, a két testvér hátul összedugta a fejét, hogy mit fog szólni az apjuk, ha a legkisebbik fiú elmeséli, milyen szerencsével járt. Azt sütötték ki, hogy jó lenne Jankót megölni, elkaparni az avarban, aztán az apjuknak majd azt mondják, hogy biztosan vadállatok tépték szét valahol az erdőben, hogy ők Jankót nem is látták. Amit kifőztek, azt rögvest meg is tették. Hátulról megtámadták Jankót, felnégyelték, elkaparták az avarban, aztán útközben megosztottak a vagyonon. A legidősebb fiúé lett a szép Uljana, a középsőé az aranszörű paripa meg az arany galamb. De bizony az aranszörű paripát meg az aranygalambot az igazi gazdájuk halála óta mintha csak elvarázsoolták volna. Semmiben se lették kedvüket. Lassan már közeledtek az apjuk királyságához. Megtudta a király, mit hoznak a fiai. Nagy örömmel fogadta őket, az aranyparipát az istállóba vitték, az aranygalamb ketrecét felakasztották a király fölé. De így csak még rosszabb lett. Az aranszörű paripa rúgott, harapott, úgyhogy csak villával kengették. Szomorú volt szép Uljana is, de őt a két testvér megeskette, hogy nem árulja el őket. Hát így éltek tovább.

De egy szép napon a legidősebb fiú feleségül akarta venni a szép Uljanát. A király beleegyezett. Az egész várat megint bevonták fekete posztóval, mert a legkisebbik fiú még nem ért haza, és esküvőre készültek.

Ezalatt a róka betévedt az erdőbe, ahol Jankót felnégyelték és elkaparták az avarban. A róka kikaparta, összekötözte Jankót, és megkente az orra meg a hóna alatt. Lassan visszatért az élet Jankóba, hirtelen felugrott, és felkiáltott:

– Hű, de nagyot aludtam!

– Aludtál volna az örökkévalóságig – mondta neki a róka –, hiszen megöltek a bátyáid. A legidősebb testvéred most akarja feleségül venni a szép Uljanát. Siess haza, és ne engedd meg neki! Én pedig, amikor eljön az ideje, ott leszek a jutalomért.

– Kedves rókám, velem kell jönnöd, hiszen most is megmentettél a haláltól! – kérlete Jankó.

– Bohó gondolat, ifjú hercegem, én bizony nem mehetek veled. Nyugodj meg, és eredj szaporán. Nekem is megvan a magam baja – mondta a róka, és elment.

Elindult hát Jankó hazafelé. Ment, mendegélt, mint valami vándorlegény, és egyenesen a királyi palotához ért. Senki sem ismert rá a vándorgúnyájában. De amikor megszólalt az istálló közelében, az aranyszőrű paripa tüstént felnyerített, és Jankó ajánlkozott lovásznak. Hogy ő bizony nem fél az ilyen paripától, jól fogja gondozni. Mondják neki erre:

– Bizony, szükségünk lenne lovászra, de mi haszna, amikor az aranyszőrű paripának még csak a közelébe se lehet menni. Neked aztán duplán nem fog sikerülni, mert nem töltöttél annyi időt a lovak mellett, mint néhány itteni szolgánk.

Mondja erre Jankó, hogy tegyenek vele próbát.

Kipróbálták hát, és amikor közelebb ment a paripához, az akkorát nyerített, hogy az egész vár beleremegett. Jankó alaposan megcsutakolta, aztán fogta magát, és bement egyenesen a királyhoz. Bizony sírva fakadt, amikor meglátta. De észrevette Jankót az aranygalamb, akkorát turbékolt, hogy csak úgy zengett, és a király tüstént lábra állt. A várban éppen lakodalom volt, és mindenki csodálkozott, hogy a király ilyen gyorsan meggyógyult. Ekkor Jankó, az ifjú herceg, a király elé lépett, és így szólt:

– Felséges apámuram, nagy csatákat vívtam, de most már hazatértem. Csak azt sajnálom, hogy kifizettem a bátyáim helyett ötezer aranyat, s ők hálából végül felnégyeltek, és elkapartak az avarban. És amit kiharcoltam, az azért volt elvarázsolva, mert nem voltam itt.

Megörült erre nagyon a felgyógyult király, keblére ölelte Jankót, és azt mondta:

– Az történik a bátyáiddal, amit te akarsz.

– Majd én elintézem velük, felséges apámuram – felelte Jankó.

Evvel bement a koldusgúnyájában a szobába, ahol a lakodalmat ülték, odament az asztalfőre, elvette a szép Uljana borospoharát, belekóstolt, aztán lehúzta az ujjáról a gyűrűjét, és beleejtette a pohárba. Ugyanezt tette szép Uljana is a saját

gyűrűjével, aztán ki-ki felhúzta a gyűrűjét. Erre már haragra gerjedt a legidősebb fiú, felpattant az asztaltól, és futott a királyhoz:

– Apámuram, felfogadtunk egy lovászfűt, az meg olyan szegyetelen, hogy még a hitvestársak között is botrányt csinál. Milyen büntetést érdemel?

Mosolygott magában a király, és azt mondta:

– Amilyen halálra ítéled, olyannal hal meg.

Eközben bejött a középső fiú is, hogy segítségére legyen a bátyjának. Most aztán mind a ketten tanakodni kezdtek, milyen halállal küldjék a lovászfűt a másvilágra. Először abban állapodtak meg, hogy lelövik. De a középső fiú rögvest kijelentette, hogy így túl gyorsan halna meg. Mondja erre a legidősebbik, hogy akkor akasszák fel. De a másik megint csak azt mondta, hogy akkor is túl gyorsan halna meg, szenvedjen csak egy kicsit ezen a világon. Aztán megmondta, mire gondolt ő: tegyék a lovászfűt egy szöges hordóba, töltsék meg a hordót szeméttel, aztán gurítsák le egy magas hegyről. Dögöljön meg így. No, ebben megállapodtak. Mondja nekik a király, hogy kívánságuk rögvest teljesülni fog. A kovácsok nekiláttak szöget kalapálni, és a lovászfűt, akiről később mindenki megtudta, hogy ő Jankó, a legkisebbik királyfi, már-már a hordóba dugták. De egyszerre csak minden másképp fordult. A király, amikor kihirdette, hogy tudja, kicsoda a lovászfű, és most már tudták ezt a Jankó bátyjai is, erős őrséget állíttatott a hordó köré, és így szólt:

– Most pedig mindannyian elmondjátok, ki hogyan harcolt, és merre járt. Elsőnek beszélj te, legidősebb fiam, a küzdelmeidről és tapasztalataidról.

De bizony a legidősebb fiú meg se szólalt, mert nem tapasztalt semmit. Így volt a középső is. Egy árva szót se mondott. A királynak már potyogtak a könnyei, de akkor Jankó, az ifjú herceg felállt a trónra, és elmesélt mindent, amit átélt. Az útját az aranyparipa, az aranygalamb meg a szép Uljana után, a bátyái kiszabadítását, amikor már az akasztófára vitték őket, meg azt is, hogy utána megölték, és amit Jankó kiharcolt, azt ellopták tőle. Igen-igen szomorú lett a király, hogy ilyen alávaló fiai vannak, aztán haragra geijedt, és így szólt:

– Amit kívántatok, az most megtörténik veletek!

Berakatta őket a hordóba, és ahogy kifundálták, legurította őket a magas hegyről. Ilyen halállal haltak meg.

Most lett csak igazán nagy öröm az országban! Jankó feleségül vette szép Uljanát. Messziről sereglettek a királyok a lakodalomra, és vidáman voltak. Az öreg király olyan lakodalmat csapott, hogy nem volt annak párja. Aztán békében és boldogan éltek tovább. De két esztendő múltán Jankónak meg a szép Uljanának kisfia született. Igen szerették a fiúcskát. Akkoriban még az öreg király uralkodott. Az idő pedig szaladt. És érkezett a pillanat, amikor a rókanak el kellett jönnie a jutalomért. És tényleg, egyszer csak megjelent a róka, és mondja Jankónak:

– No, Jankó, ifjú hercegem, itt vagyok a jutalomért. Most mondd meg, mi az, ami a királyságban a legkedvesebb a szívednek.

– Hát bizony, senkit se szeretek úgy, mint azt a fiúcskát a bölcsőben – mondta Jankó.

– Akkor add nekem, amit ígértél!

Jankó készségesen felugrott, és ment a kardjáért. Könnyek között búcsúzott a szép Uljana meg Jankó a gyermekétől. Már ott állt Jankó a bölcső fölött, hogy kettéhasítja a fiúcskát. Most már látta a róka, hogy Jankó becsületes és igazságos férfi, megállította hát, és így szólt:

– Megállj, Jankó, ifjú hercegem, nem vagyok én méltó arra, hogy megöld a gyermekedet, és a felét nekem add, mert látom, hogy becsületes és igazságos vagy. Most pedig megmondom azt is, ki vagyok. *Én* vagyok az a holttest, ami a templom előtt feküdt. És mert megváltottál, és mindent kifizettél helyettem, ezért segítetttem neked. Köszönöm neked, élj boldogan és jó egészségben!

S evvel a róka eltűnt, és soha többé nem látták. Ők pedig boldogságban és békében éltek tovább, és talán még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A TIZENKÉT FIVÉR MEG A BOSZORKÁNY LÁNYAI

Élt egyszer egy apa, s volt annak tizenkét fia. Amikor ezek a fiúk felnövekedtek, elhatározták, hogyha már egy anyától meg egy apától származnak, olyan feleséget keresnek maguknak, akik szintén egy anyától meg egy apától valók.

Felkerekedtek hát, hogy megkeressék az asszonyokat. Elértek egy tanyára. Hát látják, hogy egy asszony szánt ott tizenkét vad kancával. A saját lányaival szántott. Mert boszorkány volt az asszony, és kancává varázsolta a lányait. A tizenkét fiú mindenütt kérdezősködött, nem ismernek-e olyan asszonyt, akinek tizenkét lánya van. A boszorkány nem tudott ilyenről, de megállította őket:

– De nekem van ám tizenkét lányom!

Aztán gyorsan visszavarázsolta a tizenkét kancát lányokká, és uccu neki, hazasietett. Megérkeztek a vők, a boszorkány szép szóval, tisztelettel fogadta őket, és nagy lakomát csapott, mint aki igen örül, hogy tizenkét veje van, és hogy a lányai férjhez mennek. Estig jól tartotta őket étellel meg itallal, s amikor besötétedett, szépen megvetett tizenkét ágyat, s mindegyikbe befektetett egy fiút meg egy lányt, a legidősebbtől a legfiatalabbig, sorban, ahogy jöttek. És amikor lefektette őket, fogott egy kést, és fenni kezdte a fogán. A fogán élesítette a kést a betyárja! De az egyik fiú, a legkisebbik vagy talán a legidősebb, észrevette, hogy a boszorkány feni a kését a fogán, nem aludt hát el, hanem erősen figyelte, mi készül itt. És amikor mind a tizenegyen lefeküdtek, s lefeküdt ő is, a tizenkettedik, bizony nem aludt el, csak figyelt, őrködött. És amikor mindahányan elaludtak, gyorsan áttette a fivéreit arra a helyre, ahol a lányok aludtak. Aztán maga is oda feküdt, ahová a boszorkány a lányát tette. És nem aludt ám, csak nézte, mi készül. Jött a boszorkány anya, fogta a bárdot, és sorra lecsapta a vők fejét. Azt hitte, hogy úgy vannak, ahogy lefektette őket, és a fiúk fejét csapkodja, de bizony a vőknek a haja szála se görbült meg, hanem a saját lányait fejezte le. No, amikor mindegyiket megölte, a fiú felébresztette a testvéreit. Egytől egyig vérben feküdtek ők is, ahogy a boszorkány a lányait megölte.

– No, testvéreim, talpra! Hát ti szépen megnősültetek!

Felébresztette őket, hozták a lovakat, már csak föl kellett pattanni a hátukra. Elkiáltja magát ekkor a fiú:

– Hé, te vén boszorkány, amit főztél, edd is meg! Minket akartál megölni, és a lányaid fejét csaptad le!

Aztán elvágattak. A boszorkány meg utánuk. De mit tehetett velük, amikor tizenketten voltak! Bizony, majd szétszakadt mérgében.

Aztán a fiúk szétszéledtek, mert sehol se találtak tizenkét lányt, akik egy anyától meg egy apától valók. Azt vette el már csak mindegyik, amelyik az útjába került.

A BOLDOGTALAN KIRÁLYNŐ

Volt egyszer egy özvegyember, s annak volt egy lánya. Az ember mostohát hozott a házhoz. Szép volt meg ügyes is az özvegyember lánya, de a gonosz mostoha örökké ütötte-bántotta. Aztán úgy elkergette a lányt, hogy szegénykének el kellett mennie a háztól. El is ment. Ment, mendegélt hegyen-völgyön át, amerre a lába vitte.

Ahogy így bolyongott, éppen nyár volt, érkezett egy lekaszált rétre. Éppen akkor jött a vadászaival a király vadászatra. Nagy vadászatot csaptak azon a réten. És ahogy így vadásztak, jött az ebéd. Tüzet raktak hát a réten, és készítették az ebédet, a lakomát. Volt ott enni-innivaló bőven. És velük voltak a kutyáik is. Ahogy így ettek, eszegettek, a kutyák is ott voltak, hát mint ahogy az uraknál szokás, a kutyáknak is odavetettek egy falatot. Hát az egyik kutya, amikor annak is adtak, nem evett belőle. A lány, amikor látta, hogy jönnek az túság, elbújt egy szénaboglyában. Maga a király dobta a falatot annak a kutyának, de az nem ette meg, hanem a szájába vette, és vitte a lánynak a szénakazal alá. Adott neki a király másodszor is. Megint csak a szájába vette, és elment a tűztől meg a vadászoktól. Nézi a királyfi, nézi.

– Miért nem eszik ez a kutya, miért megy el? – mondja a királyfi.

Adott a kutyának harmadszor is. Aztán utána eredt, hogy mit csinál ez a kutya, hova hordja az ételt. Ment a kutya után, hát látja, hogy valaki kidugja a kezét a szénakazal alól, a kutya meg a szájából szépen a tenyerére teszi az ételt. A lány fogta az ételt és megette. A királyfi meg csodálkozott, hogy hát ez meg mi. És felkiáltott:

– Akár élsz, akár halsz, gyere elő!

És a lány visszakiabált:

– Élek, de pucér vagyok, szégyellem magam!

Lerántotta magáról a királyfi a köpönyegét, és odaadta a lánynak. A lány magára vette, és kibújt a szénakazal alól. Ahogy kibújt, olyan szép volt, hogy nem akadt párja. Kérdezősködni kezdett erre a király, mit keres itt a lány, hogy került ide, mi történt vele. Elmondta a lány az egész életét, hogy olyan mostohája volt, aki úgy üldözte, hogy nem volt mellette maradása, el kellett mennie hazulról, s azóta itt kóborol az erdőben. Amikor a lány mindent elmesélt, a

király a kürtössel lefújatta a vadászatot, hogy vége, nem vadásznak tovább. S rögtön magához ültette a lányt a hintóba, és mentek haza, a palotába.

Igen-igen szép volt a lány, hát a király feleségül is vette. Szépen egybekeltek, jóllaktak, szerették egymást, a világ minden kincséért sem adta volna oda a király a feleségét.

De eltelt egy-két esztendő, és bizony a királyné teherbe esett. Ennek a királynak szintén mostohája volt, az apja nem élt, de a mostoha még megvolt, boszorkány volt a szentem, s neki is volt egy lánya. És azt a lányt szerette volna a királyhoz adni. De hát a királynak nem tetszett a lány. Azt vette el, aki tetszett neki.

Amikor már közeledett a szülés, a királyt háborúba hívták. A felesége meg utolsó órás, most mit tegyen? Mielőtt elindult volna, összehívatta a minisztereit, és meghagyta nekik, hogy vigyázzanak jól a királynéra, amikor szülni fog. De bezzeg a boszorkány mostoha, az nem sokat teketóriázott, hanem elvakította az összes minisztert. Gyönyörű kisfiút szült a királyné, aranycsillag ragyogott a homlokán, nem volt neki párja az egész világon. Ahogy megszülte, a boszorkány elvette tőle a gyereket. A királyné igen el volt gyötörve, nem tudta, mi folyik körülötte. Fogta a boszorkány a gyereket, és zutty!, a vízbe dobta, és a királyné mellé egy kutyakölyköt tett. De a kisfiút kiragadták a vízből a hollók.

Hát a miniszterek, akiknek a király meghagyta, hogy vigyázzanak a királynéra, kutyakölyköt találtak mellette. A királyné pedig nem tudott semmiről. Nosza, írt a boszorkány a királynak egy levelet a háborúba. Megírták a miniszterek is, hogy mi történt, hogy a királyné megszült, de csak egy ügyefogyott kutyakölyköt hozott a világra.

A király nagyon szerette a feleségét, hát ezt írta vissza:

– Ami történt, megtörtént, hagyjátok a királynét békén, amíg hazatérek.

Amikor megérkezett a levél, a királynét békén hagyták. Hazajön a király, hát a mostoha ócsárolni kezdi a feleségét:

– Hej, ilyen meg ilyen asszonyod van, láthatod, mit szült neked!

– Hiába minden, Isten adta, mint az embert. Ami történt, megtörtént, ez is Isten ajándéka!

De a boszorkány csak tovább ócsárolta:

– Ilyen meg ilyen a feleséged...

A király nem szólt semmit. Eltelt még egy év. Ők ketten csak együtt voltak, szerették egymást. Aztán a királyné megint teherbe esett. Amikor már utolsó órák voltak, a király megint meghagyta az összes asszonynak, hogy vigyázzanak rá, állítsanak köréje őrséget. Amikor aztán eljött az órája, a boszorkány nem állíttatott melléje őrséget. És amikor a királyné megszült szegényke, megint csak azt csinálta vele, mint először. Szép kisfia született a királynénak, olyan szép, hogy nem volt párja a világon: két aranycsillag ragyogott a homlokán. A boszorkány ezt is fogta, és a vízbe dobta. De ezt már a Jóisten nem engedhette: jöttek a hollók, elvitték a fiúcskát, és együtt nevelték a két gyereket, ahogy illik. Amikor a boszorkány hazajött, megint csak egy kutyakölyköt tett a királyné mellé. És megint írt egy levelet a királynak a háborúba.

Az már egy kicsit prűszkölt is, hogy mi történik itt. De azt írta vissza, hogy hagyják a királynét békén, amíg visszajön, majd ő megtudakolja, hogy és mint történt a dolog.

Hazajön, kérdezősködik, hogy mi történt, de a boszorkány úgy elvakította a királynét, annyira megzavarta az esztét, hogy az semmiről se tudott. De becsületes, rendes asszony volt, hát a király nem szólt semmit, és továbbra is szerették egymást.

Megint eltelt egy esztendő, kettő, a királyné újra teherbe esett. És a királynak megint akkor kellett háborúba indulnia, mikor utolsó órák voltak. Hiába törte a fejét, hogy inkább később indulna, nem tehetett semmit. Még ő se tudott segíteni azon, hogy soha nem lehet a felesége mellett, amikor az szül.

És a boszorkány megint csak ugyanazt tette, megint egy kutyakölyköt fektetett a királyné mellé. Aztán fogott egy kést, vérbe mártotta, és azt írta a királynak, hogy a királyné megölte a gyermekét, és megette.

No, nagy szégyen zúdult erre a királyra. Mármost mit tegyen? Tüstént írt egy levelet, és bizony ezt írta:

– Ha már ilyen feleségem van, nem hozok több szégyent a fejemre!

És megírta a minisztereknek, mit tegyenek vele: hogy vigyék ki az erdőbe, és akasszák föl, vagy másképp öljék meg, hogy ne is lássa, amikor hazajön a háborúból. Hiába szerették egymást, a

három levél úgy felmérgeztette, hogy azt is meghagyta, vágják ki a királyné nyelvét, hadd lássa, hogy valóban megölték.

Amikor a miniszterek megkapták a király levelét, rögvest engedelmeskedniök kellett a parancsának. Fogták a királynét, hogy most megkínozzák, vagy felakasztják, vagy mit csinálnak vele – és kivitték a városból.

No de ezt már a Jóisten nem engedte meg. Sugallatot küldött azoknak, akik meg akarták ölni a királynét, és az asszony is könnyörgött nekik. Elég az hozzá, hogy azt mondták:

– Mit tegyünk, amikor a fenséges király látni akarja a királyné nyelvét?

Ézt is kifundálták. Nyelv – nyelv. Kivágták hát egy madárnak a nyelvét, és a boldogtalan királynét futni hagyták, nem ölték meg. A nyelvet pedig hazavitték. Megérkezett a király, a királyné sehol. Az szegényke ide-oda kószált. De aztán kitudódott a titok, hogy a királynét nem ölték meg. Eljutott a hír a király fülébe is, hogy a miniszterek nem tették meg, amit megparancsolt. Amikor aztán kérdőre vonta őket, hogy hogyan volt, mi történt, a miniszterek azt mondták:

– Nem bántottuk a királynét. Könnyörgött nekünk, hogy ártatlan, hát megkegyelmeztünk az életének.

– No, ha ti megkegyelmeztetek neki, én nem kegyelmezek meg! Egy olyan asszonynak, aki megöli a gyerekeit!

No, semmi. A királyné ezalatt titokban a házakban bujkált, de megtalálták. Erre a király rögvest magához hívatta a minisztereket:

– Most aztán lássunk munkához! Vezessétek ki a királynét az utcára, és mindenki köpje szembe!

Amikor már mindenki leköpte a királynét, aki arra járt, megparancsolta a király, hogy akasszák fel. Vitték a királynét az akasztófára, és nagy sokadalom nézte, hogy mi készül itt. Már ott állt a királyné az akasztófa alatt, már a nyakára akarták tenni a hurkot, amikor jön egy hintó. Csak úgy csillogott ez a hintó, és három gyerek, három királyfi ült benne. A királyné pedig nem tudott szólni, a boszorkány némította el. Nem mondhatta el azt sem, mi történt a szülésnél, nem mondhatott el semmit.

Hát már éppen fel akarták akasztani, a hintó csak úgy csillogott, és a kocsis már messziről kiabálta:

– Pardon, pardon! Megálljatok!

Amikor odaérkezett, letette a kocsis a három szép fiút a hintóról. Odamentek a fiúk a királyhoz:

– Ez itt a három gyereked, akit a mostoha tett el láb alól. Miért kínozkod a feleségedet, amikor az ártatlan?

Magához ölelte a király a fiait, és azt se tudta, mihez kezdjen örömeiben. Kérte a feleségét, hogy bocsásson meg neki, hogy nem ő a vétkes. És ekkor a királyné megszólalt, és mindent elmesélt, amit a boszorkány művelt.

No, amikor aztán az akasztófa alól hazamentek, a király nagy lakomát csapott, mindent az asztalra hozatott. Megszabadult a háborútól, és megtalálta a feleségét meg a fiait is! Megparancsolta, hogy mindenki legyen ott a lakomán. És amikor már ott ültek a lakomán, felállt az asztalfőn, és azt mondta:

– No, minisztereim! Mit érdemel az, aki házastársakat választ el egymástól, és gyerekeket öl meg?

Hát a miniszterek mind mást mondtak: hogy ezt meg ezt érdemli, így meg így. Mondja erre a vén boszorkány:

– Mi mást érdemelne, mint egy szöges hordót, és le vele a hegyről!

Maga mondta ki az ítéletet, milyen halállal haljon meg. Amint ezt kimondta, így a király:

– Hát itt vagy, te bestia! Amilyen halált választottál, olyannal lakolsz meg!

Rögtön megparancsolta, hogy hozzanak egy hordót, verjék ki szöggel, aztán felvitték a hordót a boszorkánnyal a hegyre, és legurították. Úgy kell neki!

A KÉT ÁRVA

Volt egyszer két árva, Jankó meg Anyicska. Nem volt azoknak az égvilágon senkijük, csak apjuk meg egy gonosz mostohájuk. Amikor már nagyobbacskaak voltak, a mostoha igen gyűlölte őket, és szeretett volna megszabadulni tőlük. Kövérke gyerek volt Jankó, és a mostoha úgy látta, itt az ideje, hogy leöljék. Mert ez a mostoha vasorrú bába volt.

Egyszer aztán a mostoha levágta a tulajdon mellét, s megsütötte az urának vacsorára. Amikor az apa megvacsorázott, azt mondta:

– Hej, te asszony, de jó vacsorát készítettél nekem, világeletemben nem ettem ilyet!

– Látod, édes uram, milyen jó az emberhús! A vacsorát a mellemből készítettem. Tudod, ez a mi Jankónk már szép kövér, holnap leölhetjük, és megsüthetjük.

Az apa ráállt, mert a vacsora óta csudára ízlett neki az emberhús.

De Anyicska, aki idősebb volt Jankónál, mindent hallott, amiről ezek kelten beszélgettek, mert ott feküdt a kemencén. El se aludt már, nem volt többé nyugta, ezért aztán hajnalban felébresztette Jankót:

– Jankó, anyánk meg fog sütni, és odaad apánknak vacsorára! Nagyon megijedt erre Jankó.

– Ne félj, Jankó – csitította Anyicska –, majd csak valahogy kiszabadulunk.

Ez az Anyicska már szintén ellesett valamit a vasorrú bába mostohaanyjától, ő is tudott egyet s mást. Mondja reggel Jankónak:

– Én most fészülködni fogok, Jankó, te pedig fogd a madzagot, ami a varkocsomon van, és szaladj el vele. Én majd kiabálok utánad, hogy: „Ideadod rögtön azt a madzagot!”, meg hogy „Add vissza a madzagomat!”, de te csak szaladj tovább.

Ezután Anyicska felment a padlásra, és telerakott egy kis batyut vackorral az útra. És el is szöktek, ahogy megbeszélték. Mondja a szomjas Jankó:

– De jó lenne egy kis vizet inni, Anyicska.

Adott neki Anyicska egy vackort, hadd oltsa vele a szomját. De akkor hátranéztek, és látják, hogy a vasorrú bába röpül utánuk a

piszkafán.

– Jaj – sóhajtott föl Anyicska –, már jön utánunk a mostohánk.

És amilyen gyorsan csak tudta, visszakézből a háta mögé dobott egy fésűt, és egyszerre csak olyan sűrű erdő nőtt ki a földből, mint amilyen sűrű a fésű volt. Amíg a vasorrú bába átvergődött az erdőn, ők megint egy darabbal tovább jutottak. De Jankót megint nagy szomjúság fogta el, és egyre jobban elfáradt. A vasorrú bába mesterkedése volt ez, hogy nagy szomjúság gyötörje, és ne bírjon továbbmenni.

Mire a vasorrú bába átvergődött az erdőn, már megint messzire jártak. Amikor már-már utolérte őket, Anyicska egy törülközőt dobott a háta mögé, és egy hatalmas erdő nőtt ki a földből, sűrű, mint a törülköző vászna.

Nehéz is volt a mostoha útja a sűrű erdőben. Csak nagy keservesen haladt előre. Így aztán, mire átvergődött rajta, az árvák már a tengernél jártak. Amikor a mostoha már a nyomukban volt, s éppen el akarta kapni őket, mindkét árva a tengerbe ugrott, és gácsérrá meg tojóvá változott. Éppen akkor ért a partra a mostoha. Volt nála néhány zsömle, azt morzsolta össze és dobálta a kacsáknak.

– Kacs, kacs, kacs... kacs, kacs, kacs... – csalogatta őket.

Mondta Anyicska a testvérének, hogy ne menjenek a parthoz, csak ő maga úszott oda, felcsípte a morzsákat, és mind a ketten jóllaktak velük.

Amikor a mostoha már az egész szétmorzsoltsömlét felaprította, és a tengerbe dobálta, nem tudván, mit kezdjen, elátkozta őket, hogy változzanak olyan állattá, amilyenek a lába nyomából vizet isznak, aztán elment.

Ezután a két árva megint visszaváltozott emberré, és kiment a partra. Hamarosan Jankót még nagyobb szomjúság gyötörte, mint azelőtt. Amikor medvenyomokra bukkantak, Anyicska a lelkére beszélt, hogy ne igyék a vízből, és adott neki egy vackort.

Aztán farkasnyomban találtak vizet. Anyicska egy vackorral most is lecsillapította Jankó szomjúságát. Találtak lópatanyomot is, de szegény Anyicskának már alig volt vackora, ekkor adta oda Jankónak az utolsót.

Csakhogy Jankó egyre jobban szomjazott, és amikor megint ráakadtak egy kis pocsolyára – igazából szarvasnyom volt akkor már Anyicska semmiképpen nem tudta visszatartani Jankót a víztől. Erőnek erejével ivott a pocsolyából, és tüstént szép szarvassá változott. Ezután már csak vezette Anyicska, míg el nem értek a szarvasrétre. Szénakazlak álltak a réten, oda bújtak be együtt éjszakára. Másutt nem alhattak, mert Anyicska attól tartott, hogy Jankót széttépik a kutyák. És amúgy is sötét éjszaka volt már.

Másnap éppen vadászat volt a réten. Jöttek az urak a kutyákkal, s azok megszimatozták Anyicskát meg a szarvast, odaszaladtak a szénakazalhoz, ahol megbújtak, és hangosan csaholtak. Amikor a vadászok hallották a kutyák szüntelen ugatását, kíváncsiak lettek, mi lehet ott. Odamentek a kazalhoz. Maga az uraság futott elől a kutyákhoz. Amikor már közel ért a kazalhoz, a kutyák odaszaladtak hozzá, hízelkedtek neki, meg nyalogatták, mintha csak meg akarták volna neki mondani, mi van a kazalban.

– Ki van ott? – kiáltotta a király. – Akár eleven vagy, akár nem, gyere ki, különben lövök!

Megijedt erre Anyicska, és tüstént jelentkezett:

– Ah, ne lőj, jó ember, eleven vagyok!

Aztán kibújt, odament az urasághoz, és elmondta neki, hogy a kazalban ott van a szarvasa, és attól fél, hogy a kutyák széttépik. És hogy ő a világ minden kincséért nem válik meg tőle.

Amint kibújt Anyicska a kazalból, rögvest nagyon megtetszett az uraságnak, mert igen szép volt. Meg is szólította szép szóval, és megkérte, legyen a felesége, de csak akkor, ha ő is úgy akarja.

– Jól van, a feleséged leszek – mondta neki Anyicska –, de meg kell ígéred, hogy magadhoz veszed a szarvast is, és úgy fogod gondozni, őrizni, hogy ne essék semmi baja.

Az úr ezt is megígérte, s közben megsimogatta a szarvast, hogy ugyan miért is bántana egy ilyen fürgé lényt. Hogy neki is sok öröme telik majd benne. Aztán megtartották a kézfogót Anyicskával, és egymáséi lettek. Az úr tüstént összekürtölte az embereit, hogy gyűljenek egybe. Megmutatta nekik, mit talált a kazalban. Utána elküldte az egyik szolgát, hogy fogjon be otthon két szép paripát, és jöjjön el értük a hintóval.

Aztán hazamentek a kastélyba. Az úr először mindent megmutogatott Anyicskának, aztán bevezette a szobáiba, és meghagyta a komornáknak, hogy öltöztessék szép, úri ruhába. Hát olyan szépséges úrnő lett Anyicskából a pompás ruhában, hogy meg is irigyelte a párjától a többi úr. Aztán rögvest megülték a pazar lakodalmat. Tizennégy napig is eltartott.

Éltek, éldegéltek azután szépen együtt, de a szarvast Anyicska mindig maga mellett tartotta, velük is evett egy asztalnál, és Anyicska szobájában aludt. Csak Anyicska tudott vele beszélgetni.

Telt-múlt az idő, és Anyicska viselős lett. Szerették egymást, de ekkor szerencsétlenségükre parancs érkezett a királytól, hogy induljon a férj hadgyakorlatra. És amíg ő ott volt, Anyicskának megszületett a gyereke.

A szülés után roppant szomjúság kínozza Anyicskát. És a bába, aki mellette volt, szintén boszorkány volt. Rossz szívvel volt Anyicska iránt, és nem adott neki vizet. Anyicska már nem bírta tovább víz nélkül, kihajolt az ablakon, hogy talán elérje a patakot, ami a kastély mellett folyt. Ahogy így kihajolt a víz után, és már-már elérte, a boszorkány hirtelen meglökte, és Anyicska a vízbe esett. Tüstént kacsá lett belőle, aranybóbitával. Volt a boszorkánynak egy lánya, azt fektette az ágyba, amelyben Anyicska lebetegedett. Úrnőt akart csinálni a lányából a boszorkány. Csakhogy Anyicska kicsi fia hangosan sírva fakadt, amikor megéhezett, és nem volt, aki megszoptassa. Amikor az asszonyok sehogy se tudták megvigasztalni, rátették a gyereket a szarvas agancsára, és az elindult vele az anyjához. Vitte-vitte, és amikor kacsákat látott úszni a vízen, odakiáltott:

Kacsák, kacsák,
nem láttátok a gyermek
anyját?

A kacsák így feleltek:

Láttuk valóban,
de egy másik csapatban.

Ment hát a szarvas tovább, míg meg nem látott egy másik csapatot.

Kacsák, kacsák,
nem láttátok a gyermek
anyját?

Láttuk valóban,
de a harmadik csapatban.

Amikor a szarvas elért a harmadik csapathoz, s így kiáltott:
Kacsák, kacsák,
nem láttátok a kicsi fiú
anyját?

tüstént kiröppent a vízből a legszebb kacsa, akinek
aranybóbitája volt, és a parton nyomban szépséges úrnővé változott.

Aztán megszoptatta a kisfiát, pelenkába csavarta, csókolgatta,
dajkálgatta, és megint visszatette a szarvas agancsára. Aztán még
kikérdezte szarvas testvérét, hogy mi történik a kastélyban, mivel
etetik őt. Mondja a szarvas, hogy bizony most már rosszul megy a
sora, hogy csak egy kevés moslékot adnak neki, mert a boszorkány
igen gyűlöli.

Ezalatt a boszorkány leánya nagy kényelmében csudamód
finnyás lett, és amikor hazaérkezett az úr (nem is igen nézett az
asszonyra, mert nagyon megmérgeztette valami), és megkérdezte
tőle, hogy s mint van, panaszkodni kezdett, hogy mindig csak beteg,
hogy talán csak a szarvashús segítene rajta, hogy talpra álljon,
ölesse hát meg az ura a szarvast.

– De hiszen mindig óvtad – mondta az úr –, hogy ne essék
baja, most meg te magad akarod megölni?

Evvel elment, és nem szólt többé semmit.

Eközben a kisfiú megint megéhezett, és az asszonyok ismét a
szarvas agancsaira fektették, hogy vigye az anyjához, hadd
szoptassa meg.

Ment, mendegélt a szarvas a víz partján, és háromszor
elkiáltotta magát:

Kacsák, kacsák,
nem láttátok a kicsi fiú
anyját?

A harmadik kiáltásra kiröppent a vízből az aranybóbitás kacsa, és már mint szépséges úrnő megetette, ölelgette, csókolgatta a kisfiát. Aztán a szomorú szarvas elmesélte neki, hogy halál fenyegeti, mert a boszorkány lánya meg akarja öletni.

De nem így történt, mert amikor a szarvas vitte a kisfiút az agancsán az anyjához, az úr éppen kinézett az ablakon, és látta azt is, ahogy a fiúval hazajött. Furcsának találta az egészet, de nem szólt semmit.

Rögtön másnap a kisfiú megint éktelenül sírva fakadt. A két asszony megint elküldte a szarvassal az anyjához. Az úr pedig csak erre várt. Amikor látta, hogy a szarvas a víznek tart, ő is elindult, de szépen mögöttük, hogy senki se vegye észre.

Amikor elérkeztek ahhoz a csapathoz, amiben az elvarázsolts Anyicska volt, a szarvas, mint máskor, most is elkiáltotta magát:

Kacsák, kacsák,
nem láttátok a kicsi fiú
anyját?

Ekkor az aranybóbitás kacsa kiröppent a partra, és szép úrnővé változott. Levette a gyereket a szarvas agancsáról, megszojtatta, tisztába tette, és megint visszatette a helyére. Aztán a szarvas megint elmesélte neki, hogy a boszorkányok már nagyon komiszul bánnak vele, és most már biztosan nincs sok hátra az életéből.

Hallotta a beszélgetésüket az úr, aki nem messze lapult egy bokorban. Amikor a szép úrnő, akiben a feleségére ismert, már éppen a vízre akart szállni, kiugrott a bokorból, és az ölébe kapta. Tépte-rángatta magát a karjában az asszony, mindenféle csúszómászóvá változott – kígyóvá, békává, hallá –, csak hogy elijessze magától, de az úr keményen tartotta, akár a harapófogóban.

Amikor aztán letelt az ideje, megint szépséges úrnővé változott, a szarvasból pedig daliás legény lett. Amikor elmesélték, mit művelt velük a boszorkány meg a lánya, az úr tüstént mindent megértett,

örült, hogy szerencsésen rájuk talált, meg hogy megint vissza változtak. Végül sebtiben írt egy levelet, s elküldte a szarvassal, azaz most már daliás legénykével a kastélyba, hogy hozzon hintót.

Persze a kastélyban nem ismerték a legényt, de amikor megmutatta az úr levelét, rögtön úgy tettek, ahogy megparancsolta. Aztán mindnyájan hazakocsiztak, és az úr, akiben már forrt a méreg a boszorkányok miatt, felkapott egy korbácsot, és egyenesen abba a szobába rontott, ahol a boszorkány elkényeztetett lánya feküdt. Nekiesett a korbáccsal, és azt kiabálta:

– Szarvashúsrá fáj a fogad? Nesze neked szarvashús!

És addig ütötte-verte, amíg a lány majd kiköpte a lelkét. Aztán megparancsolta, hogy vessék mind a kettőt a legsötétebb tömlőcbe. Nem sokkal azután örömeiben, hogy sikerült megtalálnia szép asszonykáját, gazdag lakomát csapott, és sokáig mulattak együtt az úrnő daliás testvérével.

Aztán az úr egyre azon törte a fejét, hogy büntesse meg a két boszorkányt. Valaki azt tanácsolta neki, hogy tegyék be őket egy hegyes szögekkel kiveret hordóba, és gurítsák le a dombraól. Meg is parancsolta a király, hogy ezt tegyék velük. Felvitték a szolgák a boszorkányt meg a lányát a domb tetejére, betették őket a szöges hordóba, és legurították. Így büntették meg a gonosz boszorkányokat, és mindenki örült, hogy megszabadultak tőlük.

Attól fogva az úr meg a családja békében, szeretetben és egyetértésben élt.

A TIZENKÉT FIVÉR

Élt egyszer egy ember meg az asszonya, volt nekik tizenkét fiuk. Ha már ennyien voltak, bizony sok étel fogyott a házban. Egyszer az anyjuk puliszkát főzött, aztán elment valamerre, és mire hazaért, a fiúk mind megették a puliszkát. Kérdezi tőlük az anyjuk:

– Hova lett a puliszka?

– Mind megettük!

Nagyon dühbe gurult az anyjuk, és rájuk kiáltott:

– Bárcsak hollókká válnátok!

Erre a fiúk csak megrázták magukat, tollúk meg szárnyuk nőtt, és kirepültek az ablakon.

Sírt, jajveszékelt az asszony, de hiába. A szomszédok pedig megszólták, hogy milyen kegyetlen anya, ha még a gyerekei is elszöktek tőle.

Ezek után egyszer csak lánygyereket hozott a világra. Fel is nőtt már a leányka, de az anyja soha nem árulta el neki, hogy fivérei voltak. Csakhogy az emberek mindent elmondtak neki. Kérdezi erre az anyjától:

– Édesanyám, hiszen nekem fivéreim voltak! Hova lettek?

– Nem volt neked bizony senkid, édes lányom, csak te születél nekem egyedül.

– De az emberek azt beszélik, hogy fivéreim voltak!

No, erre az anyja bevallotta, hogy mi történt. Hogy megfőzte a puliszkát, és mire hazaért, a fiúk mind megették. Erre nagyon dühbe gurult, és elátkozta őket. A fiúk meg hollókká változtak, és elrepültek.

Amikor a leány már felcseperedett, úgy tizenhat-tizenhét esztendősen fogta magát, és elment világgá, hogy megkeresse a fivéreit. Nem akarta elengedni az anyja, sírt, hogy már senkije sincs a lányán kívül, ugyan hol akarja keresni a bátyjait... De a leány nem tágított. Útnak eredt.

Ment, mendegélt, elérkezett a Nap anyjához.

– Jó estét, öreganyám! – köszöntötte szépen.

– Hogy kerültél ide, ahol ember nem járhat?

– Jaj, öreganyám, szépen kérem, nem tudna-e valamit mondani az elátkozott bátyáimról, akik hollókká váltak?

– Nem tudok én semmit, de várj, amíg megjön a fiam, a Nap, megkérdezem tőle.

Estére hazajött a Nap.

– Emberbűzt érzek, anyám! – kiabálta.

– Hogy kerülne ide ember? Te is csak azért érzed, mert egész nap világítasz.

Megnyugtatta a Napot, az elhallgatott. Aztán megkérdezte tőle, nem hallott-e a tizenkét hollótestvérről. Nem hallott.

Megmondta ezt az öregasszony a leánynak, és úrnak indította a Hold anyjához, hátha a Hold többet tud.

Sokáig ment a lány, míg elért a Hold anyjához.

– Jó estét, öreganyám – köszöntötte szépen. – Nem hallotta-e öreganyám a tizenkét hollótestvérem hírét?

– Nem én, de megállj, megkérdezem a fiamtól, amint hazaér.

Amikor a Hold hazaért, ő is kiabálni kezdett:

– Emberbűzt érzek, anyám!

– Hogy is kerülne ide ember? Egész éjjel világítasz, hát telement az orrod emberszaggal.

Lecsillapította a fiát, aztán megkérdezte, hogy nem látott-e valamerre tizenkét hollót. Nem látott. Hogy talán a Szél tud róluk.

A leány ott éjszakázott. Reggel aztán a Hold anyja ellátta étellel-itallal, és elküldte a Szél anyjához. A Szél mindenütt fúj, hátha tud valamit a bátyjairól.

Útnak eredt hát a leány. Sokáig ment, mendegélt. Elérkezett a Szél anyjához. Beköszönt szépen:

– Jó napot, öreganyám, nem tudna-e valamit mondani az én tizenkét hollótestvéremről?

– Bizony nem. De várj egy kicsit, talán a fiam, a Szél, tud róluk valamit. De bújj el, mert nem állhatja az embereket.

Jön haza a Szél, már messziről kiabálja:

– Emberbűzt érzek, anyám!

– Már hogy kerülne ide ember? Egész nap fújsz a nagyvilágban, ezért vagy tele emberszaggal.

Megnyugodott a Szél. Erre megkérdezi tőle az anyja, nem hallott-e a tizenkét hollótestvérről. Mondja a Szél, hogy bizony hallott, az üvegpalotában vannak.

Nosza, megmondta ezt az öregasszony a leánynak. Útravalóul főtt csirkét adott a leánynak, és figyelmeztette, hogy ne dobálja el a

csirkék csontját, csak menjen szépen egyenesen, és elérkezik a palotához.

No, a leány így is tett. A csirkecsontokat az üvegfalra rakta, így ment fel szépen a fal tetejére. Hát lát ott a szobában egy asztalt, tizenkettőnek terítve: tizenkét tányér, tizenkét villa, kanál, tizenkét pohár bor, tizenkét karéj kenyér. „Most aztán mitévő legyek” – gondolta a lány. Éhes volt: tört magának az egyik kenyereből, de csak egy morzsányit, evett a másik leveséből, ivott a harmadik borából, aztán elbújt.

Egyszerre csak berepült az ablakon tizenkét holló, megrázták magukat, a toll lehullott róluk, és tizenkét szép legény lett belőlük. Asztalhoz ültek, s ekkor az egyik felkiáltott:

– Valaki evett a levesemből!

A másik:

– Valaki ivott a boromból!

A harmadik:

– Nekem meg hiányzik a kenyereből!

De a legidősebbik azt mondta nekik:

– Ne bolondozzatok, ki lehetne itt! Hiszen erre a madár se jár!

Jóllaktak, aztán megint hollókká váltak, és elrepültek.

Másodszorra a lány már jól megdézsmálta az ebédjüket, hogy vegyék észre, aztán megint elbújt. Hazaérnek a hollók, asztalhoz ülnek, hát megint jelentkezik az egyik:

– Ki ette meg a tányéromról a húst?

– Nekem a levesem nincs itt!

– Nekem a borom!

– Nekem meg a kenyere!

– Nézzünk utána, mi történt!

Körbejárták az egész szobát. Keresnek, nézelődnek, sehol semmi. Benéznek az ágy alá, hát ott a leány.

– A húgotok vagyok, testvéreim!

– Hát te hogy kerültél ide?

– Eljöttem, hogy kiszabadítsalak benneteket.

– Nem fogsz te minket kiszabadítani soha!

– Ki kell szabadítanom benneteket! Csak mondjátok meg, hogyan!

Mondja erre a legidősebbik fiú:

– Csak úgy tudnál bennünket kiszabadítani, ha tizenkét esztendőig, tizenkét hónapig, tizenkét napig és tizenkét óráig nem szólnál senkinek egy szót sem.

A lány ráállt. Kiment az üvegpalotából, és útnak indult. Ahogy így megy, látja, hogy egy úr jön hintón. Gyorsan elbújt egy odvas fában, hogy majd csak továbbmegy a hintó. De amikor a hintó a fához ért, a lovak felágaskodtak, nem akarták húzni a hintót. Akárhogy ütötte is őket a kocsis, meg se moccantak.

– Lennie kell itt valaminek, keressük meg!

Benéznek a fába, hát látnak ott egy szép leányt. Kérdezik tőle, kicsoda ő, mit keres a fában, de a leány egy szót se szólt. Kérdezi tőle az úr, hogy akar-e hozzámenni, hát a lány se bú, se bá. Nem szólt egy szót sem. Így is elvette feleségül, mert az úrnak csudára tetszett a lány.

Egy kastélyban laktak. Telt-múlt az idő, csak sokára született gyerekek. Kisfiúk. De lakott a kastélyban egy vén vasorrú banya is. Volt neki egy lánya, és nagyon szerette volna, hogy az úr az ő lányát vegye feleségül. Bement a banya éjjel a szobába, elvitte a gyereket, és az anyjának egy macskakölyköt vetett oda. A kastély alatt nagy víz folyt, beledobta a gyereket a vízbe. De ekkor odaröpült egy holló, felkapta a gyereket, és elrepült. Reggel pedig a banya már mindenkinek azt beszélte, mutogatta, hogy miféle anya az, aki macskakölyköt hoz a világra. El kell pusztítani az ilyet, egyebet nem is érdemel.

Megharagudott az úr, de nem szólt semmit, éltek együtt tovább. Egyszer azután az úrnak háborúba kellett mennie. Berukkolt. Amíg a háborúban volt, megint született egy kislány. A banya azt is elvette, kutyakölyköt vetett oda az asszonynak, s ment, hogy a gyereket a vízbe dobja. De ahogy be akarta dobni a nagy vízbe, jött a holló, felkapta a gyereket, és elrepült vele. A banya pedig megint rázendített, hogy miféle asszony az, aki csak macskát meg kutyát hoz a világra. Levelet is írt az úrnak, hogy az asszony most se szült gyereket, hanem kutyakölyköt.

Megdühödött erre az úr, hazament. Megparancsolta a hóhérnak, hogy hozza a pallost, vezesse ki az asszonyt, és fejezze le. De ekkor már nem sok hiányzott az időből, hogy az asszony

megszólalhatson. A tőkére hajtotta a fejét, és a király megparancsolta:

– Vágj, hóhér!

Ekkor odarepült egy holló, és így kiáltott:

– Állj, hóhér! Te pedig, király, fogd a gyerekedet!

És odaadott neki egy igen szépen gondozott fiúcskát.

De kisvártatva a király megint megparancsolta:

– Vágj, hóhér!

Ekkor odarepült egy másik holló, mögötte a többi, és felkiáltott:

– Hóhér, megállj! És te, király, fogd a gyerekedet. Te pedig, húgom, beszélj!

És az asszony elmesélte, hogyan vetette neki oda a banya először a macskát, aztán a kutyát.

Amikor ezt a többiek meghallották, mindenki azt követelte, hogy pusztítsák el a banyát, mert nem érdemel mást, ha ennyi bajt okozott. Nagy máglyát raktak, és a banyát a tűzre vetették. És boldogan éltek mindnyájan a tizenkét fivérrel, akiket a lány megszabadított.

A KÉT LÁNY MEG A MOSTOHA

Egy apának volt egy lánya, Helenkának hívták. Összeházasodott az apa egy özvegyasszonnyal, akinek szintén volt egy lánya, Kata.

A mostoha folyvást szidta Helenkát, hogy nem akar engedelmeskedni, nem akar dolgozni. Végül elküldte szolgálni.

Ahogy megy, mendegél a lány, lát egy almafát.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni.

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Már mért ne tisztítalak meg? Megtisztítalak.

Ment, mendegélt tovább, látott egy körtefát.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni.

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Dehogynem, megtisztítalak.

Meg is tisztította. Amint készen volt, ment rögvest tovább.

Elérkezett egy szilvafához.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni.

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Dehogynem, megtisztítalak.

Dologhoz látott, megtisztította. Amint megtisztította, ment rögvest tovább. Elérkezett egy kúthoz.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni.

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Dehogynem, megtisztítalak.

És rögvest munkához látott. Az összes sarat kidobálta belőle, nagyon elhanyagolt kút volt. Amint kitisztította, útra kelt. Ment tovább, és elérkezett egy kemencéhez.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni.

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Dehogynem, megtisztítalak téged is.

Munkához látott, megtisztította, majd fogta a sarat, és kitapasztotta a kemencét. Amikor elkészült, ment tovább. Elérkezett egy rétre, amelyen egy ló legelt.

- Hová mégy, te kislány?
- Szolgálni.
- Ugyan, nem tisztítanál meg?
- Dehogynem, téged is megtisztítalak.

Merő var, seb meg sár volt a ló. A lány tüstént megcsutakolta, amilyen tisztára csak tudta. Amikor elkészült, és indulni akart tovább, azt mondja neki a ló:

- Segíteni fogok neked, kislány.
- Jó lesz, ha egyszer majd segíteni tudsz rajtam.

Evvel elbúcsúztak. Ahogy ment, mendegélt a lány, át kellett kelnie egy patakon. Volt ott egy palló. Kérdezi a lánytól a palló:

- Hová mégy, te kislány?
- Szolgálni.
- Ugyan, nem tisztítanál meg?
- Dehogynem, megtisztítalak téged is.

Bement a patakba, és megtisztította a pallót. Az is megígérte, hogy segítségére lesz. Megy a lány tovább, találkozik egy anyókéval.

- Hová mégy, te kislány?
- Szolgálni, öreganyám.
- Nem szegődnél el hozzám?
- Már miért ne.
- Nem lesz más dolgod, mint kutyákat meg macskákat

gondozni.

Ki se alkudták, mi lesz a lány bére. Csak annyit mondott az anyóka, hogy amennyiért megszolgál, annyit kap. Aztán megmutatta neki a macskákat meg a kutyákat.

– Csak ezeknek az állatoknak kell gondját viselned, ezeknek főzől majd.

- Jól van, öreganyám, mindenben engedelmeskedek neked.

Reggel aztán az anyóka adott a lánynak egy szem babot.

- Ebből főzz magadnak, a macskáknak meg a kutyáknak is.

Evvel fogta magát és elment. Letette a lánya babot az asztalra, és azon törte a fejét, hogyan főzzön egy szem babból ebédet magának, a macskáknak meg a kutyáknak is. Rövidesen odajöttek hozzá a kutyák meg a macskák:

- Segítünk neked, Helenka!

– Már hogy segíthetnétek ti nekem?
– Ha akarod, bizony segítünk.
– Akarom.
– Tedd föl a babot annyi vízzel, hogy mindnyájunknak elegendő legyen.

Föltette hát Helenka a babot annyi vízzel, hogy mindnyájuknak elegendő legyen. Aztán megköszönte az állatoknak a segítséget, azok meg elmentek. Csak ebédre jöttek vissza – jóllaktak, most ők köszönték meg Helenkának az ebédet. Aztán jóllaktak vacsorával is, és aludni mentek.

Hazajött az öreganyó (csuda okos asszony volt). Bement a macskákhoz meg a kutyákhoz:

– Macskáim, kutyáim, jóllaktatok-e?
– Jól, jól, öreganyánk. Jóllaktunk!

Erre az öreganyó is lefeküdt. Másnap reggel egy krumplit adott a lánynak – most meg ebből kellett annyit főznie, hogy mind jóllakjanak. Megint törte a fejét, mitévő legyen. Megint jöttek a macskák meg a kutyák, megint tanácsot adtak neki. Helenka szépen megköszönte. Megebédeltek, megvacsoráltak, aztán lefeküdtek aludni. Amikor hazajött az öreganyó, megint megkérdezte:

– Macskáim, kutyáim, jól tartott benneteket a lány?
– Jól, jól, öreganyánk.

Erre az öreganyó ment aludni. És így tett mindennap. Amikor Helenka már jó ideje szolgált nála, azt mondta:

– Becsülettel szolgáltál, lányom, jutalmul megkapod azt, amit kiválasztasz! Itt van néhány láda: új meg régi is. Amelyiket kiválasztod, az a tiéd lesz.

Súgják a macskák meg a kutyák a lánynak:

– A régit, Helenka!
– Mindenben hallgattam rátok, most is meghallgatom a tanácsotokat – mondta Helenka.

Az öreganyó pedig bevitte egy szobába, ahol temérdek sok láda volt.

– No, édes lányom, jól szolgáltál nálam, válaszd ki a ládák közül, amelyiket akarod!

Helenka a legcsúfabb ládát választotta. Megköszönte az anyóának, a kutyáknak meg a macskáknak a jószágukat, a ládát a

hátára vette, aztán útnak eredt. Igen nagy forróság volt. Elérkezett a patakhoz, ahol a palló volt, bement a vízbe, ivott, megmosakodott, aztán ment tovább. Elérkezett a rétre, ott volt a ló s mellette egy szekér.

– Tedd föl a ládát a szekérre, nehéz az neked, elviszem én.

Fölült a szekérre Helenka is, így mentek tovább. Elérkeztek a kemencéhez, hát csak úgy illatoztak benne a lepények. A ló megállt, Helenka pedig vett a lepényből egy kis batyuval. Elérkeztek a kúthoz, ittak a vízből, mert megszomjaztak a lepény után. Amikor elérkeztek az almafához, az úgy nyújtogatta ágait, hogy szedjen az almájából; így tett a körte meg a szilva is – ölelgették a lányt ágaikkal. Amikor már közeledtek a faluhoz, felkukorékolt a kakas:

– Kukurikú, jön a mi Helenkánk a szolgálatból, kukurikú! Tele láda aranyat hoz, kukurikú!, kukurikú!

Fogta erre a mostoha a söprűt:

– Maradj már csöndben! Még hogy aranyat hoz?! – és kergette, ütötte a kakast, az meg csak még jobban kukorékolt.

Amikor Helenka hazaért, és kinyitotta a ládát, hát az csak úgy csillogott az aranytól. Mondja erre neki Kata:

– Ha te ennyi aranyat és ilyen öreg ládát szolgáltál, elmegyek én is, és szebb ládát meg szebb aranyat kapok a munkámért!

És rögvest fogta magát, és ment szolgálni. Ahogy így megy, kérdi tőle a szilvafa:

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni!

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Ej, szarok én rád! – és ment tovább.

Ott volt a körtefa.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni!

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Ej, szarok én rád!

Ment a lány tovább, elérkezett az almafához.

– Hová mégy, te kislány?

– Szolgálni!

– Ugyan, nem tisztítanál meg?

– Ej, szarok én rád!

Ment tovább, elérkezett a kemencéhez:

- Hová mégy, te kislány?
- Szolgálni!
- Ugyan, nem tisztítanál meg?
- Még hogy bepiszkoljam magam! Szarok én rád!

Elérkezett a kúthoz, az is kérte, tisztítaná meg.

- Még hogy bepiszkoljam magam! Szarok én rád!

Elérkezett a rétre, ott legelt a ló, megkérte a lányt, tisztítaná meg.

- Pfuj! Egy ilyen csúf, redves lovat tisztítsak meg? Szarok én rád!

Át kellett kelnie a patakon, ott volt a palló, az is megkérdezte:

- Hová mégy, te kislány?
- Szolgálni!
- Ugyan, nem tisztítanál meg?
- Még hogy bemenjek a vízbe, hogy megtisztítsalak! Szarok én rád!

Ahogy ment tovább, találkozott az anyókéval.

- Hová mégy, te kislány?
- Szolgálni!
- Nincs kedved elszegődni hozzám?
- Dehogynem, megyek!
- Nem lesz más dolgod, mint gondozni a kutyáimat meg a macskáimat, meg főzni rájuk.

Amikor reggel az anyóka fölkel, adott a lánynak egy szem babot. Meghagyta neki, hogy főzzön belőle magának, a macskáknak meg a kutyáknak is, aztán elment. Törte a fejét Kata:

- Hogyan főzzek én egy szem babból mindenkinek ebédet?
- Odamentek hozzá a macskák meg a kutyák:
- Segítünk neked, Katka!

Fogta a lány a söprűt, kikergette őket.

- Még ti is idejöttök, hogy bosszantsatok!

De jött az ebéd ideje – a lány meg csak magának főzött, a macskáknak meg a kutyáknak semmit. Amikor az anyóka hazaért, kérdezi tőlük:

- Macskáim, kutyáim, jól ellátott benneteket a lány?
- Rosszul!

Az anyóka elment. Másnap egy krumplit adott a lánynak, hogy abból főzzön mindenkinek, aztán megint elment. Töri a fejét Kata – jönnek a macskák meg a kutyák:

– Segítségére leszünk, Katka!

Fogta a lány a söprűt, kikergette őket.

– Még ti is idejöttök, hogy bosszantsatok!

Így ment ez hosszú ideig, míg csak az anyóka azt nem mondta:

– No, lányom, szolgáltál nálam, de rosszul. A szolgálatodat azért meghálálom. Van sok ládám, öreg is meg új is. Amelyiket választod, az a tiéd.

A macskák meg a kutyák azt tanácsolták neki:

– A legszebbet válaszd!

– Még most is bosszantotok! Mintha magam nem tudnám kiválasztani!

Bevitte az anyóka a szobába, ahol a sok láda volt.

– Amelyiket választod, az a tiéd!

A lány a legszebb ládát választotta. A hátára vette, és útnak indult. Elérkezett a patakhoz. Elindult a pallón, elért a közepéig, a palló eltörött alatta, ő meg zutty!, ládástul beesett a vízbe. Ügyelbajjal kikászálódott a ládával a partra, hát látja, hogy ott ficáncol a ló. Kérlelte, segítsen neki hazavinni a ládát, mert igen nehéz.

– Szarok én rád, te is ezt mondtad nekem!

Mit tehetett a lány, cipelte a ládát tovább. Már nagyon megszomjazott, meglátta a kutat. Szeretett volna inni a vizéből, de amint lehajolt, a víz egyre csak apadt. Elérkezett a kemencéhez, illatoztak benne a lepények. Venni akart a lepényből, mert megéhezett. Amikor közelebb ment, a kemence temérdek parazsat köpött ki, és jól megégette a lányt.

Ment tovább a ládával, bizony nagyon nehéz volt cipelni. Elérkezett az almafához, az almák alacsonyan csüngtek – de amikor felemelte a karját, mind a magasba emelkedett, egyet se tudott elérni. Sírva fakadt a lány. Ment tovább a ládával, elérkezett a körtefához:

– Hátha legalább erről sikerül leszakítanom egy körtét!

De amikor le akarta szakítani, az ágak most is felemelkedtek, nem érte el a körtét. Sírva ment tovább, fáradtan és elgyötörtén. Elérkezett a szilvához, de abból se tudott szedni. No de már

közeledett a faluhoz, örült, hogy hazaér. Csak legalább az anyja tudná, hogy jön! Segítene neki cipelni a ládát!

Rázendített ekkor a kakas:

– Kukurikú, az anyád mákos kalácsot süt. Jön a mi Katánk a szolgálatból! Kukurikú! Tele láda patkányt, kígyót, gyíkot hoz, kukurikú!

Fogta az anyja a söprűt, kikergette a kakast:

– Még hogy kígyót, patkányt, gyíkot szolgált a lányom?! Hát ezt érdemelte volna?!

Hazaérkezett Kata, fáradtan, izzadtan, letette a hátáról a ládát, de örült, hogy legalább hazacipelte. Kinyitotta a fedelét, és tényleg kígyók, patkányok, gyíkok voltak benne – csupa szörnyeteg!

Kimásztak, és csípték, marták Katát meg az anyját. Addig csípték, marták őket, amíg mind a kettő ki nem adta a lelkét.

Csak Helenka maradt meg, és boldogan élt, amíg meg nem halt.

AZ ÁRVA LÁNY

Élt egyszer egy apa, volt neki egy lánya, özvegyember volt, hát másodszor is megnősült. Az új asszonynak is volt egy lánya. De a mostohalányát nem állhatta. Mindig belekötött. Zsörtölődött, hogy mihaszna, nem csinál semmit, még az ebédet sem érdemli meg. Szegény lány annyit dolgozott, amennyit csak bírt, de a mostohának semmi se volt elég, mindig mérgelődött.

Mondja aztán egyszer a mostoha az apának, hogy vigye már innen valahová a lányát, mert nem tűri tovább a házban. Kenyér helyett téglát, sütemény helyett kavicsot tett a lány batyujába. Így tarisznyázta fel. De útközben minden jóra fordult: a téglá kenyérré vált, a kavics süteménnyé. Vitte az apja a lányt szolgálatot keresni. Elérkeztek egy erdőbe, abban volt egy viskó, ott hagyta az apja a lányát a viskóban. Este jött egy öregember, és azt mondja a lánynak:

– Kedves lányom, régen mosakodtam már, mosdass le, mert igen piszkos a fejem, öreg vagyok, erőtlén, mosdass le.

Lemosdatta a lány az öreget, jól tartotta, rendbe tett mindent.

– Hogy háláljam ezt meg neked?

Telerakta az öreg a lány batyuját arannyal. Elindult a lány haza. Volt nekik egy kis kutyájuk meg egy kakasuk. Még csak a kútnál járt, amikor megszólalt a kakas!

– Jó, jó a hercegnő!

A kutya meg ezt ugatta:

– Előtte cseng, mögötte bong!

Kiment az apja meg a mostoha, hát mit látnak? Egy halom aranyat hozott a lány! Mérgelődött a mostoha, szidta a lányt, hogy milyen semmirekellő. De aztán útnak indította a saját lányát. Annak bezzeg süteményt, kenyeret tett a batyujába, jól feltarisznyázta. Azt is az apa vitte szolgálatba. Elérkeztek az erdei viskóhoz, az apa ott hagyta. Magára maradt a lány, enni akart, előveszi a tarisznyát, hát kenyér helyett téglát, sütemény helyett kavicsot húzott ki. Nála minden rosszra fordult.

Aztán megérkezett az öregember, és megkérte, hogy mosdassa le, mert öreg már, régen nem mosakodott, segítsen neki.

– No hiszen, nem fogok én mosdatni egy ilyen piszkos, elkoszolódott vénembert! Semmi közöm egy ilyen öregemberhez. Soha nem csináltam ilyet, hát most se fogok!

Megharagudott az öreg, széttépte a lányt, az összes csontját kirázta belőle. Amikor a lány már sokára nem jött haza, az apa érte ment. Hát csak egy batyu csontot hozott haza. Megy hazafelé, és megszólal a kakas:

– Jő, jő a hercegnő!

És a kutya:

– Előtte csörög, mögötte zörög!

Búnak eresztette a fejét a mostohaapja meg az anyja, és máig is a csontokat rakosgatják egybe.

A HÁROM HOLLÓ

Volt egyszer egy ember, volt neki három fia. Elmentek a fiúk világot látni. Nősülni akartak, de az apjuk nem engedte. Tegyük előbb próbára az erejüket, és tanuljanak valamit. A legkisebbik fiút mindenki ostobának tartotta. Amikor útnak indultak, mindegyik vitt magával elemózsiát. De a két idősebbik azt mondta, hogy egyék meg először az egyikét, utána a másikat, végül a harmadikét. Így aztán legelőbb a Jankó elemózsiáját ették meg. Később, amikor megéhezett, hiába kért tőlük, nem adtak neki. Aztán meg így beszéltek:

– Adunk neked az elemózsiánkból, ha kiszúrhatjuk az egyik szemed.

Sírt Jankó keservesen, hogy ő odaadta az elemózsiáját, a bátyjai pedig ki akarják szűrni a szemét. De azok nem adtak neki addig, míg ki nem szúrták az egyik szemét. Amikor Jankó megéhezett, megint kért az elemózsiából. A bátyjai most a másik szemét akarták kiszűrni. Sírt, kesergett Jankó, de mit tehetett, hagyta, hogy kiszúrják a másik szemét is. Amikor már egy szeme se volt, kérte a bátyjait, vigyék legalább egy kereszthez, ott majd imádkozhat, s talán összekoldul valamit. A testvérei egy akasztófa alá vezették, az akasztófa mellett erős híd volt. Ült Jankó az akasztófa alatt, azt se tudta, nappal van vagy éjszaka, és amikor elbóbiskolt, leesett a híd alá. Egyszerre csak három holló repült a hídra, és azt károglák, hogy itt az ideje, hogy elmondják egymásnak, ki mit tud. Mondja az egyik: – Én tudom azt, hogy ma éjjel itt olyan harmat fog hullni, hogy akinek nincs szeme, és megmossa ezzel a harmattal a szemgödrét, visszakapja a szeme világát.

Mondja a másik holló:

– Én azt tudom, hogy nem messze van egy város, de annak a városnak nincs vize. Messziről szállítják, más városokból, és drágább, mint a bor. De ennek meg ennek az utcának a sarkán van egy nagy kő, ha azt felemelnék, lenne vizük bőven.

Mondja a harmadik:

– Én azt tudom, hogy az egyik városban él egy király, akinek beteg a lánya. Ez a királylány húsvétkor szentelt kalácsot evett, és egy morzsa kiesett a szájából. A szoba sarkában, a szekrény alatt

van egy kő, a kő alatt ül egy béka, az nyelte le a morzsát, és ott őrzí a nyelve alatt.

Most már Jankó mindent tudott. Kimászott éjjel a híd alól, megtapogatta a füvet, van-e már harmat, de a fű csak nyirkos volt, megnedvesítette a szemét, és máris látott valami világosságot. Reggelre a fű már igen harmatos volt, megint megnedvesítette a szemét, s most már jobban látott, mint valaha. Rongyos volt a ruhája, elment hát a legközelebbi faluba, és megkért egy parasztot, segítené ki valami gúnyával, majd meghálálja neki. A paraszt elővette a legszebb ruháját, azt adta oda Jankónak. Elindult Jankó keresni a várost, ahol nem volt víz. Elérkezett a városba, bement egy kávéházba, és kért vizet. Mondják neki:

– Hej, nagyon messziről jöhet ide, ha vizet kér minálunk. Bort, azt adhatunk, de vizet nem!

– Miért?

– Nincs víz a városunkban, messziről kell hozatnunk.

– És mit kapnék jutalmul, ha vizet teremtenék elő?

– Azt talán össze se tudná számolni!

Megegyeztek, aztán Jankó megparancsolta, hogy adjanak neki négy embert, rudat, ásót, csákányt. Jöttek az emberek, elment velük az utca sarkára, kiásták a követ, hát abban a minutumban előntötte a víz az utcát, és minden kút megtelt. Fele királyságot kapott ezért Jankó.

Aztán ment a másik királyhoz, akinek beteg volt a lánya. Elérkezett a városba, és kérdi, mi újság. Mondják neki, hogy beteg a király lánya, és senki se tud rajta segíteni. Mondja erre Jankó, hogy márpedig ő megpróbálná. Tudatták ezt a királlyal, az magához hívatta Jankót. Fogta Jankó a csákányt, felemelte a követ, kivette alóla a békát, ott volt a morzsa a nyelve alatt. Aztán a békát megölték, megszáritották, porrá zúzták. Jankó egyszeriben is meggyógyíthatta volna a királykisasszonyt, de inkább szépen, komótosan csinálta. Amikor a királylány meggyógyult, mondja Jankónak a király:

– Meggyógyítottad a lányomat, ezért a tiéd lesz.

Fele királysága már volt Jankónak, most kapott még egy felet, együtt volt az egész királyság. Nagy lakodalmat csaptak, aztán

Jankó elment a szüleihez. A két bátyja otthon volt, és kérdezik Jankótól, hogyan gyógyult meg.

– Bizony ti nem kereszt alá vittetek, hanem akasztófa alá. Jött három holló, és elmesélte, ki mit tud.

Mondják erre a testvérei, hogy szúrja ki Jankó az ő szemüket is, és vigye őket oda.

– Ilyet én nem teszek, nem vagyok olyan bosszúálló.

De a testvérei nem nyugodtak; hogy csak tegye meg, parancsoltak rá, így aztán Jankó kiszúrta mindkét szemüket, és elvezette őket a híd alá. Megint odarepült a három holló, hogy elmondja egymásnak, ki mit tud. De mondja az egyik holló, hogy egyszer már elmondták, s azóta egy vak visszakapta a szeme világát, a városban már van víz, és a király lánya is meggyógyult, biztosan kihallgatta őket valaki. Benéztek a híd alá, hát ott találták a két testvért. Fogták és szétszaggatták őket. Jankóból király lett, a két bátyja pedig csúf halált halt.

A LEGKISEBBIK FIÚ MEG A TIZENKÉT HARAMIA

Élt egyszer egy gyolcsszövő, volt neki három fia. Öreg volt már a gyolcsszövő, mondta hát a fiainak:

– Ütött már az órám, mindenemet rátok hagyom, az egész műhelyt. De csak az kaphatja meg, aki engem kiszabadít a pokolból. Harmadnapra kikelek a sírból, s akkor megmondom, melyikőtök szabadított ki.

Meg is halt az öreg gyolcsszövő, a három fiú eltemette. Első nap a legidősebbik ment a sírjához strázsálni. Tizenkettőt ütött az óra, az apja nem ébredt föl. Másnap a középső fiú strázsált. Úgy járt, mint a legidősebbik. Harmadnap a legkisebbik fiú ment strázsálni. Tüzet rakott, és leült. Tizenkettőt ütött az óra, nagy szél kerekedett, s elfújta a tüzet. Egyetlen szikra se maradt belőle. Gondolta a fiú: „Jaj, Istenem, bárcsak ott lehetnék, ahol egy kis világosság van.”

Hogy, hogy nem, hirtelen egy palotában termett. Látott ott három tányér levest, három falat húst, három karéj kenyeret és három pohár bort. Evett-ivott mindegyikből, és elbújt az ágy alá. Odarepült három galamb.

– Nem rossz, aki ide betévedt, hanem jó, keressük meg!

Ahogy keresték, meg is találták a fiút, és megkérdezték tőle, mit kíván. Aztán az egyik galamb olyan puskát adott neki, amelyikkel oda lőtt és azt ölte meg, ahová és akit akart. A másiktól olyan gyertyát kapott, amelyiknek ha azt mondta: égj!, akkor meggyulladt, és ha azt mondta neki: aludj ki!, akkor kialudt, és soha nem fogott el. A harmadiktól pedig kapott egy kulcsot, amelyik minden zárat kinyitott. Megköszönte a fiú a galamboknak az ajándékokat, és nyomban a temetőben termett az apja mellett. Az már várta:

– Most kiszabadítottál engem meg azokat a lányokat is a pokolból. Az egész műhely a tiéd!

Amikor a fiú hazament, a testvérei megharagudtak:

– Miféle dolog az, hogy mindent a legkisebbik örököljön, mi meg semmit, öljük meg! – mondta a középső testvér.

De a legidősebbik nem állt rá.

– Adjuk el a műhelyt, s utána rakjuk három szekérre az összes gyolcsot, amink van, és menjünk világgá. Az öcsénket pedig vigyük magunkkal mint szolgalegényt.

Örült a legkisebbik fiú, hogy elmennek világot látni, hogy legalább tapasztal valamit. Felkerekedtek hát mind a hárman, és útnak indultak. Elérkeztek egy erdőbe, annak a szélén egy város állt. Mondja a két testvér a legkisebbiknek:

– Te csak maradj itt a szekereknél, mi bemegyünk a városba, és hozunk neked onnan valamit. De nem, megállj, megyek, és lövök egy nyulat, te meg szépen megsütöd, amíg visszajövünk.

És elvitte a legkisebbik fiú puskáját.

De nem lőtt semmit – üres kézzel tért vissza.

– Én bizony nem cipelnék magammal ilyen puskát, hiszen még löni se akar! – mondta.

Aztán elindultak a városba, a legkisebbik fiú ott maradt a szekereknél. Tüstént fogta a puskáját, és ment az erdőbe. Hát lát ott egy hatalmas tüzet s körötte tizenkét haramiát. Ökröt sütöttek. Felállt a fiú egy fatönkre, és elhatározta, hogy amikor a hadnagy a szájához viszi a falatot, kilövi a kezéből, úgy, hogy meg ne sebesítse. Hát ahogy a hadnagy harapni akart, csak úgy röpült a hús a kezéből.

– Hé, fiúk, itt valaki lődöz, kilötte a kezemből a húst! Huncut egy flinta lehet az, ha még csak nem is durrog!

– Ugyan, az a hús csak kicsúszott a kezedből, mert zsíros volt!

De a fiú megint lőtt, a hús megint kicsúszott a haramia kezéből.

– De bizony van itt valaki. Ha harmadszor is lő, megkeressük.

Harmadszor is lőtt a fiú, éppen csak hogy megkarcolta a haramia száját. Erre otthagyták az ökröt, és keresni kezdték. Bebújt a fiú az avar alá a fatönk tövében. De az egyik haramia a hátára lépett.

– Jaj, de nehéz vagy!

Meghallották a fiút, kihúzták az avarból.

– Miért lőttél ránk?

Mondja a fiú bátran:

– Ha akartam volna, egytől egyig lelőlek benneteket. De nem bántottalak titeket, csak tudatni akartam, hogy itt vagyok.

– Ha ilyen jó lövész vagy, légy a cimboránk. Itt a városban él egy király, sok pénze van, meg egy gyönyörű lánya. Van neki egy kakasa is, aki a kapun szokott aludni. Amikor az a kakas már messziről meglát minket, kukorékolni kezd, és nyakunkra hozza a katonaságot. Eredj, öld meg azt a kakast!

– Jól van, megölöm! Lelövöm én akár éjjel, akár nappal, nekem egyre megy.

Amikor közeledtek a kapuhoz, a kakas verdesni kezdett a szárnyával, kukorékolt, erre a fiú elővette a puskáját, és lelőtte a kakast. Mondta aztán a többieknek:

– Megálljatok, cimboráim, megnézem, hogy jól lőttem-e le azt a kakast, mert van olyan kakas, aki a halála után is kukorékol.

(Ment egyszer egy anya a fiával búcsúba. Útközben bementek egy kocsmába, és szállást kértek. Éjjel a kocsmárosné szemérmetlenkedett a fiúval. Aztán reggel nagy lármát csapott, hogy a fiú gyalázta meg őt. Jöttek a zsandárok, és a fiút halálra ítélték. Így aztán az anya egyedül ment a búcsúba, a fiút pedig fölakasztották. Amikor az anya elindult hazafelé, gondolta, mond még egy imát a fiáért. Hát a fiú az akasztófán még élt! Mondja neki a fiú:

– Menjen, anyám, az urakhoz, hogy vegyenek le, mert én itt nem fogok meghalni, én ártatlan vagyok.

Éppen ebédidő volt. Az urak ebédeltek, és a tálcán egy kakas volt. Mondja az anya:

– Vegyétek le, urak, a fiamat az akasztófáról, mert él és ártatlan.

– Ha ártatlan, akkor ez a kakas itt álljon föl, és kukorékoljon!

És a kakas a tálcán fölállt, és kukorékolt. No, erre már az urak elhitték, hogy a fiú ártatlan, még bocsánatot is kértek tőle. Aztán fogták a zsidó asszonyt, és őt akasztották föl. El is vitte az ördög rögvest!)

A kakas valóban nem élt. Ekkor a fiú meggyújtotta a gyertyát, kinyitotta a kulcsával a kaput, és először a király meg a királyné hálószobájába ment be, utána meg abba a szobába, ahol a királylány aludt. Két kendő és két gyűrű volt a királylány ágyán. A fiú mindegyikből elvett egyet, és visszament a haramiákhoz. De igen fájt a szíve, hogy a haramiák majd megrontják a királylányt. Azt mondta hát a haramiáknak, hogy menjenek előbb a pénzért, mert ha a királylányt lopnák el először, az még lármát találna csapni, és akkor lenne nekik nemulass! A pénz a pincében volt. A haramiák lyukat ástak a pincébe, de aztán féltek lemenni.

– Miféle haramiák vagytok ti! Na megálljatok, megyek elsőnek én!

Bedugta a lyukon a fejét, és látja, hogy a falon egy kard lóg. Felkiált a haramiáknak:

– Ereszkedjen le mindegyik fejjel lefelé!

És ahogy azok leereszkedtek, mindegyiknek lecsapta a fejét, és mindegyik nyelvéből levágott egy darabkát. A haramiákat ott hagyta a pénz tetején egy kupacban, és elment. Felkel reggel a strázsa, látja, hogy tárva-nyitva minden, a kakast megölték, lemegy a pincébe, hát ott külön a fejek, külön a testek. No, erre először bekente magát vérrel, aztán kiszaladt, és kiabálni kezdett:

– Az Isten szerelmére, egész éjjel hadakoztam, és senki se jött a segítségemre!

Nosza, talpra ugrott az egész vár, amikor látták, milyen véres. Felébredt a királylány is, és törte a fejét, hogyan lehetséges, hogy a haramiákat megölték. Magához hívatta a strázsát:

– Itt jártál-e nálam azon az éjszakán, amikor megölted a haramiákat? Igazat beszélj, nem lesz bántódásod.

– Nem jártam itt.

– Akkor nem te ölted meg a tizenkét haramiát!

A király meg a királyné össze akarta adni a strázsát a királylánnyal, amiért megszabadította őket a haramiáktól. Mondja a királylány, hogy ő bizony nem lesz a strázsa felesége, ő várni fog. Eltelt három hónap, hát a királylány észrevette magán, hogy anya lesz. Mondja erre az apjának:

– Építtessen nekem, apám, az útelágazásnál három kocsmát. A középsőben én leszek a kocsmárosné, és ingyen fogok mérni. Biztosan be fog oda térni az az ember, aki megölte a haramiákat.

Elérkezett a kocsmához a három gyolcsszövő legény. Mondja a két idősebbik a legkisebbiknek:

– Te csak maradj itt, mi betérünk a kocsmába.

És nevetve bementek. Kérdezi tőlük a királylány, miért nevetnek. Mondják, hogy azért, mert ingyen mér.

– Adok én nektek mindent, amit akartok, csak meséljétek el nekem, hogy megy sorotok.

A két fiú nekilátott inni, s amikor eleget ittak, lefeküdtek, és elaludtak. Bántotta ez a lányt, és kiment a szekerekhez. Hát még éppen ott találja a harmadik fiút.

– Hát te mért nem térsz be a kocsmába? Nincs kedved ingyen enni-inni?

– A bátyáim megtiltották, hogy a kocsmába menjek.

– Na, ne félj, gyere csak be.

Bementek a kocsmába, de ott aludt a két idősebbik testvér, hát továbbmentek a lány szobájába. Mondja a fiúnak a királylány:

– Mesélj hát nekem, hogy megy a sorotok a nagyvilágban.

– Nekem már érdekes volt a világot járni, három olyan dolgom van, amivel halálomig jó sorom lesz. Van egy olyan gyertyám, hogy ha azt mondom neki, égj!, akkor kigyullad, ha azt mondom neki aludj ki!, akkor kialszik; aztán van egy olyan puskám, ami oda lö, ahová akarom; s végül van egy olyan kulcsom, amivel minden zárat ki tudok nyitni. Itt a város közelében lelőhettem volna tizenkét haramiát, de békén hagytam őket. Erre fogtak és magukkal vittek. Élt a városban egy király, s annak olyan kakasa volt, hogy ha észrevette a haramiákat, kukorékolni kezdett, és a katonaság rögvést elkergette őket. Mentem hát velük, hogy lelőjem a kakast. Aztán azt mondtam nekik, várjanak, magam nézem meg a kakast. Így találtam rá az ágyban a királyra meg a királynéra s utána a királylányra is. A haramiák először a királylányt akarták elrabolni, de én lebeszéltem őket. Így aztán lyukat ástak a pincébe, ahol a pénz volt. A haramiák féltek, hát én mentem le elsőnek. Láttam ott egy kardot, hát fölkiabáltam nekik, hogy ereszkedjen le mindegyik fejjel lefelé. Amikor előbukkant egy fej – én lecsaptam. Ha nem hiszed, itt van tizenkét darabka a nyelvükből, amit levágtam.

Kérdezi erre a királylány:

– Mi volt a királykisasszony ágyán?

– Két gyűrű, az egyiket otthagytam neki, meg egy kendőt is elvittem, a másikat meg otthagytam.

– És mi történt azon az ágyon? – kérdezte a királylány.

A fiú elnevette magát, a királylány ölelte és csókolta.

– Én vagyok az a királylány, akit megmentettél a haláltól!

De a fiú maszatos volt, a királylány megmosdatta, és amikor szépen ki is öltöztette, kimentek a szobából, felültek a hintóra, és egyenesen a királyi palotába mentek. Aztán a királyné hívatta a strázsát.

– Jártál-e nálam azon az éjszakán, amikor a tizenkét haramiát megölted? Mutass valami bizonyítékot.

– Nekem nincs semmiféle bizonyítékom, és a szobában se jártam.

A kiráylány kinyitotta az ajtót.

– Jöjjön be az, aki megölte a tizenkét haramiát!

A strázsát tüstént fel akarták akasztani, de a fiú megbocsátott neki, hadd éljen, csak tűnjön el az országból.

Aztán megölték a lakodalmat, és még ma is élnek, ha meg nem haltak.

SZIKLA, NYÍLJ MEG!

Élt egyszer egy szegény ember, akinek sok gyereke volt. Nagy ínség volt akkoriban, még nagyobb, mint manapság; nem volt mivel etesse őket, éheztek, gyötrődtek szegények. Mondja egyszer az asszony az embernek:

– Hallod-e, te apjuk, végül még az összes gyerekünk felfordul, s velük mi is. Tégy már valamit, süsd meg az egyiket, hadd ne pusztuljon el valamennyi.

Sírt egy sort az apa, de mit tehetett, magával vitt két gyereket az erdőbe. Sírva ment, mendegélt, búslakodott, hogy most meg kell sütnie a gyerekét. Törte a fejét erősen, és a Jóisten nem is hagyta el az ártatlan gyerekeket...

Szedték a gyerekek az apjukkal a rozsét a máglyára, amin majd megsüti őket. Szedik a rozsét, az apa meg csak sír, hogy hát miként süsse ő meg a gyerekét.

Egyszerre csak nagy dübörgés támadt az erdőben, hát arra ment tizenkét zsvány. Gyorsan eldugta az apa a két gyereket egy gödörben, és maga is elrejtőzött, hogy a haramiák ne vegyék észre.

Volt a közelben egy barlang, ott a zsványok elkiáltották magukat:

– Szikla, lent is, bent is, nyílj meg!

Az ember jól megjegyezte, mit mondtak a zsványok, aztán csak kuksolt a gyerekekkel a gödörben, és várta, mikor jönnek ki a barlangból. Amikor a zsványok megebédeltek, az ember megszámolta őket, hányan mentek be, és hányan jöttek ki.

– Szikla, lent is, bent is, csukódj be! – mondták megint a zsványok.

Az ember mindent hallott és jól az eszébe vésett. Amikor a zsványok már messze jártak, fogta a gyerekeit, és uccu neki, odament a sziklához, a barlanghoz, a lyukhoz. Elkiáltotta magát, úgy, ahogy hallotta:

– Szikla, lent is, bent is, nyílj meg!

Úgy kinyílt előtte a szikla, akár egy ajtó! Bement, hát ott egy asztalon temérdek étel volt, amit a zsványok meghagytak. Megetette az ember a gyerekeit, jóllakott maga is. Örültek a gyerekek nagyon. Amikor jóllaktak, találtak a barlangban három halom dukátot, mindegyik másfajta volt. No, gyerekeim, mondta az

ember, és annyi pénzt vett magához, amennyit csak elbír, aztán mentek haza.

Hazaér az ember, kinyitja az ajtót, a gyerekeket előreengedi. Nekitámad az asszony:

– Jaj, te ilyen meg olyan, hol maradtál ennyi ideig, hát nem megmondtam neked...

– Csitt, asszonykám, csitt! – mondta az ember.

A pénzt a pitvarban hagyta, hátha van valaki a szobában. Odahívta az asszonyt, megmutatta neki a pénzt, erre aztán tüstént elszállt a haragja. Adott az ember az asszonynak egy dukátot:

– Eredj, és vegyél meg a gyerekeknek meg magunknak mindent, amire szükségünk van!

Amikor az asszony mindent hazahozott, mindnyájan jóllaktak, és reggelig elégedettek voltak.

No de az asszony, mint minden asszony, azt mondja az urának:

– Nem mennél el még egyszer abba a barlangba?

– Elmehetek, de ha elkapnak, ott hagyom a fogam.

De aztán csak engedelmeskedett az asszonynak, ha menni kell, hát elmegy. Szerzett egy szamarat, egy taligát meg egy zsákot, és isten nevében elindult szerencsét próbálni. Tudta, hogy a zsványok mikor járnak ebédelni. Megint elbújt, és megszámlolta, hányan mentek be, és hányan jönnek ki. Amikor a zsványok megebédeltek, az ember csak fülelt, figyelt, számolt.

Aztán a zsványok szétszéledtek az erdőben, ment mindegyik a maga dolgára. Az ember még várt egy darabig, aztán elkiáltotta magát:

– Szikla, lent is, bent is, nyílj meg!

Amikor bement a barlangba, hát szép óvatosan megdézsmálta a kupacokat, hogy a zsványok észre ne vegyék. Nem a tetejéből vett, hanem a széléből, szépen körbe-karikába. Ahol lyuk támadt, azt kiigazította. Aztán rátette a zsákot a taligára, kiment, és elkiáltotta magát:

– Csukódj be, szikla, lent is, bent is!

A szikla szépen becsukódott.

Rongyot dobott az ember a szamárra, hogy ne lássák az emberek, mit visz, aztán szerencsésen hazaérkezett. Amikor hazaért, mondja az asszonynak, vigyék be a pénzt a kamrába, és

mérjék meg. Volt az embernek egy gazdag bátyja. Mondja hát az asszonynak:

– Küldd el a lányunkat a bátyámhoz, nem adna-e kölcsön egy vékát.

Elküldték a lányt a nagybátyjához.

– Legfeljebb ha tetűt fogtok vele mérni! – mondta a gazdag ember.

– Azért küldtek, hogy nem adná-e kölcsön.

Erre a gazdag ember gyorsan bekente a véka fenekét szurokkal, hogy megtudja, mit mérnek vele. Ahogy aztán mérték a pénzt, egy dukát a szurokba ragadt. De a szegény ember nemhogy elvette volna, hanem még meg is toldotta néhány dukáttal, aztán mondja a lányának:

– Na, lányom, vidd vissza a vékát a nagybátyádnak.

Ahogy ezt a lány meghallotta, visszavitte a vékát. Látja a gazdag testvér, mit mértek a vékájával. Tüstént elment a testvéréhez:

– Ejnye, öcsém! Miféle ember vagy te! Ennyi dukátod van, s meg se mondod nekem, honnan szerezted!

– Az Isten adta nekem ezeket a dukátokat. Meg akartam sütni a gyerekeimet, de az Isten nem engedte.

– Mondd meg, honnan vetted a pénzt! – kérte a testvére.

– Megmondom, már hogyne mondanám meg, ha szerencsével jársz, eredj csak.

Aztán elmagyarázta a testvérének:

– Eredj az erdőbe, ekkor és ekkor megérkeznek a zsványok, megebédelnek, aztán megy mindegyik a dolgára. Te állj a szikla elé, és mondd azt, hogy: „Nyílj meg, szikla, lent is, bent is!” Menj be a barlangba, és ha az Isten megsegít, szerencséd lesz.

Nosza, előkészítette nyomban a gazdag testvér a szekeret meg a zsákot, hogy reggel majd megyen az asszonnyal az erdőbe. Elért a barlanghoz, megszámolta, hány zsvány ment be, hány jött ki.

– Nyílj meg, szikla, lent is, bent is!

Szerencsésen bejutott a barlangba. Amikor bement, nem törődött vele, nyitva van-e a szikla vagy zárva, csak szedte a pénzt a kupac tetejéről. Amikor megszedte magát, odament a sziklához, és azt mondja neki:

– Nyílj meg, szikla, lent is, bent is!
De a szikla nem nyílt meg! Nesze neked!
Megérkeznek este a zshiványok.

– Ejnye, van itt egy madarunk! Hozott nekünk valamit, vagy lopni akart? Keressük meg!

Megtalálták. Reszketett a félelemtől a gazdag testvér, mint a nyárfalevél. Csűrte-csavarta a szót, hogy őt a testvére küldte.

– Akár küldött, akár nem, őt nem csíptük el, te pedig kelepcében vagy!

A lovakat a szekérrel felvitték egy sziklaszirtre, elengedték, a lovak elpusztultak, a szekér összetörött. A gazdag testvért pedig ott tartották a barlangban reggelig, és ítékeztek fölötte. Mondja az egyik zshivány:

– Főzzük meg a katlanban!

Mondja a másik:

– Aprítsuk fel!

Mindegyik más büntetést ajánlott. De mondja erre a zshiványvezér:

– Nem úgy van az, cimboráim! Az lesz a jó, amit én mondok! Kivágunk egy vastag karót, kihegyezzük a végét, azt szépen a fenekébe döfjük, és ráhúzzuk a karóra. Zarándokolni fognak ide az emberek, és a mellüket fogják döngetni, ha ezt meglátják! És senki se fog többé lopni, ha megtudják, mi történt ezzel a fickóval!

Megyen este a sógornő a sógorához:

– Jaj, te szerencsétlen, eltűnt az uram, soha többé nem látom!
– És egyre csak azt jajgatta: – Soha többé nem látom, soha többé nem látom!

– Ugyan bizony én küldtem oda? – mondta a sógora. – Nem én! Ha már elment, nem segíthetek rajta, ha egyszer elfogták!

– Jaj, gyere csak, ha Istent ismersz, és mutasd meg, hol van. Legalább hazahozom, akár holtan, akár darabokban!

Elment vele a testvér. Sokáig mentek, aztán meglátták a halott jómadarat: a fenekében karó, a lelke kiszállt belőle. Most aztán mit tegyenek? Kidöntötték a karót, lefűrészelték, az embert szekérre tették, és uccu neki, iszkoltak haza, amíg a zshiványok nem térnek vissza.

A szegény emberből pedig gazdag ember lett, volt neki malma meg pálinkafőzője, úgy felvitte a dolgát a sok dukát.

Hazajönnek a zshiványok, hát a madaruk sehol! No, mérgelődtek is cudarul. Amikor aztán járták a falvakat, és hallották, hogy egy szegény ember meggazdagodott, rögvest tudták, hogy ezek ketten testvérek voltak. Egy vasárnap aztán elment az ember a feleségével a szomszéd faluba lakodalomba vagy mulatságba. Sok szolgálégénye volt az embernek, de azok, amint a gazda eltűnt, szétszéledtek a kocsmákban.

Nem maradt otthon senki, csak a lányuk. Olyan vaskapuja volt a háznak, hogy csak a madár szállhatott át fölötte, ember azon be nem juthatott. De jöttek a zshiványok, hogy megpróbálják megölni az embert, aki az ő pénzükön gazdagodott meg. A lány egyedül volt az udvaron. Be akarta terelni a baromfit a ketrecekbe.

Egyedül volt a lány, maga akarta elvégezni szépen a munkát a ház körül. Ahogy járt-kelt az udvaron, hallja ám, miről tanácskoznak a zshiványok a kapu előtt. Hogy odabent nincs senki, így meg így fognak bemenni, és kirabolják a pálinkafőzőt meg a malmot is. De a kapun se tudtak betömi.

Azt mondja erre a zshiványvezér:

– Nem juttok be másképp, mint egyenként a kerítésen át. Van abban egy lyuk, a malomba vezet, oda mentek, és utána kinyitjátok a kaput.

Amikor ezt a lány meghallotta, gyorsan ott hagyta a baromfit az udvaron, fogott egy szekercét, és a lyukhoz szaladt. Hát bújik is ki a lyukon az egyik zshivány a másik után. Amint kibújt egy fej, a lány fogta a szekercét, és nyissz!, lecsapta, a zshivány testét pedig behúzta a malomba. Jött a másik zshivány, az is így járt. Lecsapta a fejét a harmadiknak is. Aztán jött a negyedik, ötödik, hatodik, azok is úgy jártak, a testüket pedig behúzta.

Már mind a tizenegy zshivány a fejét vesztette, a tizenkettedik, a vezér pedig csodálkozott, miért vannak ott annyi ideig, és nem hall semmit. Így aztán félt bebújni a lyukba, csak a fogát csikorgatta:

– Na megállj csak, basszomadta! Elkaplak még én téged!

Tudta már a zshivány, hogy a lány egyedül van a malomban. Bánatában és fájdalmában, hogy annyi embert veszített, tüstént megkereste a zshiványbandát. Hamarosan azt mondja a cimboráinak:

– Nem hagyhatom annyiban, amit a cimboráimmal műveltek, ki kell irtanom őket!

Összegyűjtötte a bandát, drága csipkéket vett, aztán elbúcsúzott tőlük:

– Magam megyek oda, magam végzek velük. Várjatok, amíg vissza nem térek. Akkor aztán láttok majd valamit!

Elment a faluba, ott aztán mutogatni kezdte a portékáját, kiáltozott:

– Nem tud valaki olyan udvarról, ahová beállhatnék a portékámmal, hogy el ne lopják? Mert nem állhatok be akármelyik udvarba.

– Van itt egy pálinkaégető, annak ilyen udvara van.

– Akkor mutassátok meg nekem, hol van az az udvar.

Úrnak hitték, csipkekereskedőnek, örömet mutatták hát az utat. A zsvány pénzt vett elő, és mondja:

– Kérdezzétek meg az urat, hogy befogad-e.

Bement egy ember, hogy:

– Egy ilyen meg ilyen ember szeretne beállni a portékájával éjszakára az udvarba.

Mondja a pálinkafőző, hogy szívesen beengedi. Kinyitották a kaput, a pálinkafőző még elébe is ment, szépen bevezette az udvarra, és azt mondta a szolgáinak (temérdek szolgája volt):

– Fogjátok ki szépen a lovakat, és vezessétek az istállóba. Egy ilyen úr nem bajmólódhat lovakkal!

Kérdezi a zsvány, ahogy bejön a szobába:

– Van-e kendnek gyereke vagy lánya?

– Van egy lányom.

Erre a zsvány rögvest kicsomagolta a portékáját, csipkét, selymet; csak úgy csillogott minden.

– Mibe kerül? – kérdezte a pálinkafőző.

– Semmibe, csak adjon nekem kend szállást. Ha már van egy lánya, megajándékozom.

Aztán nekiláttak inni. Reggel felébredtek, és elbeszélgettek.

– Hej – mondja a zsvány –, jó sora van kendnek, itt vannak a gyerekei, de én egyedül vagyok, és a tizenkét boltomban idegenek dolgoznak. Szívesen megnőszülnék, ha találnék egy olyan teremtest, akinek csak az volna a dolga, hogy a boltokat nézegesse.

A pálinkafőző lánya ott járt-kelt körülöttük, felszolgált az ételt.

– Nem adná nekem, kend, a lányát? Ügyes teremtés.

– Ki tudja, kend, kell-e az én lányom olyan embernek, akinek tizenkét boltja van?

– Hát hogyme kellene, csak adja őt nekem!

Amikor a pálinkafőző ráállt, a zsvány nyomban azt mondta:

– Hozzátok be azt a ládát, s ami benne van, azzal azt csináltok, amit akartok. Ha eladjátok, hát eladjátok. Nekem tizenkét boltom van, semmire sincs szükségem.

Erre már a lány is ráállt a mátkaságra, nem ismert rá a zsványra, mert kesztyű volt a kezén, és úgy voltak megcsinálva az ujjai, mintha élnének. Mit tudta szegény lány, miféle úr ez!

Odaígérték hát a lányt az úrnak. Lakomát csaptak, öt napig lakmároztak, azután már készültek az útra. De akkor azt mondja a zsvány:

– Apámuram, anyámasszony, hogy bebizonyítsam, nemcsak úgy bolondjában viszem el a lányukat, először végigvezetem őt az összes boltomon. Aztán visszajövünk, s akkor megüljük a lakodalmat. Ez a kívánságom.

A pálinkafőző meg a felesége ráállt, s a lány is beleegyezett, hogy végignézi a boltokat. Amikor aztán felvirradt a napja, elbúcsúztak, fogta a zsvány a kisasszonykát, és köd előtttem, köd utánam!

Mentek, mendegéltek, és a lány, bizony magam se tudom, hogy örömeiben, vagy azért, mert otthon nemigen evett, egyszerre csak megéhezett.

– Hé, mátkám, várj egy keveset, ennék valamit. Állítsd meg a lovakat!

De a zsvány rá se hederített, hanem úgy hátracsapott az ostorával, hogy elöntötte a lányt a vér.

– Megállj, te égetnivaló, telezabáld te még magad, tizenegy cimborámat emésztetted el, s nekem, a tizenkettediknek, levágtad az ujjaimat!

Nem kellett most már a lánynak semmi, se éhes, se szomjas nem volt többé. Elérkeztek oda, ahol a zsványok odúja volt. Fütttyentett a zsványvezér a cimboráinak, azok előjöttek, kifogták a lovakat, elvitték a szekereket, aztán gyalog hajtották maguk előtt a

lányt, s ha az nem ment, a fenekébe rúgtak, hogy gyerünk már, menj csak előttünk!

Elvitték a lányt egészen a barlanghoz. Volt ott a barlangban egy anyóka, aki amolyan mindentudó asszony volt – mindenről tudott, ami körülötte történt. Odavezették a lányt, az anyóka fogadta:

– Isten hozott, szép mátká, mit tettél, miért kezdtél ki a zshiványokkal! – De aztán nyomban így folytatta: – Itt van ez az anyaszomorító, ez a kurva, aki annyi férfiembert elemésztett! Gyertek, és egyetek! Csakhogy itt van már ez a semmirekellő, majd én kitöltöm rajta a bosszúmat!

Mondják a zshiványok:

– Adj neki valami moslékot, hadd falja föl! A disznónak is adni szoktak, mielőtt leölik.

Odament az anyóka a lányhoz:

– Ne félj, gyermekem, egyél csak szépen, majd csak lesz valahogy.

Így vigasztalta, dédelgette. Aztán beáztatta a zshiványok ruháját, hogy majd együtt kimossák. Szerencsére a lány is tudott ruhát mosni. A zshiványok pedig azt mondták, hogy aznap már nem bíbelődnek a lánnyal, ráérnek másnap is. Nekiláttak az evésnek meg az ivásnak, muzsikaszónál örvendeztek, hogy megkaparintották a lányt. Az meg szegény csak reszketett, mint a nyárfalevél. Ott éjszakázott a barlangban. Amikor reggel a zshiványok felkeltek, mindegyik mondta a magáét, hogyan büntessék meg a lányt. Az egyik ezt tanácsolta, a másik azt. Mondja erre az anyóka:

– Ugyan már, van időtök bőven, s ha már itt van ez a lány, hagyjátok békén, öreg vagyok, hadd segítsen nekem!

– Ha így mondd, legyen így – mondta a zshiványvezér legalább ennyi hasznunk legyen belőle. Egyetek, igyatok, fiúk!

Aztán még fényes nappal megint lefeküdtek. Erre az anyóka körüljárta őket, és jól megnézte, alusznak-e mindannyian. Látta, hogy alusznak, horkolnak. Sokat ettek-ittak, hát egytől egyig aludtak, mint akiket fejbe kólintották.

Volt ott a víznél egy sulykoló meg egy pad. Ha a sulykolót a padra rakták, magától mosott. Odamegyen az anyóka a lányhoz:

– No, gyerekem, én jót akarok neked. De ha a zshiványok elfognának, meg ne mondd nekik, hogy tőlem kaptál tanácsot.

– Jaj. édes szülém, még ha meg is nyúznának, akkor sem árulnám el! Csak az Isten szerelmére, szabadítson ki innen!

– Annyi baj legyen, édes lányom! Gyorsan vedd le magadról a felsőruhát!

A lány gyorsan ledobálta magáról a felsőruhát, az anyóka hozott egy csomó szalmát, és azt szépen felöltöztette, mintha lány lenne.

– Most pedig szaladj, segítsen meg a Jóisten! Engem pedig el ne árulj!

– Ne féljen, édes szülém, csak eresszen el.

Amikor az anyóka látta, hogy a lány már messze jár, és a zshiványok lassan felébredhetnek, gyorsan bement hozzájuk a szobába, és lefeküdt, mint aki elbóbiskolt. No, felkelnek a zshiványok, tolláskodnak. Kiabálja a vezér:

– No, kimostátok már azt a ruhát?

– Nem tudom, a lány még mos odakint. Fáztam, hát bejöttem egy kicsit.

– Mostanáig már kimoshatta volna! Hívd be! – mondta a vezér a cimborájának.

Az kinyitotta az ablakot:

– Méltóztass befáradni, te riherongy!

De nem történt semmi. Talán bizony egy szalmabábu meg tud szólalni?

– Ugyan, ugyan, ilyen konok a kisasszony? Hívja be más! – mondta a zshivány.

– Méltóztasson befáradni, elég volt a mosásból! – mondta a másik.

Semmi. Bizony nem válaszolt a bábu. Odament hát a zshivány a vezérhez, s mondja neki, hogy a lány rá se néz, meg se moccan, hogy ilyen konok teremtés. Fogta a vezér a puskáját, és durr!, belelőtt a bábuba, az meg lángot fogott, és elégett.

– Ej, basszam meg az anyádat, hát te aztán szépen elbántál velünk, te kurva, te anyaszomorító riherongy! Ej, hogy ez meg ez történjen a ruhátokkal, már régen rendet teremthettünk volna ezzel a lánnyal! Egyetek, igyatok szaporán, aztán mindenki eredjen a lány után!

Az meg szegény, futott erdőn, mezőn át, de megint olyan helyre tévedt, ahol a zshiványok tanyáztak.

Éjjel a zshiványok egy sűrű fenyőfa alatt gyűltek össze. Étellel, hússal, itallal teli hordók várták ott őket. Hát a szegény lány éppen ennek a fenyőfának a tetejére mászott föl reszketve, hogy meg bírja magát tartani. Jöttek a zshiványok minden irányból. „Nincs?!” – kérdezgették egymástól. Ott gyülekeztek éjszakára, mert ez volt a tanyájuk. Mindegyiknek az járt a fejében: „Már egy madarat is megtaláltunk volna! Nincs ez a lány font a fenyőn?”

Mondja az egyik zshivány:

– Vágjuk ki ezt a fenyőt!

A másik:

– Másszon föl valaki, és nézzen körül.

De senki se akart fölmászni.

– Csak nem vágjuk ki ezt a fát, amikor úgy ülünk alatta, mintha kunyhóban ülnénk?!

Békén hagyták a fát. De a vezérnek nem volt nyugta, fogta a puskáját, és bum!, fellőtt a fenyő törzse mentén. Hát eltalálta szegény lány kisujját, és egy vércsepp a kezére hullott.

– Látjátok, nem megmondtam, hogy itt van?!

De az anyóka megint lebeszélte őket:

– Ej, dehogyis vágunk ki egy ilyen fát! Hát nem tudjátok, hogy mindenféle madár fészkel rajta, és mindegyiknek van vére!?

Reggel a zshiványok felkeltek, megfrüstököltek, jóllaktak, aztán gyerünk, legények, meg kell találnunk, el kell csípnünk azt a lányt!

Az meg szegényke ott hallgatózott a fán; szétszéledtek a zshiványok minden irányban, a lány pedig leereszkedett a fáról. Olyan úton indult el, amerre a zshiványok nem mentek.

Már közeljárt a faluhoz, ahol laktak, amikor lát egy teknőkészítőt, amint teknőket rak egy szekérre. Tudta jól a teknőkészítő, hogy ez a pálinkafőző, a molnár lánya.

– Rejtsen el valahová, ha Istent ismer! Mindent megadunk érte, amit csak kíván!

– Ej, megvédelek én, de ha itt találnek, megölnék engem is meg téged is!

– Ne féljen, csak rejtsen gyorsan el!

Sok teknő volt már a szekéren. Az ember ledobálta őket, és a szekér fenekén a legkisebb alá rejtette a lányt. Még vissza se rakta a többi teknőt, amikor jöttek minden irányból a zsványok:

– Adj’ isten jó napot!

– Adj’ isten!

– Nem láttál egy ilyen meg ilyen lányt?

– Nem láttam, jó emberek, nem láttam én senkit. Ha láttam volna, megmondanám.

– No, nem adunk mi a szavadra! Vegyétek le a teknőket!

Egy zsvány a kocsi elejére állt, ketten a végére, és ledobálták, összetörték, széthasogatták a teknőket. Szegény teknőkészítő fejében már minden megfordult: „Bárcsak ne fogadtam volna be a lányt, csak kárt okozott nekem.”

Ledobálták az összes teknőt, csak a legkisebbet hagyták ott. Mondja a zsványvezér:

– Dehogyan bújta alá az a riherongy, hiszen kicsi ez a teknő.

– Akkor hagyjátok meg legalább azt épségben.

Megmenekült hát a szegény lány, a Jóisten megoltalmazta.

Mondja ekkor a vezér:

– Rakjátok vissza a szekérre a teknőket, amik nem törtek össze, te meg a károdért tartsd a kalapodat!

És mindenki, akinek pénze volt, szórt belőle a teknőkészítő kalapjába.

– Ha pedig útközben találkozol a lánnyal, tudasd velünk!

Elindult lassan a teknőkészítő a teknőivel, és így bandukolt, amíg a zsványokat látta, de amikor eltűntek a szeme elől, úgy meghajtotta a lovakat, hogy amikor odaértek a pálinkafőző kapuja elé, a szegény párok kiadták a lelküket. És amikor beléptek a malomba, akkorát sikított a lány, hogy végre otthon van, hogy az apja meg az anyja arccal a földre borult. Aztán már csak vigasztalták szegénykét.

– De azért férjhez adtatok volna örökre – mondta a lány.

És ettől fogva nem jött álom a szemére, örökké strázsált, mikor jönnek érte, sehol se volt maradása. Az ablakához egy létrát támasztott, hogy ha baj lenne, kimászhatson rajta a szobából.

A zsványvezér pedig egyre csak azon törte a fejét, miféle bestia ez a lány, hogy otthon kell annak lennie, ha sehol nem

találták. Ki is ókumlált valamit. Mondja a többi zshiváynak:

– Megálljatok, megkaparintjuk mi azt a lányt! Az apja pálinkafőző. Fölteszünk a szekerekre tizenegy hordót, s amikor már közel leszünk a malomhoz, mindegyikőtök belebújik egy hordóba. Én bemegyek a pálinkafőzőhöz, hogy szükségem van ennyi meg ennyi spirituszra, ti pedig a hordókban vártok, amíg jelt nem adok, amíg nem lövök ki az ablakon.

De a Jóisten most is sugallatot küldött a lánynak: a hordók alatt ment el éppen, hogy bezárja a baromfit, amikor hozzáért az egyikhez. Kikiabál a zshivány:

– Menjek már?

Szaladt rögvést a lány az apjához, és ahány munkás volt a pálinkafőzőben, mindegyiknek megparancsolták, hogy öntsenek mindegyik hordóba tizenegy vödör forró vizet. De ekkor a zshiványvezér nekiesett a pálinkafőzőnek:

– Miből gazdagodtál meg? Becsaptál minket!

Reszketett a pálinkafőző, s már adta is a kulcsokat a zshiványvezérnek.

A lány pedig gyorsan lemászott a létrán, és szaladt a városba a kapitányhoz, hogy hozza a katonáit. Körülvette a katonaság a malmot, s ahogy a zshivány vagdalkozott a pálinkafőzővel, a katonák elfogták. Csak ekkor szabadult meg a lány, volt is nagy öröm a házban!

A teknőkészítőnek pedig telerakták a szekerét gabonával meg mindennel, amit csak megkívánt, hálából, hogy megszabadította a lányt.

KLIMKÁCS JANKÓ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, az üveghegyen meg a homoktengeren is túl, ahol a föld sínekkel volt körülakva, élt egyszer egy király. Ez a király sokat járt a nép közé, tudni akarta, hogyan él. Elérkezett egyszer egy faluba, és bement egy asszonyhoz, akinek volt egy lánya. Haszontalan teremtés volt a lány, verte is az anyja eleget. Akkor is ütlegette éppen, amikor bejött a király:

– Miért vered a lányod?

– Hogy miért? Mert túl sokat fon.

Pedig hát a lány nem tudott fonni.

– Ne verd többet – mondta a király –, jöjjön a lány hozzám. A katonáimnak szüksége van mundérra. Magammal viszem.

Ahogy mondta, úgy is lett, magával vitte a lányt. Sokáig úgy élt vele együtt, akár a feleségével. Volt a palotában egy csűr.

– Ha már annyit fonsz, eredj a csűrbe, és fonj!

És elküldte a csűrbe, hogy fonjon, mert kell a mundér a katonáknak. Ahogy beeresztette a csűrbe, a lány sírni kezdett, hogy mikor fog ő ennyit megfonni. Sőhajtozott, pityergett, cudarul érezte magát – de hiába, ha egyszer ördögös fonólánynak adta ki magát, akkor most fonnia kellett!

Hullottak a könnyei, hogy most már mit kezdjen ennyi kenderrel. Sírt, zokogott, ostoba lány volt, csak a parádén járt az esze.

Egyszerre csak, honnan, honnan nem, ott termett egy ördög. Klimkács Jankónak hítták.

– No, mit adsz azért, ha megszabadítalak, s tüstént felfonom a kenderet?

– Miért, ki vagy te?

– Ha eddig meg eddig kitalálsz a nevem, akkor nem veszek el feleségül. Ha nem találsz ki, akkor az enyém vagy!

Összecsődítette Jankó az ördögöket, s már az első éjjel készen voltak mindennel. Behívta a lány a királyt a csűrbe, hát minden kender fel van fonva, már csak meg kell szőni, örült a király, hogy ilyen dolgos asszonya van.

Telt-múlt az idő, már egy derék fia is volt az asszonynak, de az csak szomorú volt, egyre csak búslakodott. A király fel akarta

vidítni.

– Miért búslakodsz, talán nincs mit enned, nincs mindenből elegend? Miért vagy mindig szomorú?

Erre már az asszony elmesélte, mi történt vele, és hogy mikor jön érte Klimkács Jankó. Amikor a király ezt meghallotta, tüstént hívatta a vadászát, és elindultak az erdőbe, hogy ha törik, ha szakad, megtalálják a poklot, ahonnan Jankó pajtás jött. Szétszéledtek az erdőben, és kerestek, kutattak. Ahogy így keresnek, látják, hogy füst száll föl a földből. Egy barlang volt odalent, s abban már Klimkács Jankó útra készen állt, már készítette a vacsorát a királynénak. Azon az éjszakán kellett elmennie érte.

Fogta Jankó a talicskáját, és fel-alá futkosott a szobában:

Megyek a hercegnőmért,
a hercegnőmnek főzők,
Klimkács Jankó a nevem,
ha nem találja ki,
elveszem,
ha kitalálja,
ott hagyom.

Tüstént tudatták a királlyal, mit láttak. Ment is a király hallgatózni a barlanghoz. Hát látja, hogy az ördög megint ott szaladgál a szobában és hetvenkedik a talicskájával:

Megyek a hercegnőmért,
a hercegnőmnek főzők,
Klimkács Jankó a nevem,
ha nem találja ki,
elveszem,
ha kitalálja,
ott hagyom.

Hazamegy a király az asszonyához:

– Ne félj, tudjuk már a nevét!

De bizony azon az éjszakán be kellett mennie az asszonynak a csűrbe, mert így állapotodott meg Klimkács Jankóval. Nosza, a király őrséget állíttatott az udvarra, és maga is ébren maradt, hogy lássa, mi fog történni. A feleségének pedig azt mondta:

– Ide hallgass, az az ördög vacsorát főz neked, ugrándozik, s rohangál a talicskájával a barlangban. A neve Klimkács Jankó. Ezt

jól jegyezd meg!

Ütött az éra, amikor meg kellett érkeznie az ördögnek. Meg is jött a talicskájával.

– Találd ki, hercegnő, találj ki a nevem!

– A neved Klimkács Jankó!

Ahogy ezt az ördög meghallotta, fogta a talicskát, és mérgében, hogy az asszony kitalálta a nevét, nekiment vele a falnak. Nosza, ki is dőlt rögvest a csűr oldala, az ördög pedig eltűnt.

Már nem volt többé joga az asszonyhoz, csak a falat döntötte ki mérgében.

Örült a király, hogy megszabadította asszonyát az ördögtől, és még ma is élnek, ha meg nem haltak.

SÓ ÉS ARANY

Volt egy királynak három lánya. Fiatalkák voltak a lányok, de a király már megöregedett, a sír szélén állt. Egyszer magához hívatta a három lányát. Kérdezi a legidősebbiktől:

- No, édes lányom, hogy szeretsz engem?
- Úgy szeretlek, mint az aranyat!

Kérdezi a középső lánytól:

- Hát te, édes lányom, hogy szeretsz?
- Mint az ezüstöt, édesapám!

Megkérdezi a legkisebbiket:

- És te, kicsi lányom, hogy szeretsz engem?
- Úgy szeretlek, mint a sót!

Nem tetszett a felelet a királynak; az egyik lánya úgy szereti, mint az aranyat, a másik, mint az ezüstöt, ez a legkisebbik pedig csak annyira, mint a sót! A két nővér is lármázott, perlekedett, így aztán a legkisebbik lánynak ott kellett hagynia a királyi várat. Nem szerette már se az apja, se a nővérei.

Fogta a batyuját szegényke, és ment, mendegélt, hátha valaki befogadja, hátha akad majd valahol helye. Ment, mendegélt hegyen-völgyön, s egyszerre csak, hipp-hopp, ott termett egy asszony.

- Hová mégy, lányom?

– Hogy hová? Hárman vagyunk nővérek, s az apánk magához hívatott bennünket, hogy vajon ki szereti őt a legjobban. A legidősebb nővérem azt mondta, hogy úgy szereti, mint az aranyat, a középső, mint az ezüstöt, én meg azt mondtam, hogy úgy szeretem, mint a sót. Megharagudott rám ezért az apám meg a két nővérem, és elkergettek. Most aztán járom a világot.

– Jaj, kedves gyermekem, ha már így esett, maradj nálam. Ne félj, itt nem lesz bántódásod. Ha már így elkergettek, mit tehetünk, ne búslakodj!

Így aztán a lány ott maradt az asszonynál. Szolgált, segített, dolgozott, ügyesen tett-vett. Az asszony pedig tudta, mi fog történni.

Történt aztán, hogy az egész világról eltűnt a só. Az asszony varázslata volt ez, nála volt minden só. Maga a király is só nélkül maradt. Országának egyetlen csücskében, egyetlen hajlékában nem akadt egy csipetnyi só.

Sok évig maradt a lány az asszonynál, három, négy, talán öt esztendeig is szolgálta, amikor mondja neki egy szép napon az asszony:

– No, édes lányom, most eredj az apádhoz, mert elpusztul só nélkül, s meg fogod látni, mi drágább: az arany vagy a só.

Szívesen maradt volna még a lány az asszonynál, de az kikísérte, és ellátta jó tanáccsal, mit tegyen útközben. Adott a lánynak egy vesszőt:

– Fogd ezt a vesszőt, édes lányom, és ha túljutsz három erdőn, látsz majd ott egy dombot, arra suhints rá a vasvesszővel. De előbb menj az apádhoz, azután is ráérsz a dombot megsuhintani.

Azután az asszony fogott egy kendőt, telerakta sóval, és batyut kötött belőle.

– Menj hát egyenesen az apádhoz, gyermekem, különben elpusztul só nélkül. A tenyerén fog hordozni, ha ezt a batyut odaadod neki!

Elindult hát a lány a sóval, az asszony szépen kikísérte. Megérkezett az apjához, az meg a szemét meresztgette, hogy került ide ez a lány? Hiszen már régen elment hazulról, s most visszajött. Kérdezi a lánytól az apja:

– Merre jártál, kedves lányom?

– Sót kerestem, édesapám!

– Aztán találtál-e?

– Igen, találtam!

Avval leszelt egy karéj kenyeret, kioldozta a batyut, vett a sóból, megsózta a kenyeret, és odaadta az apjának. Azt se tudta a király, hova legyen örömeiben, hogy a lánya életet öntött belé. Három, de talán négy esztendeje is már, hogy se jószág, se ember nem látott sót.

Behívta a lány a szakácsnőket, azoknak is adott a sóból. Olyan só volt ez, ami sose fogyott el. Akármennyit adott belőle a lány, a batyuban mindig ugyanannyi maradt.

Aztán jöttek a miniszterek, igen kívánták azok is a sót, adott hát nekik is. Így jártak hozzá az emberek sóért, és a lány mindenkit megajándékozott vele. Látta ezt a király, mondja a lányának:

– Hej, édes lányom, ne adj a sóból senkinek, nehogy só nélkül maradjunk!

Megvolt a lány otthon egy ideig, aztán mondja az apjának:

– Most pedig elmegyek a sóbányába, s akkor az egész országnak lesz sója! Adjon velem, apám, egy kocsist, nem megyek én gyalog, inkább kocsikázok!

Adott a király kocsist, meg is parancsolta neki, hogy menjen a királylánnyal oda, ahová kívánja. És hogy a lánya el ne vesszen valahogy útközben, még egy minisztert is odarendelt mellé.

Elérkezett a lány arra a helyre, ahová a gazdasszonya küldte. Körülnézett, fogta a vesszőt, rásuhintott a dombra, hát tüstént megnyílt a föld, és szépséges országot látott, szebbet, mint eddig. Végigjárta az országot, mindenhová elvezették, mindent megmutattak neki. (A szépséges országot, a sóbányát a gazdasszonya pecsételte le, hogy azé a lányé legyen, akit elkergettek hazulról.) Attól fogva az egész világ odajárt sóért.

A HÁROM MALACKA

Élt egyszer egy asszony, volt neki egy fia. Bizony szegény volt az asszony, nem volt egyebe, mint három malackája. A fia nem csinált semmit, a betyár, csak a három malackát legeltette, velük szórakozott. Úgy tanította, egzecírozta őket, mint a katonákat. Ahogy kommandírozott nekik, úgy táncoltak a malackák. Erre tanította őket az ebadta.

Ahogy így legeltette a három malackát, arra ment a király lánya. Ámint meglátta, micsoda mutatványokat csinálnak a malackák, csak nézte, nézte őket meg a fiút, aki dirigálta a malackákat. Aztán odament a fiúhoz:

– Add el nekem, fiú, az egyik malackádat! Amit kérsz, azt megadom érte!

De hát a fiú már csak fiú volt.

– Én a malackámat el nem adom, de ha megmutatod, milyen jegy van a lábodon, odaadom.

Gondolta a királylány, hogy fiatal legényke ez még, megmutatta hát a lábát. Aranycsillag volt rajta. A fiú ezt jól megjegyezte.

Amikor a királylány elhajtotta a malackát, a fiú két malaccal ment haza. Kérdezősködött az anyja, hova lett a malacka, de a fiú nem mondta el, mi történt.

– Nem tudom, anyám, hova tűnt el – füllentette.

A királylány azt hitte, hogy a malacka neki is úgy fog táncolni, mint a legénynek. De a malacka meg se moccant, nem akarta megcsinálni a mutatványát. Bosszantotta ez a királylányt. Elment hát ismét a fiúhoz, hogy bánkodik a malacka a többi után, meg kell hát szereznie mind a hármat. Amikor odaért, megint mondja a fiúnak:

– Ide hallgass, te fiú, a malacka nem akar úgy táncolni, ahogy neked táncolt, add nekem a másik kettőt is!

– Jaj nekem, kettőt bizony nem adok!

– Akkor legalább egyet.

– Odaadom, ha megmutatod a másik jegyedet is.

A királylány térdén aranyhold ragyogott. Amikor megmutatta a fiúnak, az adott neki még egy malackát, és a királylány hazament. Összeeresztette a malackákat, de kettesben sem akartak úgy táncolni, ahogy hárman táncoltak a fiúnak. Megint csak

bosszankodott a királylány, hogy most már meg kell szereznie mind a hármat, hadd legyenek együtt.

A fiút pedig hiába ütötte-verte az anyja, nem akarta megmondani a betyár, hova lettek a malacok. Megint eljött hozzá a királylány:

– Add nekem a harmadik malacot is, mert a kettő sem akar úgy táncolni, ahogy neked táncolt.

– Azért nem táncolnak, mert nem tudod őket úgy abriktolni, mint én. De odaadom a harmadikat is, ha megmutatod a jegyet a kebleden.

Megmutatta a királylány a keblét, arany nap volt rajta. Most már a fiú látta mind a három jegyet.

Amikor aztán este hazament, félt nagyon, mert volt malac, nincs malac; mindennap eltűnt egy. Mit tehetett az anyja, nem verhetette agyon a fiát három malacért. A gyereke volt, hát békén hagyta. A fiú pedig így-úgy beszélt, de az igazságot csak nem akarta megmondani.

Férjhez akarták adni a királylányt. Mondja neki az apja:

– Aki kitalálja, milyen jegyek vannak a testeden, az lesz a férjed. Akárki fia-borja, azé lesz!

Szétküldte a király a fullajtárokat az egész világba, hogy az lesz a veje, aki kitalálja, milyen jegyek vannak a lánya testén.

Bejárták a fullajtárok az egész világot. Jöttek az emberek, találgattak, de a jegyeket senki se tudta kitalálni. Megérkeztek a fullajtárok oda is, ahol a fiú lakott. Mondják, hogy lehet találgatni. Nagy kópé volt már akkorra a fiú: amikor ezt meghallotta, csak ennyit mondott az anyjának:

– Ne kérdezz, anyám, semmit, elmegyek találgatni!

Könnyű volt neki találgatni, amikor már ismerte a jegyeket!

Ment, mendegélt, akkoriban még nem volt vasút, hát gyalogszerrel tette meg az utat. Hát az úton koldus, cigány, mindenféle népség igyekezett a városba, hátha kitalálja a jegyeket. Utoléri a fiút egy cigánylegény.

– Hová mégy? – kérdezi a cigány.

– Találgatni.

– Én is – sündörög körülötte a cigány.

– És hogy fogod kitalálni?

– Az már az én dolgom.

Barátságot kötöttek, és a tökkelütött fiú elmondta a cigánynak, miféle jegyek vannak a királylány testén. No, együtt érkeztek meg a királyhoz, mindketten megmondták a jegyeket: aranycsillag, aranyhold, aranynap. Mondja erre a király:

– Ha már mind a ketten kitaláltátok, egyikőtöknek el kell mennie. Vagy az egyik, vagy a másik lesz a vejem.

És nem engedte őket haza, hanem pazar vacsorát készíttetett nekik, evést-ivást bőséggel. Este aztán mondja a király:

– Fektessétek mind a hármukat egy ágyba, s az lesz a vejem, amelyikhez a lányom arccal fordul reggel.

No, a fiúnak volt annyi esze, hogy nem evett sokat, csak telerakta a zsebét drága, illatos cukorkával. Bezárták őket egy szobába. Egyszerre csak a cigánynak szükségére kellett mennie.

Kiabálja a fiúnak:

– Nekem ki kell mennem!

– Hogy akarsz kimenni, amikor be vagy zárva!

Mondja erre a cigány:

– Nem bírom tovább, tüstént ki kell mennem!

– Hát ha ki kell menned, menj ki bent!

El is végezte a cigány a szükségét a szoba közepén, jókora rakást rakott.

Mondja neki a disznópásztor:

– Téged aztán reggel biztosan felakasztanak! Mit akarsz csinálni ezzel a szarral?

– Hát mit csináljak vele?

– Hogy mit? Tömd vissza magadba, és takaríts ki, mert egy fejjel kurtább leszel!

– Jajajaj, hát hogy takarítsam én ezt el! Ha legalább paprikám volna, hogy megpaprikázzam!

Volt a fiúnál paprika, megpaprikázta a rakást, a cigány meg felfalta a szart. Ami már az undortól nem ment le a torkán, azt az arcára, a mellére kente. Amikor aztán a cigány mindent feltakarított a padlóról, lefeküdtek a királylány mellé az ágyba, egyik az egyik oldalról, a másik a másiktól. A fiú teletömte a száját cukorkával, illatozott. Odafordult a királylány a cigányhoz, megszagolta, hát

rögvest hátat mutatott a szarcsimbóknak, és arcát a fiúhoz fordította, a kezét is rátette, megölelte. Így aludtak reggelig.

Jöttek reggel megnézni, merre fordult arccal a királylány. A cigány lármázni kezdett, hogy ő is győzött. Erre a királylány a következő próbát eszelte ki:

– Kieresztjük a három malacot, s amelyik legénynek úgy fognak táncolni, ahogy táncoltak, azé leszek.

Járkál a cigány a malacok körül, a malacok nem mozdulnak. Hívták a pásztort. Hát amit megparancsolt a malacoknak, azt csinálták, úgy, mint régen. Erre aztán a cigányt útnak eresztették, szent volt a béke. A pásztor pedig megkapta a királylányt. Volt, amilyen volt, ha egyszer megígérték, oda is adták neki. Szép lakodalmuk volt, utána mondja a fiú a királynőnek:

– Hej, fenséges úrnőm, nekem anyám is van, bizony nem hagyom őt egyedül otthon, tüstént oda kell mennem, de csak úgy, hogy ne tudja, mi lett belőlem.

A feleségének pedig ezt mondta:

– Elmegyünk abba a faluba, ahol az anyám lakik, regimentet toborozni. Mind a ketten bekéredzkedünk anyámhoz éjszakára. Nem lesz szegénynek semmije, amivel megkínáljon minket, de se baj. Főz, amit főz, próbaképpen már csak elmegyünk. Ha megfőz valamit – mert iparkodni fog, hogy valami vacsorát azért adjon –, ahogy majd hozom a konyhából a tálat, el fogok esni vele.

Evvel a fiú felvette azt a gúnyáját, amit még parasztként, disznópásztorként viselt.

Megérkeztek a faluba, ahol az anyja lakott. Régóta nem látta az anyja, örömmel fogadta. Mondja neki a fiú:

– Főzzön valamit, anyám, vacsorára, mert a királylány is velem jött, ő is nálunk lesz elkvártélyozva.

Nekilátott az anyja a főzésnek, megfőzte a vacsorát. Amikor a fiú már hozta a tálat, az ajtóban megbotlott, és tálastul hasra esett. Erre az anyja verni kezdte:

– Te ilyen meg olyan, most aztán mit fogunk csinálni! Ilyen szégyent a királylány előtt!

Felugrott a királylány:

– Ne verje a fiát, hiszen én csak parancsolok, és tüstént lesz vacsoránk, csak ne üsse!

Felugrott erre a fiú is, átöltözött királyi ruhába, és bemutatta a királylányt az anyjának:

– Bizony, anyám, azt a három malacot, amiért megvert engem, a feleségemnek adtam, és, látja, most meg ezért a kis vacsoráért ver!

Nem is maradtak ott éjszakára, a fiú ezzel búcsúzott:

– Holnap velünk jön, anyám, a palotába!

Aztán másnap eljött a fiú az anyjáért, s amikor a várba értek, megint nagy lakomát csaptak. Ott is maradt az anya a fiánál, mert csak ez az egy gyereke volt. Volt egy tehenük, hát kolompot árasztottak a tehenre, s az én mesémnek is vége.

A GŐGÖS HERCEGNŐ

Élt egyszer egy király, s volt neki egy lánya, aki vidám volt és szertelen. Azt mondta ez a lány, hogy olyan ember nem kell neki, akiből tréfát űzhet, csak ahhoz megy feleségül, aki őt teszi nevetségessé. Jött egyszer egy király, hogy feleségül kérje, hát a lány azt mondta neki, hogy úgy lóg a taknya, mint a pulykának. Jött a másik király, a lány annak is azt mondta. Mérges lett erre a király, betért a fogadóba, és szállást kért. Azután összebeszélt a fogadóssal, hogy jó pénzért híreket fog neki hozni a kastélyból, és megtudja azt is, milyen emberhez menne férjhez a királylány. Ment a fogadós mindenfelé, kérdezősködött.

Eljárt a fogadóba egy öregember, aki hárfákat készített.

– Mi újság, mester? – kérdezte tőle a fogadós.

– Csak annyi, hogy egy király, aki meg szeretné kapni a királylányt, száz hangon szóló hárfát csináltatott, mert a királylány nagyon szereti a muzsikát.

A mester hazament, és a fogadós tüstént elmondta a hírt a fiatal hercegnek. Az munkásruhát vett magára, és elment a kastélyba szolgálatot kérni. Mondja neki a király:

– Nincs szükségünk szolgára, van elég belőlük!

De aztán mégis megegyeztek, és a herceget felvették udvari favágónak. Amikor hazament, meghagyta a fogadósnak, tudja meg, mibe kerül az a hárfa, amit a másik király csináltatott. Amikor a fogadós megtudta, a herceg felvette a szolgagúnyát, és elment a mesterhez. Azt mondta neki, hogy ez meg ez a király küldte a hárfáért, amit rögvest ki is fizet. A mester odaadta neki a hárfát, de alighogy a herceg elment, jött a másik király szolgája, hogy kéri a hárfát. Amikor nem kapta meg, leszidta a mestert, hogy bolondját járattja vele, és tüstént új hárfát rendelt, ami kétszáz hangon szól. Elment a mester ismét a fogadóba, és a fogadós kiszedte belőle, hogy új hárfát kell csinálnia kétszáz aranyért. Megint ment a hírrel a herceghez. Az bebújt a szolgagúnyába, és elment az öreg mesterhez. Azt mondta neki, hogy korábban jött, nehogy megint megelőzze valaki, és hogy készen van-e már a hárfa. A hárfa elkészült, kifizette hát az öregnek, és elvitte. Kisvártatva megérkezett a király szolgája, és hogy a hárfát megint nem kapta meg, szidalmazni kezdték egymást, hajba kaptak. Ezalatt a herceg felvette

az udvari ruhát, bement a királyi konyhába, felaprította a fát, s amikor elkészült a munkájával, játszani kezdett a hárfán.

Összeszaladt az egész szolgasereg, hogy milyen szépen hárfázik.

A másik király megint rendelt egy hárfát, ami háromszáz hangon szól, de megparancsolta a mesternek, hogy:

– Oda ne adja senkinek, mester, most magam jövök el a hárfáért!

A fogadós megint kiszedett a mesterből mindent. A herceg most a hercegi ruhát öltötte magára, és estefelé, amikor már nem lehetett jól látni, elment a mesterhez.

– Elkészült-e már a hárfa, mester?

– El.

– Most az egyszer magam jöttem érte, nehogy megelőzzön valaki.

Kifizette a herceg a háromszáz aranyat, fogta a hárfát, és elment. Kisvártatva jött a másik, és amikor megint nem találta ott a hárfát, kis híján agyonverte a mestert, hogy mit képzelsz, így a bolondját járatni vele!

A herceg pedig bevitte a hárfát a konyhába, és játszani kezdett. Volt a királylánynak egy szolgálója, Matenak hítták, és az elmesélte, hogy van az udvarban egy favágó, aki csuda szépen hárfázik.

– Menjünk a konyhába, Mate – hívta a szolgálólányt a hercegnő.

És amíg a herceg hárfázott, a hercegnő le nem vette róla a szemét. Ettől kezdve minden este sokáig hallgatták a játékát.

Egyszer aztán azt mondja a hercegnő a szolgálónak:

– Ide hallgass, Mate, itt van egy dukát, készíteni kellene neki valami harapnivalót is, mert már bizonyára éhes.

Elkészítették, bort is adtak neki, aztán ettek-ittak, és aludni tértek. De a hercegnő tudni szeretne volna, milyen családból való a favágó. Egyszer aztán így szólt a szolgálóhoz:

– Hívjuk be a szobába, Mate.

Behívták a szobába, ételt tettek eléje, s amikor a hercegnő a bort töltötte neki, altatót szórt a poharába, hogy leitassa. De a herceg ezt észrevette, és olyan agyafúrt volt, hogy miközben hárfázott, lesöpört valamit az asztalról a földre.

– Játssz csak tovább, én majd felemelem! – mondta a hercegnő, és lehajolt.

Ezalatt a herceg gyorsan kicserélte a poharakat, és amikor jóllaktak, utána koccintottak, s megitták a bort. Amint megitták, a hercegnő körül tüstént forgott a világ, de a herceg is úgy tett, hogy álmos, és hogy aludni volna kedve. Játsszani sem akart többé. Erre a hercegnő azt mondta:

– Ha már így leitta magát, ne lássa meg senki, fektessük le itt!

– Hová fektessük? – kérdezte Mate.

– Akár az ágyamba, hiszen nem jön már ide senki, és ha majd felébred, kitesszük.

Odavezették hát a herceget a hercegnő ágyához, az meg úgy tett, mintha holtreszeg volna. Hagyta, hogy lefektessék az ágyra, és nyomban elaludt. Mondja ekkor a hercegnő:

– Eredj, Mate, aludd ki magad odakint, én majd leülök a székre.

Mate kiment, a hercegnő pedig azt hitte, hogy a favágó úgyszólván részeg, de csak azért hitte így, mert az ő fejét zavarta össze az altatópor, lefeküdt hát az ágy szélére, és elaludt.

Reggel aztán felébresztette a favágót, de bizony az már együtt hált vele, behívta Matét, és kivezették a férfit a szobából. A herceg aztán mindennap, munkája végeztével hárfázott, úgy, mint eddig. De bizony a hercegnő már nem volt olyan vidám, egyre szomorúbb lett, mert érezte, hogy várandós. Kérdezi tőle a herceg, miért olyan szomorú.

– Nem merem neked megmondani, favágó.

De a herceg kérlelte, hogy mondja csak meg.

Erre a hercegnő elmondta, hogy úgy érzi, várandós, méghozzá azóta, hogy ők ketten egy ágyban aludtak. Mondja erre a herceg, hogy márpedig ő nem tud semmiről, hímezett-hámozott, hogy nem és nem. De a hercegnő megint sírva fakadt, hogy bizony igen, akkor történt a baj, és nagyon jajveszékelt, hogy most aztán mitévő legyen? A herceg nem tudott tanácsot adni, végül aztán a hercegnő azt mondta:

– Szökjünk meg együtt. Én hozok magammal pénzt meg mindent, amire szükségünk lehet, és ebből megélünk. De még a szegénységet is szíves örömet megszokom.

Evvel a hercegnő magához vette a pénzt, és éjjel megszöktek. Egész éjszaka vándoroltak hegyen-völgyön át, és a hercegnő a cipellőjében nem bírta továbbmenni. Megállapodtak hát, hogy szállást keresnek, ahol kipihenhetik magukat.

– Hol kapunk szállást? – kérdezte a hercegnő.

– Legfeljebb egy istállóban, másutt nem.

Nem tetszett ez a hercegnőnek, bementek hát egy fogadóba, ott aztán jó pénzt kértek azért, hogy lefeküdhessenek. Éhes volt már a hercegnő. Mondja neki a herceg:

– Megyek, és kérek neked valamit.

– Olyan étel nem kell nekem, amit kérincselni kell! – mondta a hercegnő.

Hozattak hát maguknak a fogadóból vacsorát, és a hercegnőt, amint jóllakott, tüstént elnyomta az álom. De a herceg korán felébresztette:

– Indulnunk kell tovább, nehogy elfogjanak bennünket! De nem mehetsz ebben a ruhában, mert már keresnek minket, és így bizony könnyen ránk találhatnak. Cseréld el először a ruhádat!

Kapott is a hercegnő másik ruhát, parasztkölykét meg szlovák bocskort, De jócskán rá kellett még fizetnie, mert az ő ruhájának senki sem vette hasznát. Igen ám, de hamarosan a bocskorban se bírta továbbmenni, feltörte a lábát, csupa hólyag volt, így aztán a herceg felfogadott egy fuvarost, az vitte őket a szomszéd faluba. Szórták a pénzt, a hercegnek mindent meg kellett vennie, mert a hercegnő olyat nem akart, amit kérincselni kell. Így mentek faluról falura, míg elérkeztek egy városba. Volt a város szélén egy csúf kis viskó. Mondja a herceg, hogy elfogyott a pénzük, ki kell hát bérelniük ezt a viskót, ő pedig elmegy szolgálatot keresni. Aztán vett a hercegnőnek egy halom fazekat.

– Te elmégy árulni a fazekat, én pedig elszegődöm a királyhoz favágónak.

Elment a herceg a királyhoz, aki nem volt más, mint az apja, mert ez a város már az apja országában volt, s ő volt az ország királya. Elmesélte a herceg az apjának, hogy a hercegnő fazekat árul az utcán. A király kivezényelt egy lovasszázadot, azok lóháton kirúgtattak, és a fiatal herceg, aki átöltözött, hogy a hercegnő ne ismerje meg, az élükre állt. Elvezényelte a századot az

edényhalomhoz, aztán úgy átmasíroztak rajta, hogy csak cserepek maradtak utánuk. Hazajött este a favágó, hát a hercegnő kisírt szemmel, könnyezve fogadta.

– Istenem, Istenem, jó boltot ajánlottál te nekem! – sírta.

– De hát miért?

– A katonák összetaposták minden edényemet, most aztán vacsoráralálónk sincs.

– Ide hallgass – mondta neki a favágó –, a király felfogadott favágónak, ne búslakodj, hoztam egy kevés pénzt, azon vehetsz magadnak valamit, meg élelmet is szereztem. – Aztán így folytatta. – Mondok neked egy könnyebb munkát: pucold ki a katonák bakancsát, és kapsz mindegyiktől négy krajcárt. Ezek már tehetősebb népek!

Visszament a herceg a palotába, és megparancsolta rögtön egy egész regimentnek, hogy menjenek mindnyájan a viskóba, pucoltassák meg a bakancsukat, de egy lyukas garast se adjanak az asszonynak.

Elmentek a katonák a viskóba, a hercegnő pucolta a bakancsokat, csak úgy dőlt róla a verejték, de a katonák egy lyukas garast se adtak neki. Hazajött este a herceg, hát a hercegnő sírva fogadta, hogy egész nap pucolta a bakancsokat, és egy krajcárt se kapott érte.

– No, akkor mondok egy jobb munkát. A palotában esküvő lesz, nőszül a királyfi. Kéredzkedj a konyhába mosogatónőnek. Én fogom hordani az asztalra az ételt, és mindig odacsúsztatok neked valamit.

Elment a hercegnő a palotába, ajánlkozott a konyhára, fel is fogadták. Ezután a szoknyája alá egy fazekat kötözött a lába közé, és ahogy a herceg hordta az ételt, mindig adott neki egy szép falat húst. Amikor elkészült a herceg, jött az öreg király, és minden kaput bezáratott, hogy senki se szökhessen el. A favágó pedig felöltötte a hercegi ruháját, és így szólt:

– Most, hogy véget ért a lakoma, meg akarom táncoltatni az összes menyecskét.

És bevezette az összes hölgyikét meg szakácsnőt, a hercegnő pedig el akart iszkolni. De mit tehetett, amikor az összes kapu zárva volt. Eközben a fiatal herceg már odaért hozzá, de a hercegnő csak hímezett-hámozott, hogy:

– Én nem táncolhatok, nem és nem, várandós vagyok, és haza akarok menni!

– Dehogy mégy haza, amíg velem nem táncolsz! Ne félj, csak szépen, könnyedén!

És átkarolta a hercegnőt, és először csak könnyedén forogni kezdett vele, de aztán úgy megtáncoltatta, röpítette, ugráltatta a szobában, hogy egyszerre csak zutty!, kirepült egy darab hús, aztán zutty!, egy sütemény, végül a fazék is elrepült, s ott gurult minden szerteszét a szobában. És az urak csak lökdösődtek, és látni akarták, mi történt, és az egész palota rázkódott a kacagástól. A hercegnő pedig árva fakadt, azt se tudta, hova bújjon szégyenében. Mondja neki a herceg:

– Ne sírj, vág, majd kikísérlek.

És átkísérte a másik szobába, ahol már várta a hercegnőt a menyasszonyi ruha.

– Most pedig, édes hercegnőm, veled akarom megülni a lakodalmam. Én vagyok az a herceg, akit elutasítottál, de most nevetségessé tettelek, megkaptad hát, amit akartál!

No, ennek már a hercegnő is megörült, és most kezdődött csak igazán az esküvői mulatság!

OKOS ZSÓFI

Egy király nősülni akart. Építtetett három házat, és szétküldött három levelet: egyet keletre, egyet délre és egyet nyugatra. Erre, mintegy parancsszóra, megérkezett három lánytestvér. Egyszerre jöttek meg. A király köszöntötte, helyet kínálta őket, s mindegyiknek adott egy palotát. Aztán adott nekik három aranymadarat – hogy jól fognak itt élni. De egy szóval sem említette nekik, hogy nősülni akar.

Megtudta egy zsvány, hogy három lány érkezett a királyhoz. Koldusnak öltözött, és bement a városba. Megállt a lányok háza előtt, és szállást kért. Az egész várost bejárta már, mondta, de senki se akadt, aki befogadta volna. A legidősebb lány, Tündérszép, meg a középső, Mókuska, megparancsolta, hogy eresszék be. Nosza, beeresztették. Amikor aztán este a zsvány levetkőzött, hát daliás legény lett belőle. Befeküdt Tündérszép ágyába. Amikor reggel Tündérszép felkelt, a koszorú elhervadt, az aranymadár megdöglött. Tündérszép sírva fakadt. A király nem volt odahaza, a zsvány felszedelődzködött, és elment. De meghagyta Tündérszépnek, hogy ne ágon, nemsokára megint eljön.

Egy hét múlva jött. Tündérszép megparancsolta, hogy eresszék csak be. Ha az ő madara elpusztult, pusztuljon el a másé is. Este a zsvány Mókuskához ment, vele töltötte az éjszakát. Reggel Mókuska felkelt, hát a madárka megdöglött, a koszorú elfonnyadt. Most már mind a ketten sírtak, féltek a királytól, mint Adám és Éva az Istentől.

A legkisebbik lány, Okos Zsófi, töri a fejét, hogy most aztán ő is így fog járni. A két idősebbnek már fonnyadt a koszorúja, döglött a madárkája. Elment a városba, vett egy hordó szurkot meg egy láda tollat. Várt.

Elmúlt egy hét, megérkezett a betyár.

– Jaj, de átfagytam, az egész városban nem akad senki, aki befogadjon.

– Mosdatlan ember nem hálhat nálam!

A szobáját bezárta, csak a pitvarba hívta be a zsványt. A szeme láttára le kellett vetkőznie.

– Fürödj meg ebben – mutatott a szurkos hordóra.

A zsvány a hordóba ugrott, meglátta a szurkot.

– Jaj, mit tettél velem!

– Nem a hordóban kellett volna megfürödnöd, hanem itt – és a tollas ládára mutatott.

No, erre a zsvány tisztára olyan lett, mint egy golyó. A lány kilökte az utcára, és bezárta az ajtót.

Reggel jelentették a királynak, hogy valami szörnyeteg áll a fal tövében, megnézte a zsványt, aztán látja, hogy a koszorúk megfonnyadtak, a madárcák megdöglöttek. Hozatott egy szamarat, azon kellett végigmennie a városon a zsványnak, tanulságul minden embernek, amiért elcsábította a hercegnőket.

Így kellene minden férfiembernek próbára tenni a lányt. Ezért van annyi válás, mert nem bízik egyik a másikában.

MARCINKÓ ÉS ZSUZSÁNKA

Élt egyszer egy szegény ember meg egy szegény asszony, volt nekik egy fiuk, akit Marcinkénak hívtak. Amikor a fiú felcseperedett, még mindig szegények voltak, így aztán Marcinké elhatározta, hogy elmegyen szolgálatot keresni. Fel is kerekedett egy szép napon, fogta a tarisznyáját meg egy darab kenyeret, és útnak indult. Ment, mendegélt hegyen-völgyön át, elérkezett egy erdőbe. Elfáradt, megéhezett, meg éjszaka is volt már, leült hát egy fa tövébe, és falatozott a kenyérből. Ahogy így evett, elnyomta az álom. Egyszerre csak valaki ébresztgeti – kinyitotta a szemét, hát egy jókora embert látott maga előtt:

- Hová mégy, te legényke?
- Elindultam világgá, szolgálatot keresni.
- Ugyan minek járnád a világot, szegődj el hozzám.

Elindultak, és meg sem álltak az ember házáig. Mondja neki a felesége:

- Hahó, uracskám, jó pecsenyét hoztál nekem!

Rögtön másnap reggel ólba zárták Marcinkót, hogy meghizlalják. Volt nekik egy lányuk, Zsuzskának hívták, annak kellett mindennap etetni a fiút. Amikor már jól felhizlalták, le akarták vágni. Este megparancsolták, mi mindent kell elvégeznie reggel: vágjon fát, hordjon vizet.

– Te pedig, Zsuzska, seperj föl, és készíts elő mindent a vágáshoz!

Zsuzska nagyon megszerette Marcinkót, és megmondta neki, mi vár rá másnap. Nagyon megrémült erre Marcinké. Mondja neki Zsuzska:

– Én kiszabadítalak, Marcinké, de mit kapok ezért? Ígérd meg nekem, hogy elveszel feleségül.

Marcinké megígérte. Zsuzska megörökölte az anyjától a boszorkány tudományt, tudott varázsolni: a söprű magától söpörni kezdett, a balta aprította a fát, a vödör csörömpölt a kútban. ők pedig magukhoz vettek két fésűt, egy ritkát meg egy sűrűt, és futásnak eredtek.

Amikor a vén boszorkány már megsokallta, hogy a balta magától aprítja a fát, a söprű söpör, a kút pedig csörömpöl – kiment, és látta, hogy üres az udvar. Tüstént tudta, honnan fúj a szél.

– Hé, öreg, szedd a lábad, ezek megszöktek!

A zsvány rögtön felült a piszkafára, és szaladt utánuk. Mondja Zsuzska Marcinkénak:

– Nézz hátra, Marcinké, nem jönnek-e utánunk!

Marcinké hátranézett, és látta, hogy az az ember, mármint az apa, mindjárt utoléri őket. Erre Zsuzska gyorsan odaadta neki a ritka fésűt:

– Hajítsd hátra, amilyen messzire csak tudod!

A fésűből hatalmas hegyek-völgyek keletkeztek, úgyhogy messzire jutottak ők ketten, míg az apa átvergődött rajtuk. Mondja egy idő múlva Zsuzska:

– Nézz hátra, Marcinké, nem ér-e utol bennünket apám!

Hátranézett Marcinké, hát látja, hogy mindjárt utoléri őket.

Odaadta neki Zsuzska a sűrű fésűt:

– Dobd el, amilyen messzire esik tudod!

Ebből a fésűből sűrű erdő nőtt ki, olyan bozótos, hogy az apa nem tudott a piszkafával gyorsan haladni. Már amikor messzire jártak, mondja megint Zsuzska Marcinkénak:

– Nézz hátra, nem jön-e utánunk!

– Jön, jön, mindjárt utolér bennünket!

– Én kápolnává változom, te koldus leszel, imádkozni fogsz, s ha az apám megkérdezi tőled, nem láttál-e erre szaladni két embert, mondd azt, hogy láttál, de igen-igen régen, aligha éri utol őket.

Meg is állt mellettük az apa, és megkérdezte a koldust, nem látott-e két embert. Mondta erre Marcinké, hogy látott, de bizony már nagyon régen, aligha éri utol őket. Erre az apa megfordult a piszkafán, és hazament.

Amikor hazaért, a felesége már a kapuban várta, hogy hozza-e Zsuzsánkát és Marcinkét. Amikor látta, hogy üres kézzel jön, fogta a piszkafát, és úgy eltángálta az urát, hogy attól koldult. Aztán felült a sütőlapátra, és szaladt a gyerekek után. De Marcinké meg Zsuzska már jókora utat tett meg, messzire jártak. Mondja egyszerre csak Zsuzska:

– Marcinké, nézz hátra, nem jönnek-e megint utánunk?

– Jön már, jön az anyád, mindjárt utolér minket!

– Én patakká változom, te leszel benne a gácsér, hápogj szépen, de jól vigyázz, hogy meg ne fogjon senki!

Odaért a boszorkány, hívogatta szép szóval a gácsért, finom falatokat dobált neki, de az csak egyre szebben hápogott, és nem hagyta magát megfogni. Erre a boszorkány felmérgeződött, a patakhöz hasalt, hogy kiigya a vizét. Addig ivott, amíg meg nem pukkadott.

Ezután Zsuzska meg Marcinké mentek tovább, míg el nem érkeztek egy faluba. Bementek a fogadóba, és megkérdezték a fogadósnét, nem tudna-e valami szolgálatot mindkettőjüknek. A fogadósnénak éppen szüksége volt kocsisra meg szolgálólányra, felfogadta hát mind a kettőt.

Hosszú ideje szolgáltak már a fogadóban, amikor egy szép napon Marcinkó össze akart házasodni egy kisasszonnyal (másik lánynak tette a szépet – Anyicskának. Zsuzskáról megfélemedezett. De Zsuzska nem szólt semmit, mindig vidám volt).

Már itt is volt az esküvő napja. És amikor éppen indultak volna a templomba, Zsuzska csinált egy galambpárt: a tojónak zöld rozmaringágacskát tett a csőrébe. Odajött Marcinkó, nézi a galambpárt. Egyszerre csak azt mondja a galamb a tojónak:

- Add nekem azt a rozmaringot, galambom!
- Jaj, nem adom!
- Ugyan már, galambom, add nekem a rozmaringot!
- Jaj, nem adom!
- Add már nekem azt a szép rozmaringot, galambom.
- Hogy becsapjál, mint Marcinké Zsuzskát?

Amikor Marcinkó meghallotta, hogy a galambok róla beszélnek, tüstént faképnél hagyta Anyicskát, és odament Zsuzskához. Rögtön meg is ülték a lakodalmat, sokáig, nagyon sokáig tartott. Temérdek étel volt az asztalon, temérdek hús, csontostul.

Én is ott voltam a lakodalmon, szopogattam a csontokat az asztal alatt, egyszerre csak a csontok meglódították a lábukat, seggen rúgtak, s mert papírból volt a padló, idáig pottyantam.

A HÁROMSZÁZ RABLÓ

Élt egyszer egy király meg egy királyné, és volt nekik egy lányuk. Felfogadtak egy szakácsnőt, annak meg egy fia volt. A király lánya meg a szakácsnő fia egyidősek voltak. Együtt jártak iskolába. Együtt játszottak. Egy lépésre nem tágított egyik a másikatól. És amikor tizenkét esztendősek lettek, látta már a király, hogy nem tudja őket elválasztani egymástól. Felmondott hát a fiú anyjának, hogy menjen a palotából a fiával együtt, méghozzá olyan messzire, hogy híriket se hallja.

No, jól van. A szakácsnő készülődni kezdett az útra. De amikor ezt megtudta a király lánya, kérlelni kezdte az apját, hogy legalább kísérhesse el őket. A király megengedte. Fogta hát a királylány az apja aranykardját, és amikor a város szélén elbúcsúztak, odaadta a fiúnak, akit szeretett.

– Nem megyek férjhez, amíg azt nem hallom, hogy meghaltál – mondta a királylány.

És ugyanezt ígérte a fiú is. Evvel elváltak. Alig mentek néhány száz métert, amikor a fiú meglátott egy rozsdás kardot. Mondja az anyjának, hogy felveszi ezt a kardot, az aranyat pedig eldobja. De az anyja lebeszélte erről.

– Minek neked ez a rozsdás kard, amikor a kardhüvelyed úgyis ezüst – mondta neki.

Megtettek újabb nyolcvan métert, hát ott hever a földön egy rozsdás kardhüvely.

– Anyám, én ezt az aranykardot hüvelyestül eldobom, te vedd fel a rozsdás hüvelyt, én pedig visszamegyek a rozsdás kardért – mondta a fiú.

Amikor elhozta az ócska kardot, beletette az ócska hüvelybe, és a derekára kötötte, olyan erő szállt belé, hogy azt mondta az anyjának:

– Most már nem félek a fél világtól sem, s oda mehetünk, ahová a kedvünk tartja.

Mentek, mendégéltek hegyen-völgyön át. Egy napon aztán késő este érkeztek egy roppant nagy kastélyhoz. A kastélyban háromszáz rabló lakott. Bement a szakácsnő a fiával a kastélyba, nem adnának-e nekik szállást. Kérdezi tőlük a kapitány, hogy kifélék, és honnan jöttek. Mondják, hogy szegény emberek, a két kezük

munkájából élnek, hát szolgálatot vagy valami munkát keresnek. Kérdezi erre a kapitány, hogy nem szegődnének-e el hozzá.

– Maradjunk itt, fiam? – kérdezte a szakácsnő a fiától.

– Maradjunk, hiszen eleget jártuk már az erdőt-mezőt.

Ott is maradtak. Másnap, amikor az összes rabló elment, s csak egy szakácsnő maradt a kastélyban, kérdezi tőle a fiú, hogy a rablók egyszerre érkeznek-e haza. A szakácsnő kivezette a fiút, mutatott neki három ösvényt, és azt mondta:

– Ezen az ösvényen érkezik a száz leggyengébb rabló, a másikon száz erősebb s a harmadikon a száz legerősebb. Köztük van a háromszáz rabló kapitánya.

A fiú még megkérdezte, hogy egy órában érkeznek-e haza mind. Azt válaszolta a szakácsnő, hogy három órán belül, minden órában száz rabló. Kérdezi a fiú, hogy nincs-e a szakácsnőnek szivarja. Adott neki tízet. Mondja erre a fiú, hogy most megy, és szembeszáll az első százzal, és elpusztítja őket. Elégedett lesz-e akkor a szakácsnő?

– Kár érted, fiam, szemrevaló vagy, fiatal vagy, nem fogsz velük megküzdeni.

– Ez már az én dolgom. Csak azt akartam tudni, nincs-e ellene kifogásod.

– Bárcsak még ma megszökhetnék innen!

– Akkor Isten veled, viszontlátásra.

És evvel a fiú elment. Kiállt az első ösvényre, rágyújtott egy szivarra. Még körül se nézett, s már jött a száz leggyengébb rabló.

– Szaladj, te hangya, mert ha mindegyikünk rád köp, megfulladsz! – kiabáltak rá.

– Vagy megfulladok, vagy nem! — kiabált vissza a fiú, és várt.

Ekkor a kapitány megparancsolta, hogy a leggyengébb rabló a sor végéről takarítsa el az ösvényről a fiút. Amikor a rabló odaért a fiúhoz, az fújt egyet az egyik orrlikával, és a rabló úgy hanyatt vágódott, hogy menten kilehelte a lelkét. Amikor látta ezt a kapitány, mind a kilencvenkilenc rabló a fiúra vetette magát. De az csak annyit kiáltott:

– Vágj, kardom!

És négy perc se telt bele, s mind halottak voltak. Evvel a fiú visszament a szakácsnőhöz, és megmondta neki, hogy száz rablót

már a másvilágra küldött. Aztán fogta magát, és ki a másik ösvényre. Éppen hogy csak letelepedett, már jött is a másik száz. Az ő kapitányuk is a fiúra kiáltott:

– Takarodj az utunkból, fiam, mert ha leköpünk, megfulladsz a nyálunkban!

– Hej, dehogy fulladok, majd ti fúltok meg mindnyájan a tulajdon véretekben!

Küldi a kapitány a két leggyengébb rablót, takarítsák el a fiút az ösvényről. Amikor a fiúhoz értek, az rájuk fújt az egyik orrlikával, hát mind a ketten oda lettek. Amikor ezt a kapitány látta, rávetette magát mind a kilencvennyolc emberével. Erre a fiú felkiáltott:

– Vágj, kardom!

És nyolc perc múltán az összes rabló holtan feküdt a földön. Ment a fiú a szakácsnőhöz, és megmondta neki, hogy a másik száz rabló is a másvilágon van. A szakácsnő megörült, de meg is rémült, mert az utolsó száz rabló olyan erős volt, hogy a fél világot le tudta győzni. Ekkor a fiú megmondta neki, hogy olyan erő van a kardjában, hogy ő maga is meg tud küzdeni a fél világgal. Erre a szakácsnő töltött neki egy pohár bort, és azt mondta:

– Ha ezt a bort megiszod, még ötven férfi ereje száll a kardodba.

És amikor a fiú megitta a bort, így szólt:

– Most pedig tüstént láss munkához, mert közeledik az óra!

Alighogy a fiú kiért az ösvényre, már zúdult is feléje a legerősebb rablóbanda. S közöttük mind a háromszáz rabló kapitánya. Rákiáltott a fiúra:

– Menekülj, fiam, mert ha mindegyikünk felemeli a lábát, akkora szél támad, hogy elvisz a másvilágra!

– Ez nem olyan biztos! Ha elbántam kétszáz cimboráttal, elbánok veletek is!

Ekkor a kapitány elküldte a négy leggyengébb rablót, hogy takarítsák el a fiút az ösvényről. Amikor odaértek hozzá, megfújta az egyik orrlikát, de a rablóknak ez meg se kottyant. Igen erősek voltak. Ekkor a fiú mind a két orrlikából fújt egyet. A rablók hanyatt vágódtak, de rögtön felpattantak, és nekiestek a fiúnak. Ekkor a fiú fújt egyet a szájával, mire azok tüstént szörnyethaltak. Amikor ezt látta a kapitány, megparancsolta, hogy mind a kilencvenöt rabló – ő

volt a kilencvenhatodik – vesse magát a fiúra. De amikor észrevette, hogy a fiú, aki kiállt ellenük, parancsot ad a kardjának, hogy vágjon, gyorsan a földre vetette magát, hogy életben maradjon. Ahogy a kard vágott, kaszabolt, az ő fejéből is lenyisszantott egy darabot. De azért életben maradt. Ezután a fiú, aki az összes rablót legyőzte, odament az anyjához meg a szakácsnőhöz, és azt mondta:

– Lekaszaboltam mind a háromszáz rablót. Ezentúl mi ketten fogunk uralkodni a kastélyban, te pedig a szakácsnőnk leszel. Beleegyezel?

A szakácsnő letérdelt a fiú előtt, a lábát csókolgatta, és megígérte, hogy a leghűségesebben fogja szolgálni haláláig.

Másnap a fiú elindult vadászni. Amíg nem volt otthon, a kapitány bement a kastélyba az anyjához, és igen megtetszett az asszonynak. Szóba elegyedtek, s mondja a kapitány:

– Nyisd ki azt a szekrényt, van benne egy balzsam, azzal kend be a fejemet, amit a fiad kaszabolt össze.

De egyszerre csak látja az anya, hogy jön haza a fia a vadászatról. Tüstént eldugta a kapitányt a szekrényben. Másnap, alighogy a fia elment vadászni, hívta a kapitányt, bújjon elő, hogy most már szabad ember. Ekkor a kapitány megkérdezte, miben rejlik a fia ereje. Mondja az anya, hogy a rozsdás kardjában.

– Jól van – mondta a kapitány –, feleségül veszek, ha elveszed tőle ezt a kardot.

– Nem tudom elvenni, mert még éjjel is a karddal alszik – mondta az asszony.

– Készíts neki kellemes fürdőt, és amikor fürödni fog, leteszi a kardot.

Hát jó. Hazajött este a fiú, mondja neki az anyja:

– Édes fiam, nagy utat tettünk meg, régen nem mosakodtál.

Vetkezz le, és fürödj meg.

A fiúnak nem fűlt hozzá a foga, de az anyja rávette.

– Gyere, nézd meg, milyen jó meleg vizet készítettem neked.

Rögtön jobban fogsz aludni.

No, levetkezett a fiú, kardját az ágyra akasztotta. Amikor megfürdött, már nem csatolta vissza a derekára.

– Legalább egyszer kényelmesen alszom – mondta.

És ahogy elaludt, jött a kapitány, elvette a kardot, és azt mondta az anyának:

– Igazad volt, hogy nagy erő van ebben a kardban. Most egymagám is megküzdök a fél világgal! De mit tegyek a fiaddal, amiért megölte kétszázkilencvenkilenc cimborámat, és engem is megsebesített?

– Azt teszel vele, amit akarsz.

– Most békén hagyom. Majd reggel, amikor kialussza magát, leszámolok vele.

De reggel a fiú még mélyen aludt, a kapitány meg már türelmetlen volt. Odament az ágyához, és felébresztette. Kérdezi a fiútól:

– Mondd, fiam, milyen halállal akarsz távozni erről a világról?

A fiú az oldalához kap, hát látja, hogy nincs ott a kardja. Azt mondta hát:

– Tégy velem, amit akarsz.

– Az életednek megkegyelmezek – mondta a kapitány, de kiszúrta a fiú mindkét szemét, a testét pedig felakasztotta az erdőben a legmagasabb fára.

– Aki Istent ismer, segítsen rajtam! – kiáltozott a fiú.

Megrémültek a favágók, szaladtak a faluba, s ott elmesélték, mit hallottak. Mondja nekik a bíró:

– Ej, ti szamarak, ha ez valami tisztátalan dolog lenne, nem hallottátok volna Isten nevét!

És nyomban befogatta a lovakat, a favágók meg mentek vele. Amikor odaértek, látták, hogy egy ember lóg a fán a kezénél fogva. A bíró tüstént megparancsolta, hogy szedjék le. Mire leszedték, már nem volt magánál. Erre elkezdték élesztgetni. Amikor felélesztették, látták, hogy nincs szeme. Kérdezik tőle, hova lett a szeme. Mondja a fiú, hogy kivájták a madarak. Nem akarta elárulni, ki akasztotta a fára. Erre kérdezi tőle a bíró, mit kíván, mivel segíthetne rajta.

– Nem kívánok semmit, csak adjatok nekem egy hosszú botot, és vezessetek ki az országúira, nehogy az árokba essek.

Így vándorolt aztán a fiú egész nap. Nem volt ugyan szeme, de egyszerre csak érezte, hogy éjszaka van. Behúzódott egy fűzfa alá, ott lefeküdt, és elaludt. És ahogy aludt, azt álmodta, hogy ott áll fölötte a kapitány a kardjával. Erre felébredt. És ahogy felébredt,

viszketni kezdett erősen a szeme. Megmártotta az ujját a harmatban, és megdörzsölte a szemét. És ahogy dörzsölte, egyszerre csak látni kezdett egy keveset. Addig dörzsölte a szemét, amíg újra ki nem nőtt.

Ekkor elindult abba az országba, ahol a kedvese volt. Mire odaért, borostás volt, a haja nyíratlan. Bement egy kocsmába. Kérdezi, mi újság a városban. Mondják neki, hogy a király lánya építtetett a szegényeknek egy nagy házat, hogy ott éjszakázzanak és imádkozzanak a kedveséért, akár él a fiú, akár holt. És hogy a királylány maga szolgálja ki a szegényeket. No, elment a fiú is a szegények házába. Amikor a királylány hozta neki a vacsorát, a fiú arca igen borostás volt. Úgy festett, mint egy vénember. Mondja neki a királylány:

– Itt van, bácsi, a vacsorája, és imádkozzék a kedvesemért.

Mondja neki a fiú:

– Imádkozni nem fogok, a kedvesed pedig él.

A királylány csak ránézett, és elment. Kisvártatva hozott egy pohár bort.

– Így, bácsi, és imádkozzék a kedvesemért.

A fiú megint így válaszolt:

– Imádkozni nem fogok, a kedvesed pedig él.

A lány megint csak ránézett, és reggel legelőször a fiúhoz szaladt, az ő früstökjét hozta.

– Itt a früstök, és imádkozzék a kedvesemért.

– Imádkozni nem fogok, a kedvesed pedig él.

– De hát hol van, meséljen nekem róla, ha él!

– Hát megismeméd-e?

– Tüstént!

– Én vagyok a kedvesed!

És megmutatta neki a gyűrűt, amit a királylánytól kapott, amikor együtt jártak iskolába. A lány nyomban megölelte, megborotváltatta, pompás királyi ruhába öltöztette, és azt mondta:

– Te leszel a király, én pedig a királyné, a te hitvesed.

Így éltek együtt egy esztendőig, kettőig. Azt mondja egyszer a fiú:

– Most búcsút veszünk egymástól életre, halálra, mert megyek a jussomért.

El is búcsúztak. A fiú rongyos gúnyát vett magára, és két hónapig vándorolt, meg se beretválkozott. Két hónap múlva elérkezett a kastélyhoz, és koldusként alamizsnát kért az anyjától.

– Vessen nekem egy krajcárt, nagyságos asszonyom.

Hallotta ezt a kapitány, odaszól az asszonynak:

– Adj neki egy aranyat.

Amikor odadobták neki az aranyat, megkérdezte, nem fogadnák-e be éjszakára. Mondja a kapitány:

– Miért ne, amikor hajdanában háromszáz ember lakott itt, most meg csak hárman vagyunk. Miért ne fogadnánk be egy koldust.

Így aztán a koldus a kastélyban éjszakázott. És reggel, mire a kapitány felébredt, a koldus tüzet rakott, felsöpört, mindent kipucolt. Tetszett a dolog a kapitánynak.

– Ügyes ez az ember, asszony, maradjon itt nálunk! – mondta a feleségének.

Talán két hónapja volt ott a fiú, amikor a kapitánynak születésnapja volt. Leküldte hát a szolgálólányt a pincébe, hogy hozzon a legjobb borból. Felugrik erre a koldus, hogy majd ő felhozza. Amikor megtöltötte az üveget, egy csepp altatót csöppentett a borba. Felvitte a bort, a kapitány megitta, aztán így szólt:

– Hej, te asszony, még soha nem ízlett ennyire a bor! Ugyan, Hancsa, ugorj le a pincébe, és hozz még!

Mondja a koldus:

– Nem ért ehhez a lány! Én jobbat hozok, mint ő!

Felhozta a második litert, és két csepp altatót csöppentett a borba. Megissza a kapitány, és azt mondja:

– Hej, te asszony, amióta itt vagyok a kastélyban, még nem ízlett ennyire a bor!

– Talán azért, mert az öreg hordja föl neked – mondta az asszony. – Nosza, bátyó, hozz még!

Lement a koldus a borért, és három csepp altatót csöppentett az üvegbe. Amikor a kapitány az asszonnyal megitta, elaludtak az asztalnál. Ekkor a fiú odament a szakácsnőhöz, és meghagyta neki:

– Hozz szalmát, megágyazok nekik, ne aludjanak a kemény asztalon.

Mire a szakácsnő mehozta a szalmát, látta a fiú, hogy már mélyen alusznak. Azt mondta hát a szakácsnőnek:

– Fektesd le őket a szalmára, hadd aludjanak együtt az utolsó éjszakán. A kardot pedig én kötöm fel!

A szakácsnő csak a szemét meresztgette, mert a fiú már megberetválkozott, kimosakodott. Tüstént felismerte benne a gazdasszonya fiát. Amikor a fiú felkötötte a kardját, megkérdezte a szakácsnőtől:

– Mit csináljak velük?

– Tedd azt, amit ők veled, hiszen mind a két szemedet kiszúrták!

– Most békén hagyom őket, reggel majd ítélek.

De reggel ő se tudta kivárni, hogy felébredjenek. Bement a szobába, megragadta a kapitányt, és megkérdezte tőle:

– Mondd meg, milyen halállal akarsz távozni a másvilágra a két szememért, amit kiszúrtál, de amit Isten visszaadott nekem?

Erre már felébredt az anyja is. Ekkor a fiú meghagyta a szakácsnőnek, hogy takarítsa ki az egyik szobát, és állítson be három hordót. Utána fogta a kapitányt, apró darabokra vágta, és betette az egyik hordóba. Aztán bevitte az anyját a szobába, és azt mondta neki:

– Ebben a hordóban – és rámutatott a hordóra, amiben az összevagdalt kapitány volt – egy esztendőre való elemózsiát találsz. És itt van még két hordó. Az egyikbe a kapitány után fogod hullajtani a könnyeidet, a másikba a fiad után.

Aztán bezárta az anyját a szobába, jómaga pedig a szakácsnővel visszament a kedveséhez.

Amikor aztán letelt egy esztendő, befogatott négy lovat, a feleségének pedig azt mondta, hogy elmegy meglátogatni az anyját. Amikor odaért, és kinyitotta a szobát, az anyja már éppen az utolsó csontot rágta le. Belenézett a két hordóba, amit a könnyekre hagyott ott, hát az, amibe a kapitány után hullajtotta a könnyeit az anyja, tele volt, és a másikban, amibe a fia után kellett volna hullajtani a könnyeit, egy cseppet se talált. Amikor aztán kivezette anyját a friss levegőre, az elvágódott, és halott volt. Itt a vége, fuss el véle.

JUHÁSZ JANKÓ

Volt egyszer egy juhász. Legeltette a juhait, s amint egyszer ott állt a botjára támaszkodva, és nézte a földet, meglátott egy kígyót. Az a kígyó egy fűvet vitt a szájában. Nézi a juhász, hova megy a kígyó. Hát az egyszerre csak odamegy egy sziklához, megérinti a fűvel, a szikla megnyílik, a juhász utána. Bemennek, és látja a juhász, hogy odabent egy asztalon nagy kígyó tekeredik, fején korona. Megijedt a juhász, mert a nagy kígyó – a kígyókirály – körül temérdek alvó kígyót látott. Mit tehetett, ha már egyszer odabent volt. Eszébe jutott, hogy miként fog innen kijutni. Nosza, ide-oda botorkált, míg egyszerre csak odaért a sziklához, amelyiken bejött. De mi haszna, ha a szikla becsukódott. Mi mást tehetett szegény juhász, kénytelen volt lefeküdni az asztal alá, amelyiken a nagy kígyó volt, és elaludt. Amikor felébredt, körülnézett, mit csinál a többi kígyó. Aludt még mind. De egyszerre csak felébredt a nagy kígyó, és megparancsolta a többinek, hogy keljenek föl ők is, és menjenek ki. Meghallotta ezt a juhász, hát utánuk eredt. De akkor elébe állt a nagy kígyó, hogy mit keres itt. Megijedt tőle a juhász, hát elmondta neki, hogy látott egy kígyót, amint fűvet visz a szájában, utána eredt, aztán odaértek a sziklához, s akkor látta azt is, hogy a kígyó megérinti a fűvel a sziklát, a szikla megnyílt, ő bejött, de kimenni már nem tudott.

– Így aztán itt kellett aludnom veletek.

– Rendben van, de most meg kell ígérned és meg kell esküdnöd rá, hogy senkinek se mondom el, hol jártál.

Mit tehetett a szegény juhász, megesküdünt a kígyónak. Ekkor a kígyó azt mondta neki, hogy megtanítja rá, melyik fűvekkel lehet gyógyítani a különféle nyavalyákat. Örült a juhász az új tudománynak. Aztán a kígyó kieresztette. Amikor a juhász kilépett a napvilágra, hát látja, hogy a legelő zöldell, a fák a leveleiket bontogatják. Megrémült, hogy mi történt:

– Hiszen amikor a juhaimat legeltettem, hullott a falevél, a fű pedig száraz volt!

Csak ekkor ötlött fel benne, milyen hosszú ideig aludt a barlangban, s hogy már tavasz van. Tüstént eszébe jutott, hogy mit szól majd a felesége, hol kószált, s hogy hova lettek a juhai, milyen nagy kár érte. De aztán arra gondolt, amit a kígyó ígért neki, s megvigasztalódott, hogy minden jóra fordul. Elindult hazafelé. Ahogy

ment, mendegélt, egyszerre csak megpillantotta a feleségét. Éppen a juhállást foldozgatta. A kutyája rögvést észrevette, és csaholt örömeiben, hogy újra láthatja a gazdáját. Odament a juhász az asszonyhoz, az meg, amikor meglátta, tüstént kiabálni kezdett, hogy hol csavargott annyi ideig, hiszen elmúlt az ősz meg kis híján már a tavasz is, neki meg nyoma veszett, így aztán ő bajlódhatott a juhokkal. Szitkozódott, káromkodott, még meg is átkozta a juhászt, hogy rendes embernek otthon a helye, és törődik a juhaival. Kérlete a juhász az asszonyát, hogy csak ne haragudjék, amiért volt valahol. De az asszony csak szidalmazta, hogy mondja már meg végre, hol járt. A juhász azonban hallgatott, mert eszébe jutott, mit ígért a kígyónak. Megnyugtatta az asszonyt, hogy minden jóra fordul; amit elmulasztott, azt bepótolja, csak békéljen már meg. Erre aztán az asszony nem kérdezősködött többet. Csak megkérte a juhászt, hogy segítsen odébb tenni a juhállást. Szent volt köztük a béke. Amikor lementek a faluba, a gazdák avval fogadták a juhászt, hogy hol járt ennyi ideig, mért nem szólt senkinek, hogy valamerre készül, mért hagyta, magukra a juhokat. De mert az asszony jól gondozta a nyáját, a gazdák nem haragudtak a juhászra. Tovább legeltette a juhokat.

Egyszer aztán híre kelt, hogy valamelyik városban megbetegedett a király, s a városokban meg falvakban kihirdették, hogy aki meggyógyítja, szép jutalmat kap. Temérdek doktor meg felcser gyógyította már a királyt, de hasztalan. Meghallotta ezt a mi juhászunk is. Rögtön mondta az asszonynak:

– Ide hallgass, anyjuk, ebben és ebben a városban beteg a király, és nem tudják meggyógyítani. Az lenne a jó, ha én gyógyíthatnám meg. Nem kellene így gyötrődnünk. Könnyebb lenne az életünk!

Az asszony tüstént rátámadt:

– Te ilyen meg olyan, már hogy gyógyíthatnád meg!

De a juhász nem tágított.

– Isten nevében, én elmegyek a királyhoz!

És a juhász útnak indult. Ahogy ment, mendegélt hegyen-völgyön át, azon törte a fejét, hogy mitévő legyen. Egyszerre csak eszébe jutott a kígyó. Észre se vette a juhász, s a kígyó ott állt előtte. Ugyanaz, akit a lyukban látott. Tüstént megszólította a

juhászt, hogy mit kíván. Mondja neki a juhász, hogy ebben és ebben a városban beteg a király, és az kihirdettette, hogy aki meggyógyítja, azt gazdagon megajándékozza.

– Úgy gondoltam, elmegyek a királyhoz. Jól jönne az ajándék, mert szegény vagyok, s nem kellene örökké a juhokat legeltetnem.

– Jól van – mondta a kígyó –, eredj csak hozzá – és letépett néhány füvet. – Itt vannak ezek a fűvek, főzesd meg őket, a király pedig igyék belőle, akkor meggyógyul.

Megköszönte a juhász a kígyónak a fűveket, és ment tovább. Elérkezett a városba, és kérte, hogy jelentsék be a királynál. Visszaüzentek neki, hogy jöjjön tüstént. Már a kapuban várták, s rögvest megkérdezték tőle, vajon ő az az ember, aki meg akarja gyógyítani a királyt.

– Én vagyok az – felelte a juhász.

Megrémültek tőle, mert zsíros, maszatos, szegényes volt a fehér vászongatyájában. De mit tehettek, a parancs az parancs, akárki fia-borja, lépjen csak be. A juhász is reszketett félelmében, mert nem volt benne biztos, hogy segíteni tud a királyon. Bement, megvizsgálta a királyt, aztán elővette a zsebéből a fűveket, amiket a kígyótól kapott, és megparancsolta, hogy főzzék meg őket, és hozzák be a királynak. Amint a király megitta a főzetet, tüstént felélénkült, és meggyógyult, még a nyelve is megeredt. A juhász meg kis híján felrikkantott örömeiben, hogy lám, meggyógyította a királyt. Kérdezi tőle a király, hogy mit kíván a szolgálatáért. Mondja a juhász, hogy amit a fenséges király ad neki. Megparancsolta a király a szolgáinak, hogy gazdagon ajándékozzák meg a juhászt, adjanak neki aranyat, ezüstöt, amennyit csak akar. Táncra perdült a juhász örömeiben, amikor látta, miféle ajándékot kap.

Boldogan ért haza a juhász, és mondja a feleségének:

– No, anyjuk, most már nem kell juhokat legeltetnem!

Elmesélte az asszonynak, hogy ment a sora a királynál. Most már könnyebben élt a juhász, híres doktor lett belőle, mert ebben és ebben a városban meggyógyította a királyt. Híre kelt, hogy a juhászból orvos lett, és nem legelteti többé a juhokat. Még irigyelték is emiatt az emberek.

Egyszer aztán a juhász fülébe jutott, hogy ebben és ebben a városban beteg lett a hercegnő. Azért betegedett meg, mert két

udvarlója, aki szerette őt, kardpárbajra készült. A királylány pedig ágynak dőlt, mert megijedt, hogy az a vitéz, akit ő szeret, nem fog győzni, hanem elesik. Márpedig akkor ahhoz kell férjhez mennie, amelyik életben marad. Megtudta a juhász, hogy mi készül a királyi palotában. Gondolta, a királylány is szépen megjutalmazza, ha segítségére lesz. Mert abban biztos volt, hogy a kígyó megsegíti. A kígyóra gondolt hát, s amikor az megjelent előtte, és megkérdezte, mit kíván, elmondta neki, hogy ebben és ebben a városban két vitéz fog megverekedni a hercegnőért, aki belebetegedett félelmébe, hogy az a vitéz marad alul, akit szeret. Kérte a juhász a kígyót, segítsen neki, hogy életre kelthesse azt a vitézt, akit a hercegnő szeret, ha netán meghalna. Mondja neki a kígyó, hogy bizony nagy fába vágta a fejszéjét. De megígérte, hogy segítségére lesz. Hogy ad neki két füvet, amivel életre keltheti a lefejezett embert. De hogy jól ügyeljen arra, melyik fű mire való.

Elment hát a juhász a városba, és jelentkezett a hercegnőnél, hogy ő ez meg ez, s a fülébe jutott, hogy a hercegnő félelmében, hogy elveszíti a kedvesét, megbetegedett. Azért van itt, hogy megszabadítsa a hercegnőt meg a kedvesét is, ne féljen, jó vége lesz mindennek.

A hercegnő nyomban felugrott, és hálálkodott a juhásznak. Aztán úgy esett, hogy valóban a hercegnő kedvesének gurult le a feje. A juhász gyorsan a segítségére sietett, de a nagy kapkodásban fordítva tette vissza a fejét. Megkente a fűvel, a fej odanőtt, a királyfi felébredt. De mi haszna, mindnyájan látták, hogy meg van a feje fordítva, nem tud rendesen járni. Most aztán mit tehetett a juhász? Rosszul tette vissza a királyfi fejét, hogyan segítsen rajta? Megint a kígyóra gondolt, a kígyó ott termett, és megkérdezte, mit kíván. Mondja a juhász, mi történt, s hogy adjon a kígyó tanácsot, hogyan igazítsa meg a királyfi fejét. Azt feleli a kígyó, hogy segíthet a juhászon, de előbb el kell küldenie az összes kígyót az élet vizéért. Utána a juhász vágja le a királyfi fejét, tegye vissza annak rendje s módja szerint, kenje meg az élet vizével, és a királyfi úgy fog járni, ahogy kell. Szétküldte a kígyókirály az összes kígyót a domboldalakra, hogy keressék meg az élet vizét. Eközben a juhász levágta a királyfi fejét, és várta, hogy a kígyók meg hozzák az élet vizét. A kígyókirály már fölgerjedt, hogy mi dolog az, egyik se hozza.

Aztán körülnézett, hát látja, hogy egy öreg kígyó hozza a vizet. Amikor ezt a juhász meglátta, megörült nagyon. S ahogy megkapta a vizet, megkente vele a királyfi fejét, annak rendje s módja szerint visszatette a nyakára, s ott állt a daliás királyfi. Erre már megörült a hercegnő is. Megkérdezte a juhászt, mivel tartozik. Mondja a juhász, hogy annyival, amit jó szívvel ad. Megparancsolta a hercegnő a szolgáltnak, hogy adjanak a juhásznak annyi aranyat, amennyit csak akar. Vett a juhász az aranyból, megköszönte a hercegnőnek, és ment haza. Amikor hazaért, a felesége már várta, és megörvendezettette az újsággal, hogy fiuk született. Örült a juhász a fiúnak, mert még egy gyereke se volt. S igen jó sora volt ezután, nem gyógyított többé, hanem úri életet élt, bárókkal, hercegekkel szórakozott. Minden mulatságra meghívták.

Eközben a fia szépen növekedett. Észre se vette a juhász, s a fiú már tizenöt esztendőse lett. Mondja egyszer az apjának, hogy szeretne valami mesterséget tanulni. Feleli erre az apja, hogy elküldi iskolába. De a fiú nem állt rá, mert hallotta volt az emberektől, hogy az apja szegény embernek született, juhokat legeltetett, és egyszerre csak gazdag ember lett belőle. El is mondta ezt az apjának, a juhász pedig elszomorodott, hogy a fiú már mindent tud. Kérte a fiú az apját, mesélje el, mit csinált, amikor szegény ember volt. De a juhász nem akarta bevallani. A fiú azonban nem hagyott föl a kérdezősködéssel, egyre csak nyaggatta az apját, hogy mi volt a mestersége. Végül a juhász megelégedte a dolgot, és megmondta a fiúnak, hogy juhász volt, és a juhokat legeltette. De a fia tovább kérdezősködött, hogy hogyan tett szert ekkora vagyonra, hogyan lett doktor. Ezt már a juhász végképp nem akarta elárulni, mert eszébe jutott, mit ígért a kígyónak. De a fiú egyre csak kérlelte. Végül aztán a juhász elmondta a fiúnak, hogyan legeltette a juhokat a botjára támaszkodva, hogyan látta meg a kígyót, s milyen sora volt aztán egész életében. Elárult most már mindent. Erre a fiú azt mondta, hogy ő is olyan juhász akar lenni, mint amilyen az apja volt.

Elindult hát a fiú világgá, szolgálatot keresni. Mint juhász talált is helyet egy gazdánál. Olyan jó sora volt a gazdánál, hogy apjáról, anyjáról is megfélekedezett. Eközben az apja koldusbotra jutott. Megjelent előtte a kígyó, és kérdőre vonta, hogy megfélekedezett az

ígéretéről meg az esküjéről. Megijedt a juhász, hogy most aztán mit fog vele csinálni a kígyó. De a kígyó annyit mondott:

– Amit doktorként megkerestél, abból mostanáig jól éltél. Ha van még aranyad, oszd szét a szegényeknek, add nekik a házat is, s légy olyan szegény, mint hajdanában. Ha nem így teszel, soha többé nem látod egyetlen fiadat – s evvel a kígyó eltűnt.

Úgy tett a juhász, ahogy a kígyó mondta. Mindenét szétsztozta, és elállt szolgálatba. Nem volt híre a fiáról, a fiának se órája.

Jankónak hívták a fiát. Jó sora volt a gazdánál, akihez juhásznak szegődött el. Volt a gazdának egy lánya, Mariskának hívták. Mindig segített Jankónak a munkában, az ebédet is ő hordta neki. Ahogy egyszer hozza az ebédet, látja Mariska, hogy Jankó olyan szomorú, hogy szinte megijedt tőle. Kérdezi tőle, miért olyan szomorú. Jankó nem tudott a szemébe nézni, annyira búslakodott. Megfogta Mariska kezét, és megmondta neki, hogy bizony szereti. Mariska ezt már igen-igen várta. Szerelmet vallottak hát egymásnak, de Jankó észbe kapott, hogy mit szól majd a gazda, mi történt a lányával Jankó mellett, ha meglátja a sápadt Mariskát. Búsan ment haza Mariska. Amikor látta az apja, hogy milyen szomorú, megkérdezte tőle, mi leli, talán Jankóval történt valami. Mariska nem titkolta gondolatait, megmondta az apjának, hogy szereti Jankót, Jankó pedig őt, és ha nem lesz a Jankó felesége, akkor a fiú elmegy tőlük.

De bizony örült a gazda is, mert derék legény volt Jankó, mindenki kedvelte, senkinek se volt ellene kivetnivalója. Búsan terelte haza Jankó a juhokat, Mariska pedig már boldogan várta, mert választása nem volt az apja ellenére. Meg is mondta ezt Jankónak, s felvidult a fiú is.

Közeledett Jankó lakodalma. Készülődtek már az esküvőre Jankó cimborái, Mariska barátnői, meghívták az összes ismerőst. Ekkor Jankó észbe kapott, és mondta, hogy neki szülei is vannak. Megörült ennek a gazda, mert azt hitte eddig, hogy Jankó árva gyerek. Mondta is rögvest, hogy jó lenne őket is meghívni a lakodalomra. De hogyan, amikor Jankó nem tudta, hol találja őket, s a szülők se tudtak Jankóról. De aztán Jankó csak megtudakolta, hol

vannak a szülei. Amikor megtalálta őket, nagyot nézett, hogy miért olyan szegények. Mondja az apja Jankónak:

– Tudod te, hogy miattad lettem szegény. Te kérdezted tőlem, hogyan tettem szert ilyen gazdagságra. Jól tudod, hogy elárultam neked a titkot, s emiatt szegény lettem, és juhokat kellett legeltetnem!

Mondja erre Jankó, hogy azért jött, hogy meghívja őket az esküvőjére. Megörült az apja, hogy ott lehet a fia esküvőjén. És kezdetét vette a lakodalom. Ott pedig kolompot akasztottak a tehenre, s az én mesémnek is vége.

A LOVAG

Élt egyszer egy lovag, s volt neki egy fia, aki értett a madarak nyelvén. Amikor a fiú reggel felkelt, odarepült a vállára egy fülemüle, és énekelni kezdett a fülébe, a fiú meg csak kacagott, hogy mit énekel neki ez a fülemüle. Kérdi tőle az apja, mit énekelt a fülemüle. A fiú nem akarta megmondani, mit árult el neki a madár. És hogy nem válaszolt, az apja ráförmedt, hogy megöli. Meg is ölte volna, de bejött a felesége, és azt mondta:

– Dobd inkább a vízbe, mintsem hogy megölnéd!

A lovag hát a vízbe dobta a fiút, de az tudott úszni, nosza, kiúszott hát egy sziklára. Arra jöttek a halászok, és elvitték a fiút egy másik királyhoz. Ennél a királynál nevelkedett aztán a fiú férfivá.

Történt azonban, hogy a király palotája fölött mindennap megjelent három károgó holló. Telt-múlt az idő, s a hollók csak nem akartak elmaradni, összehívatta a király az összes tanácsadóját, hogy mire vélje a dolgot. De a tudós emberek nem tudtak tanácsot adni. Erre a király kihirdette, hogy odaadja a lányát meg a fele királyságát annak, aki kitalálja, mit akarnak a hollók. Mondja a királynak a fiú:

– Felséges királyom, én tudom, mit beszélnek a hollók.

– Ha megmondod, megkapod, amit ígértem.

– Igazságot akarnak tenni, királyom. Van a hollópámak egy fiókája, azon vitatkoznak. A tojó azt mondja, hogy ő tojta a tojást, ő is ült rajta, a fióka tehát az övé. De amikor a kis holló kikelt a tojásból, az anyja otthagya. Azért vitatkoznak, mert az apa maga nevelte föl a fiókát, nélküle elpusztult volna. Felelj, királyom, a madaraknak, hogy kinek van joga a fiókához: annak, aki kikeltette, vagy annak, aki felnevelte?

Amikor nagy károgva megjöttek a hollók, a király kiment, és azt mondta:

– Azé a fióka, aki felnevelte.

A hollók soha többé nem mutatkoztak.

A fiú pedig felkerekedett, és elment a szomszéd királyhoz tanulni. Tanult, mint ahogy te is tanulsz. És annak a királynak szintén volt egy lánya. Megtetszett a fiú nagyon a királylánynak. Azt akarta, hogy az övé legyen. De volt ott a királyságban egy legény, aki a megszólalásig hasonlított a fiúhoz. Amikor a király lánya elé álltak,

bizony az nem tudta, melyik melyik. Megállapodott már a fiú a királykisasszonnyal, hogy elveszi feleségül, de ekkor a pajtása kérlelni kezdte, hogy engedje át neki. Tudta a fiútól, hogy a szomszéd királyságban már van egy mátkája. Azt mondta hát:

– Engedd át nekem, ha már egyszer van mátkád!

Olyan erős volt a fiú, hogy senkitől se félt a világon. De átengedte a pajtásának a lányt, meg is tartották a menyegzőt. A fiú pedig fogta magát, és visszament a szomszéd királykisasszonyhoz. Ő is megnősült, éppen állt a lakodalom. Hát jön a pajtása, hogy segítsen rajta, mert egyedül nem győzi. Menjen el helyette a háborúba. A fiú meg éppen az esküvőre tartott a mátkájával. Amikor megesküdtek, mondja a pajtásának:

– Elmegyek, pajtás, felváltalak, és te fogsz aludni a mátkámmal az ágyon. Csak aztán fel ne szarvazz!

Amikor aztán a mátkája meg a pajtása aludni tértek, és egy ágyba feküdtek, a fiú lecsatolta a kardját, és közéjük tette.

Ahogy véget ért a háború, s lecsapta az ellenség fejét, a fiú hazatért. Pajtása visszament a feleségéhez – ő pedig ott maradt a mátkájánál. De az asszony, a bestia, tudni akarta, miért tette a fiú az első éjszakán kettőjük közé a kardot, mert a férje cimboráját hiába faggatta, nem mondta meg. Amikor a fiú nem akarta elárulni, az asszony haragra gerjedt, és megmérgezte. De erős ember volt a fiú, nem halt meg, csak a teste sorvadt egyre, s nem akadt doktor, aki segített volna rajta. A felesége pedig összeállt egy lovaggal, így aztán a fiú fogta magát, és elment a pajtásához. Három napig ült a vár tövében, és alamizsnát kért Sándor nevében, merthogy Sándornak hítták.

Mondja az őr egyszer a királynak:

– Egy ember ül a vár tövében, és alamizsnát kér Sándor nevében.

Másnap az őr megint jelentette a királynak, s csak harmadnap, amikor ismét jelentette, hogy egy ember alamizsnát kér Sándor nevében, csak akkor hívatta magához a koldust. Nem ösmert rá, de gondolta, ha már Sándor nevében kér alamizsnát, akkor ismeri a barátját. Hordták a fiúnak az ennivalót, jól tartották. Bort is hoztak egy pohárral. A fiúnál pedig ott volt a gyűrű, amit a pajtása feleségétől kapott. Kiitta a bort, a gyűrűt a pohárba tette. Ekkor

ösmertek rá, hogy Sándor ez, a barátjuk. Odament hozzá a király, és azt mondta:

– Sándor, Sándor, hát ilyen nyomorúságos sorsra jutottál?

Most már tudta, hogy a pajtása áll előtte, hívatta hát az összes doktort, tudós embert és varázslót, hogy gyógyítsák meg, de egyik se talált gyógyírt a bajára.

Egyszer aztán a fiú egy angyalt látott álmában, aki azt mondta neki:

– Három gyereke van a pajtásodnak. Vágja el a nyakukat, és ha megfürdesz a vérükben, olyan leszel, mintha huszonnégy esztendő voltál.

Erre Sándor keservesen sírva fakadt. Bejön hozzá a király, és kérdi tőle, mi lelte. Sándor csak sír tovább. Bejön a király másodszor is, Sándor sír. Megint kérdezi tőle, mi lelte. Sándor nem felel. Amikor aztán harmadszor is bejött a király, mondja neki Sándor:

– Azt álmodtam, pajtás, hogy ha elvágna a három gyereked nyakát, és én megfürdenék a vérükben, akkor olyan lennék, mint huszonnégy esztendő koromban.

Visszament a király megtanácskozni a dolgot a feleségével. Amikor bement hozzá, mondja neki:

– Azt álmodta Sándor, hogy ha elvágna a gyerekeink torkát, és ő megfürödné a vérükben, akkor olyan lenne, mint huszonnégy esztendő korában. Te mit szólna ehhez?

Azt felelte erre a felesége, hogy gyerekekkel a Jóisten még megajándékozhatja őket, de olyan baráttal, aki megmentette az életét, soha.

Evvel elment a templomba, a király pedig fogta a gyerekeket, s mindegyiknek elvágta a torkát. Elvitte a pajtásának a vérüket, hogy fürödjék meg benne. Mire a fiú megfürdött, olyan volt, mint huszonnégy esztendő korában – tiszta és egészséges.

Hazajön a királyné, megy a gyerekekhez. Mondja neki a király, hogy elvágta mind a háromnak a torkát. Amikor ezt a királyné meghallotta, elájult, de aztán csak be akart hozzájuk menni, csak meg akarta őket nézni.

Bementek a szobába, ahol a király elvágta a torkukat, hát mit látnak? Mind a három gyerek ott táncol kézenfogva az edény körül,

amiben a vér volt, és mindegyiknek a nyakán, ott, ahol elvágták, aranycsík ragyog.

Elmúlt egy esztendő, talán több is, s azt mondja egyszer a fiú a királynak:

– Visszamegyek én a feleségemhez.

Amikor hazaért, a felesége még mindig a lovaggal élt.

Megparancsolta a fiú, hogy mindkettőjüket kössék a ló farkához, és szaggassák darabokra. Aztán megint ő lett a király, királynét is hozott a várba.

Megírta aztán a fiú az apjának, hogy király érkezik hozzá látogatóba – hadd teljesüljön be az, amit a fülemüle énekelt. Meg is érkezett a szüleihez, s kérdi tőlük, volt-e valaha gyerekük. Mondják, hogy nem.

– Igazat beszéljete, mert egy fejjel kurtábbak lesztek, leüttetem a fejeteke!

Mondja erre az apja:

– Volt egy fiunk, de az meghalt.

– És hogy halt meg, természetes vagy erőszakos halállal?

Igazat beszélj, mert lerepül a fejed!

Erre az öreg mindent elmondott, az elejétől a végéig. Amikor befejezte, mondja neki a fiú:

– Én vagyok a fiatok, s a fülemüle azt énekelte nekem, hogy egyszer még az apám fogja nekem tartani a törülközőt, az anyám meg a mosdótálat, akkora úr lesz belőlem.

A nagy ijedtségtől a király meg a királyné térdre hullottak. A fiú pedig magához vette őket, és máig is élnek, ha meg nem haltak.

A HUSZÁR, AKI HÁROMSZOR HALT MEG

Élt réges-régen egy huszár, aki tizenkét esztendeig szolgált a katonaságnál, hiszen az én apám is tizenkét évig szolgált, pedig nem kapott semmiféle büntetést. Amikor aztán hazaengedték *urlábra*^{1}, elkérte a lovat, amin mindig lovagolt. Odaadták neki, meg ellátták ruhával és valami pénzzel is, ha már messze lakott. Ment, mendegélt faluról falura, városról városra, kiért egy rétre, s azon a réten állt egy körtefa, ahogy minálunk is áll a réten az állomás mellett. Egyszerre csak rákiált valaki a huszárra:

– *Holt*^{2}, huszár, megállj!

Nem lát a huszár senkit, megy tovább a körteféig. Hát megint hallja:

– Holt, huszár, megállj!

Megint körülnéz, ide-oda forgatja a fejét, most se lát senkit. „Ki járátja itt velem a bolondját” – gondolja, s megy tovább. Hát megint csak azt hallja:

– Holt, huszár, megállj! Már harmadszor parancsolom neked!

– Merre vagy? – kiabálja a huszár. – Nem látlak!

– Gyere vissza a lovaddal a körtefához – mondja megint a hang.

Visszament a huszár a körtefához, nézi, hát a törzse odvas volt, és egy nagy kígyó dugta ki rajta a fejét.

– Itt vagyok!

– Hej, kígyó, kígyó, nehéz lesz veled szót érteni – mondja a huszár.

– Dehogyan lesz nehéz – mondja a kígyó.

– De bizony nehéz lesz, mert nem merlek megölni, amikor beszélni hallak.

– Ne bánts, és ne ölj meg – mondta a kígyó –, boldoggá teszel engem meg magadat is. Vigyél magaddal a lovadon.

– Már hogy vihetnétek magammal, hiszen nehéz vagy, kettőnket nem bír el a lovam.

– Vigyél csak magaddal, majd rátekeredem a ló szügyére.

– Hát aztán hova vigyelek?

– Abba a kastélyba a hegyen túl, az apámhoz.

No, jól van, a kígyó a nyereg köré tekeredett, a huszár megsarkantyúzta a lovat, és mentek. Túljutottak a hegyen, hát nincs

ott semmiféle kastély. Kérdi a huszár:

– Hol az a kastély, te kígyó, ahová el kell téged vinnem?

– Majd Csak a másik hegy mögött.

Túljutnak a másik hegyen is, ott sincs semmi.

– Dehogyan foglak én tovább cipelni – mérgelődött a huszár, mert a ló már csuromvizes volt.

Le akarta dobni a kígyót, de az csak kérlelte, hogy ne dobja le, hanem sarkantyúzza meg jobban a lovát, meglátja, jót tesz majd vele, csak jussanak túl még az utolsó hegyen.

A ló csuromvíz volt, már alig bírta szusszal, de a huszár azt gondolta: ez a kígyó beszélni tud, tizenkét esztendő alatt sok mindent megéltem, de ilyet még nem hallottam, legyen meg az Isten akarata.

Amikor túljutottak a hegyen, megláttak egy szép kastélyt.

– Ereszd le a kardodat, hadd menjek le rajta – kérte a kígyó.

Leeresztette a huszár a kardot, a kígyó lecsúszott rajta, és usgyi, be a kastélyba. Ennyit mondott még:

– Jártasd meg egy kicsit a lovat, majd érted jövök.

A kígyó eltűnt, a ló meg a földhöz vágta magát, és vége volt. Sírt, jajveszékelt a huszár a lóva fölött, hogy semmi baja nem volt világeletében, tizenkét esztendeig hűségesen szolgálta, s most egy kígyó miatt elveszítette. Ahogy így jajveszékelt, odajön hozzá egy daliás herceg, és azt mondja:

– Én vagyok az a kígyó. Elvarázsoltak, amikor berukkoltál, tizenkét esztendeig kellett várnom rád, hogy visszajöjj. Felvettél a lovadra, és nem történt, meg nem is fog történni bajod. Itt lakik az apám, és olyan tanult lovat kapsz tőle, aminek nincs párja az egész világon. Nem is kell innen továbbmennem, maradj velem az életed végéig, és mindened meglesz, amit kívánsz. De én tudom, hogy el akarsz majd tőlem menni, és inkább szerencsét próbálsz a világban.

Eltelt három nap, egy hét, egy hónap, s a huszárnak már elege volt a jólétből. Mondja a hercegnek:

– Eh, mégiscsak elmennék, hátha még vár rám valami a világban!

– Meguntad a jólétet meg az életedet, huszárom – mondta a herceg. – Háromszor fogják kioltani az életedet, háromszor fognak megölni.

– Hogyhogy – csodálkozott a huszár –, ha az embert egyszer megölik, akkor meghal.

– Téged azonban háromszor fognak megölni!

Amikor elbúcsúztak egymástól, a herceg egy inget adott a huszárnak, és azt mondta:

– Ezt az inget soha ne vedd le magadról, ezt sem tűz, sem víz, sem piszok, sem bűz nem fogja. Ebben az ingben vártam rád tizenkét esztendeig a körtefában, s nem történt semmi bajom, te se tudtál volna megölni. De amint leveszed magadról, nyomban a halál fia vagy.

Aztán a herceg annak rendje s módja szerint útnak indította, s adott a huszárnak egy zsákot:

– Tedd ezt a zsákot a nyereg alá, ebben fog elhozni a lovad hozzám. Ha valaki meg találna ölni, hagyd meg neki, hogy aprítson föl kis darabkákra, tegyen a zsákba, kösse a zsákot a lovadra, és utána ostorozza meg alaposan. A ló majd idehoz. Ilyen temetést kérj, ha majd meg akarnak ölni.

Végül a herceg adott a huszárnak egy kardot:

– Ha ezt a kardot kirántod a hüvelyéből, és azt mondod: „Üss le minden fejet, csak az enyémet meg a lovamét ne!” – akkor ez a kard levágja mindenkinek a fejét. Őrizd ezt a kardot meg a többi ajándékomat, s hallgass a szavamra, akkor mindig győzedelmeskedni fogsz!

Ment, mendegélt hát a huszár faluról falura, míg elérkezett egy városba, mondjuk Londonba. Hát a londoni királynak éppen hadat üzent az angol király. Volt ennek a londoni királynak egy világszép leánya, az ifjú angol király feleségül kérte, de a leány hallani sem akart róla.

– Akkor megverekszünk – mondta az angol király –, és se kutyája, se macskája nem marad ennek a fránya londoni királynak!

Megérkezik a huszár Londonba, hát az egész várost fekete kelme borítja. Kérdezi a huszár, mi újság errefelé.

– Hát – mondják neki – hadat üzentek nekünk, mert a hercegnőnk nem akarta az angol királyt. És hogy bizony a mi királyunk a gyengébb.

Látott a huszár a város szélén egy mákkal bevetett táblát. Gondolta magában: „Kipróbálom én ezt a kardot!” Kiment a

mávköldre, kirántotta a hüvelyből a kardot, és azt mondta:

– Üss le, kardom, minden fejet!

És a kard lekasabolta az összes mákfejet. Visszament a huszár a fogadóba, és megkérdezte:

– Én is jelentkezek a királyotoknál, hogy harcolni akarok?

– Már hogyan jelentkezhetsz – mondták neki, hiszen látszott rajta, hogy huszár.

Elment hát a palotába, az őrség megállította, hogy:

– Holt, mi járatban vagy?

– Ezért és ezért jöttem.

– Bemehetsz.

Bement a huszár egyenesen a legfőbb miniszterhez, hogy mikor lesz az az offenzíva. Mondják neki, hogy ekkor meg ekkor. Azt mondja erre a huszár, hogy megkéri a királyt, adja át neki a parancsnokságot. Nem szabad elveszíteni a háborút, de erről az angol király meg ne tudjon semmit. Megállapodott aztán a huszár a királlyal, hogy ő lesz a parancsnok. Ezután szélnek eresztette az összes öreg katonát, hogy menjenek haza az asszonyukhoz meg a gyerekeikhez, és csak néhány katonát tartott meg magának. Azok ráámadtak, hogy mit művel, hiszen az ánglius nagy erővel vonul ellenük, ők meg amúgy is kevesebben vannak, s most még azokat is elküldi, mit kezd majd egy maroknyi katonával? De a huszár csatasorba állította a katonáit, s amikor mind a két hadsereg ott állt szemben egymással, annyit mondott nekik:

– Most pedig bújjatok el, hogy ne essen bajotok.

Aztán felült a lovára, és kilovagolt. Azt gondolták róla az ángliusok, hogy biztosan valami kém, ha egyedül jön, nosza, üldözőbe fogták. Tűzzel akarták elemészteni, de hasztalan iparkodtak, nem fogta a tűz a huszárt a varázsingben. Csak kirántotta kardját a hüvelyből, és megparancsolta:

– Üsd le mindenkinek a fejét!

És a kard sorra lekasabolta az összes katona fejét, a huszár pedig bizonyítékként magával vitte az angol királyét. A londoni király pedig azt se tudta, hova legyen örömeiben, és tüstént feleségül akarta adni a hercegnőt a huszárhoz. Talán kedvére való volt ez a huszárnak, talán nem, mindenesetre nem ellenkezett.

Megházasodott, de hamarosan elege volt a páros életből. Nem

mintha a hercegnő megvetette volna, de nem volt a szívében elegendő szeretet a huszár iránt. Annak meg, mint öreg katonának, szokása volt kiruccanni, hogy megszemlélje a hadseregét, mert nagy öröme a király teljhatalmat adott neki. De bizony amikor elmaradt otthonról egy hétig vagy akár egy-két hónapig is, a királynő, aki sülve-főve együtt volt egy miniszterével, egyre csak a huszárról tanácskozott vele. S mert a huszár mindig ugyanazt az inget hordta, s egy lépést se tett nélküle, kisütötték, hogy az ingben lesz az ereje. Elment egyszer megint a huszár egy hónapra, kettőre, aztán hazajött. A miniszter pedig kiokosította a királynét, hogyan csapja be a huszárt. Kikészített az asszony az asztalra egy szép perkálinget, a miniszter pedig az ágy alá bújt. Azt mondja a királyné vacsora után a huszárnak:

– Ide hallgass, édes uram, örökké csak ezt az egy inget viseled, hiszen már szaga van! Legalább éjszakára végy másikat, itt úgyse csal törbe senki!

És addig beszélt, addig hízelkedett, míg a huszár felvette a perkálinget. Utána megvacsoráztak, és elaludtak. De bizony a miniszter az ágy alatt nem aludt, hanem kimászott, fogta a huszár ingét, magára vette, aztán megragadta a kardot, és felkiáltott:

– Ébredj, huszár, véged van!

Felébred a huszár, hát bizony tüstént eszébe jutott a herceg tanácsa.

– Látom, hogy végem van, de minden embernek joga van a halála előtt egy utolsó kérésre. Asszony, a kamrában találsz egy zsákot, hozd ide.

Ment az asszony a kamrába, meg is találta a zsákot.

– Most vágjátok a testemet apró darabokra, tegyétek a zsákba, a zsákot kötözzétek a lovam hátára, s ahova elvisz, ott temessetek el.

Amint ezt elmondta, a miniszter tüstént kettéhasította, feldarabolta, betette a zsákba, és a zsákot rákötözte a lóra. A ló pedig nem felejtette el az utat, ment, ahonnan jött. Hallja a herceg odakint a lovat:

– Hej, máris baja esett a huszárnak! Itt hozza a ló a zsákban!

Megparancsolta, hogy vezessék be a lovat, a zsákot pedig dobják a bokor aljába. Mikor aztán reggel felkelt, kiment a kertbe,

volt ott egy csipkebokor, abból levágott három vesszőt, a húst kiszórta egy halomba, és nekilátott, hogy összerakosgassa. Amikor összerakta, már látszott, hogy egy test, de merő vér volt az egész. Fogta az egyik vesszőt, rácsapott a testre, s már tisztult, a színe is kezdett visszatérni, rásuhintott a másik vesszővel, s a darabkák egymás után összeforrtak, végül kettőt-hármat ráhúzott a harmadik vesszővel is, és a huszár már azt dörmögte:

– Minek ébresztettél fel, amikor olyan jól alszom!

– Ha alszol, hova tetted az inged? – kérdezte a herceg.

No, erre már eszébe jutott a huszárnak, mi történt vele a palotában.

– Egy halállal már meghaltál, még kétszer fognak megölni. A feleségeddel most a miniszter él, most ő az úr a palotában. De én lóvá változtatlak, a miniszter megvesz a frastáki vásáron, hazavisz, a felesége azonban tüstént rád ismer, és megparancsolja, hogy lőjenek le. Most jól figyelj, mit mondok. Amikor majd le akarnak lőni, a leghűségesebb cseléded, Tota, sajnálni fog nagyon. Mondd meg neki, hogy iparkodjék felfogni a véredet, s ezt a vért ültesse el az uraság ablaka alá. Egyetlen éjszaka alatt egy almafa nő majd ki belőle, ágai bekúsznak az összes szobába, s erősen illatozni fognak. De a királynő megint fel fog ismerni, és megparancsolja, hogy vágják ki és égessék el az almafát. A cseléd akkor is jajveszékelni fog, s te hagyd meg neki, hogy amikor vágni fognak, kapjon fői három forgácsot, s dobja be a kerti halastóba. De jól védd az eszedbe ám, amit mondtam!

Evvel a herceg lóvá változtatta a huszárt, és elvitte a vásárra. Ott járt-kelt az álnok miniszter is, és bizony még egy ilyen lovat nem látott az egész vásárban. Odahívta az állatdoktort meg az istálló mestert is, a ló azoknak is tetszett.

– Mennyiért adja?

Jól megkérte az árát a herceg, de a miniszter így is megvette, aztán hazavitte, és mondja a feleségének:

– Szerelmetes asszonykám, nézd csak, milyen lovat vettem neked!

Nézi az asszony a lovat, és feljajdul:

– Jaj, Istenem, mit vettél, mit vettél, hiszen ez az a huszár, akit megöltél! Löved le tüstént ezt a lovat!

Hallotta ezt a cseléd lány, rögvest jajveszékelni kezdett:

– Te szép pejkóm, mi lesz veled?!

De megszólal erre a ló:

– Ne sírj te fölöttem, iparkodj inkább felfogni egy kis vért, amikor lelőnek, s ásd el az uraság ablaka alatt. Meglátod, mi nő majd ki belőle!

Hej, bizony ügyelt a lány nagyon, senki se figyelt rá a nagy sokadalomban, amikor kivezették a lovat, hogy lelőjék. Ahogy fröcskölni kezdett a vére, felfogott belőle egy keveset a kötőjébe, és szaladt vele a király ablaka alá. Fúrta az oldalát a kíváncsiság, mi lesz a vérből. Hát másnap ott állt a fa, egy jókora almafa, és köröskörül illat, illat, bódító illat. Felébred reggel a miniszter, érzi az illatot, odakiált a feleségének:

– Szerelmes asszonykám, ez csak Isten ajándéka lehet!

Tegnap még semmi, s ma egy ilyen szép, illatos fa!

– Neked illatos? Nekem bűdös! A huszárból nőtt ki ez a fa, holnap kivágatod, és elégetteted!

Az asszony volt az úr a háznál, a miniszter nem akart ujjat húzni vele, megparancsolta hát, hogy vágják ki a fát, vigyék a legelőre, és égessék el. Jött is már a cseléd a fához, és hangosan sírt:

– Hej, ha te tudnád, milyen sors vár rád! Kivágnak, és elégetnek!

De megszólalt erre a fa:

– Ne sírj te azért, hogy ki fognak vágni, hanem kapj föl három forgácsot, vidd a kertbe, és dobd a halastóba.

Elcsent a cseléd három forgácsot, futott velük a kertbe, és bedobta őket a halastóba. Elváltak két tojóvá és egy gácsérrá. Amikor aztán égették a fát, nagy hőség és fülledtség támadt, mindenki csak azt nézte, merre van a víz. A királyné is azt mondja az álnok miniszternek:

– Ide hallgass, nekem szörnyű melegem van, menjünk a kertbe, és fürödjünk meg!

– Menjünk hát!

Odamennek a tóhoz, látnak két csodaszép tojót meg egy gácsért. Mondja erre a miniszter:

– Nézd csak, milyen szép kacsák úsznak a tóban! Gyere, fogjuk meg őket!

Levetkeztek, és beugrottak a tóba. Mindegyik egy-egy kacsá után eredt, már-már megérintették a kezükkel, de ekkor a kacsák, kacsák, kacsák, s ez így ment tovább és tovább. Ezalatt a gácsér, akire senki se figyelt, kilopakodott a tóból, megfogta a miniszter ingét meg a kardját, s rögvest huszár lett belőle. Egyszerre csak elkiáltotta magát:

– Ne fogdoss, gyere ki, úgyse fogsz meg semmit!

Hátrafordult a miniszter, s hej, bizony tüstént látta, hogy nagy baj van.

– Gyere csak ide! Most én fizetem vissza, amivel adósod vagyok!

Könnyen kitalálta a miniszter, milyen halál vár rá. Utolsó kívánságul még azt kérte, hogy a huszár aprítsa föl, és kötözze a lóra. De bizony ki tudja, hova vitte a lóra!

– Veled meg mit tegyek, neked nem lesz olyan könnyű a halálod – mondta a huszár az asszonynak.

Aztán temérdek szöveget veretett egy hordóba, és a királynét belecsukatta. A hordót pedig legurították az Orsácka legtetejéről, és meg sem állt a Bajnarek legelőjéig. Ott pedig kolompot akasztottak a tehénre, s a mesének is vége.

RÁZD MEG MAGAD, BÁRÁNYKÁM, BOTOM, ÜSS!

Élt egyszer egy szegény ember, volt neki három fia. Nagy ínségben éltek, nem volt mit enniük, így aztán a legidősebb elment szolgálni. Találkozott egy koldussal.

- Hová mégy? – kérdezte a koldus.
- Szolgálni.
- Hát aztán hozzám nem szegődnél el?
- Mi dolgom lenne kendnél, amikor kendnek sincs meg a

betevő falatja?

Addig-addig hívta a koldus, míg a fiú ráállt. Elvezette a koldus egy palotába, vacsorát adott neki, reggel früstököt, aztán elküldte legeltetni a bárányokat.

– Amerre a bárányok maguktól mennek, arra menj te is! – mondta a fiúnak a koldus.

Legeltek a bárányok a réten, aztán egyszerre csak elértek egy folyóhoz – mint a mi Moravánk –, beugráltak a vízbe, és úszni kezdtek a túlsó part felé. Félt a fiú, hogy meg talál fulladni, ott maradt hát az innenső parton, és csak nézett a bárányok után. Jött az este, a bárányok visszaúsztak, a fiú megint a nyomukba szegődött.

Amikor hazaértek, kérdi tőle a koldus:

- No, hogy telt a napod?
- Rosszul!
- Aztán mért?
- A bárányok a vízbe ugráltak, én meg csak bámultam utánuk.
- Akkor te nem vagy jó pásztor – mondta az öreg –,

hazamehetsz!

Evvel adott valami csekélységet a fiúnak, az meg hazament. Nevettek rajta a testvérei, hogy mit szolgált ki, meg hogy segített is ezzel rajtuk. Aztán elment szolgálni a középső testvér, az is úgy járt – mint a legidősebb. Elindult a legkisebb is. Találkozott a koldussal, az megkérdezte, nem szolgálna-e nála, a fiú ráállt. A koldus vacsorát adott neki, reggel früstököt, aztán elküldte a bárányokkal a legelőre. Elérkeztek a folyóhoz, a bárányok beugráltak a vízbe, a fiú megfogta az utolsó bárány farkát, az meg átvitte a túlsó partra. Ott aztán a fiú megszáritkozott, a bárányok pedig legeltek. Este, amikor hazafelé mentek, a fiú megint megfogta az egyik bárány farkát, az meg átvitte a vízen.

– No, Jankó, hogy legeltettél? – kérdezte a koldus.
– Jól, csak egy kicsit eláztam; a bárányok átúsztak a túlsó partra, nekem is mennem kellett utánuk.
– Látom, Jankó, jó pásztor vagy. Ki is telt már az egy esztendő. Mit kívánsz a szolgálatért?
– Amit kapok, azt elfogadom.
– Akkor eredj a karámba, és válaszd ki azt a bárányt, amelyiket akarod.

Kiválasztott Jankó egy bárányt, nem volt az se kicsi, se nagy, és visszament vele a koldushoz. Mondja neki az öreg:

– Rázd meg magad, bárányka!
A bárány megrázta magát, hát hullottak belőle a dukátok.
– Most eredj haza – mondta a koldus –, de ne időzz sehol, nehogy ellopják a bárányodat!

Elindult Jankó a báránnyal, és meg sem állt a kocsmáig, ott aztán megparancsolta, hogy hozzanak neki ételt meg italt. Amikor jóllakott, mondja a kocsmárosnak:

– Ezt a bárányt egyelőre itt hagyom, de nehogy azt találod mondani neki, hogy rázd meg magad, báránykám, és ne is lopd el!

Amikor Jankó elment, a kocsmáros fogta a bárányt, bezárkózott vele a szobába, és ráparancsolt:

– Rázd meg magad, báránykám!
A bárány megrázta magát, és tele lett a padló dukáttal, annyi hullott belőle. A kocsmáros elvitte a bárányt, s másikat hozott a helyébe. Megérkezett Jankó a bárányért, hazavitte, s először csak annyit mondott:

– Imádkozzatok!
Ha ez volt a kívánsága, hát imádkoztak.
Ezután Jankó megparancsolta:

– Rázd meg magad, báránykám!
De a bárány csak bámult, mint ahogy a bárányok szoktak. Mit tehettek vele, fogták, megetették, Jankót pedig kinevették. Az meg fogta magát, és visszament az öreghez:

– Megint itt vagyok, hogy kendnél szolgáljak.
Most is a bárányokat legeltette, azok átúsztak a vízen, Jankó utánuk, egy napig terelgette őket, s megint kitelt az egy esztendő.

– Egy esztendeig szolgáltál – mondta az öreg –, mit kívánsz a fejében?

– Amit kapok, azt elfogadom.

– Válaszd ki a botot, amelyik a legjobban tetszik.

Választott Jankó egy jó erős körtefa botot.

– Most pedig kipróbáljuk, engedelmeskedik-e! – mondta az öreg. – Üss, botom!

A bot meg csak verte a mi Jankónkat, ahol csak érte. Amikor már meglegelte, azt mondta a koldus:

– Pardon, botom!

És a bot abbahagyta a náspángolást.

– Most benézhetsz abba a kocsmába – mondta az öreg.

Elbúcsúzott Jankó a koldustól, és elment a kocsmába. Megint evett, ivott, aztán azt mondta a kocsmárosnak:

– A botot egyelőre itt hagyom, de nehogy azt mondja neki, hogy üss, botom!

Alig bírta kívánni a kocsmáros, hogy bezárkózzon a bottal, és tüstént ráparancsolt, hogy üss, botom! Az meg kékre-zöldre verte.

Jankó ezalatt hazament, elszórakozott egy kicsit, de egy jó óra múlva visszament a kocsmába. Addigra a kocsmárost félholtra verte a bot, de senki se tudott bejutni hozzá.

– Merre van kend, kocsmáros? – kiáltotta Jankó.

– Itt vagyok, de már félholtra vert a bot – mondta a kocsmáros.

– Ejnye, biztosan azt mondta neki, hogy üss, botom!

– Igen, és szépen kérem, szóljon már rá!

– Rászólok, ha ideadja a bárányomat, amit ellopott tőlem!

Mit tehetett a kocsmáros, elővezette a bárányt, a fiú pedig rászólta botra, hogy: „Pardon, botom!” Aztán hazament az apjához meg a bátyjaihoz.

– No, mit szolgáltál ki?

– Ezt a botot, itt!

– Aztán mit kezdesz vele?

– Üss, botom!

És a bot csak ütötte-verte a két testvért. Amikor Jankó meglegelte, rászólt a botra: „Pardon, botom!”, az meg abbahagyta a verést. Aztán kért Jankó egy lepedőt, rátette a bárányt, és tele lett a lepedő dukáttal.

– Ez már jó szolgálat, az ilyent szeretem! – mondta az apja.

AZ ERŐS LEGÉNY

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény gazda. Volt neki egy derék fia. Az egész világon nem volt ilyen erős ember! Na és volt egy király, aki várat építtetett magának, és a vára mellett ott maradt emléke egy csuda nagy kő, mert a kőművesek nem tudták, hova tegyék, és elvinni se akarták, mert a kő nehéz volt. Mondta a király, hogy egy teli zsák pénzt ad annak, aki háromszor átdobja a követ a vár fölé. Akad-e ilyen erős ember a világon?! Mondja a fiú az apjának:

– Elmegyek én, apám, és megpróbálom.

– Megpróbálsz, megpróbálsz, de ha nem dobod át, akkor egy fejjel kisebb leszel! – mondja az apja.

– Nem bánom én! – felelte a fiú.

Evvel fölkerelkedett, és elment. Adott neki az apja kenyeret, itókát, kalácsot – ha volt akkoriban olyan, mint manapság, mert én bizony erre már nem emlékszem – meg pénzt is az útra. És ment a fiú az útjára.

No, ahogy ment, mendegélt, találkozott egy emberrel. Kérdezi tőle az ember:

– Hát te hova mégy? – mondja.

– Ide és ide.

– Megyek én is – mondja az ember.

Már ketten mentek. Mondja megint az ember:

– Hej, de ennél valamit, testvér!

Adott neki a fiú egy falatkát, az megfogta, és azt mondja:

– Adj még!

Ránéz a fiú:

– Hé, hát aztán nekem mi marad?

Nem adott többet.

Mentek tovább, megint találkoztak egy cimborával. Kérdezi tőlük:

– Hova mentek?

– Ide és ide; ide és ide.

Mondja nekik:

– Veletek megyek én is.

De ahogy ment velük az úton, folyton fújtatott: hu-u! hu-u!, mint aki fázik. Kérdezi tőle a derék legény, aki a követ akarta átdobni:

– Hát neked mi bajod? – mondja.

– Átfagytam.

– No, ha átfagyta, majd felmelegszel.

Na, jól van. Mentek, mendegéltek, hát látnak egy embert, amint szánt. Mondja az éhes ember:

– Várjatok, én harapok valamit!

Evvel fogta magát, és ahogy a paraszt szántott, felkapta a barázdát, és megette. Amit az kiszántott, azt az éhes mind megette. No, ezután már nyugodtan ment tovább. Nemsokára elértek a királyhoz. Jelentkeztek, hogy a követ akarják átdobni, eresztene őket be. Hiszen ígért valamit a király.

– Ezt nem tagadom. Amit mondtam, azt meg is adom. No, melyikötök akarja megpróbálni? – kérdezi a király.

Mondja a derék legény:

– Én.

– Akkor gyere, és próbáld meg, de ha nem dobod át, egy fejjel kisebb leszel!

Fogta a legény a követ, hát úgy áthajította, mint egy krumplit. Ez már bizony nem tetszett a királynak. Mondja nekik, hogy elkészíti a vacsorát, maradjanak nála éjszakára, s majd másnap elszámolnak, mert a legény már kérte a tele zsák pénzt. No, ha meghívta őket vacsorára, hát megvacsoráztak, de az éhes ember rögvést a szemére vetette a királynak:

– Vacsorára hívtál minket, én meg éhes vagyok!

– Éhes vagy?

Elküldte a király a kocsist a mészárszékbe, hozzon annyi húst, amennyit elbír, mert vacsorát fog főzni a vándoroknak. No, megfőzte a vacsorát, behívta a három vándort. A legény meg a didergős bekapott egy falatot, az éhes mindent megevett.

Kérdezi a király:

– Jóllaktál?

– Még nem – mondja az éhes.

– No, ma már nem fogsz többet enni!

Mérges volt már rájuk a király, mert az egyik elnyerte a pénzét, a másik meg a szemére vetette, hogy kevés volt a vacsora, megparancsolta hát, hogy hozzanak nekik a pitvarba szalmát, hogy legyen hol aludniok. Egy üstöt is behozatott, és tüzet rakatott alá,

hogy gőzölögjön – ahogy itt, nektek is gőzölög –, aztán behívta a három vándort, és bezárta őket. Arra gondolt, hogy majd megfulladnak odabent, ha jól az üst alá durrantanak, mert bánta már a pénzét nagyon.

Kérdezi a pitvarban a didergős:

– Mit beszélsz? – mert a másik azt mondta, hogy reggelig megfulladnak. – Neked mindenütt meleged van! Ne félj te semmit!

Avval odament az emberhez, aki tüzet rakott az üst alá, elment mellette, fignott egyet, hát az ember rögvest megfagyott, és megfagyott a víz is az üstben.

No, reggel felkeltek. A király azt hitte, hogy megfulladtak, megégtek, mert a szalmát is azért hozatta a pitvarba, hogy tüzet fogjon és elégjen. De a három vándor ott vigyorgott, nevetett rá a pitvarban. Odament az üsthöz, hát látja, hogy az embere megfagyott.

– Hát ti az ördöggel cimboráitok?! – mondta.

Aztán megkérdezte a feneketlen bendőjűtől, hogy éhes-e.

– Hát persze – mondta az.

– Jól van – mondta a király –, készíték nektek reggelit, de ha nem eszitek meg, egy fejjel kisebbek lesztek mind a hárman!

A legény meg a didergős már reszketett félelmében. A király asztalokat hozatott, szakácsokat fogadott fel, hogy készítsék a reggelit.

– Látod, mit csináltál? – mondta a derék legény. – Most egy fejjel kisebbek leszünk. Ki győzi ezt mind megenni?

– Ne félj! – mondta az éhes.

És amikor a király hívatta őket, hogy jöjjenek enni, azt mondta:

– Eredjete ti ketten, és vegyetek az asztról, amennyit akartok. Vegyéi csak bátran – mondta a derék legénynek –, ha már annyira féltél.

Amikor aztán a király látta, hogy az éhes mindent megevett, és utána még megparancsolta, hogy készítsenek, főzzenek még többet, azt mondta:

– Te még a kutyát is megeszed! Takarodj az országomból!

Avval odaadta a legénynek a tele zsák pénzt, és elkergette őket. A három vándor pedig ment mindegyik a maga útján. A legény hazament az apjához, s ma már uralkodik.

KILENC

Még elmondom a mesét Kilencről, akiben kilenc férfi ereje lakozott.

Elszegődött Kilenc a királyhoz. Több szolgája is volt ennek a királynak. Mondja nekik egyszer a király:

– Amelyikőtök korán felkel, és elsőnek hoz nekem fát, az kap egy királyi ruhát.

Amikor ezt a király elmondta, a szolgák korán felkeltek, és mentek az erdőre, hogy minél hamarább visszaérjenek a fával. Bezzeg Kilenc nagyot aludt, ahogy az egy férfiemberhez illik. Amikor felébredt, felkel, hát egy fia szolgát se lát, ő maradt ott utolsónak. Most aztán mitévő legyen? Utánuk eredt ő is. A szolgák már jó messze jártak az erdőben, Kilenc hátul kullogott utánuk. Bement a szekérrel az erdőbe, az ökröket kikötötte egy fához, aztán nekilátott fát vágni. És amerre a többiek mentek, mindenütt úgy elrekesztette az utat, hogy nem tudtak átvergődni. Amikor már elég fát vágott, visszament a szekérhez, hát egyetlen ökröt se talált, csak a csontjaikat. Széttépték őket a farkasok. Amikor Kilenc látta, hogy ökör nincs, de van farkas, befogta a járomba a farkasokat. És amikor befogta őket, fölrakta a fát, és bizony a farkasoknak kellett húzni a szekeret. Csakhogy jött egy ördög, és kihúzta a tengelyből a szeget. Ahogy kihúzta a szeget, elgurult a kerék. Elcsípte Kilenc az ördögöt, és a fülénél fogva odavitte a szekérhez:

– Emeld fel tüstént azt a kereket! Kihúztad a tengelyvégszeget, dugd hát be a szeg helyett az ujjadat!

Így ment haza Kilenc: ökrök helyett farkasok húzták a szekerét, és az ördög kénytelen volt az ujját a tengelyben tartani. Amikor az ördög látta, hogy a kerék horzsolja az ujját, kihúzta a tengelyből, és el akart inálni. Kilenc odaugrott, utolérte az ördögöt, jól eltángálta, visszavitte a szekérhez, és megint be kellett dugnia az ujját a lyukba.

Megérkezett Kilenc a fával a palotába. Megrémült a király, hogy farkasok hozzák a fát, még ki találják dönten a kaput.

– Ha félsz, akkor majd a kapu fölött visszük át a szekeret – mondta Kilenc.

Át is vitte az ördög a szekeret. És bizony a többi szolga későn érkezett. Kilenc indult utolsónak, s mégis hamarabb jött vissza, mint a többi. Így aztán a király kénytelen volt odaadni neki a királyi ruhát.

Ezután egyezkedni kezdett vele, mit kér Kilenc a szolgálatért. Kilenc csak annyit kért, hogy ha majd kitelik az ideje, fricskát adhasson a király homlokára.

De bizony a király látta, mit művel Kilenc, farkasokat hajt a palotába. „Miféle ördögfajzat ez? Ha kapok tőle egy fricskát, még elküld a másvilágra. De megállj csak – gondolta magában -, van itt egy malom, amiben ördögök tanyáznak. Elküldelek oda lisztért, s ott majd kitekerik a nyakadat!”

És nem búzát, hanem csontot tett a zsákba, s azzal küldte el a malomba. Kilenc befogatott, és elhajtott a malomba az ördögökhöz.

Megérkezett a malomba az ördögökhöz:

– No, uraim, mikorra őrlitek meg a lisztet? Engem a király küldött, egykettőre őrljétek meg!

Azt felelték neki az ördögök, hogy másnap meglesz. Visszajött Kilenc másnap.

– Na, megőröltétek?

Mondják az ördögök, hogy nem, mert búza helyett csontot hozott. És szidták, gyalázták Kilencet. Az meg rájuk dördült:

– Már hogy hoztam volna csontot, búza volt az, és őrljétek meg rögvest, mert baj lesz!

Megijedtek az ördögök, és a csont fejében megpakolták Kilencet liszttel. Visszament Kilenc a liszttel a királyhoz. Az nagyot nézett. „Itt valami bűzlik – gondolta magában –, ha ez visszajött, és lisztet is kapott a csontért! Ördögfajzat ez, én mondom!” De sebaj. Azt mondja Kilencnek:

– Van nekem egy medvém, aki pásztor, és itt meg itt legeltet. Öltöztess a medvét ebbe a ruhába!

És adott Kilencnek egy rend ruhát.

Disznót meg miegyebet legeltetett ez a medve. Ment Kilenc a legelőre. Amikor odaért, látja, hogy a disznók vaddisznók, temérdek van belőlük, és a medve, az meg egy szikla tetején dörög.

– Hé, megállj csak, adok én neked dörögni, hát így kell legeltetni? Gyere ide tüstént, a király még egy mundért is adott neked!

A medve csak ráfordult. Odament Kilenc a medvéhez, lerántotta a szikláról, a földhöz vágta. A medve meg csak mormog. Ráadta Kilenc a medvére a ruhát, és megparancsolta neki:

- Aztán rendesen legeltess!
- Avval visszament a királyhoz.
- Na, felöltöztetted a medvét?
- Fel én!

Gondolja a király a fricskától való félelmében: „Jaj, mi lesz velem?” Törte a fejét, mit csináljon Kilencel, hogyan tegye el láb alól. Azt okoskodta ki, hogy ássanak egy gödröt, egy kutat. Iszonyú mélyet, meredeket. Amikor kiásták a kutat, akkora köveket hordatott köréje, mint az ítélet napja, hogy ezzel majd kikövezik a falát.

Amikor a szolgák készen voltak, mondja nekik a király:

- Menjen le Kilenc falazni, ti pedig adogassatok!

Leeresztették Kilencet a kútba, hogy majd ő fog falazni.

Ott állt a kút fenekén, s akkor a király megparancsolta, hogy hajítsák a köveket a kútba, Kilenc fejére. Dobálják a szolgák a sziklákat, míg az összest be nem dobálták a kút szájáig. De Kilencnek ez meg se kottyant. Amikor látta a király, hogy nem ölték meg a sziklák a kútban, megparancsolta, hogy hozzák oda a legnagyobb harangot. Azt akarta a kútba eresztetni, hogy ez alól már nem jön ki Kilenc. Hát amikor a kútba tették a harangot, Kilenc, mint holmi kalappal, elindult a haranggal a királyhoz. A fejére tette, úgy ment hozzá. A király éppen az ebédnél ült.

- Mindent befalaztam, nincs több szikla, hogy befejezzem?

Erre már a király fűt-fát ígért neki, csak hogy megmeneküljön a fricskától. Mert ha megkapta volna a fricskát, menten kimúlt volna. Ígért Kilencnek aranyat. De az nem kért belőle, csak a homlokát akarta megfricskázni. Megint ígéretetni kezdett a király, hogy ad neki egy aranyboltot, csak ne fricskázza meg a homlokát. Erre Kilenc ráállt.

Odament a bolthoz, a vállára vette, és útnak eredt az arannyal. Látta a király, hogy Kilenc nem tréfál. Volt neki egy szilaj bikája, azt Kilenc után szalajtott, hogy majd az elintézi. Amikor a bika odaért Kilenchez, az megragadta a szarvánál, és a háta mögé hajította a bolt tetejére. Volt aztán a királynak egy vaddisznója is. Azt is Kilenc után szalajtott. Fogta Kilenc a vaddisznót, kettészakította, feldobta a bolt tetejére, és ment az útjára.

Ekkor már a király nem tudott mit csinálni.

– Mindenemet elvették, most már nem bánthat senki. Csakhogy megszabadultam ettől az ördögfajzattól, és nem fricskázta meg a homlokomat!

TYAPA

Hárman voltak a legények, egyívásúak, egy időben rukkoltak, ugyanabban a kompániában szolgáltak, egyszerre kaptak *urlábot*⁽³⁾ is. Mentek hát a frontról urlábra, végképp elbocsátották őket.

Mentek, mendegéltek toronyiránt, hegyen-völgyön át, mert akkoriban nem volt vasút, azt csak mostanában építették. Elérkeztek egy barlanghoz, amiben az egyszemű, elvetemült Tyapa lakott. Gonosz lélek volt ez a Tyapa. Amikor a legények a barlanghoz értek, odabent világos volt. Katonák voltak, hát bementek.

Bemennek, hát ennek a sárkánynak temérdek birkája volt. Tengernyi birkája volt Tyapának, ráfordult a legényekre, hogy üljenek le, és egyenek. A barlangnyílást pedig eltorlaszolta egy sziklával, hogy ne tudjanak kimenni. Ahogy eltorlaszolta a nyílást, sorra megtapogatta őket, a legidősebbtől a legfiatalabbig, ahogy leültek. Végigfogdosta őket, akár a birkákat, a hátukat veregette, hogy melyikük a legkövérebb. Aztán fogta a legidősebbet, és a tűzbe hajította. Utána megfújta, és mint a szalonnát, megette. Volt Tyapának zsendicéje, ivott rá egy bögrével, aztán ment döglenni.

Ez történt első nap és első éjjel. Másnap este szegények megint nem tudtak kikerülni a barlangból. Tyapa megint kitapogatta, melyikük a kövérebb, melyikük jobb pecsenyének.

Megint kiválasztott egy legényt, a középsőt, és a tűzbe hajította. Amikor megperzselődött, kicsit megsült, megfújta, és akár a galuskát, magába hajigálta. És a legfiatalabb – egyidősek voltak, de mégis ő volt a legfiatalabb – ott maradt árván. Törte a fejét, mitévő legyen. A kemence forró volt.

Tyapa pedig teletömte a bendőjét, belafatyolta a zsendicét, amit a juhok adtak, aztán lefeküdt a kemence mellé, hanyatt vágódott, és már horkolt is. A legény pedig törte a fejét, mit csináljon vele, hogy szabaduljon ki a barlangból, ha már egyszer oda került. És a Jóisten azt sugalmazta neki: Volt nála egy buzogány, afféle vasdorong. Betette a dorongot a kemence tűzébe, s amikor az izzani kezdett, hiába volt túl nehéz, a legény összeszedte minden erejét, két kezébe fogta a dorongot, odaállt a gonosz lelkű Tyapa fölé, és a Jóisten megsegítette, beledöfte a dorongot Tyapa egyetlen szemébe. Ahogy beledöfte, felordított Tyapa, megvakult.

Most aztán mitévő legyen a legény? A birkákból, amiket Tyapa fölfalt, ott maradt egy halom bőr. Amikor a legény látta, hogy Tyapa megdühödött, és ide-oda rohangált a barlangban, gyorsan magára vett egy birkabőrt, és lekuporodott a birkák közé, sőt, még lejjebb. Ahogy lekuporodott, Tyapa megragadta a dorongot, és lóbálta a birkák fölött, hogy majd leüti a legényt, ha ott ül. De bizony volt annak annyi esze, hogy nem emelte föl a fejét, összehúzta magát, s olyan volt, mint a többi birka, megbújt közöttük. Vak volt ugyan Tyapa, de már látta, hogy így nem találja meg a legényt. Kinyitotta hát a barlangot, s mint a juhász a karámból, kieresztette a birkákat. Mindegyiknek megérintette a hátát, így számolta, hány birka van. De bizony a legény már a legelejen, harmadiknak vagy negyediknek ment ki a barlangból, mert látta, miben töri a fejét Tyapa.

Kinyitotta Tyapa a kaput, számolta a birkákat. Eggyel többet számolt. A legény pedig, amint kimenekült, uccu neki, már ott se volt. Nem tetszettek Tyapának a birkák, hogy eggyel több van belőlük. Háromszor is megszámlolta őket, s végül annyian voltak, mint a karámban. A legény már azóta árkon-bokron túl volt.

De amikor Tyapa látta, hogy a legény nincs sehol, hogy nem ölte meg, és ráadásul a szemét is kiszúrta, usgyi, eleredt az istenverte után. Nyargal a szerencsétlen katona, röpül, mint a szélvész, de Tyapa, a gonosz lélek még ennél is gyorsabb. De szerencsére lefelé rohant a legény, mint a mi hegyeinkről, és közeledett az országúthoz. Azon pedig éppen az ő regimentje masírozott. Már-már utolérte a legényt Tyapa, már ott volt a nyakán. De amikor a legény kiabálni kezdett, hogy bajban van, és a bakák látták, mi történik, ki röpül a legény után, akadt egy bátor fickó, aki három óriási szöget dobott a puskájába. Megtöltötte a puskáját szögekkel, s amikor Tyapa már közel volt, beledurrantotta a három szöget. Nyomban kimúlt Tyapa, nem volt már benne élet.

Amikor látta ezt a katona, rögvest odaugrott a kapitányhoz, aki kommandírozta őket, hogy *meldováljon*.^[4] Most márismerte a barlangot, és tudta, hogy temérdek birka van ott, meg pénz, meg gazdagság, hát azt mondta a kapitánynak:

– Kapitány úr, ha már elemésztettük Tyapát, kár lenne ott hagyni a pénzt, a birkákat, a gazdagságot!

No, erre a kapitány a bakák egy részének pihenőt adott, a többi magával vitte. Magával vitte őket, a legény meg velük ment, hogy megmutassa nekik a barlangot.

Volt ott pénz meg birka temérdek, mind elvitték. Maguk előtt terelték a birkákat, úgy mentek vissza a többi katonához. A legénynek pedig a kapitány odaadott mindent, amit csak kívánt. Pénzt adott neki, a birkáknak meg a katonák viselték gondját. Hol levágtak egyet, hol eladtak, ezután már csak ők terelték a nyáját.

A legény pedig szerencsésen hazaért az apjához meg az anyjához, de szomorú hírt hozott. Elmesélte nekik, hogy jártak a testvérei, és hogy ő is kis híján ott maradt örökre. Hogy szerencsésen útra keltek hazafelé, hogy együtt katonáskodtak, egy kompániában voltak, együtt mentek haza is, de Tyapa a másik kettőt felfalta, és őrá is ez a sors várt, de szerencséje volt, és kiszabadult.

{1} A német *Urlaub*-ból (szabadság).

{2} A német *Halt*-ból (állj).

{3} A német *Urlaub-hől* (szabadság).

{4} A német *melden*-ből (jelenti).